KADİR MISIROĞLU



doğru türkçe rehberi

yahud

bin uydurma ve batı menşe'li kelimeyi

BOYKOT

BU BİR SEBİL YAYINIDIR

GENİŞLETİLMİŞ 10. BASKI



DOĞRU TÜRKÇE REHBERİ
YÂHUD
BİN UYDURMA VE BATI MENŞE'Lİ KELİMEYİ
-BOYKOT-

SEBİL YAYINLARI Nu: 258
DİZGİ-TASHİH: Bilâl AKYOL
KAPAK: Tuncay BAHADIR
BASKI-CİLD: İhlas Gazetecilik A.Ş.
YAYINA HAZIRLAYAN: Ali İhsan BAHADIR
Nurullah MISIROĞLU

©Copyright SEBİL YAYINEVİ
ISBN 978-975-580-008-0

HER HAKKI MAHFUZDUR
(ALL RIGHTS RESERVED)

Birinci Basım: İstanbul 1993

İSTANBUL
2018

KADİR MISIROĞLU

DOĞRU TÜRKÇE REHBERİ
YÂHUD
BİNUYDURMAVEBATIMENŞE'LİKELİMEYİ

BOYKOT

ONUNCU BASIM

SEBİL YAYINEVİ
Tunusbağı cad. Nu: 16 Doğancılar
ÜSKÜDAR-İSTANBUL
Tel: 0216 553 51 51
www.sebilyayinevi.com

KISALTMALAR

a.g.e. : adı geçen eser
a.g.m : adı geçen makale
a.y. : aynı yerde
c. : cild
sh. : sahife
s. : sayı
vd. :ve devamı



MÜELLİFİN (YAZARIN) YAYINLANMIŞ ESERLERİ

- OSMANLI TARİHİ C.III (2017)
- BENDEN TARİHE HABERLER (2016)
- ÖZLÜ SÖZLER (2015)
- F. GÜLEN'İN GÜNAH GALERİSİNDEN SAYFALAR (2015)
- CHP'NİN GÜNAH GALERİSİNDEN SAYFALAR (2015)
- OSMANLI TÂRİHİ C.II (2014)
- OSMANLI TÂRİHİ C.I (2013)
- PÎRÎ REİS (Târihî Roman) (2012)
- TARİHTEN GÜNÜMÜZE TAHRİF HAREKETLERİ, C.III (2012)
- ZORAKİ ÂSİ, ŞEHZÂDE BÂYEZİD (Târihî Roman) (2012)
- TARİHTEN GÜNÜMÜZE TAHRİF HAREKETLERİ, C. II (2011)
- MİMAR SİNAN (Târihî Roman) (2011)
- MUHTASAR İSLÂM TARİHİ, C. II (2010)
- TARİHTEN GÜNÜMÜZE TAHRİF HAREKETLERİ, C. I (2010)
- MUHTASAR İSLÂM TARİHİ, C. I (2009)
- SOKOLLU MEHMED PAŞA (Târihî Roman) (2009)
- BARBAROS HAYREDDİN PAŞA (Târihî Roman) (2009)
- İSLÂM DÜNYA GÖRÜŞÜ (2008)
- MAKBUL VE MAKTUL İBRAHİM PAŞA (Târihî Roman) (2008)
- VELİ BÂYEZİD'İN BEDDUÂSI (Târihî Roman) (2008)
- BİR MAZLÛM PADİŞAH SULTAN ABDÜLHAMİD (2007)
- CEM SULTAN'IN PAPAĞANI (Târihî Roman) (2006)
- BİR MAZLÛM PADİŞAH SULTAN ABDÜLAZİZ (2006)
- ZAĞANOS PAŞA (Târihî Roman) (2006)
- BİR MAZLÛM PADİŞAH SULTAN VAHİDEDDİN (2005)
- HAYAT FELSEFESİ YAHUD YAŞAMAK SANATI (2005)
- DÜZMECE MUSTAFA (Târihî Roman) (2005)
- KAVUKLU İHTİLÂLCİ (Târihî Roman) (2005)
- İTHAFLI FIKRALAR (2005)

- FİLİSTİN DRAMI'NIN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ (2004)
- GURBET İÇİNDE GURBET (2004)
- ÜÇ HİLÂFETÇİ ŞAHSİYET (1995)
- ÂŞIKLAR ÖLMEZ!.. (1994)
- GEÇMİŞ GÜNÜ ELERKEN C. I (Hâtırât) (1993)
- GEÇMİŞ GÜNÜ ELERKEN C. II (Hâtırât) (1995)
- BİN UYDURMA KELİMEYİ BOYKOT (1993)
- İSLÂM YAZISINA DÂİR (1993)
- ÜSTÂD NECİP FÂZIL'A DÂİR (1993)
- GEÇMİŞİ VE GELECEĞİ İLE HİLÂFET (1993)
- CEMRE (Şiir) (1992)
- HİCRET (Hâtırât) (1990)
- İSLÂMCI GENÇLİĞİN EL KİTABI (1981)
- KANLI DÜĞÜN (Târihî Roman) (1972)
- UZUNCA SEVİNDİK (Târihî Roman) (1973)
- KIRIK KILIÇ (Târihî Roman) (1973)
- ALİ ŞÜKRÜ BEY (1978)
- LOZAN ZAFER Mİ, HEZİMET Mİ? C. I (1965)
- LOZAN ZAFER Mİ, HEZİMET Mİ? C. II (1974)
- LOZAN ZAFER Mİ, HEZİMET Mİ? C. III (1977)
- OSMANOĞULLARI'NIN DRAMI (1974)
- MUSUL MES'ELESİ ve IRAK TÜRKLERİ (1972)
- MOSKOF MEZÂLİMİ (1970)
- AMERİKA'DA ZENCİ MÜSLÜMANLIK HAREKETİ (1967)
- KURTULUŞ SAVAŞI'NDA SARIKLI MÜCÂHİDLER (1967)
- YUNAN MEZÂLİMİ (TÜRK'ÜN SİYAH KİTABI) (1966)
- MACAR İHTİLÂLİ (1966)
- YAHUDİ (İngilizce'den Terc.) (1974)
- PERİLİ KÖŞK (Masal) (1972)
- OF LALA (Masal) (2012)

ÇIKACAK OLANLAR

- TANIDIKLARIM (Hâtırât)
- OSMANLI TARİHİ C. IV
- TARİHTEN GÜNÜMÜZE TAHRİF HAREKETLERİ, C. IV
- KANLI NEY (Târihî Roman)
- TİRYAKİ HASAN PAŞA (Târihî Roman)
- GÜNEŞ BATIDAN DOĞARKEN!..

v.s.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....35
AĞAÇ KASİDESİ'NDEN.....40

BİRİNCİ BÖLÜM
DİLDE TASFİYECİLİĞİN TARİHÇESİ VE GÂYESİ

A- TARİHÇE.....41
1- TÜRKÇE'YE MÜDÂHALENİN TÜRKÇÜLÜK SAFHASI.....45
2- TÜRKÇE'YE MÜDÂHALENİN KEMALİZM SAFHASI.....50
3- TÜRKÇE'YE MÜDÂHALENİN SOLCULUK VEYA KOMÜNİZM SAFHASI 91
B-GÂYE.....109

İKİNCİ BÖLÜM
DOĞRU TÜRKÇE İÇİN TUTULACAK YOL NEDİR VE UYDURMA KELİMELERİN YANLIŞLIĞINA BİRKAÇ MİSAL

A- ÖLÇÜ NE OLMALIDIR?.....129
ÖLÇÜLER.....133
BİR DİĞER MES'ELE.....150
B- YANLIŞLARA BİRKAÇ MİSAL YÂHUD CÜHELÂ MÂRİFETLERİ.....171
KELİME HORTLATMA SAPIKLIĞI.....176
LİSÂNIMIZ CÂHİLLERİN TECRÜBE TAHTASI MI?!..... 185
BİR TENBİH.....200
İBRETLİ BİR VESİKA.....201

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOYKOT EDİLECEK BİN UYDURMA KELİME 210
BATI MENŞE'Lİ KELİMELER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ.....245

FRENK MENŞELİ KELİMELERDEN EVVELİYETLE BOYKOT EDİLECEK OLAN KELİMELER.....283

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DOĞRU TÜRKÇE MÜDÂFİLERİNDEN BİRKAÇ MAKALE.....287

KADİR MISIROĞLU

TÜRK DİLİNDE BUHRAN.....288

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER

BÖYLE KUŞUN BÖYLE OLUR KUYRUĞU; BÖYLE EĞİTİMİN DE BÖYLE TÜRKÇESİ.....295

NİHAD SÂMİ BANARLI

İMPARATORLUK DİLLERİ.....298

NEJAT MUALLİMOĞLU

TÜRKÇE BİLEN ARANIYOR.....313

NÜVİT ÖZDOĞRU

BAŞLARKEN.....316

HAYREDDİN KARAMAN

DİN DİLDE YAŞAR.....321

ŞABAN TEOMAN DURALI

İZMİHLÂL.....322

TÜRK TARİHİNİN ZEMBEREĞİ.....331

AHMED SELİM (ZEKİ ÖNAL)

DİL YÂRESİ.....337

DİN-DİL-TARİH BİRLİĞİ.....345

DİN VE DİL.....349

AHMED TURAN ALKAN

OSMANLICA BİR KÜLTÜR OLAYIDIR.....351

KAYA BİLGEGİL

KAYBOLAN İSTANBUL TÜRKÇESİ.....355

OSMAN NURİ TOPBAŞ

LİSAN HASSASİYETİ.....371

SONSÖZ.....373



İTHAF:

İŞBU ESER, DOĞRU TÜRKÇE'NİN YILMAZ MÜDÂFİÎ BÜYÜK VATANSEVER VE DEĞERLİ ÂLİM

PROF.DR.OSMAN TURAN

MERHÛMUN NECÎB HÂTIRASINA CENÂBI HAKK'IN VÂSÎ RAHMETİNE NÂİLİYYETİ NİYÂZIYLA İTHAF OLUNUR!...



Kadir Mısıroğlu



"RUHSAL, PARASAL, SOYUT, BOYUT, YAŞAM, EĞİLİM,
YA BUNLAR TÜRKÇE DEĞİL, YAHUD BEN TÜRK DEĞİLİM!..
OYSA HÂLİS TÜRK BENİM, BUNLAR, İŞGALCİLERİM
ALLAH TÜRK'E ACISIN, YALNIZ BUNU DİLERİM!.."

MERHUM
NECİP FÂZIL KISAKÜREK



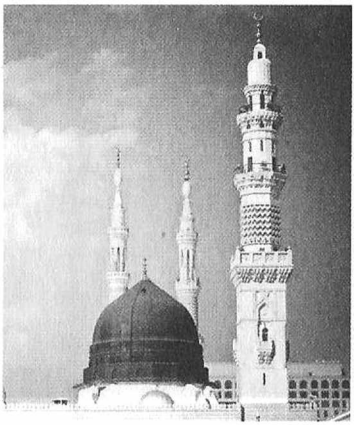


AZİZ

GENÇ!..

BU ESER SENİ TÂRİHÎ BİR VAZÎFEYE DÂVET İÇİN YAZILMIŞTIR. İCÂBET ETMEZSEN, PEK YAKINDA ARTIK İSLÂM'IN DOĞRU OLARAK ANLATILAMAMASI GİBİ BİR FELÂKETE ŞÂHİD OLACAK VE AĞIR BİR UHREVÎ VEBAL ALTINDA KALACAKSIN!.. GÂYEM DERİN VE İNCE İSLÂMÎ TEFEKKÜRÜN BUZLU CAM ALTINDAKİ GÖRÜNTÜLER GİBİ BULANIKLAŞMASINI ÖNLEMEK VE SENİ BÜYÜK BİR VEBALDEN KURTARMAKTIR!..

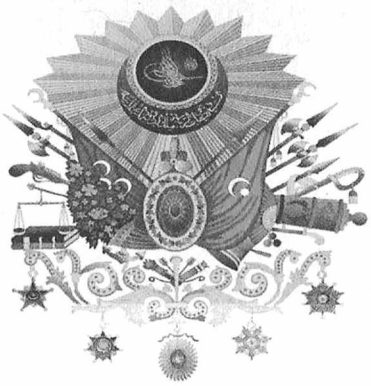




AZİZ GENÇ!..

BİR İSLÂM MÜNEVVERİ OLDUĞUN İDDİASI İLE ORTAYA ÇIKMADAN ÖNCE SAĞDAN SOLA YAZIP OKUMASINI ÖĞREN!.. DÂVÂ ADAMI OLMAK YOLUNDA İLK ATMAN GEREKEN ADIM BUDUR. ZİRA **"İSLÂM HARFLERİ"** KUR'AN DÜNYASININ KÜLTÜR HAZİNELERİNE AÇILAN KAPININ YEGÂNE ANAHTARIDIR!.. MUKADDES KİTABININ YAZILAMADIĞI **"LÂTİN HARFLERİ"** SENİN MİLLÎ YAZIN OLAMAZ!..

İSLÂMCI CEPHENİN DÜŞMANLARINA VURABİLECEĞİN EN AĞIR DARBE İSLÂM YAZISINI YAŞATMANDIR. ZİRA O MÜBÂREK YAZI SIRF KUR'ÂNÎ HAKÎKATLER ÂLEMİNE AÇILAN KAPIYI KAPAMAK İÇİN DEĞİŞTİRİLMİŞ VE YASAKLANMIŞTIR!..



AZİZ

GENÇ!..

İSLÂM YAZISININ İLGÂSI VE GÜZEL TÜRKÇE'MİZDEKİ TAHRÎBÂT BÜYÜK VE AZAMETLİ DEVLETİMİZİN MÜBÂREK ECDÂD KANLARI İLE YOĞRULMUŞ YİRMİ MİLYON KİLOMETREKAREDEN ZİYÂDE OLAN VATAN TOPRAKLARINI KAYBETMEMİZDEN DAHA BÜYÜK BİR FELÂKETTİR!..



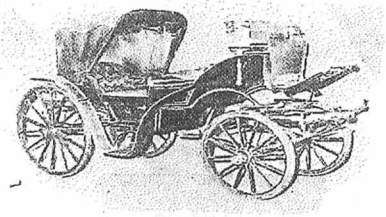


AZİZ

GENÇ!..

GÜZEL TÜRKÇE'MİZE SÛİKASD, UMÛMÎ MÂNÂSIYLA İSLÂM'A SÛİKASDİN BİR CÜZ'ÜDÜR!.. UNUTMA VE AFVETME!. AFVETME VE FİİLİYATTA BU SÛİKASDİN HÂİNLER VEYA GÂFİLLER KADROSU İÇİNDE YER ALMA!.. KULLANDIĞIN LİSAN BİR ÂLÂMET-İ FARİKA GİBİ SENİN MÜSLÜMANLIĞINI İFÂDE ETSİN!.





AZİZ

GENÇ!..

BELKİ ÜZERİNDE LÂYIKI İLE DURUP DÜŞÜNEMEDİĞİN İÇİN BUGÜNE KADAR **"İSLÂMCI OLMAK"**LA **"UYDURMA KELİMELERİ KULLANMAK"** ARASINDAKİ TEZADI KAVRIYAMAMIŞ OLABİLİRSİN!.. UNUTMA Kİ, HATÂDAN DÖNMEK BİR FAZÎLETTİR VE SEN HENÜZ ÖĞRENME SAFHASINDASIN!. BİNÂENALEYH BİR HAS BAHÇEDEKİ AYRIK OTLARINI AYIKLAR GİBİ LİSÂNINA TAKILMIŞ OLAN UYDURMA KELİMELERİ HÂFIZANDAN SİLİNCEYE KADAR İŞBU ESERİ DÂİMA YANINDA TAŞI!.

ŞAHSİYYETLİ OLMANIN BÂZAN DA AKINTIYA KARŞI GİTMEYİ ÎCÂB ETTİRECEĞİNİ UNUTMA!..





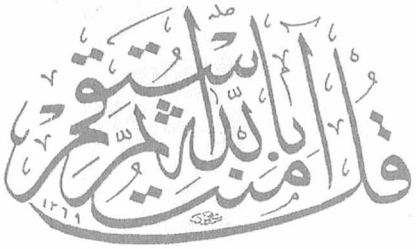
AZİZ GENÇ!..

DÜNYA'YA BİR CİHAN DEVLETİNİN VÂRİS-İ TABİÎSİ OLDUĞUN ŞUURUYLA BAK!.. REDD-İ MÎRAS EDEREK SOYSUZLAŞMAYI TERCİH ETMİŞ OLANLARDAN SENİ AYIRAN BU ŞUURUN DÜŞÜNCE VE HAREKETLERİNE ASÂLET, CİDDİYET VE ÂLEMŞÜMUL BİR ALÂKA SÛRETİNDE AKSEDİŞİ, İSLÂMCI ŞAHSİYYETİNİN EN KÂMİL BİR İFÂDESİ OLSUN!

SEVK-İ KADERLE O AZAMETLİ DEVLETİN UFUKTA BELİRMEYE BAŞLAYAN BA'SÜ BÂDEL MEVTİNDEN GÂFİL OLMA!..

ÂLEM-İ İSLÂM TAKRİBEN YÜZ YILDIR BAŞSIZDIR. CENÂB-I HAK BİZİM YERİMİZE BİR TÂYİN YAPMAYARAK O ŞEREFLİ MAKAMI ASIL SÂHİBİ İÇİN BOŞ BEKLETMEKTEDİR. BUNU GÖR VE MÜSTAKBEL VAZÎFENE LİYÂKAT KAZANMA YOLUNDA İHMALKÂR DAVRANMA!..





EY, BİR YABANCI DİLİ ÖĞRENMEK İÇİN PARA VE ZAMAN OLARAK HER FEDAKÂRLIĞA KATLANAN,

AZİZ

GENÇ!..

BİRAZ DA KENDİ ÖZ LİSANINI ÖĞRENMEK İÇİN GAYRET SARF EDEMEZ MİSİN?!.





AZİZ

GENÇ!..

NİHÂYET BİRKAÇ YÜZ, TÂRİH MÎRASI KELİMEYİ ÖĞRENMEK ZAHMETİNE KATLANAMADIĞIN İÇİN, MİLLÎ VE DÎNÎ EDEBİYÂTIMIZIN ENGİN TEFEKKÜR VE TAHASSÜSLER ÂLEMİNE AÇILABİLMEK BAHTİYARLIĞINDAN MAHRUM BULUNMAKTASIN!.. BU EKSİKLİĞİ SÜR'ATLE TELÂFİ EDEREK SENİ O FEYİZLİ MENBALARDAN UZAKLAŞTIRANLARI HÜSRANA UĞRATMALISIN!..





AZİZ
GENÇ!..

KURUMAKTA OLAN NÂDİDE ÇİÇEKLERE SU VERİP HAYÂTA DÖNDÜRMEK NEV'İNDEN BİR GAYRET VE İSTİ'CAL İLE HENÜZ UNUTULUP ANLAŞILAMAZ HÂLE GELMEDEN İSLÂM İRFÂNININ MALI OLAN KENDİ KELİMELERİMİZİ KULLANMAK HUSÛSUNDA BİR İNAT, ISRAR VE PRENSİP SÂHİBİ OLDUĞUNU GÖSTERMELİSİN!..

EĞER BU SAPIK CEREYÂNA SİSTEMLİ BİR KARŞI KOYMA HÂLİNDE OLMAZSAK, YARIN ÇOCUKLARIMIZ "**HAYAT**" GİBİ "**CEVAP**" GİBİ, "**GÂYE**" GİBİ SAYISIZ KELİME İÇİN LÛGATLARA BAKMAK MECBÛRİYETİNDE KALACAKLARDIR!..





"DİL MESELESİ BİR MİLLÎ MÜDÂFAA MESELESİDİR. DİLİMİZİ KORUMAK, VATANI KORUMAKLA BİRDİR. ÇÜNKÜ, DİL DE VATAN KADAR, TARİH KADAR, GELENEK VE TÖRE KADAR AZİZDİR. DİL DE BAYRAK GİBİ, ÂİLE GİBİ MUKADDESATTANDIR. BELKİ HEPSİNİN İFADESİ, AKSİ ONDA OLDUĞU İÇİN HEPSİNDEN ÖNDEDİR. DİL OLMAYINCA MİLLET OLMAZ, MİLLİYET OLMAZ. MİLLÎ KÜLTÜRÜN BAŞ UNSURU DİLDİR."

PROF. DR. FARUK KADRİ TİMURTAŞ



TÜRKÇE'DEN KATLEDİLİP,
ÖLÜME MAHKÛM EDİLEN KELİMELERİ-
MİZ ÇOK İYİ BİLİNMELİDİR.

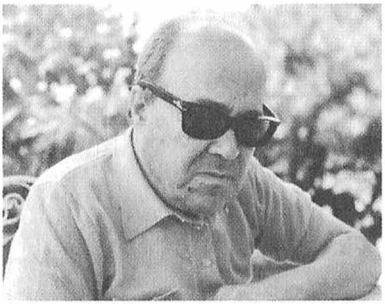
ÇÜNKÜ ONLAR,

SAVAŞTA BİRER BİRER ŞEHİD EDİLEN
NEFERLERİMİZ GİBİDİR.

TÜRKÇE KURTARILMADAN,
TÜRKİYE KURTARILAMAZ.

PROF. DR. MUHARREM ERGİN





ARGO, KANUNDAN KAÇANLARIN DİLİ;

UYDURMA DİL TARİHTEN KAÇANLARIN...

ARGO, KORKUNUN ÖRDÜĞÜ DUVAR;

UYDURMA DİL ŞUURSUZLUĞUN...

BİRİ, GÜNAHLARI GİZLEYEN PEÇE ;

ÖTEKİ İRFANI BOĞAN KEMENT...

ARGO, YARALI BİR VİCDANIN SESİ ;

UYDURMA DİL; HÂFIZASINI KAYBEDEN
BİR NESLİN ...

ARGO, HER ÜLKENİN;

UYDURMA DİL ÜLKESİZLERİN.

CEMİL MERİÇ



HAYDİ ARKADAŞLAR; UYDURAKÇAYLA SAVAŞA!

UYDURMA DİLDEN, UYDURUKÇA"DAN
UZAKLAŞALIM.!

TARİHİMİZDEN KAÇMAYALIM,
HÂFIZAMIZI KAYBETMEYELİM!

"SINAV, SORUN, YANIT, SOMUT, İKİLEM,KOŞUL VB"
TAHRİP GÜCÜ YÜKSEK, BİZDEN OLMAYAN SEVİM-
SİZ KELİMELERİ DİLİMİZDEN, GÖNLÜMÜZDEN
SÖKÜP ATALIM!

BU "**SABOTAJ**"A MÂNİ OLALIM!

UYDURUKÇAYLA SAVAŞANLAR CEMİYETİ

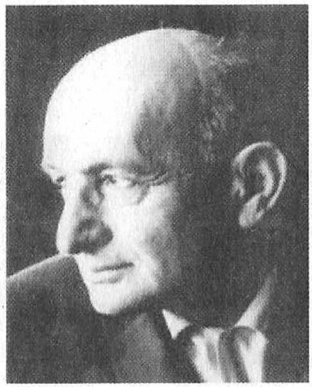




"BÜYÜK MİLLETLERİN BÜYÜK DE DİLLERİ OLUR. BU DİLLER FETHETTİKLERİ, KÜLTÜR MÜNÂSEBETİ KURDUKLARI TOPRAKLARDA YAŞAYANLARIN DİLLERİNİ DE FETHEDERLER, ONLARDAN KELİMELER, DEYİMLER ALIR, KENDİSİNE. MÂL EDER, BÖYLECE ZENGİNLEŞİRLER. SONRA, BUGÜNKÜ YAŞAYAN TÜRK DİLİ GİBİ BİR HAZİNE ELDE KALIR.

İMPARATORLUK ELDEN GİDEBİLİR AMA KÜLTÜR, DİL, SAN'AT DEVAM EDER... GEL GÖR Kİ BUGÜN KENDİ DİLİMİZE SAVAŞ AÇMIŞIZDIR. BÜYÜK BİR HIRSLA, LİSANIMIZA MÂL OLMUŞ VE TÜRKÇELİĞİNDEN ŞÜPHE BİLE EDİLMEYEN KELİMELER ATILMAKTA, ÜÇ BEŞ MANÂYA BİRDEN GELEBİLEN, GRAMERİMİZE UYMAYAN, DİLİMİZİN ÂHENGİ İLE, ZEVKİYLE BAĞDAŞMASI İMKÂNSIZ DEYİMLER UYDURULMAKTA BÖYLECE DÜŞÜNCE HAYATIMIZ' TAHRİB EDİLMEKTE, KISIRLAŞTIRILMAKTADIR."

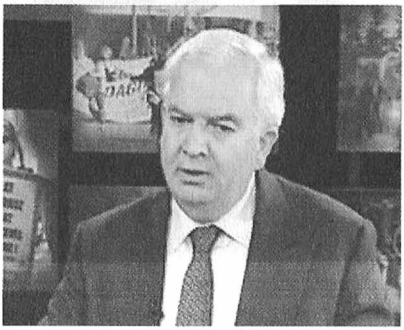
PROF. DR. AYHAN SONGAR



*"BİR İNSAN BÜTÜN UYARMALARA RAĞMEN, "**ESER**" YERİNE "**YAPIT**", "**TEŞKİLÂT**" YERİNE "**ÖRGÜT**", "**TABİAT**" YERİNE "**DOĞA**", "**MESELÂ**" YERİNE "**ÖRNEĞİN**" DİYEBİLİYORSA, ONUN BİZİM MİLLİYETİMİZDEN KOPARILMAYA ÇALIŞILMIŞ BİR KİMSE OLDUĞUNDAN ŞÜPHE ETMEMELİYİZ.*

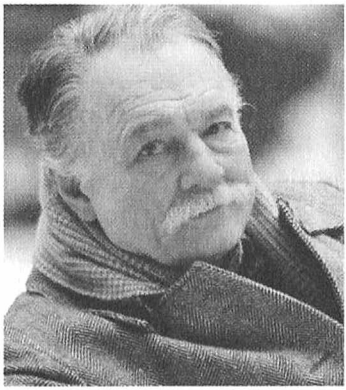
*HELE, "**AYGIT**", "**KALIT**", "**KALIZ GÖRKEM**", "**BETİMLEMEK**", "**ÇELGEN YASTIMA**", "**KİŞİ TİNİ**", "**UZYÖNÜM**", "**TÜM GÖRÜT**" VE BENZERİ "**SÖZCÜKLERLE YAPITLAR**" KURMAYA KALKIYORSA HAYÂTINIZI MUHTEMEL TEHLİKELERDEN KORUMAK İÇİN, BÖYLELERİNİN YANINDAN HATTÂ KAÇMANIZ LÂZIM GELİR.*

NİHAD SÂMİ BANARLI



TEKRARA HÂCET VAR MI; DİL DEVRİMİ ESASINDA "**MİLLÎ**" BİR ENDİŞEDEN ZİYÂDE DİLİ VE KÜLTÜRÜ SEKÜLER HÂLE GETİRMEK, "**LÂDİNÎ**" KILMAK MAKSADINA YÖNELMİŞTİ. KELİMELERİ NESEP SORGUSUNDAN GEÇİREN DEVRİM MÜTEHASSISLARININ DERDİ-DEVASI TÜRKÇE'Yİ HAKİKATEN "**TÜRKÎ**" MENŞELİ BİR DİL YAPMAK DEĞİL, TÜRKÇE'YE ASIRLAR NETİCESİNDE EŞİ BULUNMAZ BİR REVNAK VE DERİNLİK KAZANDIRAN ARAPÇA-FARSÇA KATKISINI BUDAMAKTI.

AHMED TURAN ALKAN



İSLÂM MEDENİYET DAVÂSININ BİN YILDIR MÜCÂDELESİNİ İLİMLE, İRFÂNLA, KAN VE GÖZYAŞIYLA SÜRDÜREGELMİŞ TÜRKLÜĞÜ VE ONUN DEVLET ŞAHESERİ OSMANLI'YI TARİH SAHNESİNDEN EBEDEN SİLMEK KAÇINILMAZLAŞMIŞTIR. BU MAKSAT DOĞRULTUSUNDA KIRIMIN EN AKILLI VE KÖKTEN OLANINA BAŞVURULMUŞTUR: BİNYÜZ KÜSUR YILLIK YAZISININ İPTÂLİYLE TÜRKLÜĞÜN TARİH-KÜLTÜR HÂFIZASI SİLİNİP BOŞALTILMIŞ, MİLLÎ KÜLTÜR BİLİNCİ YOKEDİLMİŞTİR. BU, TARİHTE EŞİNE MENENDİNE RASTLAMADIĞIMIZ BİR TRAGEDYADIR. BÖYLE BİR ÇILGINLIĞA DEVRİMCİLİĞİN YILDIZLARI **MAXİMİLİEN ROBESPİERRE** — FRANSIZCANIN O KORKUNÇ MANTIKSIZ, ÇETREFİL, AMA EVVEL ALLAH PEK ZARÎF İMLÂSINI DEĞİŞTİRMEĞİ DAHÎ DÜŞÜNMEDİ Mİ ACABA? **LENİN** İLE **MAO** BİLE KALKIŞMAMIŞLARDIR.

PROF. DR. **ŞABAN TEOMAN DURALI**



AZİZ

GENÇ!..

BUGÜN MEMLEKETİMİZİN BİR NUMARALI MES'ELESİ GÜNEY DOĞU ANADOLU'DAKİ ANARŞİ DEĞİLDİR!.. KIBRIS'IN KAYBEDİLMEK ÜZERE OLMASI DA DEĞİLDİR!.. BÜTÜN BUNLARIN HEPSİNDEN DAHA EHEMMİYETLİ OLAN, LİSÂNIMIZDAKİ KORKUNÇ TAHRÎBATTIR!. VATANIN -MAAZALLAH- MÂRUZ BULUNDUĞU BÖLÜNME TEHLİKESİNDEN DAHA BÜYÜK BİR BELÂ OLAN LİSAN FÂCİASI ÖNLENEMEZSE, FİKRÎ MUHTEVÂMIZ KISIRLAŞACAĞINDAN HİÇBİR MES'ELEYİ DOĞRU OLARAK KAVRAMAK İSTİDADIMIZ KALMAYACAKTIR!.



AZİZ
GENÇ!..

Kur'an kültürünün malı olan kelimelerimizin yaşaması, senin onları tercih edip kullanman ve kullandırmak için başkaları ile mücâdele etmene bağlıdır!.. Nasıl, kurumaya yüz tutan orkide çiçekleri lisan-ı hâl ile feryâd edip sâhibinden su beklerse, kelimelerimiz de aynı durumdadır. İşte sana onlardan küçük bir liste:

(Tafsilâtlı liste eserin sonundadır.)

I. UYDURMA OLANLARDAN BİRKAÇI

"ANLAM"	değil	"MÂNÂ"
"AMAÇ"	değil	"GÂYE" veya "MAKSAD"
"BAĞIMSIZLIK"	değil	"İSTİKLÂL"
"BİREY"	değil	"FERD"
"ÇELİŞKİ"	değil	"TEZAD"
"DENEY"	değil	"TECRÜBE"
"DUYURU"	değil	"İLÂN"
"DOĞA"	değil	"TABİAT"
"ETKİ"	değil	"TESİR"
"ETKEN"	değil	"MÜESSİR"
"GENEL"	değil	"UMÛMÎ"
"GÖREV"	değil	"VAZÎFE"
"GÜVENCE"	değil	"TEMİNAT"
"İLGİ"	değil	"ALÂKA"
"İLİŞKİ"	değil	"MÜNÂSEBET"
"KANIT"	değil	"DELİL"
"KAPSAM"	değil	"ŞUMÛL"
"KONUT"	değil	"MESKEN"
"KURAL"	değil	"KAAİDE"
"KURUM"	değil	"MÜESSESE"
"KUŞAK"	değil	"NESİL"
"MUTLU"	değil	"MES'UD" veya "BAHTİYAR"

"NEDEN"	değil	"SEBEB"
"OLASILIK"	değil	"İHTİMAL" "İMKÂN"
"OLAY"	değil	"VAK'A" "VUKUAT" veya "HÂDİSE"
"OKUL"	değil	"MEKTEP"
"ÖDÜN"	değil	"TÂVİZ"
"ÖNERİ"	değil	"TEKLİF" veya "TAVSİYE"
"ÖRGÜT"	değil	"TEŞKİLÂT"
"ÖĞRENCİ"	değil	"TALEBE"
"ÖZGÜR"	değil	"HÜR" veya "MÜSTAKİL"
"ÖZGÜRLÜK"	değil	"HÜRRİYET"
"ÖZEL"	değil	"HUSÛSÎ"
"ÖZLÜK"	değil	"ŞAHSÎ"
"SANIK"	değil	"MAZNUN"
"SINAV"	değil	"İMTİHAN"
"SOMUT"	değil	"MÜŞAHHAS"
"SORUMLU"	değil	"MES'UL"
"SORUN"	değil	"MES'ELE"
"SOYUT"	değil	"MÜCERRED"
"SÖZCÜK"	değil	"KELİME"
"SÜREÇ"	değil	"VETİRE"
"TANIK"	değil	"ŞÂHİD"
"TEPKİ"	değil	"AKSÜLÂMEL"
"TOPLUM"	değil	"CEMİYET"
"TOPLUMSAL"	değil	"İÇTİMÂÎ" veya "MÂŞERÎ"
"TÜZEL"	değil	"HÜKMÎ"
"ULUS"	değil	"MİLLET"
"YANIT"	değil	"CEVAP"
"YARGIÇ"	değil	"HÂKİM"
"YAŞAM"	değil	"HAYAT"

II. EVVELİYETLE BOYKOT EDİLECEK BATI MENŞELİ KELİMELERDEN DE KÜÇÜK BİR LİSTE

(Tafsilâtlı Liste Kitabın Sonundadır)

"AKSİYON"	değil	"İŞ","AMEL"
"AKTİF"	değil	"FAAL", "MÜESSİR"
"AKTİVİTE"	değil	"FAALİYET", "MÜESSİRİYET"
"ANGAJE"	değil	"BAĞLAMA", "BAĞLI OLMA"
"ANORMAL"	değil	"GAYRİ TABİÎ"
"ANTOLOJİ"	değil	"MÜNTEHÂBAT"
"ANTRE"	değil	"GİRİŞ"
"ANTET"	değil	"BAŞLIK"
"ASİSTAN"	değil	"YARDIMCI"
"ARMONİ"	değil	"ÂHENK"
"ASİMİLASYON"	değil	"ERİTME", "ERİME"
"BANDAJ"	değil	"SARGI"
"BARİYER"	değil	" ENGEL"
"DELEGE"	değil	"MURAHHAS"
"DETAY"	değil	"TEFERRUAT"
" DEMOGOJİ"	değil	" LÂFAZANLIK"
" DEPARTMAN"	değil	"BÖLÜM"
" DİSBİRİTÖR"	değil	"DAĞITICI"
"DEPRESYON"	değil	"RUHÎ ÇÖKÜNTÜ"
"DİPLOMA"	değil	"ŞEHÂDETNÂME"
"DİREKT"	değil	"DOĞRUDAN DOĞRUYA"
"DİREKTÖR"	değil	"MÜDÜR"
"DİYALOG"	değil	"MÜKÂLEME"
"DİZAYN"	değil	"ŞEKİL","ŞEKİLLENDİRME"
"DOKTOR"	değil	"HEKİM"
"DÖKÜMAN"	değil	"VESİKA"
"DRAM(ATİK)"	değil	"HÂİLE(VÎ)"
"EGO"	değil	"BEN", "NEFİS"

"EGOSİT"	değil	"NEFSÂNÎ", "BENCİL"
"EFOR"	değil	"GAYRET", "GÜÇ"
"EKOL"	değil	"MEKTEP"
"EKSTRA"	değil	"SEÇKİN", "MÜMTAZ"
"ELASTİKİ"	değil	"ESNEK"
"ELİT"	değil	"SEÇKİN"
"ENFORMASYON"	değil	"DANIŞMA" "BİLGİLENDİRME"
"ENTERESAN"	değil	"CÂLİB-İ DİKKAT"
"EROZYON"	değil	"AŞINMA"
"ESTETİK"	değil	"BEDİİYYAT"
"ETAP"	değil	"ADIM", "BASAMAK", MERHALE
"ETİK"	değil	"AHLÂK" veya "AHLÂKÎ"
"ETNİK"	değil	"KAVMÎ"
"ETNİSİTE"	değil	"KAVMİYET"
"ETÜT"	değil	"İNCELEME", "MÜTÂLÂA"
"FİGÜR"	değil	"ŞEKİL"
"FORM"	değil	"ŞEKİL"
"FORMEL"	değil	"ŞEKLÎ"
"İLLEGAL"	değil	"GAYR-İ KANÛNÎ"
"İRRASYONEL"	değil	"GAYR-İ MÂKUL
"İZALASYON"	değil	"TECRİT"
"İZOLE ETMEK"	değil	"TECRİT ETMEK"
"JARGON"	değil	"GALAT"
"KAPİTAL"	değil	"SERMÂYE"
"KARİZMA"	değil	"ŞÜKÛH"
"KONROL"	değil	"MURÂKEBE"
"KONSEPT"	değil	"MUHTEVA"
"KOSÜLTASYON"	değil	"İSTİŞÂRE"
"KOMPLO"	değil	"TUZAK"
"KUAFÖR"	değil	"BERBER"
"KUZEN"	değil	"YEĞEN"
"LEGAL"	değil	"KANÛNÎ"

"LİKİT"	değil	"SIVI"
"LİMİT"	değil	"UÇ", "SINIR"
"LOKAL"	değil	"MAHFEL", "MAHALLÎ", "MEVZİÎ"
"LÖSEMİ"	değil	"KANSIZLIK"
"MAKSİMUM"	değil	"AZAMÎ"
"MARJİNAL"	değil	"AŞIRI"
"METOD"	değil	"USÛL"
"MİNİMUM"	değil	"ASGARÎ"
"MONOPOL"	değil	"İNHİSAR"
"MORAL"	değil	"MÂNEVİYÂT"
"NATÜR"	değil	"TABİAT"
"NEGATİF"	değil	"MENFÎ"
"NORM"	değil	"ŞEKİL"
"NORMAL"	değil	"TABİÎ"
"NOSTALJİ"	değil	"GEÇMİŞE ÂİD HASRET"
"NOSYON"	değil	"MEFHUM"
"NOTER"	değil	"KÂTİB-İ ADL"
"NÜANS"	değil	"TEFERRUAT"
"OPERASYON"	değil	"AMELİYAT"
"ORİJİN"	değil	"MENŞE", "MENBA"
"ORİJİNAL"	değil	"NEVİ ŞAHSINA MÜNHASIR"
"PARATONER"	değil	"SİPER-İ SÂİKA"
"PEDEGOJİ"	değil	"USÛL-İ TEDRİS"
"PERESTİJ"	değil	"İTİBAR"
"PERİYOD"	değil	"DEVİR"
"POLEMİK"	değil	"MÜNAKAŞA"
"POZİSYON"	değil	"DURUM"
"POZİTİF"	değil	"MÜSBET"
"PROJEKSİYON"	değil	"GÖRÜŞ", "NÜFUZ-İ NAZAR"
"PRENSİP"	değil	"UMDE"
"PROBLEM"	değil	"MESELE"

"PROTOKOL"	değil	"TEŞRİFAT"
"PSİKOLOJİ"	değil	"RUHİYAT"
"PSİŞİK"	değil	"RUHÎ"
"RADİKAL"	değil	"KÖKLÜ","CEZRÎ"
"RASYONEL"	değil	"MÂKUL"
"REAKSİYON"	değil	"AKSÜLÂMEL"
"REFLEKTE ETMEK"	değil	"AKSETTİRMEK"
"RESTORAN"	değil	"AŞEVİ"
"REVİZYON"	değil	"YENİLEME","TÂMİR"
"ROPÖRTAJ"	değil	"MÜLÂKAT"
"SANTRAL"	değil	"MERKEZ"
"SELEKSİYON"	değil	"İSTİFA, TASFİYE OLUNMA, SAFLAŞMA"
"SEMBOL"	değil	"REMZ"
"SEMPATİ"	değil	"CANA YAKIN, SICAK KANLILIK"
"SEANS"	değil	"OTURUM"
"SEZON"	değil	"MEVSİM"
"SİNERJİ"	değil	"TEŞRİK-İ MESÂİ"
"SİSTEM"	değil	"NİZAM"
"SİSTEMATİK"	değil	"NİZAMÎ"
"SOSYOLOJİ"	değil	"İÇTİMAİYAT"
"STANDART"	değil	"TABİÎ"
"STAR"	değil	"YILDIZ"
"SÜBJEKTİF"	değil	"ENFÜSÎ"
"ŞOV"	değil	"GÖSTERİ"
"TEORİ"	değil	"NAZARİYE"
"TİRETUVAR"	değil	"YAYA KALDIRIMI"
"TOLERANS"	değil	"TESÂMUH"
"TRAFİK"	değil	"SEYR-U SEFER"
"ÜTOPİK"	değil	"HAYALÎ"
"ÜTOPYA"	değil	"HAYAL"
"VİZYON"	değil	"GÖRÜŞ"
"VİRAJ"	değil	"DÖNEMEÇ"

ÖNSÖZ

"Kastım budur, şehre varam,
Feryad ü figân koparam"
Yunus Emre

Onbir yıl süren elemli bir ayrılıktan sonra -şükründen âciz olduğum nâgihânî bir tecellî ile- aziz vatanıma avdet ettiğimde -müsbet ve menfi- pek çok değişiklikle karşılaştım. Bunlardan bâzıları gözlerimi yaşarttı, bir kısmı ise, beni dilhûn etti. Menfi olan müşâhedelerim arasında bilhassa iki husus vardı ki; bunların dâvâmızın geleceğine verebilecekleri korkunç zarar beni âdeta:

"-Yangın vaar!." nev'inden canhıraş bir sayha ile feverâna mecbur bıraktı. Elinizdeki bu nâçizâne eser, o mecbûriyetin iki acı meyvasından biridir.[1] Zikri geçen iki menfi müşâhedem şunlardır:

a- Güzel Türkçe'miz üzerindeki korkunç tahrîbâtın bazı gâfil müslümanları da şümûlüne alacak derecede gelişmiş ve genişlemiş olması ve bu hususta öteden beri az çok mevcud olan direnmeden vazgeçilerek bu gaflet ve ihânete umûmî bir cereyan hâlinde râm olunmuş bulunulması,

b- İslâm ile yoğrulmuş asgarî bin yıllık mefâhirimizin en parlak devri olan *"Osmanlı"*ya karşı evvelce sırf belli zümrelerde[2] mevcud bulunan düşmanlığın bu defa bir kısım sözde

1 Öteki acı meyva da **"Devlet-i Ebed - Müddet"** nâmıyla yazılacak olan bütün gizli ve âşikâr düşmanlarına karşı mübârek ecdâdımızın ahlâkî, insânî, medenî ve siyâsî yüceliklerini tasvirle O'na tevcih kılınan bil cümle haksız ithamların cevaplarını muhtevî diğer bir eser olacaktır!.

2 Öteden beri **"Osmanlı düşmanlığı"** ile ortaya çıkmış olanlar:

a- Mutaassıp Hıristiyanlar.

b- Ehl-i Sünnet düşmanı **"İran Alevîleri"** idi. Sonradan bunlara en korkunç bir karalama edebiyâtıyla **"Kemalistler"** de ilâve olunmuştu.

Bunlardan **"Hıristiyanlar"** ve **"Kemalistler"** imanlı ve tarih şuuruna mâlik insanlarımıza tesir edememiş, sadece Batı hayranı bir kısım kaybolmuş vatandaşlarımızı propagandalarının selinde boğarak **"Osmanlı düşmanı"** haline getirebilmişti.

Ancak İran Alevîleri, "İslâm" adına ve o hüviyetle ortaya çıktıklarından bazı az bilgili Müslümanları **Hazreti Muâviye**'den **Yavuz Sultan**

"İslamcı Gençler" arasında da sinsi bir cereyân hâlinde filizlenmeye başlamış olmasıdır.

Kaderin şu acı cilvesine bakınız ki; vatana adım atar atmaz, başka derdimiz yokmuş gibi bir kısım kendi torunlarına karşı Osmanlı'yı, Türk çocuklarına karşı da Türkçe'yi müdâfaaya mecbur bulunuyorum. Heyhat!..

Burada şunu da ifâde etmeliyim ki, adında *"Doğru Türkçe Rehberi"* ibâresi bulunmasına rağmen bu eser, lisânımızın gramer kaaideleri de dâhil olmak üzere mükemmel bir sûrette öğretilmesi gâyesini gütmemektedir. Bu maksad daha sonra yayınlanacak olan bir başka eserimizde[3] gerçekleştirilmek üzere saded dışı bırakılmış, burada daha ziyâde türkçeleşmiş lügatler üzerindeki acı kıyım ve bunun doğurduğu bir kısım ifâde zaafları üzerinde durulmuştur.

Ülkemizde lisan da aynen din gibi her önüne gelenin hakkında maalesef fikir beyan etmeye kendisini mezun addettiği bir sahadır.[4] Halbuki devrimiz güya bir *"İhtisas devri"*dir. Bu iki ba-

---

Selim'e kadar, Ehl-i Sünnet dâvâsının pek çok kahramanına dil uzatır hâle getirebilmişlerdi. Bu durum **"İran İnkılâbı"**ndan sonra, bu inkılâbın **"İslâm"** ve **"Şeriat"** kelimelerini bayraklaştırmış olmasıyla bir hayli şumûllenmiş ve -bazı kötü niyetlilerin de araya girmeleriyle- korkunç bir Osmanlı aleyhtarlığı hareketine vücud vermiştir.

"Devlet-i Ebed - Müddet" nâmıyla yazılacak olan diğer bir eserimizde bu yenileriyle birlikte bütün Osmanlı düşmanlarına hak ettikleri ilmî ve mantıkî cevaplar verilecektir.

3 Bu eser **"Türkçe'ye Suikast"** adıyla çok evvelden vaad edilmiş olmasına rağmen, araya giren uzun ve çileli gurbet yılları dolayısıyla bugüne kadar maalesef umûmi efkâra arz edilememiş, *"Sebil"* haftalık mecmuamızda kısmen tefrika edilmiş bir silsile makale olarak kalmıştır.

4 Böyle söylediğimiz için hatıra, bizim de hangi selâhiyetle bu bahiste fikir beyanına cür'et eylediğimiz suâli gelebilir. Önce şunu ifâde edelim ki; takriben, kırk yıldan beri bu mes'ele ile meşgul bulunmaktayız. Hatta güzel Türkçe'miz üzerindeki tahrîbat karşısında ilk yazılı müdâfaamız 1959 yılındadır. Yani bundan takrîben elli yıl evvel!.. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi talebelerince çıkarılmış olan "*Töre*" Mecmuası'nın 1 ve 2 numaralı sayılarında "Türk Dilinde Buhran" serlevhasıyla yer alan bu yazılarımız tedkik edildiğinde açıkça görüleceği üzere pek öyle amatörce değildir. Orada serdedilmiş olan fikirler doğruluklarını hâlâ muhâfaza etmektedirler. O

histe ahkâm va'z eden nice ukalanın cehâlet ve dalâletleri memleket istikbâli bakımından cidden cesâret kırıcıdır. Yazılı ve sözlü neşriyâta ve son zamanlarda bunlara müthiş bir müessir olarak ilâve olunan televizyona akseden cehâlet ve dalâletle veya kastî olarak beyin yıkamanın memleket çocuklarını öz islâmî tefekküre yabancılaştırmak istikaametindeki tahrîbâtı, bir işgal kuvvetinin dahi kolay kolay cür'et edemeyeceği bir çapa ulaşmıştır.

Bazı insanlar -çeşitli şartlanmalar sebebiyle- herhangi bir mes'eleyi sâbit fikir hâlinde benimseyerek bütün tefekkür âlemlerini sırf onun üzerine kurarlar. Böyleleri bağlandıkları bu gibi hususları olabildiğince mübâlâğalandırarak -çoğu kerehaklıyken haksız ve hatta gülünç bir duruma düşerler. Meselâ **Freud**'un cinsiyet sevk-i tabiîsini hayâtî faaliyetlerin tamamına şumûllendirmesi bu kabil bir yanlıştır. **Karl Marx**'ın maddî îcâb ve ihtiyaçları îzâh edişi de böyledir. Hatta bizde bazılarının *"Yahudi Mes'elesi"*ni benimseyişleri de bu tarzda bir şumûllendirişle aynı hatanın bir tezahürü olarak görülmelidir. Sakın ola ki; benim de güzel Türkçe'miz üzerinde vâkî tahrîbâta karşı gösterdiğim hassasiyeti -peşin bir hükümle- böyle telâkkî etmeyiniz. İşin içine girince siz de derhal kavrayacaksınız ki; ön sayfalarda ifâde etmiş olduğum gibi, mübârek yazımızdan sonra, güzel ve zengin lisânımızı da kaybetmemiz, ecdad kanları ile sulanmış yirmi milyon kilometrekareden ziyâde olan eski vatan topraklarımızı kaybetmemizden daha büyük bir felâkettir. Zira insanlar kelimelerle düşünür. Düşünce ise, fiilden evveldir! Üstelik fiilin doğru veya yanlış olması, ulvî veya süflî bir mâhiyet arz etmesi de hep onu doğuran düşünceye bağlıdır. Bu yüzdendir ki; benimle görüşüp de kısır ve bulanık muhtevalı, asâletsiz kelimeler kullanmış olması sebebiyle bir îkaza mâruz kalmamış bir genç hemen hemen yok gibidir. Zira ben bir muallimim!.. Dershânesinin duvarları olmayan bir muallim!..

İnsanlarda milliyet ve hatta diyânet hissi, tefekkür ve ta-

derecede ki; bugün o yazıları yeniden yayınlamak istesem bir tek kelimesini bile değiştirmek ihtiyâcını hissetmem.

hassüsle beslenir, serpilir ve kâmil mânâsı ile vücûd bulur. Her biri tarih şuurumuzun binbir hücresini, unsurunu teşkil eden, milyonla ecdâdın zekâ, espiri ve idrak pırıltılarını taşıyan, şiire, edebiyâta ve atasözlerimize kadar yerleşmiş olan, binlerce kelimeyi millî hâfızamızdan kasden silmeye çalışmak, târihî devamlılığımızda hazin bir kopukluk meydana getirecek ve yeni nesilleri kaba şekil idrâki ile yetinmeye mahkûm edecektir. Üstelik kullanamayarak, yerlerine nevzuhur uydurma karşılıklar ikaame edilerek nisyâna terkedilmek istenen kelimelerin -pek çoğunun menşe'lerinin yüce Kur'ân'ımız olduğu hatırlanırsa bundaki kötü niyetle âkıbetin vahâmeti daha da iyi kavranır.

Gerçekten İslâm'a karşı olanların boykot ettikleri kelimelerin -onlarca- en büyük kabahati, menşe'lerinin Kur'ân-ı Kerim olmasıdır. Onlar için kusur olan bu husus, bizler için meziyet sayılması gerekmez mi?!. Onların red için dayandıkları esbâb-ı mûcibe, Müslümanlar için kabul sebebidir. Öyleyse menşe'leri Kur'ânî olduğu için boykot edilmekte olan kelimelerimizi dâvâ etmek, terğib ve terviç ile kullanmak bir îman borcumuzdur. Bu durum onların kelimelerini boykot etmeyi zarûrî kılar. Aksine hareket islâmî bir dâvâ sâhibi olmakla tezâd teşkil eder. Uydurma kelimeleri -gâfilâne bir sûrette- kullananlar değil de, bilerek, kasden, uyduran, yayan, müdâfaa edenlerin maksadının bizi İslâm kültüründen uzaklaştırmak, hayat ve hâdiselere Kur'an perspektifinden bakmamızı engellemek olduğu kavranınca -ki biz eserimizde bu maksadın anlaşılabilmesi için pek çok delil zikretmişizdir- aksine bir boykot ve karşı koyma bir îman borcu olarak ortaya çıkmaz mı?!.

Ben bu eserle "Müslümanım!." diyen herkesi böyle bir borcu ifaya çağırıyorum. Böyle bir borcu ödemeye ve bu sûretle çirkin bir tezad ve teslîmiyetten kurtulmaya!..

Ve minellâhittevfik!.

Kadir Mısıroğlu
28 Kânûn-i Sânî 1993
Dikilitaş - İSTANBUL



AĞAÇ KASÎDESİ'nden

Halil Nihad Boztepe

...
Vatanda dilsize döndüm değilken ehl-i sükût!..
Yerindedir bana bir put demek, yürür bir put!..

Lâkırda etmeye vermez aman lisâniyyûn!..
Azaldı bende tahammül, tükendi sabr-ü sükûn!..

Yanımda söyleşiyorlar garip bir lehçe,
Bir ismi var: **Ulusal Dil** denir, fakat bence

Ne şive-i Arabîdir ne şive-i Türkî!.
Japonca, Çince mi?. Asla!.. Bu öyle bir dil ki,

Ne anlıyor onu âlim, ne anlıyor câhil!..
Bir etti âlimi câhille memlekette bu dil!..

Bu yeryüzünde müsâvat olursa böyle olur!..
Uyup havasına cehlin ve görmeyip mahzur,

Bütün lügatleri attık, bırakmadık bir tek!.
Arapça'dır diyerek ya Acemce'dir diyerek!..

Hayâl-ü hâtıra gelmezdi böyle hengâme!..
Lisanda kalmayacakmış yabancı bir kelime...

Asıl lügat eğitim'miş. Demek ki **terbiye** yok!..
Bilir miyim neye yok, siz de sormayın neye yok.

Sizin şu olmalıdır sâde bilmeniz gereken,
Eğitmen oldu mürebbî, **muallim, öğretmen!..**

Birinci söz apaçık bir lâkırdı, **iyi etmem**,
Demektir, anlamayan yok, ikinci **öğretmem**.

Yerindedir, bu da besbelli. Şimdi sor ki neden.
Niçin denilmeli **Öğrenci**, varken **Öğrenmen**?

Lisana verdi Lâtin harfi Âzerî şive!.
Kaderde işte garibin garibi bir cilve!.

Kurum demek duruyorken denir mi **cemiyet**?
Kurul denilmeli, zira Arapçadır **heyet**!

Demin **kumanda** demiştim düşünmeden, ne hata
Büyük hata.. Demeliydim **komut** veya **komuta**

Çekildi gitti **kumandan** hemen gelip **komutan**!
Hayırlı oldu becayiş.. Kazandı bunda vatan!

Bulurdu bir giyecek şey o başka olsaydı!
O türlü bir başın olmazdı şartı ya kaydı

Bu ayrı meseledir,.. Neyse maksadım o değil!
Ha fes, ha şapka, ha taç.. Şimdi bahsimiz yeni dil!

Bunun yakışması lâzım gelirdi **serpuşa**'a.
Yakıştı, bak, **general** geldi, kalktı gitti **paşa**!

.....



BİRİNCİ BÖLÜM
DİLDE TASFİYECİLİĞİN TARİHÇESİ ve GÂYESİ

"Söz ola kestire başı
Söz ola kese savaşı
Söz ola ağulu aşı
Yağ ile bal ede bir söz"
Yunus Emre

A - TARİHÇE

Cenâb-ı Hakk'ın merhameti îcâbı kader mutlak bir meçhuldür. Önceden bilinemez. Murâd-ı ilâhî demek olan kaderin gerçekleşmesi *"kaza"*dır. Kaza'yı hakkıyla tahlîle muktedir olanlar ondan, kablî olan kaderi -az çok- çıkarabilirler. Böylece murâd-ı ilahî artık hiç olmazsa ana istikameti itibariyle -âdeta- sır olmaktan çıkmış olur.

Büyük Türk tarihine bu ölçü ile baktığımızda yüce Rabb'imizin bizi cihad için yaratmış ve bu vazifenin gerekli kıldığı vasıflar ile teçhiz etmiş olduğunu söyleyebiliriz. Türkler'in İslâm'dan önceki uzun asırlarını bu aslî vazife için -âdeta- bir hazırlık safhası olarak telâkkî etmek mümkündür. Zîra bu devremiz şeklen, cihaddan farkı olmayan dâimî bir harb-darb halinde geçmiştir. Bir *"benlik" ve "cihangirlik"* davası uğruna girişilmiş *"kuru kavga" ve "mücâdeleler"i* islâmî bir mefhum olan *"cihad"*dan ayıran tek husus sadece tâkib edilen gâyedir.

Türk Milleti İslâm'la müşerref olmakla bu eksiği tamamlamış ve o ana kadar, şahsî ve nefsânî olan mücâdelesini ilâhîleştirmiş ve dolayısıyla ulvîleştirmiştir.

İslâm'dan evvelki hayatımız, ilâhî bir tâyinle edebiyat ve hikmetten ziyâde harbe tahsis edilmiş olduğundan, o zamanda teşekkül etmiş olan lisanımız da bu aslî vazifelendirilişimizden doğan iki eksiklik arz ediyordu. Bunlar:

a- Mücerred mefhumların

b- Âhengin temel unsuru olan *"uzun heceler"*in eksikliği veya kifâyetsizliği idi.

Nasıl kavga meyil ve istidâdımız İslâm'dan alınan *"gâye"* unsuru ile kemâle ulaştırılmışsa, lisanımızdaki şu iki eksik de Kur'an lisanı olan Arapça ile ikmâl olunmuştur. Müslümanlaşan Türkler'in Batı istikaametinde ilerleyişlerinde İran, zarûrî ve ilk uğrak yeri olduğundan Türkçe'nin bilhassa uzun heceli kelimeler bakımından Acemce'den de pek çok istifâde etmiş olduğunu belirtmek gerekir. Bu da gayet tabiî idi. Zîra nasıl cemiyet halinde yaşamanın bir neticesi olarak fertler arasındaki tesir alışverişi önlenemezse, bu durum, aynen topluluklar için de vâriddir.

Diğer taraftan unutmamalıdır ki; her dil onu vücûda getiren toplulukların müşterek (mâşerî) tefekkür ve tahassüs seviyesi ile yaşanan târihî mâcerâların eseridir. Meselâ, tarihi milâttan öncelere varan güzel Türkçe'mizde hâlâ müşâhede edilmekte olan "Vur!.. Kır!.. As!.. Kes!.. Dur!.. Gel!.. Git!.. ..." gibi tek heceli emirler, büyük bir yekûn tutmaktadır. Bir askerî sevk ve idârede kat'iyyet ve tahakkümünü ifâde eden bu kelimeler onları vücûda getiren milletin içtimâî hayatı kadar ruhî (psikolojik) durumunu da göstermekte değil midir?.. İslâm Medeniyeti'ne dâhil oluşla, bu yeni asabiyetin îcabları bütün davranış ve müesseselerde olduğu gibi lisanımız üzerinde de kendini göstermiş ve

böylece Dünya'nın en zengin dillerinden biri olarak güzel ve haşmetli lisanımız ortaya çıkmıştır.

Hemen ifâde edelim ki; lisanımıza Arapça ve Farsça'dan giren bu yeni kelimeler, alındığı gibi bırakılmamış, asırlarca millî zevkin haddesinden geçirilerek lâfız veya mânâ olarak pek çok değiştirilmişlerdir. Bunun sayısız misâlinden sadece birkaçını zikredelim:

Acemce'den alınan *"gul"*, *"gül"*, *"bolbol"*, *"bülbül"*, *"gûşe"* *"köşe"* olmuştur. *"Mi'denüvaz"*, *"maydanoz"*, *"destgâh"*, *"tezgâh"*, *"ab-ı dest"*, *"abdest"*, *"nerdübân"*, *"merdiven"*, *"kallabur"*, *"kalbur"* olmuştur.

Arapça'dan alınan *"na'na"*, *"nâne"*, *"i'lân"* *"ilân"* olmuştur. Bunlar telâffuz değişikliklerine misaldir. Mânâ itibariyle değişikliğe uğramış olan kelimeler de az değildir. Meselâ, Arapça'da *"kürsi"* sandalye, *"mektep"* yazıhane veya masa, *"menzil"* ev veya ikaametgâh, *"risâle"* mektup, *"namus"*, sinek ilh... demek olduğu halde bunlar ve benzeri birçok kelime bizde bambaşka mânâlara kaymıştır.

Hatta bugün Batı dillerinden alınan kelimeler bile böyle değişikliklere mâruz kalmaktadır. Meselâ Batı'dan *"Nomero"* sûretinde lisanımıza giren kelime kısa zamanda *"Numara"* şeklini almış ve bundan *"Numara yapmak"* gibi aslında olmayan bir mânâ ilâvesi ile yeni bir mefhum ihdas edilmiştir. Lâtince'den alınan "*ıskala*" "*iskele*" olmuştur.

Eski Lâtince ve Grekçe'den pek çok kelime almış olan bütün Batı dilleri de aynı durumdadır.

Bununla beraber bir gün gelmiştir ki; -her dil için vârid olan- bu başka dillerden kelime alma keyfiyetinde aşırı hareket edildiği iddiası ortaya atılmış ve konuşma dili ile yazı dilini birbirlerine yaklaştırmak üzere bir cereyan başlatılmıştır.

Acaba gerçekten böyle bir ihtiyaç var mıydı? Yoksa sun'î bir sûrette ve kasden mi, yok yere böyle bir dâvâ ortaya atılmıştı.

Önce şunu söyleyelim ki; hemen her devirde birçok edib ve şâir yâni lîsanı asıl kullananlardan bazıları bir mükemmellik ve üstünlük vehmi ihdas etmek gayreti peşinde koşmuşlardır.

Bunu, beyanlarının güç anlaşılabilir olmasıyla da sağlamaya çalışmışlardır. Değme kimsenin ulaşamayacağı bir seviye iddiası taşıyan bu tavır iki sûrette tezâhür etmiştir:

a- Uslûbdaki ibham yani bulanıklık ve kapalılık,

b- Alışılmamış, kulaklara yabancı kelimeleri kullanmak.

Bunların her ikisi de bugün bile hâlâ müşâhede edilmekte olan edebî kusurlardır. Gayri me'nûs (alışılmamış) kelime kullanma hastalığı, dün Arapça ve Farsça kelimelere inhisar eden bir modaydı. Bugün'de uydurma ve frenkçe kelimelerle devam ettirilmektedir. Umûma mal olmamış bir kelimeyi kullanmanın düne ve bugüne âid sayısız misâli gösterilebilir. Meselâ **Cenab Şahabeddin:**

"Ey kebuterlerin neşideleri" diyebiliyordu.

Herkesin bildiği *"güvercin"* kelimesi dururken Farsça'dan *"kebuter"*i alıp kullanıyordu. Bu tavrın daha eski misalleri de pek çoktur. Buna göre denilebilir ki; lisânımızda bir sâdeleşmeye -belli ölçüde- ihtiyaç vardı. Ancak bunun -vâkî olduğu gibi- devlet baskısı ve câhilâne müdâhaleler sûretinde ve *"tasfiyecilik"* şeklinde değil, ilmî esaslar dâhilinde ve uzun bir zaman dilimi içinde târihî devamlılık şuurumuz incitilmeden yapılması gerekirdi. Olması gereken neydi? Buna mukaabil bizde yapılmış olan nedir?!. İşbu eser -biraz da- şu suâle pratik ve muhtasar bir cevap ihtiyâcından doğmuştur.

Dikkat edilecek olursa bizde lisana müdâhale ihtiyâcından bahsedilişi, *"Tanzimat"*tan sonradır. Bu tarihten önce lisânımızla alâkalı faaliyetlerin gayesi, Türkçe'nin Arapça ve Farsça'ya karşı istiklâlini korumak, ifâde zenginliğini isbât etmek, O'nu edebî bir dil olarak kullanıp geliştirmekten ibârettir. Meselâ, 11. Asırda **Kaşgarlı Mah-**

mud (1008 - 1075) *"Divan-ı Lügat-it Türk"* isimli mâruf eserini Türkçe'nin ifâde kudret ve kaabiliyetinin enginliğini Araplar'a isbât için yazmıştır. 15. Asır'da yetişen **Ali Şir Nevâi** de (1441-1501) *"Muhâkemetü'l-Lügateyn"* (İki Dilin Mukayesesi) isimli eseri ile Türkçe'nin Farsça'ya üstünlük ve zenginliğini isbat etmeye çalışmıştır.

Bu sûretle görülmektedir ki; lisânımız üzerinde Arapça ve Farsça'nın hâkimiyetine karşı zaman zaman kıpırdanışlar olmuştur. Ancak bu, Türkçe'mize giren yabancı kelimelerden ziyâde gramer kaaidelerine îtiraz sûretinde idi.

Yukarıda ifâde edildiği gibi şâir ve ediblerin tasannu' maksadıyla umûmîleşmemiş kelimeleri alıp kullanmalarına îtiraz yeni değildir. **Namık Kemal** bile:

"İki sayfalık bir yazı okumak için herkesi seksen defa Kaamus'a veya Burhan'a müracaat mecburiyetinde bulundurmak niçin mârifet sayılsın!.."[5] diyerek bu durumdan şikâyet etmişti.

Ancak böylesine mâkulâne ve mâsumâne başlayan bir hareket her safhada biraz daha şiddetlenip soysuzlaşarak nihâyet bugünkü cinnet sayılabilecek noktaya gelip dayanmıştır.

Gariptir ki, dinî ve millî hüviyetimizden resmî tâviz vermenin başlangıç noktası olan Tanzîmat'tan sonra ortaya çıkmış olan **"Lisâna Müdâhale"** hareketinde üç ayrı görüşün birbirini tâkiben faal bir sûrette rol oynadığı müşâhede olunmaktadır. Bunlar:

1- Türkçülük,

2- Kemalizm,

3- Solculuk veya **Komünizm**'dir.

Şimdi bunların Türkçe'ye müdâhalede tâkip ettikleri derûnî maksadı ve mesaîlerinin ilim ve maslahat önündeki durumunu kısaca belirtelim:

---

5 **"Kaamus"** ve **"Burhan"** meşhur lügat kitaplarıdır.

1-TÜRKÇE'YE MÜDÂHALENİN TÜRKÇÜLÜK SAFHASI

Osmanlı muhtelifü'l - ecnas (heterojen) bir topluluktu. İçinde muhtelif din, dil ve ırka mensup insanlar barınıyorlardı. Hukuk nazarında sadece müslim - gayri müslim tefrîkine yer verilmekteydi. Zira yüce şerîatimize göre bir İslâm Devleti'nde haklar ve mükellefiyetler îtibâriyle sadece müslim ve gayri müslim arasında fark gözetilebilirdi. Şerîatin bu tanzîmine göre yürütülen Osmanlı idâresinden asırlarca kimse şikâyetçi olmamıştı. Herkes hak ve vazîfelerine sâhip olarak yaşayıp gidiyordu.

Vakta ki, Amerika'nın keşfi ve buharlı gemiler ortaya çıktı. Dünyâ ticâret yolları değişti. Tarihî "**İpek Yolu**"nun ehemmiyetini kaybetmesi üzerine Osmanlı Devleti fakirleşmeye başladı. Bunun ardından sanayideki gelişmelere -çeşitli iç ve dış sebeplerle- ayak uyduramayan devletimizde bir "**geri kalmışlık**" vetiresi başladı. Bu safhada tarih sahnesinde iki azgın hasmımız arz-ı endam etti: **Rusya** ve **Siyonizm**

Bunların her biri, zuhûr eden fırsatları değerlendirerek Osmanlı'yı parçalamak için, îzâhı böyle bir eserin gâye ve hacmi ile bağdaşmayacak sûrette uzun ve dehşetli bir program dâhilinde çalıştılar.[6] Her birinin kendine göre sebepleri vardı. Ruslar, Boğazları alıp Akdeniz'e açılmak istiyor, Siyonistler Filistin'e dönebilmek için Osmanlı'nın bölgede bir süper güç olarak mevcûdiyetini kendileri için engel telâkkî ediyorlardı. Avrupalılar'ın ham madde ve pazar ihtiyâcı da onları Osmanlı ile karşı karşıya getiriyordu.

---

6 Bu faaliyetin ne kadar kesif bir sûrette yürütülmüş olduğunu kavramak için şu esere bakılabilir: **G. Djuvara** (eski Romanya Başbakanı) "**Cent Projest de Partago Lax Turquie**" adlı eser veya bunun Donanma Mecmuası'nın 49. ve müteâkip sayılarında yayınlanan tercümesi)

Bu eserin latinize bir tercümesi de vardır: "**Türkiye'nin Paylaşılması Hakkında Yüz Proje**" (Trc. **Polat Tacar**), Ankara 1999

Bir düşman, kendi emelini gerçekleştirmek için çalışırken bulabildiği imkân ve fırsat nisbetinde ileri gider. Bu mes'elede de böyle oldu. Düşmanlarımız önce müslim - gayri müslim arasındaki farklara îtirâz ettiler ve gayri müslim teb'anın bir nev'i hâmisi kesildiler. Bu emelleri, Tanzîmat ile gerçekleştiği halde yine de yakamızı bırakmadılar.

Bu defa topyekün gayri müslim teb'anın bizden koparılması için çalışmaya koyuldular. Bir Ermeni Mes'elesi, bir Sırbistan Mes'elesi, bir Bulgaristan Mes'elesi ilh... böyle ortaya çıktı.

Zannolunmuştur ki; hukuktaki eşitsizlik ve din farkı gibi sebeplerle ayrılık arzuları -az çok- mâkul görünen gayri müslimlerin ayrılışı ile bu parçalanma faaliyeti duracaktır. Heyhat!.. Bu defa gayri türk, müslüman teb'a yine aynı düşman tahrîkine mâruz bırakılmıştır. Bu da kolayca meyva vermiş ve ayrılık temâyülleri bu defa gayri türk müslüman teb'ada görülmeye başlamıştır. Buradaki sun'îlik aşikârdı. Zira, Osmanlı'da müslüman unsurlar arasında en küçük bir fiilî veya hukukî fark mevcud değildi. Devletin hepsi birden müşterek sâhibiydiler. Türkler temel unsur olmalarına rağmen, mevkîlerini, bir âile reisi gibi teb'aya gönüllü kabul ettirebilmişlerdi. Kimsenin kavmini öne sürmesine mahal vermemek üzere bütün teb'ayı hânedâna izâfetle *"Osmanlı"* diye adlandırıp tevhîd etmişlerdi. Bu ittihâdın sağladığı istikrârı ortadan kaldırmak isteyenlerin faaliyetleri üç safha arz eder:

a- Gayri müslimlerin bizden koparılması,

b- Gayri Türk müslümanların ayrılması,

c- Türklerin İslâmiyet'ten ayrılması.

Bu safhaların her birinde çeşitli düşmanlarımız rol almışlardır. Ancak Müslüman fakat gayri türk teb'amızın bizden ayrılmasında Siyonizm'in rolünü en başta zikretmek gerektir. Çünkü Osmanlı'yı parçalayıp Filistin'i Yahu-

di âmâline âmâde hâle getirecek olan asıl sâik, ırkçılıktı. Bu meş'um telâkkînin bazı Arap reislerine ve hatta bir kısım Türkler'e zerk edilişi hep aynı kaynaktandı. **Leon Cahun, Vamberi** gibi birçok Yahudi asıllı müsteşriklerin İslâm'dan evvelki Türk hayâtını incelemeleri babalarının hayrına değildi. Devletimizi yıkan İttihadcı gürûhu içinde yahudi olan **Emanuel Karasu** ile **Metr Salem** sebepsiz yer almış değillerdi. *"Türklük Ruhu"* diye eser yazan **Moiz Tekinalp** de herhalde bunu Türk'e dostluğundan yapmıyordu!..

Her ne hal ise, biraz aksülâmel olarak tabii, biraz da "**Fransız İhtilâl-i Kebiri**" nden sonra şiddetlenip yaygınlaşan ırkçılıktan kaynaklanan tahriklerle sun'î olarak bir Türkçülük cereyanı vücûda gelince bu görüş ister istemez lisan sahasına da aksetmekten hâlî kalmadı. **Ömer Seyfeddin** ve **Ali Cânib** (Yöntem) tarafından 1911 yılında Selanik'te[7] yayınlanan *"**Genç Kalemler**"* mecmuasında ele alınan *"**Dil**"*ve *"**Millî Edebiyat**"* mevzûları sonradan **Ziya Gökalp**'in de kendilerine katılması ile sistemleştirilmiştir ki, hülâsası şudur:

1- Türkçe'ye girmiş olan arabî, fârisî kaaideler terkedilecektir. Klişe haline gelmiş olan bazıları müstesnâdır. İstanbul lehçesi esastır. Türkçe bilhassa İstanbul hanımlarının konuştuğu gibi yazılmalıdır.

2- Müterâdifleri atıp, Türkçe karşılıklarını muhâfaza etmek lâzımdır. Ancak bunlar arasında bir mânâ veya kullanılış farkı hâsıl olmuşsa, muhâfaza olunabilirler. Meselâ siyah ile kara, beyaz ile ak böyledir.

3- Halk lisanına girmiş arapça ve farsça kelimeler

7 Dikkat ediniz ki; yakın târihimizde birçok menfi cereyânın yuvalanıp neşv-ü nemâ bulduğu yer, Selânik'tir. İttihat ve Terakkî Cemiyeti orada kurulup gelişmişti. Umûmî Merkezi Selânik'ti. Meş'um Hareket Ordusu da İstanbul'a oradan gelmiştir. Çünkü **Sultan Bâyezid** Endülüs katliâmından kaçan Yahudileri oraya yerleştirmişti. Bu durum bize asıl menfi âmili tesbit için bir ipucu değil midir?!.

muhâfaza olunmalıdır. Ancak bunlar halkın telâffuz ettikleri gibi yazılmalıdır. Böyleleri galât-ı meşhûreden addedilir.

4- Bir kelime hangi menşe'den gelirse gelsin halk onu benimsemişse o Türkçe'dir, atılamaz. Buna göre Türkçüler *"sâdeleşme"* taraftarıdırlar, *"tasfiye"* değil. Bilâkis **Ziya Gökalp;** tasfiyecilere ateş püskürerek diyor ki;

"Tasfiyecilik lisanımızdan Arab, Acem cezirlerinden (köklerinden) gelmiş bütün kelimeleri çıkararak, bunların yerine Türk cezrinden doğmuş eski kelimeleri, yahud Türk cezrinden yeni edatlarla yapılacak yeni Türk kelimelerini ikaame etmekten ibâretti. Bu nazariyyenin fiilî tatbîkaatını göstermek üzere neşrolunan bazı makaaleler ve mektuplar zevk sâhibi olan okuyucuları tiksindirmeye başladı. Halk lisânına girmiş arabî ve fârisî kelimeleri Türkçe'den çıkarmak, bu lisânı en canlı kelimelerden dînî, ahlâkî ve felsefî tâbirlerden mahrum edecekti. Türk cezrinden yeni yapılan kelimeler sarf kaaidelerini herc-ü merc edeceğinden başka, halk için ecnebî kelimelerden daha yabancı, daha meçhuldü. Binâenaleyh, bu hareket lisânımızı sâdeliğe, vuzûha doğru götürecek yerde, muğlâkiyyete ve zulmete (karanlığa) doğru götürüyordu. Bundan başka, tabiî kelimeleri atarak onların yerine sun'î kelimeler ikaamesine çalıştığı için hakîkî bir lisan yerine sun'î bir Türk Esperanto'su vücûda getiriyordu. Memleketin ihtiyâcı ise, böyle bir yapma Esperanto'ya değil, bildiği ve anladığı mûnis ve gayr-i sun'î kelimelerden mürekkeb bir müfâheme (ifâde) vasıtasına idi. İşte bu sebepden dolayı *İkdam*'daki tasfiyecilik cereyânından, fayda yerine mazarrat hâsıl oldu."

Ziya Gökalp mezardan başını kaldırıp bakabilse de lisanda hercümerc ve sun'î esperanto nasıl olurmuş görebilseydi!..

Bununla beraber lisânımızda, Türkçülük sâikasıyla başlamış olan şu hareket, yadırganamayacak bir îtidal man-

zarası arz etmekteydi. Sâdece bir iki eksik ve müphem noktası vardı. Şöyle ki;

Yabancı bir kelimenin kapı dışarı edilmemesi için onun *"halk tarafından benimsenmiş olması"* gibi bir kıstas vâzıh değildir. Zira bunun için halkın hangi kısmı ölçü alınacak!.. Ölçü avamsa, bu görüş asla ilmî ve mâkul değildir. Dünya'nın her yerinde avam birkaç yüz kelime ile konuşur. Diğer taraftan bir kelimenin Türkçe karşılığı var diye redde mahkûm edilmesi de doğru değildir. Üslûp zenginliği müterâdifler üzerine kurulur. Sadece *"Kalb"* ile *"Yürek"* gibi aralarında mânâ farkı teessüs etmiş olanların değil, bütün müterâdiflerin muhâfazası gerekirdi. Meselâ *"Sonra"* var diye *"Bilâhare"*yi atmak üslûpta yeknesaklılığa mahkûm olmak demektir ki; öyle de olmuştur. Müterâdifi var diye bir kelimeyi atmak yanlıştı. Elverir ki, gayri me'nus olmasın!..

2-TÜRKÇE'YE MÜDÂHALENİN KEMALİZM SAFHASI

İçtimâî hayâtı büyük ölçüde değiştirmeye kalkışanlar, târihi, mutlaka bir îzah ve tefsir tarzıyla kendilerine göre yeniden değerlendirirler. Bunun için bir nass sadâkatıyle benimsenmiş birtakım temel umdeler (prensipler) mîyar (ölçü) olarak kullanılır.[8]

Bu sûretle kendi zuhurları kadar güttükleri dâvâ için de ortaya kendilerince haklı (!..) bir esbâb-ı mûcibe çıkarmaya çalışırlar. Komünistler bu ihtiyaç ile târihi, materyalist bir telâkkî ile yeniden değerlendirmişlerdir. Hatta **Cemal Abdunnasır**'ın Mısır'da *"Firavunlar Devri"*ni ön

8 Târihin, mîyar ittihâz olunan bir kısım prensiplerle değerlendirilmesine **"Tarih Felsefesi"** denilir. Bu ilmin kurucusu meşhur İslâm tarihçisi **İbn Haldun**'dur. *"Kitâbu'l-İber"* (İbretler Kitabı) isimli meşhur tarihinin mukaddimesinde birçok Avrupalı mütefekkire tekaddüm ederek Tarih Felsefesi çığırını başlatmıştır

plâna çıkarması da ancak bu zarûretle îzah edilebilen bir gerçektir. **M. Kemal** de bu zarûrete ayak uydurmuş ve İslâm'dan evvelki Türk tarihine büyük bir ehemmiyet atfederek islâmî devreyi sönük hatta karanlık göstermek gayretleri peşinde koşmuştur. Kemalist kalemlerde ma'kes bulan Osmanlı düşmanlığının asıl kaynağı işte bu lâzımedir.

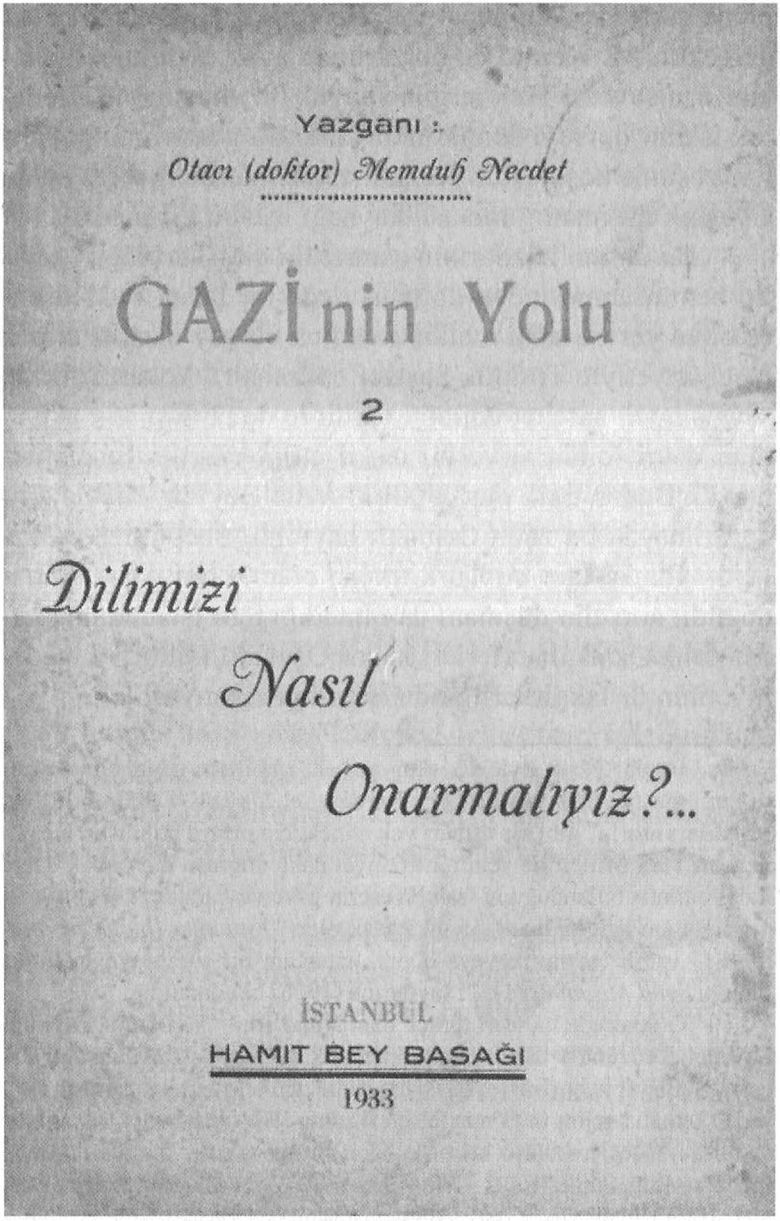
Bu durum bazılarının zannettiği gibi Türklüğün sevilip benimsenmesinden doğmuş değildir. İslâm reddedilince onun yerine millî mefâhir namına bir şey ikaame etmek mecbûriyetiyle Türklük baştacı edilmiştir.[9] Yoksa Türklük sevgisinden hareket edildiği takdirde de târihimizin islâmî olan devri -onun zirvesini teşkil ettiği cihetle- reddedilemezdi. Bunun tipik misâli **Nihal Atsız** Bey'dir. Hiç de dindar olmayan bu zâtın Osmanlı hayranlığı hepimizden fazlaydı. Çünkü tam bir Türk ırkçısı olan **Nihal Atsız** dindar değildi, ama din düşmanı da olmadığı için İslâm adına kazanılmış Osmanlı zaferleri kadar Osmanlı kültür ve medeniyetinin de takdirkârlığından kendini alamıyordu.[10]

---

9 Meselâ **"Halk Evleri"** İslâm mabedi câmilerin yerini almak üzere kurulmuştur. **"Ne mutlu Türküm diyene!.."** sözü **"Elhâmdullillâh, Müslümanım!.."** gibi bir iftihârı yok etmek için ortaya atılmıştır. Kemalizm'in Türk Milleti'ne yeni bir asabiyet daha doğrusu din olmak üzere ihdâs edilmiş bulunduğunu îzah bu eserin gaye ve muhtevâsı ile bağdaşmaz. Bunun için bilâhare yayınlanacak olan *"Kemalist İnkılâbın Anatomisi"* isimli eserimize veya bunun nâtamam bir sûrette yayınlanmış olduğu *Sebil Mecmuası* 1-52. sayılarına (1976) bakılmalıdır.

10 O derecede ki; aşırı türkçü olan **Nihal Bey "Ne Mutlu Türküm Diyene!.."** sözünü ortaya atmış bulunan **M. Kemal**'i *"Dalkavuklar Gecesi"* isimli bir tiyatrovârî eseri ile hicvetmekten bile geri kalmamıştı. Esasen O kemalist rejim ve O'nun felsefesi adına 1944'de tabutluklara atılmış ve türlü işkencelere mâruz kalmıştı. Niçin?!. Rusya'daki Türkleri düşünüp müdâfaa ettiği için!.. (Bkz.: - **Nihal Atsız** - *Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri*, 1959 Büyük Doğu'ları). Ancak hatırlamakta fayda vardır ki, *"Dalkavuklar Gecesi"* isimli hicviyeyi bu hâdiseden daha önce yazmıştı.

Bu vesile ile şunu da söyleyelim ki, "Ne mutlu" sözü bir hasret ifa-



Uydurma dil müdâfiî sayısız eserden birinin kapağı

Dilimize yabanci dillerden kelime almak, ve onları hâlâ dilimizde tutmak ne dilimizin zenginliğine, ne tarihimizin büyüklüğüne, ne de milletimizin ululuğuna yakışmıyan bir harekettir. Dedelerimiz bu hatayı millet yolundan çıkarak din yoluna saptıkları gün irtikâp etmişlerdir. Bu cinayet din milliyeti öldürdüğü zaman olmuştur. Biz ise, bu cinayetin cezasını yüzlerce yıl çektikten sonra, görüyoruz ki dil bir milletin her şeyidir. Dilsiz bir millet hakikaten konuşmak kabiliyeti olmıyan dilsiz insanlar gibidir. Türk milletinin bu kadar senedir terakki edememesinin sebebi türk dilinin içinde hâlâ anlayamadığı ve öğrenemediği yabancı kelimelerin bulunmasıdır. Bunlar dilden atıldığı gün türk milleti kara bulutlar arasından çıkan bir güneş gibi olacaktır. Parlaklığı görülecek, sıcaklığı duyulacaktır.

(sh.11)

....

Bu kitabın biteğine (nihayetine) bir de söylükcük (lûgatça) ekledim. Bu söylükcükteki sözler bu kitabı yazarken benim ürettiğim sözlerden yüz tanesidir. Bunların hiç birinin söylüklerde (lûgat kitaplarında) yeri yoktur. Onları kitabımda ileri sürdüğüm düşünü (fikir) ve kurallara göre ben ürettim.

Kitabı bugünkü dile çevrilerken (tercüme ederken) onları atmağa kıyamadım. İstedim ki budunumun öneğine (huzuruna) bunlardan da örnekler çıkarayım.

(sh. 12)

Aynı eserin 11 ve 12. sahifelerinden ibretli iki paragraf

Bu yazgadaki (kitaptaki) kurallara göre yapılmış söylerin (lûgat) söylükçüğü. (lûgatçesi)

Amir.	Buyurgan.
Emir.	Buyru.
Âcil.	Evgen.
Bahis.	Ayıtğı (ayırtmak) mastarından.
Beynelmilel.	Budunlararası.
Beynelmilliyet.	Budunlararasılık.
Bakiye.	Kalgı.
Baki.	Kalı.
Bünye.	Yapıt.
Filoloğ.	Dilbilgen
Filoloji.	Dilbilik.
Fiil.	Kılgı.
Fail.	Kılgan.
Paytaht.	Handurak.
Gaye.	Varak.
Gayet.	Sonrak.
Gayp.	Yitik.
Gâip.	Yitgen.
Halk.	Elgün.
Hayvan.	Dirik.
Hususî	Kendikli.
Hususiyet.	Kendiklik.

Bu eserin sonuna konulmuş yazar tarafından uydurulmuş kelimelere âid lügatçenin ilk sahifesi

Türkçe Anayasada kullanılan kelimeler

(DÜNKÜ SAYIDAN DEVAM)

(B)

Bütçe kanunu = Muvazenei umumiye kanunu

(Ç)

Çağrısız = Davetsiz
Çevre = Daire
Çekilme = İstifa
Çözmek = Halletmek
Çözüm = Hal

(D)

Dernek kurma = Cemiyet kurma
Danıştay = Şûrayı Devlet
Dönem = Devre
Demeç = Beyanat
Dönemin tıtılı = Hilâl ihlâs
Dokunulmazlık = Masuniyet
Dayanak = Zapt

(E)

Esenlik = Saadet
Ertelemek = Tecil etmek
Eylem = Ef'al
Eşit = Müsavi
Edep töreleri = Adabımuaşeret
Erginlik = Rüşd yaşı

(G)

Görev = Vazife
Gensoru = İstizah
Gerekçe = Esbabı mucibe
Güven istemek = İtimad istemek
Genel = Umumî
Geçici = Muvakkat
Geçerlik = Hüküm
Genel kurul = Umumi heyet
Güvenlik = Asayiş
Gözetim = Nezaret
Gelir = Varidat
Gider = Masraf
Gerçek = Hakikî
Gönderişme = Miraslama
Görgü = Tecrübe

(H)

Hakediş = İstihkak
Hüküm giymek = Mahkûm olmak

(İ)

İnan = İçtihad
İnancı kötüye kullanma = Emniyeti suistimal
İnceleme = Tetkik
İçtüzük = Dahilî nizamname
İster = İcap
İşlem = Harekât, muamelât
İl = Vilâyet
İlçe = Kaymakamlık
İlişkin = Mütealliik

(K)

Kültür = Hukuku medeniye
Kamulaştırılmak = İstimlâk etmek
Komutay = Heyeti umumiye
Kapalı oturum = Hâfi celse
Kanun koymak = Kanun vaz'etmek
Kesin hesap = Hesabı kat'î
Kısıtlı = Mahcur
Koluk işleri = Zabıta işleri
Kocamak = Şeyhuhet
Kamu hakları = Amme hakları
Kişi dokunulmazlık = Şahsî masuniyet
Konut = Mesken
Kınamak = Muahaze
Kısıntı = Takyidat
Katma = Mülhak
Kesin = Kat'î
Katılmak = İştirak

(M)

Millet vekili = Meb'us
Mutluluk = Saadet
Meclis başkanı = Meclis reisi
Mülkedinme = Temellük

(N)

Nitelik = Vasıf

(DEVAMI YARIN)

İslâm'a nefretle yola çıkılınca, O'nun îcâb ettirdiği her şeye karşı olmak elbette tabiîleşecekti. Buna bir de teknikte ileri gitmiş olan Batı Âlemi'ne hayranlığı, daha doğrusu aşağılık duygusunu eklerseniz, Kemalist İnkılâbların fikrî ve ruhî (psikolojik) sâiklerini kavramış olursuz. Medenî olmanın îcâbı diye kılıf uydurularak girişilen inkılâbların temeli bu iki sâiktir.[11] Dünya'da krallıkla idâre edilenleri veya yazısını muhâfaza eden Japonlar'ı gayri medeni mi sayacağız?!. Yoksa biz resmî tatili Cuma'dan Pazar'a tahvil ederken Cumartesi günü tatil yapan İsrail'i mi gayri medeni sayalım?!. Hele o İsrail ki; iki bin yıllık, ölü İbrani lisan ve yazısını ihyâ ederek bizim attığımız islâm harfleri gibi sağdan sola yazdığı için geri mi kalacak, diyelim?!.

İşte yazı ve lisan inkılâbı bu temel sâiklerle ve birbirini[12] tamamlamak üzere "**kemalist inkılaplar**" arasında yer aldı.

---

desidir. Bir zengin "Ne mutlu zenginlere!.." veya sağlıklı bir kimse "Ne mutlu sağlığı yerinde olanlara" dese gülünç olmaz mı?!. Bu sözler ancak fakir ve hasta kimseler için mantıklı değil midir?!.

Bu mantık çerçevesinden bakılınca "**Ne mutlu Türküm diyene!..**" sözü de insana şuur altı boşalması gibi görünüyor. Aksi halde yani söyleyen bir türkse onu mantıken gülünç olmaktan nasıl kurtarabilirsiniz?..

11 İnkılâpların bu iki temel sâike dayandığını isbat için yüzlerce delil gösterilebilirse de biz burada sadece birini zikredelim.

İnkılâbın ikinci adamı **İnönü,** *Ulus Gazetesi*'nde yayınlanan hatıratında diyor ki;

"Şapka inkılâbından sonra diğer bir arkadaşımızın, Ankara Valisi **Yahya Gâlib Bey**'in bir ziyâretini hatırlarım. Aynı zamanda meb'us olarak bulunan **Yahya Gâlib Bey** de çok yakınımızdı. Bir teklifi vardı:

"- Nedir?" dedim.

"Şapkanın orta yerine bir ay yıldız koyalım. Diğer milletlerden farkımız belli olur" dedi. Teklifi bu. **Yahya Gâlib Bey**'e:

"Canım, biz bunları fark olmasın diye yapıyoruz. Sen ne teklif ediyorsun" tarzında çıkıştım. (Bkz. *Ulus Gazetesi,* 5 Nisan 1969 tarihli nüsha).

12 "Yeni yazı 1928 Kasım'ında kabul edildikten sonra Alfabe Komisyonu, Dil Komisyonu'na çevrilmiştir." (Bkz. **F. Rıfkı Atay** - *Çankaya*, İstanbul 1984 sh.497).

Kemalistlerin bir kısmı eski Türkçüler gibi, sadeleştirme taraftarıydılar. **Fâlih Rıfkı Atay** ve **Hüseyin Câhid Yalçın** bunlardandı. **Besim Atalay, Agop Dilaçar, Ahmed Cevat Emre**[13] v.s. ise tasfiyeciydiler. Bunlar aynen **Ataç** ve bugünkü yüzlerce benzeri gibi Türkçe'ye girmiş ne kadar Arapça ve Farsça kelime varsa bunları kâffeten kapı dışarı ederek yerlerine ya kadîm Türk lehçelerinden karşılıklar bulmak veya doğru - yanlış bir kelime uydurup ikaame etmeye çalışmak gâyesini güdüyorlardı. **M. Kemal** ise, İslâm'la yoğurulmuş mâzi ile alâkayı kesmek istediğinden prensip olarak bu davanın baş teşvikçisiydi. Ancak kimin görüşüne iltifat ve îtibar edeceğini bilemiyordu. Mâhud içkili sofra âlemlerinde ne kadar dalkavuk varsa toplayıp onları konuşturuyor ve münâkaşalardan bir netice çıkarmaya çalışıyordu. Hatta bu münâkaşaların *"harf inkılâbı"*ndan bile önce başlamış olduğu söylenebilir.[14] Önceleri tasfiyecilerin fikirlerine kanmıştır.

---

13 "Rahmetli **Besim Atalay** önceleri pek özleştirmeci idi. Benim başkanlık ettiğim lügat komisyonunda bir gün;

"Beş yüz Türkçe söz mü vardır?.. Beş yüz sözümüz var başkasını kullanan idamdır derim", diye haykırmıştı.

Demek ki; öfkesinden *"idam"* sözünü kullandığı için önce O'nu idama yollamak gerekecekti..." (Bkz. **F. Rıfkı Atay** - "Apolitik", Dünya Gazetesi, 5.6.1966).

Bunlardan **Besim Atalay,** eski bir medrese kaçkınıdır. Yaptığı saçma sapan Kur'ân-ı Kerîm meâline ***"Kur'an"*** adını veren, O'nu aslını taklîden aynı şekil şartları ile bastıran bir îmansızdır. İnkârına delil olacak yüzlerce yazısı vardır.

Agop Dilaçar, adı üstünde bir ermenidir. Daha önce Türkiye aleyhine faaliyet göstermiş ve yurt dışına kaçmıştı. Daha sonra dil tahribi için afvedilip yurda getirilmiştir.

Ahmed Cevat Emre ise kıpkızıl bir marksisti. O'nun azılı komünistliği ve bu babdaki faaliyetleri alâkalı her eserde mevcuddur.

İşte Türkçe bu adamlara emânet ediliyordu.

14 Böyle bir içki âleminde "ticâret" kelimesine karşılık aranıyormuş. Kafası şişen ve konuşanları dinlemeyerek önündeki kâğıda bir şey-

Dil inkılâbının gâyesi lisanımızda hiçbir yabancı kelime bırakmama suretinde tebellür etmişti.

Bu maksadla, **M. Kemal**'in direktifi ile 1932 Temmuz'unda "**Türk Dilini Tedkik Encümeni**" kuruldu. Bu cemiyetin bünyesinde birçok komisyonlar teşekkül ettirilerek "**tasfiyeci**" bir anlayışla ve âdeta askerî bir plânlama gibi harekete geçildi.[15] Gâye:

O derecede *"ırkçı"* ve *"gayr-ı ilmî"* idi ki; halkın günlük konuşmasında yer almış olup da menşe' itibâriyle Arapça ve Farsça olan kelimeler bile lisandan mutlaka atılması gerekli *"muzır unsurlar"* olarak îlân edildiler. Bunların yerine eski Türk lehçelerinden veya "Moğolca"dan karşılıklar arandı. Bulunamayanlar için yeni yeni kelimeler uyduruldu. Avrupa lisanlarından alınmış kelimeler bu boykotun dışında bırakıldığı gibi dipdiri kelimelere karşılık bulunamadığı takdirde yeniden Avrupa menşe'li kelimelerin alınmasında bir beîs görülmedi.[16] Demek ki; *"yabancılık"* sâdece İslâm kültürünün malı olan kelimelere hasredilen bir menfilik olarak ortaya çıktı. Gayet acele olarak *"Tarama Dergisi"* adıyla bir sözlük meydana getirildi. Herkes bu sözlükdeki uydurma kelimeleri kullanmaya icbâr

---

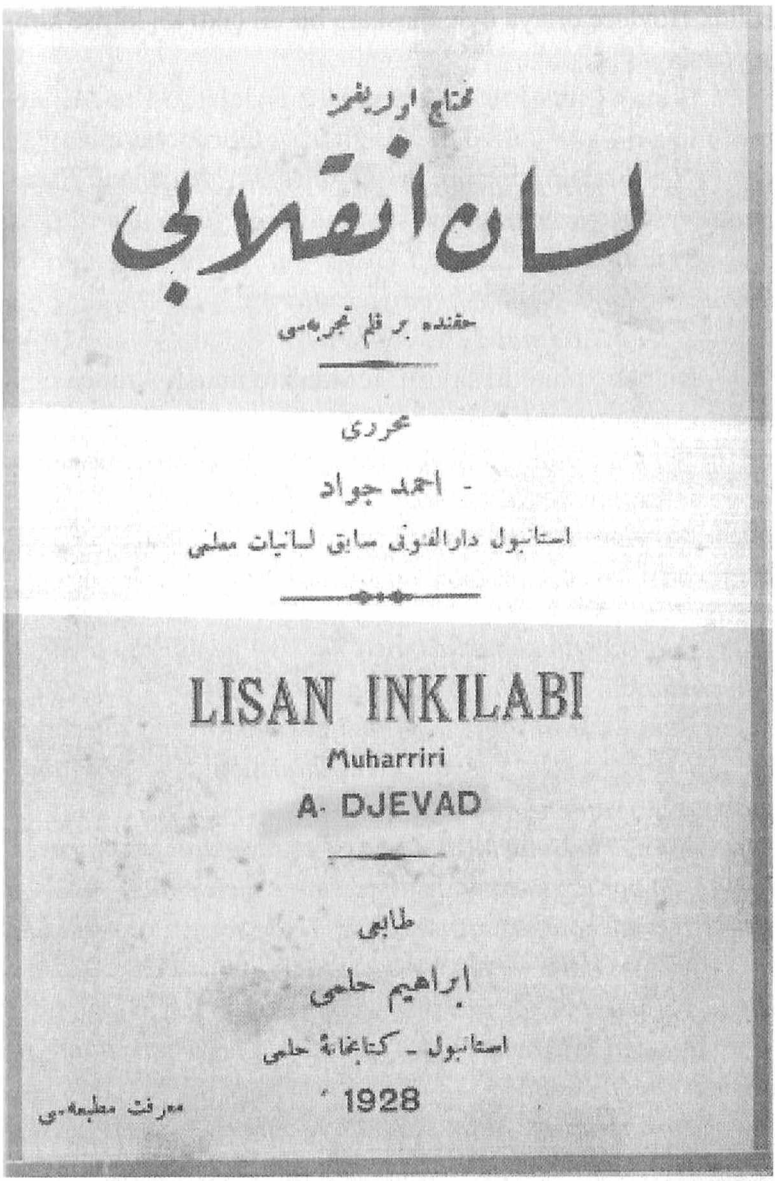
ler karalayan **F. Rıfkı Atay**'a **M. Kemal** bağırmış;

"- Ne yapıyorsun çocuk?!." O da gayri ihtiyârî:

"- Te-cim yazıyorum!.." demiş. Zira o sırada önündeki kâğıda biteviye "**Te**" ve "**Cim**" harflerini yazmaktaymış. Bunun üzerine "Tamam!.." demiş, ticâretin karşılığı bulundu; Tecim!.. Tüccar kolaylıkla "**Tecimer**" ticârethâne ise "**tecim evi**" olmuş. Bizim çocukluğumuzda bu kelimeler gâyet yaygındı. Tabelâlarda: "**Ticârethâne**" yerine "**Tecimevi**" yazılıydı.

15 **Bernard Lewis** - Modern Türkiye'nin Doğuşu, Ankara 1991,sh. 428.

16 *"Sözcük üzerindeki bu plânlı mübadele 1933 - 34'te genel lâiklik ve batılaşma harekâtıyle aynı zamana rastlayınca, en yüksek noktasına erişmiş oldu. Yabancı sözcüklere karşı bütün velvelenin yalnız Arapça ve Farsça'nın -islâmî doğu dillerinin- başında kopması anlamlıdır. Aynı derecede yabancı olan Avrupa kaynaklı sözcükler, bu hareketten etkilenmedi ve hatta atılan sözcüklerin bıraktığı boşluğu doldurmak için yenileri bile alındı."* (Bkz. **Bernard Lewis** - a. g. e. sh. 429).



Harf ve lisan değişikliğinin öncülerinden komünist **Ahmed Cevad**'ın bu inkılâplardan evvel yazdığı akıl hocalığı mâhiyetindeki kitabın kapağı

edildi. Böylece ortaya öyle maskara bir dil çıktı ki; kimse kimseyi anlayamaz oldu.

Buna bir tek misal verelim; 12 Eylül 1934'te **M. Kemal Paşa** dil inkılâbı yıl dönümünde şu tebriki yayınlamıştı:

"*Dil bayramımızdan ötürü Türk Dili Araştırma Kurumu genel özeğinden, ulusal kurumlardan, türlü orunlardan birçok kutun bitikler aldım. Gösterilen güzel duygulardan kıvanç duydum. Ben de kumuyu kutlarım.*

***Gâzi M. Kemal** 22 Eylül 1934.*"

Bu gene mûtedil sayılır. İçinde hiçbir aslı Arapça olan kelime bulunmamak üzere döktürülen inciler(!..) anlaşılmadıktan ma'da bir de zevksizlik ve âhengisizlik misâli idi.

Fakat bu tavır, daha sonra gülünç bir aşırılığa inkılâb etmiştir. **M. Kemal Paşa**'nın Ankara'da İsveç veliahdini hoşâmedî tarzında irad ettiği aşağıdaki nutuk bu ifratın tipik bir misalidir.

"*Altes Ruvayâl;*

Bu gece ulu konuklarımıza Türkiye'ye uğur getirdiklerini söylerken duygum, tükel özgü bir kıvançtır.

Burada kaldığınız uzca sizi sarmaktan hiç durmayacak ılık sevgi içinde, bu yurtta yurdunuz için beslenmiş duyguların bir yankusunu bulacaksınız.

İsveç, Türk uluslarının kazanmış oldukları utkuların silinmez damgalarını tarih taşımaktadır. Süerdemliği, onu, bu iki ulus, ünlü, sanlı özlerinin derinliğinde sonsuz tutmaktadır.

Ancak, daha başka bir alanda da onlar erdemlerini o denlü yaltırıklı yöndemle göstermişlerdir.

Bu yolda kazandıkları utkular, gerçekten daha az özençe değer değildir.

Avrupanın iki bitim ucunda yerlerini berkiten uluslarımız ataç, özlüklerinin tüm ıssıları olarak baysak, önürme, uygunluk kıldacıları olmuş bulunuyorlar. Onlar bugün en güzel utkuyu kazanmıya anıklanıyorlar: Baysal utkusu.

ULUS

Kamâl Atatürk, Cumurluk Başkanı

Atatürk'ün Kamutaydaki Söylevi



Cumurluk Başkanı ant içerken

Yeni kabineyi İsmet İnönü kuruo



Altes Ruvayâl;

Yetmiş beşinci doğum yılında oğuz babanız bütün acunda saygılı bir sevginin söyüncü ile çevrilendi. Genlik, baysal içinde erk sürmenin gücü işte bundadır.

Ünlü babanız yüksek kıralınız beşinci ***Güstav****'ın gönenci için en ısı dileklerimi sunarken Altes Ruvayâl sizin Altes Ruvayâl Prenses* ***Luiz****'in sevimli kızınız, Altes Ruvayâl Prenses* ***İngrid****'in esenliğine; tüzün İsveç ulusunun gönencine, genliğine içiyorum."*

Şimdi size soruyoruz, burada kullanılan tam otuz beş adet uydurma kelimeyi anlamak isterseniz hangi lügata bakacaksınız. Çünkü bunların çoğu doğmadan ölmüş olduğu gibi bir kısmı da zamanla mana veya telâffuz değişikliklerine mâruz kalmıştır. O günün gazetesinden naklettiğimiz bu nutkun milletçe bir ecnebi dil kadar yabancılığı şununla da sabittir ki bu nutku kelime be kelime aynen nakleden devrin gazetesi okuyucuları için karşı sayfada görüleceği üzere altına otuz beş kelimelik bir lügatçe eklemek ihtiyacını hissetmiştir. Bakınız burada "**yön**" kelimesine karşılık olarak "**usûl**" gösterilmiştir. İhtimal başlangıçtaki bu kullanıştan dolayı bu mânâ da "**yöntem**" uydurulmuştur. Hâlbuki yön kelimesi kadim türkçe bir kelimedir ve manası "**cihet**" tir. Hâl böyleyken bugün bu kelime idâre manasına kullanılmaktadır. Meselâ "**idâre heyeti**" yerine önce "**yön kurulu**" denilmiş sonra da bu tâbir " **yönetim kurulu**"na inkılâb ettirilmiştir. Buradaki otuz beş kelimeden sadece bir kelime üzerine yaptığımız bu tahlil Türkçe'nin nasıl bir yaz boz tahtası haline getirldiğini göstermektedir.

Nihâyet bu tasfiyeci tutumun dili bir çıkmaza sürüklediğini gören **M. Kemal**[17] başta **Fâlih Rıfkı** olmak üzere **Fuad**

17 "Bir akşam **Atatürk,** sofra bittikten sonra benim, yanı başındaki iskemleye, oturmamı emretti:

"*Dili bir çıkmaza saplamışız!..*" dedi. (Bkz. **F. Rıfkı Atay** - a. g. e. sh. 477).

Gazi Hazretlerinin nutukları

Ankara 4 (A.A.) — Reisicumhur Hz. nin Çankayadaki ziyafette misafirleri İsveç Veliahti Hz. ne hitaben irat buyurdukları nutkun metni şudur:

«Altes Ruvayâl;

Bu gece, ulu konuklarımıza, Türkiyeye uğur getirdiklerini söylerken, duygum, tükel özgü bir kı - vançtır.

Burada kaldığınız uzca sizi sarmaktan hiç durmıyacak ılık sevgi içinde, bu yurtta, yurdunuz için beslenmiş duyguların bir yankusunu bulacaksınız.

İsveç, Türk uluslarının kazanmış oldukları utkuların silinmez damgalarını tarih taşımaktadır. Süerdemliği, onu, bu iki ulus, ünlü, sanlı özlerinin derinliğinde sonsuz tutmaktadır.

Ancak, daha başka bir alanda da onlar erdemlerini o denlü yaltırıklı yöndemle göstermişlerdir. Bu yolda kazandıkları utkular, gerçekten daha az özençe değer değildir.

Avrupanın iki bitim ucunda yerlerini beğkiten uluslarımız, ataç özlüklerinin tüm ıssıları olarak baysak, önürme, uygunluk kılda - cıları olmuş bulunuyorlar. Onlar, bugün, en güzel utkuyu kazanmıya anıklamıyorlar: Baysal utkusu.

Altes Ruvayâl;

Yetmiş beşinci doğum yılında oğuz babanız bütün acuında say - gılı bir sevginin söyüncü ile çevrelendi. Genlik, baysal, içinde erk sürmenin gücü işte bundadır.

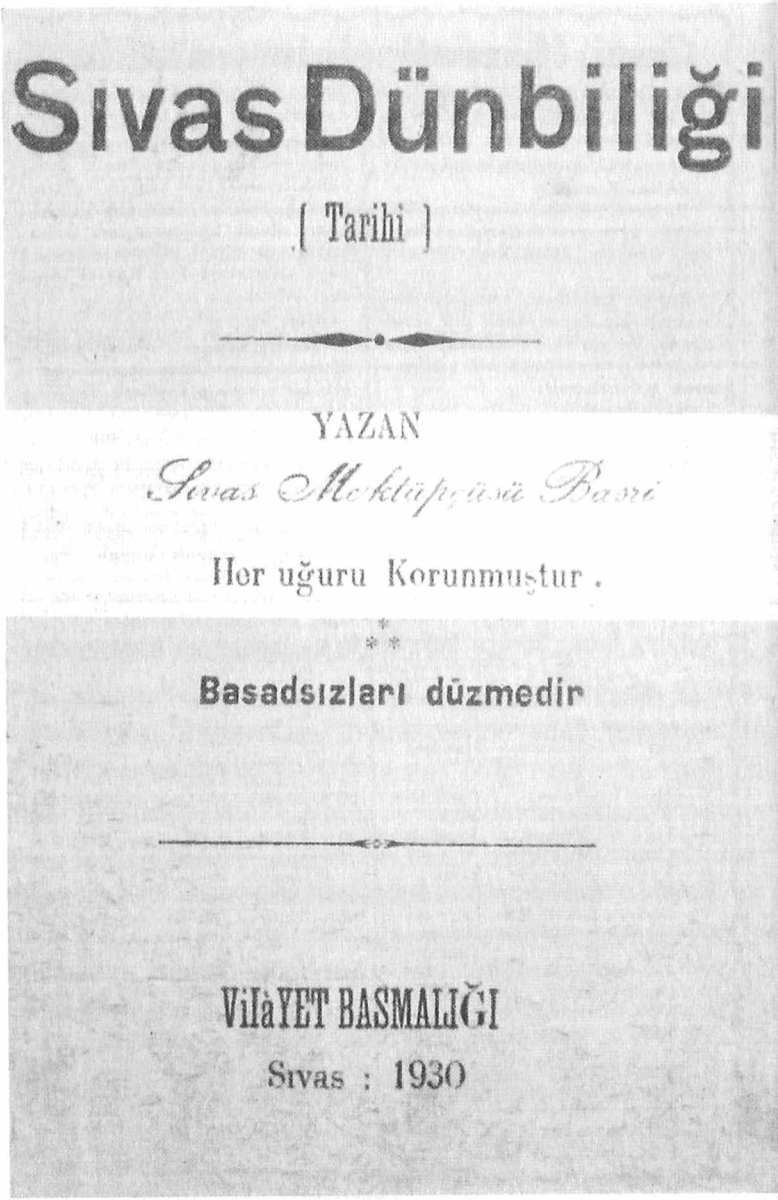
Ünlü babanız, yüksek Kralımız Beşinci Güstavın gönenci için en ısı dileklerimi sunarken, Altes Ruvayâl, sizin, Altes Ruvayâl Prenses Luizin, sevimli kızınız Altes Ruvayâl Prenses İngridin esenliğine; tüzün İsveç ulusunun gönencine, genliğine içiyorum.»

Nutukta geçen türkçe kelimelerin osmanlıca ve fransızcaları

Gazi Hazretlerinin bu nutku içinde geçen türkçe kelimelerin osmanlıca ve fransızca mukabilleri şunlardır:

Türkçe	Osmanlıca	Fransızca
1 - Tükel	Tam	
2 - Özgü	Hususi	Particulier
3 - Kıvanç	Zevk	Plaisir
4 - Üz, Uzca	Müddet, Müddetçe	Pendant
5 - Yanku	Aksisada	Echo
6 - Utku	Zafer	Victoire
7 - Süerdemlik	Askeri fazilet ve hüner	La vertu des armes
8 - Alan	Saha	Domaine
9 - Erdem	Fazilet	Qualité
10 - Denlü	Kadar	Autant
11 - Yaltırıklı	Nurlu	Eclatante
12 - Yöndem	Usul, Tarz	Façon
13 - Özenç	Gıpta	Envie
14 - Bitim, bitim ucu	Nihayet »	Extrémité
15 - Berkiten	Tesbit eden	
16 - Ataç	Ceddani	Ancestrales
17 - Özlük	Vasıf	Qualité
18 - Tüm	Tamam	Tout
19 - Issı	Sahip	
20 - Baysak	Huzur	Tranquilité
21 - Önürme	Terakki	Progrès
22 - Uygunluk	Ahenk, Vifak	Concorde
23 - Kıldacı	Amil	Facteur
24 - Anıklanmak	Hazırlanmak	S'apprêter
25 - Baysal	Sulh	La paix
26 - Oğuz	Mubarek	Auguste
27 - Söyüncü	Nişanei muhabbet	
28 - Genlik	Refalı, Genişlik	Prospé
29 - Erk sürmek	Hükümet icra etmek	Régner
30 - Güç	Kuvvet	Force
31 - Ünlü	Şanlı	
32 - Gönenç	Saadet	Bonheur
33 - Isı	Har, Sıcak	Chaleureux
34 - Esenlik	Sıhhat	Santé
35 - Tüzün	Asil	Noble

5.10.1934 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'ndeki bahsi geçen nutuk ve lügatçesi



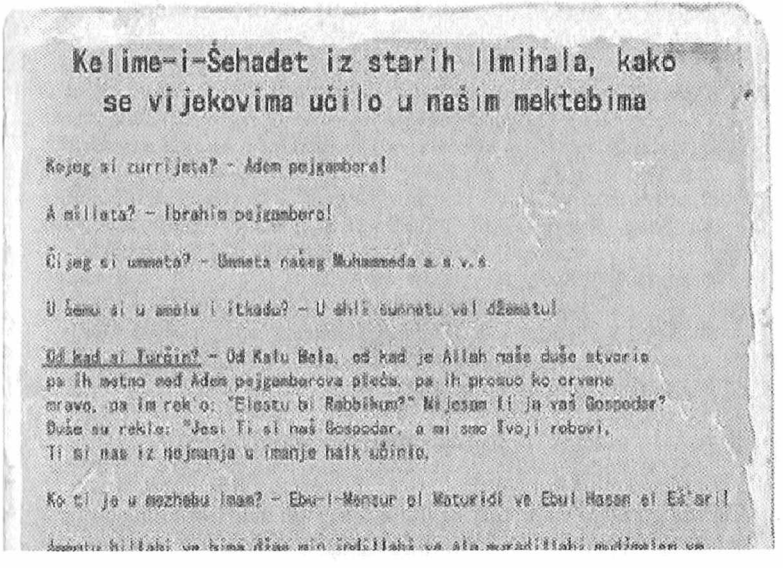
Uydurukça ile yazılmış sayısız kitaptan birinin kapağı

BİR İBRET VESİKASI

Türk=İslâm anlayışını gösteren bir vesika
Hem de Balkanlı hıristiyanlara âid!

Balkanlar da Müslümanlara "Türk"denildiğini biliyordum...
Ama metinde denk gelmemiştim..
İlmihal kitabınndan bir sayfa(Slav lehçesi)
soru :Kimin zürriyetindensin..?
cevap:Adem Peygamber'in
soru :Kimin milletindensin..?
cevap :İbrahim Peygamber
soru :Hangi ümmettensin..?
cevap:Muhammed (a.s)
soru :Ne zamanda beri "Türksün"
Cevap:'Kalu Bela' dan beri....

Hasan Salihoglu



Kelime-i-Šehadet iz starih Ilmihala, kako se vijekovima učilo u našim mektebima

Kojeg si currijeta? - Adem pejgambera!

A millata? - Ibrahim pejgambera!

Čijeg si ummata? - Ummata našeg Muhammeda a.s.v.s.

U čemu si u amalu i ithadu? - U ehli sunnetu vel džamatu!

Od kad si Turčin? - Od Kalu Bela, od kad je Allah naše duše stvorio pa ih metno od Adem pejgamberova pleća, pa ih prosuo ko crvene mravo, pa im rek'o: "Elestu bi Rabbikum?" Nijesam li ja vaš Gospodar? Duše su rekle: "Jest Ti si naš Gospodar, a mi smo Tvoji robovi. Ti si nas iz nejnanja u imanje halk učinio.

Ko ti je u mezhebu iman? - Ebu-l-Mensur el Maturidi ve Ebul Hasan el Eš'ari!

Öz Türkçe Karşılıklar

Osmanlıcada kullanılanların yerlerini alacaklar



1934 — VAKIT Matbaası

Tarihin gördüğü en müthiş sapıklığın meşheri olan lügat kitaplarından birinin kapağı

Mahfaza, 1. Belik (Ok mahfazası man.) 2. Giz, 3. Gönkek, 4. Kap, 5. Kutu, 6. Saklak (Bir şeyin saklandığı yer), 7. Ürtük.

Mahfi, 1. Gizli, 2. Saklı, 3. Yasık.

Mahfiyen, 1. El altından, 2. Gizlice.

Mahfil, 1. Cerge, 2. Dernek, 3. Toplantı.

Mahfuz, 1. Barık (Mahfuz yer man. Yk: Barınmak) 3. Bellenmiş (Zihinde mahfuz, ezberlenmiş man.) 3. Gözetlik, 4. Gözetilen, 5. Kuytak (Kuytu yer man.) 6. Kuytu (Mahfuz yer man.) 7. Öğrenilmiş (Zihinde mahfuz, ezberlenmiş man.) 8. Saklı, 9. Saklanmış.

Mahir, 1. Atik, 2. Becerikli, 3. Cirik, çirik, çerik, 4. Eli eğimli, 5. Eli uz, 6. Tetik, 7. Usta, 8. Uz.

Mahiyet, 1. İç yüz, 2. Kendilik, 3. Nelik, 4. Nitelik (Kifayet man.) 5. Özlük, kendüzlük, 6. Tın (Ruh man.)

Mahkeme, 1. Savilik, 2. Sorav (Şikâyet, dava man.) 3. Yarguç 4. Yargu yeri.

Mahkeme kararı, 1. Törö, 2. Yargu.

Mahkûk, 1. Kazılmış, 2. Kazınmış (Yazıldıktan sonra çakı ile hakkedilmiş man.) 3. Kaznaklı 4, Oyulmuş.

Mahkûm, Polun.

Mahkûm etmek, 1. Bellemek, (Tecziye etmek man.) 2. Yargurmak.

Mahkûmiyet, Cığlış.

Mahlûk, 1. Çayan, 2. Debrenik (Müteharrik man.) 3. Türük, 4. Yaradılmış, yaratılmış.

Mahlûl, 1. Andır (Sahipsiz kalan mülk man.) 2. Boş (Sahipsiz man.) 3. Çözülmüş (Halledilmiş man.) 4. Dağılmış (Halledilmiş man.) 5. Erimiş (Halledilmiş man.)

Mahlût, 1. Alaşman, 2. Arısız (Gayri safi man.) 3. Çandır (Buğdayın arpa ve çavdar ile karışığı melez man.) 4. Çaynaşık, 5. Çepelli (Arpanın, buğdayın taş toprakla karışmışı man.) 6. Çıtrık (Seçilmiyecek derecede karışık yazı v. s. man.) 8. Karıklı (Buğday ile arpanın karışmışı man.) 9. Karışık, karışmış, karıştırılmış. 10 Katığ, karık, 11. Katıklı.

Mahmul, 1. Yüklenmiş, yükletilen, 2. Yüklü.

Mahmum, Sıtmalı, sıtmalanmış.

Mahmur, 1. Sargın, 2. Süzgün, süzük (Bakış hakkında), 3. Uyku şaşkını.

Mahmuz, 1. Tepki, 2. Tepgiç, 3 Tepkeç, tepgeç.

Mahpes, 1. Dam 2. Zından.

Mahpus, 1. Bulgun (Tutsak man.) 2. Bulun (Tutsak man.) 3. Peklik (Bağlı, kapalı man.) 4. Tutkun, 5. Tutsak.

Mahreç, 1. Çıkacak, 2. Çıkak, 3. Çıkılacak yer, 4. Şığrt.

Mahrek, 1. Döngül, düngül, 2. Yürence.

Mahrem, 1. Elbiri, 2. Gizli, 3.

İçinden lâlettâyin bir sahife



Güneş - Dil Teorisinin

TARİHE TATBİKI

Babil efsanesinin bahsettiği «Kısıs - ut - ros» eski bir Türk hükümdarı olan Nuhtan başkası değildi

— 2 — [*]

«Ala — Ros» esasen mürekkeb bir kelimedir. Bunu teoriye göre tefrik edelim.

«1» «2» «3»

«1» Ala = ağ + al + ağ

«2» Ros = oğ + or + os

olur.

«Ala» kelimesinin elemanlarını analiz edelim.

«L» Ağ malûm olan Güneştir.

«2» Al — Buradaki «L» Konsonu en geniş, yaygın, engin bir saha gösterir. Yani «ağ + al = ağal + al» her yerde bulunan ve Güneşin her tarafa akseden ışık ve harareti

II — Ut sözüne gelince,.bunun da etimolojik şekli

«1» «2»

«uğ + ut»

dur ki burada «Ateş» anlamına olan ana kök, yapıcılık anlamı veren «ut» ekile kaynaşarak doğrudan doğruya ateş manası bu suretle toplanmıştır.

«Kısıs» ile birleşince «Kısıs — ut» olur ki, «Ateş Kâhini» demek olur.

«Ut» unsurunu doğrudan doğruya «Kısıs» kelimesine kat'ılan bir ek gibi de anlamak mümkün olur.. Bu takdirde «Kısıs — Ut» kendisinde geniş ölçüde sahiblik ve efendilik

Güneş Dil Teorisi etrafında ne çeşit maskaralıklar cereyân ettiğine dâir binlerce vesikadan biri...

Bu teoriyi tarihe tatbik etmek, bütün kavimlerin aslen Türk olduğunu iddiaya müncer oluyordu.

Köprülü, Ali Cânib, Reşad Nûri gibi mûtedillerden yeni bir komisyon kurdu. Bunlar bir "**Osmanlıca'dan Türkçe'ye Cep Kılavuzu**" hazırladılar. Ancak siyasî sebeblerle bu komisyona "**Dil Kurumu**"ndaki aşırılar da alınınca bundan da ilme ve maslahata uygun bir netice elde edilemedi.

Bu sakim (ağır hatalı) yoldan dönüş için kendilerini küçük düşmüş olmaktan kurtaracak bir çare aradılar. Bulunan bahane daha da eblehâne ve gülünçtü: **GÜNEŞ DİL NAZARİYESİ!..**



Büyük Allâmenin (!..), adı geçen ve bütün Arapça kelimelerin Türkçe'den aşırılma olduğunu ispat (!.) eden eserinin kapağı

Neydi bu Güneş Dil Nazariyesi?!. Kısaca söyleyelim:

1935 Yılı'nda, İstanbul'dan Ankara'ya rahatsız dönen **Kemal Paşa,** Dil Kurumu allâmelerini (!..) hasta yatağında kabul etti. Onlara, kimden öğrenmişse Viyanalı **Dr. Kvirgiç,** adında birinin insanlık tarihinde ilk tefekkürün Güneş'le başladığını iddia eden Fransızca hazırlanmış bir tezinden bahsetti. Buna göre dillerin doğuşu da Güneş'le îzâh edilmeliydi... Nasıl diğer birçok yıldız Güneş'ten kopup ayrılmışsa bütün diller de Güneş gibi olan Türkçe'den türemiştir.

Böylece dün, "**Türkçe değildir!..**" denilerek boykot edilen kelimelerin bu defa aslında Türkçe olduğunu isbâta çalışmak(!..) gibi gülünçlükler sergilendi. Dalkavuklar



ıun 1935 Fiatı 5 Kuruş

Dil Meselesi:

Güneş - Dil Teorisinin Kaynakları Ve Ana Hatları

Yazan: İ. Necmi DİLMEN

— 1 —

6 Sayfa

Dil Meselesi:

Güneş - Dil Teorisinin Kaynakları Ve Ana Hatları

20 Kânunuevvel 1935

Dil tetkikleri

Güneş - dil teorisi üzerine notlar

IRAK

Not: 5 — (Arakağ) sözünün dilinde bu kelime «abka» şeklinde

29 Kânunuevvel 1935

Dil Meselesi:

Güneş - Dil Teorisinin Analiz Yolları

(Baş tarafı 1 inci yüzde)

İlk harf «t» dir. Bu harf doğrudan doğruya başa gelmiş olamaz. Çünkü, «*Güneş - Dil Teorisi*» ne göre kök hiç bir zaman konsonla başlamaz. O halde

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Türemek [*]:	üğ	+ üt	+ ür	+ em	+ ek
Toprak:	oğ	+ ot	+ op	+ or	+ ak

Görülüyor ki aradaki tek fark, vo - kallerin incelmesinden ve süje yava

Devrin allâmeleri (!..) Güneş Dil fasaryasını yüzlerce makale ile müdafaa ettiler

Onlardan birkaçının başlığı

A M

Bugün
16
Sahife

n: 24240 (İdare) - 24249 (Tahrir) - 24248 (Matbaa) - 20113 (Klişe)

Türk dili tetkiklerinde yeni ve yüksek bir buluş: Güneş - Dil teorisi

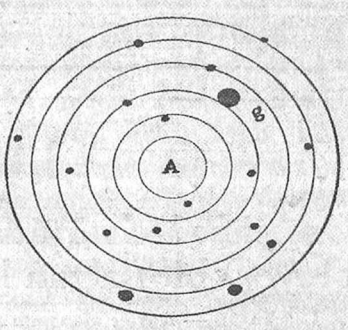
Türkçe dünyanın en eski ve en zengin dilidir

Karilerimiz bilirler ki dil meselesi birkaç yıldanberi uğraşılan mühim işlerimizden biridir. Atatürk bu hayırlı işin başına geçmiş, ve Türkün çok eski tarihini meydana çıkardığı gibi, Türkün öz dilini de millete öğretmek yolunu tutmuştur. Bu çetin iş için uğraşan «Dil tetkik Cemiyeti» birçok tetkikler, denemeler yaptı. Dergiler, klavuzlar çıkardı. Bütün bu çalışmalara rağmen karşılaştığımız zorlukları hepimiz biliyoruz. Zaman oldu ki, birkaç yüz kelime içinde mahpus kalarak yazı yazamaz hale geldik.

Son kılavuz, dilimize, sadelikle beraber, daha fazla bir genişlik de verdi. Fakat onda da, birçok kelimeleri «arapça» diye atarak yerine, türkçe kelime icad etmek mecburiyetinde kaldık. Halbuki, bu kelimelerden bir çoğunun halis türkçe olduğunu şimdi anlıyoruz.

Ankaradaki «Ulus» arkadaşıleştirdiğini görerek sevineceklerdir.

***



Şekil — 1.

Güneş - Dil Teorisi

I — (A) : İlk insanın bulunduğu yer: Buradan kendisini saran harici âlemdeki (obje) leri temaşa ve tetkik ediyor. (G) güneştir: ilk insanların bütün dikkat ve alâkasını üzerine çeken güneş oluyor.

II — Harici âlem teşkil eden (obje) ler, güneşe göre büyüklük veya küçüklük, parlaklık veya sönüklük, yanıklık veya uzaklık itibarile farklı bulunurlar. Başka başka dairelerdeki noktalar bu objeleri gösterir.

III — İlk insanlar[illegible]

Câhilâne müdafaalardan biri

ARAPÇA OLMAZSA KONUŞAMAYIZ!..

Türkçe'nin temelinde Arapça kökenli kelimeler o kadar yer alıyor ki, saymakla bitmez. Türkçe'nin önemli bir kısmında yer edinen Arapça olmadan Türkçe'yi konuşabilir miyiz acaba?...

*Bir eksiğiniz olsa "**tedârik**" edemez, bir yanlış yapsanız "**telâfi**" edemezsiniz. Arapça olmasa "**özür**" dileyemez, bir "**mâzeret**" sunamazsınız.Birisi öfkelenip parlasa "**teskin**" edemezsiniz. "**Vaaz**", "**nasihat**", "**fayda**" vermez. "**Takdir**", "**tekdir**" de her zaman iş görmez. Bir defa Arapça olmasa "Efendim, **şey..**" diye bile kekeleyemezsiniz. "**Zira**" "**şey**" Arapçadır. İsteğiniz olsa "**rica**" ederim diyemezsiniz.*

*Birbirinizi "**teselli**" edemez, "**kader-i ilâhî**"dir, "**mahzun**"-"**mükedder**" olma, "**sabr**"et, "**âkıbet**"i "**hayr**" olur, diyemezsiniz. "**Nüfus**" cüzdanınız "**kayb**" olsa "**ilân**" veremez, efendim şöyle "**lezzet**"li bir yemeği "**iştah**"la "**mide**"ye indiremezsiniz. Canım sıkıldı, "**haber**"leri dinleyeyim. Yok. Bir "**kitab**"a sardırayım. Olmaz. Kendimi "**sokağa**", "**cadde**"ye atayım. "**Mümkün**" değil. Çıkıp "**etraf**"a bir bakayım, şu "**civar**"da bir turlayıp geleyim; diyemezsiniz! Köyüme gideyim, bir "**hava**" değiştireyim! Yapamazsınız.*

*Köy değil ama köyün bağlı olduğu "**kasaba**", "**nâhiye**", "**belde**" Arapçadır. Ülke değil ama "**vatan**", "**memleket**" Arapçadır. Beyler, işi "**ciddi**" ye alın. Kişinin "**hadd**"ini bilmesi büyük "**fazilet**"tir. "**Talip**" ne der: Kişi "**noksan**"ını bilmek gibi "**irfan**" olmaz." **İnsaf**", " **Ya hu** "! "**Din**", "**iman**", "**vatan**", "**ar**", "**nâmus**", "**hayâ**", "**iffet**", "**izzet**", "**şeref**", "**akıl**", "**iz'an**"... Hepsi Arapçadır. Kötü bir durum var. "**Etraf**" "**hâin**"den, -"**af**"edersiniz- "**fikir fâhişe**"sinden geçilmez "**hâl**"e gelmiş. "**Haysiyet**" "**cellâd**"ları köşeleri tutmuş.*

*Nerden türedi bu kadar "**asıl**"sız, "**nur**"suz, şu güzelim ülkede.. Bunlarda "**ahlâk**", "**edep**"* yok. Yüzlerine tükürsen "**iltifat**" sayacaklar! "**Rezalet**" diz boyu. Her yol*

*"**mübah**" sayılır olmuş. Kepazelik "**arş**"a çıkmış. "**Hayâ**" sızlık, "**cesâret**" adı altında "**arz-ı endam**"a durmuş. "**Samimiyet**" yok. "**Münâfık**" ağızlar, sahte "**surat**"lar, iğreti "**tebessüm**"ler, "**muzdarib**" görünen "**müstehzi**" çehreler, "**zahmet**"siz "**dimağ**"lar...*

*"**Kader**" mi diyeceğiz? "**Şüphe**"siz öyle de bu "**adam**"ların (bu "**âdem**"lerin), bizim hiç mi "**kabahat**"imiz yok. Ne diyelim. Allah "**ıslâh**" etsin. "**İnsan**"ların iç "**huzur**"u yok. "**Kanaat**" duygusu "**kayb**"olmuş. Kendisine biçilene "**râzı**" olan yok. Büyük bir "**hırs**", "**tamah**" var "**insan**"larda. Toplum, "**tehlike**"lice "**kutup**"lara ayrılmış; birbirlerine "**nefret**" gözüyle bakıp "**husûmet**" besler olmuşlar. "**Hakaret**", "**küfür**" bini bir para! Hadi "**aşk**"ı-"**meşk**"i, "**ahbap**"lığı bir "**taraf**"a bırakalım; içtenlikle "**hasbihal**" edemez, birbirimize bir "**Merhaba**!" da mı diyemeyiz.*

*Meğer ne çok şey borçluyuz şu Arapçaya.. "**Hayat**"da Arapçadır, "**vücud**" (varlık) da.. "**Ebediyet**" de "**saâdet**" de; "**bereket**" de "**huzur**" da.. "**İstikbal**"e "**dâir**" "**emel**"lerimiz de Arapçadır; "**mâzi**"ye "**âid**" "**tahassür/tahassüs**"lerimiz de.. "**Ân**"a "**âid**" "**efkâr**" ve "**buhran**"ımız da ..Arapça olmasa "**ilim**", "**fen**", "**sanat**" olmaz, Efendiler! Daha da ileri giderek sizi "**temin**" ederim ki, hiçbir "**faaliyet**" yapılamaz. "**Nokta**" Bu arada, "**nokta**" da Arapça... O olmasa, ne "**mütefekkir**"imiz ne "**ilim**", "**edebiyat**" ve "**tarih**" adamımız olur. Ne "**mefkûre**" sahibi idealist "**siyâset**"çi ne "**dava**" "**adam**"ı kalır.*

*Ne "**esnaf**", "**ticâret**" "**erbabı**", ne "**hizmet**"li "**sınıf**"ı, ne "**amele**" , ne de düşmanın kalbine korku ve "**dehşet**" salacak "**asker**"imiz kalır. Çocukların "**mürüvvet**"ini göremez, "nikâh" yapamayız. Böylece, ne "**âile**" olur; ne "sülâle" ne "**nesep**". Bu "**kadar**"ına da pes, "**yâni**"! *"**İsim**", "**fiil**", "**harf**", "**kelime**" hepsi Arapça dostlar! Arapça olmasa iki "**kelâm**" edemeyiz şurada! Bu kadarı da "**fazla**" mı diyorsunuz. Eh, "**nazar**" değmesin, "**hatta**" "**maşallah**" diyelim o zaman. Bir "**kusur**", "**hata**" etmişsek "**af**" ola!..*

paçaları sıvadılar. Bütün dillerin Türkçe'den türemiş olduğunu izah sadedinde ne cevherler yumurtladılar. Evvelki sayfada kapak klişesini gördüğünüz eserle (!..) **Nâim Hâzım Onat** Arapça kelimelerin, üniversite hocalarından **Yusuf Ziya Bey** ise, her Frenkçe kelimenin aslının Türkçe olduğuna dâir kargaları bile güldürecek iddiaları sırf *"Ebedî Şefleri"*nin gözüne girmek için yıllarca her mecliste ortaya attılar.

Bu ahmakça iddia ile **Dr. Rıza Nur** şöyle alay etmektedir: "....

.... *ne âlim imiş, henüz ne Türk'te, ne Frenk'te eşi gelmemiştir, gelmeyeceğine de ben senet veririm. Bütün biz geçmiş Türk âlimlerinin ruhları O'nunla iftihar ediyoruz.* .... ***'ün*** *bu bâbda beyanatından şu fıkraları söyleyeyim. Dedi ki:*

«-Fransız dilinde bir milyon otuzbeş tane kelime vardır. Bunun bir-milyonunun Türkçe olduğunu buldum. Sade otuzbeş tanesi değildir. Bu miktar hiç olup, hepsi Türkçe demektir. Elli yedi bin kelimesi olan İngilizce'nin çoğu Fransızca olduğundan İngilizce de Türkçe'den alınmıştır. Almanca'da, İngilizce ve Fransızca kelime pek çok olduğundan demek o da Türkçe'dir. İtalyanca ve İspanyolca da Fransız aslından olduğundan onlar da Türkçe'den alınmadır. Bu bâbda birkaç misâl göstereyim:

«İmbécile» Fransızca kelimesi "ahmak" demektir. Bu kelime üç Türkçe kelimeden yapılmıştır: İn-be-sil. İn, inmek mastarından fiil-i mâzîdir. Be, bir edattır ki malûmdur, hiddetlenip tahkir beyan eder. Sil, silmek mastarından emr-i hazır, cem-i mütekellimdir. Hepsi «İn, be, sil!» demektir. Tesmiye sebebi şudur: Vaktiyle Paris'te gayet aptal bir adam varmış. Eşeğe biner gezermiş. Arada iner yere yazı gibi birşeyler yazarmış. Bir gün yine yazmış. Binmiş, giderken, ora-

da bir Türk varmış. Kızmış, herife «İn be sil!» diye bağırmış, bunu işiten Fransızlar o zamandan beri aptal adama imbécile, demişler. Bu sûretle bu kelime hasıl olmuştur.

«Bel» kelimesi Fransızca güzel demektir. Bu kelime Türkçe göbek hizasında arkaya gelen yerdir. Türkler güzel belli kadınlara bayıldıklarından Fransızlar güzele bel demişlerdir.

«Mal» Fransızca fena demektir. Türkçe'den alınmıştır. Çünkü Türkçe'de «Ne mal!» derler ki, fena demektir.

«Nis» kelimesi Türkçe'dir. «Ne is» terkibinden hâsıl olmuştur. Vaktiyle ***Timurlenk****'in büyükbabası* ***Sultan Cem*** *Nis'i zaptedip orada bir devlet kurmuştu. Bir gün fena bir is kokusu hissetmiş «Ne is?» demiş. Bunu işiten Fransızlar cümleyi Nis yapmışlar ve o şehrin adı olmuştur. Birtakım beyinsizler Nis kelimesinin Yunanca olup, köy mânâsına geldiğini söylerler, İyi ya Yunanlılar da biz Türkler'den almışlardır. Bunun isbatı pek kolay:* ***Sultan Cem****, milâddan 3000 sene evvel yaşadığından Yunanlılar'dan evveldir.*

«Marsilya kelimesi de Mar-sil-ya, gibi üç Türkçe kelimeden yapılmıştır. Mar, eski Türkçe'de yılan demektir. Ötekiler mâlûm. Fransızlar bu ismi Marsey telâffuz ederlerse de bizim Marsilya telâffumuz esastır.

«Monte Karlo Türkçe'dir. Eskiden Türkler buradaki dağa karlı demişlerdir. Çünkü tepeleri daima karlıdır. Bu kelimenin eski Türkçe şivesi karlu'dur. Bu sûretle buranın adı Karlo olmuştur. Vâkıa coğrafya âlimleri, yazıcılar, hattâ oraya bizzat gidenler, buranın karlı değil, bilâkis pek sıcak olduğunu, sıcak ülkelerin bütün nebatatının burada yetiştiğini söylerlerse de yalandır. İklim sonradan değişmiştir. Şimdi orada görülen bu nebâtat oraya son asırda getirilmiştir. Bu kelimeye sonradan İtalyanca dağ manasına olarak «Monte»yi ilâve etmişlerdir.

«Gazino kelimesi Türkçe'dir, g, k, daima birbirine kalbolduğundan bu kaz'dır. O halde kelime kaz ile ino Türkçe kelimelerinden teşekkül etmiştir. Kaz mâlûm olduğu üzere gayet aptal bir hayvandır. İno eski Türkçe olup, bugünkü şivemizde «ini»dir. İn kümes, ağıl mânâsınadır. O halde gazino "kaz ini"dir .hakikaten gazinolara giden insanlar gayet aptal olup orada kumar oynayarak paralarını gazinoculara kaptırırlar. Yani bu hayvanları orada yolarlar.

Demek gazinolar, kazların inidir. Kelimenin mânâsı bile mevzuunu mükemmel gösterdiğinden Türkçe olduğuna kat'î delildir.

«Bar, Türkçe Erzurum oyunudur. Fransızlar bu kelimemizi alırken, biraz yanlışlık etmişler, yani buna oyun mânâsını verecek iken, meyhâne mânâsını vermişler. Amma zararı yok, İkisi bir kapıya çıkar. Yanlış, ağır değil.

«Bal (balo) Türkçe'dir. Bu eğlence bal gibi tatlı olduğundan Fransızlar buna bal demişlerdir.

*«General Türkçe'dir. İsbata bile lüzum yoktur. Kelimenin başında kene var. Kumandanlar düşmana kene gibi yapışıp, kanlarını akıttıklarından kelime Türkçe'dir. Nitekim **İsmet Paşa** mevkiye kene gibi yapışır ki, bilhassa ondan dolayı bu kelimeyi icad ettim.» dedi. Hakikaten isbata bile lüzum yoktur. Sade «ral»a aklım vermedi. Türkü söylerken bir rai, ralla gibi şeyler varsa da bilmiyorum. İlmim o derecesine yetişmiyor.»*

Fena yürekli birçok adam bunlara öyle gülüyorlar ki, gülmeden kasıkları ağrıyor. İki elleriyle kasıklarını tutuyorlar. Alçakların kasıkları çatlasın, fıtık olsunlar... Bazıları da diyorlar ki:

*«Bu kadar basit şeyi biz de bilirdik. Bu marifet mi?» Ayol, bunlar **Kristof Kolomb**'un yumurtasıdır.*

«Okul kelimesi, en eski ve halis Türkçe bir kelimedir.

ATATÜRK, AKLA MANTIĞA SIĞMAZ BÖYLE GÜLÜNÇ BİR TEORİYİ NEDEN İCAD ETTİ?

'Güneş-Dil', hatadan dönmenin yoluydu

Geçen ay Dolmabahçe Sarayı'nda bir toplantı vardı. İlki 1932 senesinde yapılan bu toplantıların adı Dil Kurultayı... İlk üç kurultay, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün zaferden sonra kendisine ikametgâh olarak seçtiği mekânlardan biri olan Dolmabahçe Sarayı'nda yapılmış, daha sonrakiler Ankara'da toplanmıştı. Bu seneki de; ilk kurultayların toplandığı bu sallanatlı atmosferde, adeta o zaman katılmış zevatın nefeslerinden istimdad etmek istercesine, yine Dolmabahçede yapıldı.

Cumhurbaşkanının, o güne kadar, o gün ve daha dün Meclis açılışındaki konuşmalarında kullandığı kelimeler, Gazi'nin önceleri kapıldığı "şiddetli tasfiyecilik" devresindeki konuşmalarına "öykündüğünü" göstermiyor mu? Oysa, Gazi, "Dili bu çıkmazda bırakırlar mı? Elbette bırakmazlar. Tabii yola döneceğiz" diyerek pek alışılmamış bir teoriyi denemişti: Güneş-Dil Teorisi. Peki, Atatürk gibi akıllı bir adam; bu tuhaf, mantığa-havsalaya sığmaz, garip nazariyeyi niçin uydurmuş, niye böyle bir yolu denemişti? Beraber bakalım mı?.

Cengiz YURDANUR



III. Dil Kurultayı'nda, şair-i azam Abdülhak Hâmid, TDK Genel Sekreteri İbrahim Necmi Dilmen ve Kültür Bakanı Saffet Arıkan ile...



Gazi Mustafa Kemal Paşa I. Dil Kurultayı'nın yapıldığı Dolmabahçe Sarayı'ndan ayrılırken. Yanında Salih Bozok, Kılıç Ali ve Rusûhi Beyler... Tarih Eylül 1932.

Dolmabahçe Sarayı'nın muayede salonunda yaldızlı koltuklara kurulmuş zevat, Türk dilinin nasıl olması gerektiğine karar vermek üzere toplanmışlardı. Türk Dili Tedkik Cemiyeti'nin (Türk Dil Kurumu) dilde zorlayıcı bir tavır alacağı yor... Hiç tatmin olmamıştır. Hatta sinirlidir:

-İsmet Paşa'yı gördüm. Konuşamıyoruz, dilsiz kaldık. Bu kadar çalıştık, küçük bir kılavuz çıkardık!..

1935 yılı sonbaharında İstanbul'dan Ankara'ya rahatsız dönüyor. Gazi, Kurum üyelerini yanına da-

Atatürk'ün, "Dil Bayramı" münasebetiyle AA vasıtasıyla neşrettiği 26 Eylül 1934 tarihli tebrik:

Riyâset-i Cumhûr Umûmî Kâtipliği'nden gönderilmiştir:

Bir fayda sağladı mı?! Asla, asla !.. (22 Kasım 2003 tarihli tercüman GAzetesi)

Bunu kimse bilmezdi. Evvelâ ben düşündüm. Dedim bu mutlaka bize Hitit atalarımızdan kalmıştır. Bu fikirle hafriyat yaptım. Bu ulu atalarımızdan kalma yazılı taşlarda okul kelimesini keşfettim. Ben herşeyi evvelâ bu keskin aklımla bulurum. Sonra fiiliyatla isbat ederim. Nitekim mütârekenin ilk günü, İstanbul'da «Anadolu'ya gideceğim. Yunanlıları İzmir'den denize dökeceğim.» dedim. Gittim, döktüm. Okul'u da topraklar altında, hem de onbin yıldır gömülü dururken gördüm. Düzdüm. Sonra gidip toprakları kazdırdım, buldum. Bu kelime fodul veznindedir. Nitekim hem kel, hem fodul, derler. Bu vezinde ve kafiyede Türkçe'de yüz on bin dokuz kelime vardır. Oğul, nodul, moğol, sokul, ilh... gibi.

«Mademki vezni, kalıbı yoktur; Moğol da bu meyandadır. Kelimenin Türkçe olduğunda şüphe yoktur. Oğul oğmak mastarındandır. Fodul zannedildiği gibi Arapça fadul kelimesinden alınma olmayıp halis Türk kökü formak mastarındandır. Nodul, eşekleri dürttükleri, ucunda bir çivi olan âlettir. Sokul, sokulmak mastarından gelir. Nitekim ***Sokullu Mehmed Paşa****'da olduğu gibi. Okuldaki «okul» okumak mastarından emr-i hazırdır. Türkçe'de Arapça ve Acemce'deki gibi harf-i tarifler kelimenin başına gelmeyip İngilizce'deki gibi sonuna gelir. Binaenaleyh okuldaki «1», harf-i tariftir. Okumak, türkü söylemek mânâsına geldiği gibi, küfretmek mânâsına da gelir. Çocuklar mektepte çok türkü söyleyip, çok küfrettiklerinden Türkler mektebe okul demişlerdir. İşte bu kelimemizi de Fransızlar çalıp ecole yapmışlardır. Bazı cahiller bu kelimenin Lâtince'den geldiğini, scola şekli bulunduğunu söylemişlerse de bundan büyük yanlış olmaz.*

«Paravan kelimesi aslen Türkçe'dir. Fransızlar bizden almışlardır.

Bu bâbdakı yüksek telkin ve vecizem şudur: «Paravan

iki kelimeden mürekkeptir: Para, mâlûm para demektir. Van da Van şehridir. İşte bunun bundan mühim isbatı olamaz. İsbata bile hacet yok ya... Birtakım câhiller bu kelimenin hakikî bir Fransızca kelime olup, «Para»nın hâil, «Van»ın da rüzgâr; hâsılı bunun rüzgâra hâil olan eşyadan biri olduğunu söyleyerek bana itiraz etmek cesâretinde bulundular. Vâkıa hakikaten bu adı taşıyan şey, rüzgâra mâni olur bir mobilyadır. Lâkin böyle olmasına rağmen yine mesele öyle değildir. Paravan Türk icadı olup Van'da icad olunduğundan ve oradan para ile satın alındığından bu adı almıştır.

Üstünde damgası bile var. Bu da para kelimesidir. Bir kelimede para olur da o Türk olmaz mı? Bana zıt gitmeyi âdet edinmiş birtakım bedhahlar buna da itiraz edip: «O Türk icadı değil, Ermeni icadıdır.» dediler. "[18]

Güneş Dil Teorisi aslında tasfiyecilik istikametinde yapılan işin yanlışlığından dönmek için gülünç bir bahâneden başka bir şey değildi. Böylece lisandan atılmak istenen kelimelerin hangi dilden alınmış olurlarsa olsunlar yabancı addedilmesini önleyerek bu sakim yoldan dönmenin bir mazeretiydi. Lâkin bundan bir fayda hâsıl olmadı. Zira din karşıtları islâmî menşeli kelimlere sadece "**yabancılık**" sebebiyle karşı çıkmıyorlardı. Böyle kelimelerin kabahati milletimizin islâmî düşünce imkânını sağlamasıydı. Kemalizm ise "**Tarihten Günümüze Tahrif Hareketleri**" isimli eserimizde belirttiğimiz üzere dinsiz bir millet ortaya çıkararak tarihte bir ilki gerçekleştirmek hayali peşinde koşmaktaydı. Çünkü onlar dinlerin vazifelerinin tükenmiş olduğuna ve artık ortadan kalkma mevsiminin geldiğine inanıyorlardı. Kemalist kadrolar aynen ittihadçı kadrolar gibi **Auguste Comte**'un "**Üç Hal Kanunu**"na inanmaktaydılar. **Auguste Comte** göre insanlık üç devre geçirmiştir:

18 Dr. **Rıza Nur-** Hayat ve Hatıratım, C.IV, Frankfurt 1982, sh. 1674 vd.

1. Teolojik Devir
2. Metafizik Devir
3. Pozitif Devir

Buna göre beş duygu ile elde edilen gerçekler dışında bir gerçek yoktur. İnsanlık artık tecrübe ile elde edilen gerçeklerden başka bir gerçek tanımama safhasına varmıştır. Bu görüşle dinin bütün metafizik gerçeklerini redde mahkum olduğundan bundan sonra insanlık için din diye bir şey kalmayacaktır. Bu görüşü içtimaiyat ilmine tatbik eden **Durkheim**'a göre sosyal vakıanın realitesi vardır, veritesi yani hak veya bâtıl olduğu keyfiyeti ilmî değildir. O'nun şakirdi olan **Ziya Gökalp** *"**Auguste Comte**'un Üç Hal Kanunu'na göre Pozitivizm'in yerine geçeceği inancını "Din ve İlim" adlı şiirinde dile getirir. Buna göre peygamberler ilk mürşidlerdir. zamanla fakihler nakilciliğe saplanarak "akıl benim dinimdir" diyen felsefe ile çelişirler. Sonunda deneye dayalı müsbet ilim ortaya çıkar ve son üstad olur."*[19]

Şükrü Kaya'nın Dâhiliye Vekili sıfatıyla 3 Aralık 1934 tarihinde meclis kürsüsünden söylediği şu sözler bu gerçeğin kâmil bir ifadesidir:

"Dinler işlerini bitirmiş, vazifeleri tükenmiş, yeniden uzviyet ve hayatiyet bulamayan müesselerdir."[20]

Bu hususta resmî beyanlar pek çoktur. İşte bu kanaat sebebiyledir ki; milleti dinî hissiyat ve tefekkürden uzaklaştırmak için girişilen bu hareket ortaya Güneş Dil Terosi'nin atılmasıyla bertaraf edilmiştir. Bir kibrit çakarak bir ormanı tutuşturabilirsiniz lâkin bu sûretle çıkan yangını söndürmek onu başlatmak gibi kolay olamaz. Burada da aynı gerçek tecelli etmiş ve kadimen Rumca'dan Ermenice'den, Lâtin-

19 Dr. **Ahmet İshak Demir**-Cumhuriyet Dönemi Aydınlarının İslam'a Bakışı, İstanbul 2004, sh. 107

20 Zabıt Ceridesi, C. I, sh. 77



DİNLER İŞLERİNİ BİTİRMİŞ, VAZİFELERİ TÜKENMİŞ!..

DEVRE: IV CİLT: 25 İCTİMA : 4

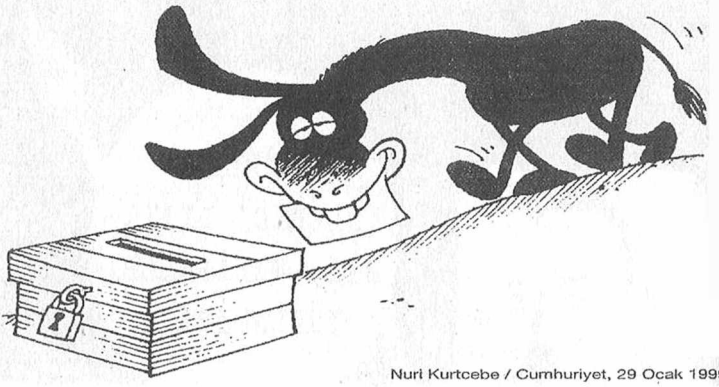
T. B. M. M.
ZABIT CERİDESİ

On birinci inikat

DAHİLİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ KAYA (Muğla)

– Her dinin kavaidi esasiyesi herkesin malumudur. Dinler işlerini bitirmiş vazifeleri tükenmiş, yeniden uzviyet ve hayatiyet bulamayan müesseselerdir (Okay sesleri, alkışlar). Binaenaleyh, şimdiye kadar meri ayini tesbit etmek gayet kolaydır. Zaten din kitaplarında da yazılıdır. Bu kitaplar bir sır değildir, ve kimsenin de inhisarında değildir (Tasvip sesleri ve alkışlar).

(TBMM ZABIT CERİDESİ, İ : 11 3-12-1934 C : 1, 77)



Nuri Kurtcebe / Cumhuriyet, 29 Ocak 1999

Rey veren halkı bir merkep sûretinde gösteren bu karikatür 29 Ocak 1999 tarihinde Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanmıştır.

ce'den alınan birçok kelimeye dokunulmadığı hâlde islâmî menşeli kelimelere karşı müdhiş bir düşmanlık icra edilmiştir. Yani tasfiyecilik sadece islâmî kelimelere karşı icra edilirken münevverlerin kullandığı dil ile halkın konuştuğu dil arasında bir yakınlaşma olacağı aldatıcı bir bahâne olarak kullanılmıştır. Tasfiyeciliğin başladığı zamandan bu yana takriben yüz seneye yakın bir zaman geçtiği hâlde yapılanın bu bahâneye uymadığı ortadadır. Zira "**hayat**", "**hâkim**", "**delil**", "**şâhid**", "**cevap**", vs. gibi yüzlerce kelime bugün halk arasında hâlâ dipdiri mevcud olduğu hâlde kemalizmle zehirlenmiş olan münevverler daha doğrusu aydınlar (münevverler değil!) "**hayat**" yerine "**yaşam**", "**hâkim**" yerine "**yargı**", "**delil**" yerine "**kanıt**", "**şâhid**" yerine "**tanık**", "**cevap**" yerine "**yanıt**" gibi piç, asâletsiz, uydurma kelimeleri terviç etmektedir. Böylece halk ile yakınlaşma yerine tersinden bir uzaklaşma husûle gelmiştir. Bunun sebebi de kemalistlerin Fransız filozofu **Gustave Le Bon**'un "**Halka rağmen halk için**" icraatta bulunmayı esas bir düstur olarak kabul edişleridir. Buna göre halk câhil olduğu için kendi menfaatini müdrik değildir. İdâreciler onun için doğru olanı kendileri takdir eder ve

ona rağmen tatbik ederler. İşte bu halka rağmenlik anlayışı sebebiyledir ki; batılılaşma hareketleri çok kanlı bir sûrette gerçekleştirilmiştir. Batılılaşma yani İslâm'dan kaçmanın bir icabı olarak da dilden islâmî menşeli kelimleri kovmak yerlerine ya uydurma bir kelime koymak veyahud da Frenkçe bir karşılığını almak gibi bir icraat günümüzde hâlâ câridir.

Bu zihniyetin hâlâ devam etmekte olduğuna karşı sayfadaki karikatür ne güzel ifade etmektedir:

Medrese kaçkını **Nâim Hâzım** (Onat) ise, Arapça kelimeler için aynı maskaralıkları kitaba dökmekten çekinmedi ve "***Arapça'nın Türk Diliyle Kuruluşu***" adıyla kocaman bir kitap yazdı ki daha önce bu esere kapağını derc etmiş bulunmaktayız.[21]

Güneş Dil Teorisi, güya tasfiyecilikten geri dönüş için bir kılıftı. Ama ne yazık ki, bir kere ok yaydan çıkmış, dil her önüne gelenin karışmakta bir beis görmediği harcıâlem bir mes'ele

---

21 Bu zâtın nasıl bir herif-i nâşerif olduğunun anlaşılması için bir görgü şâhidinin naklettiği bir hadiseyi hatırlatalım:

"*...Seyahatin ikinci devresine âid yine bir hazin hâtırayı yazmadan duramıyacağım:*

*Konya'da idik. Alâattin Tepesi'nde Halk Fırkası binasının geniş salonunda, Konya'nın bütün ileri gelenleri toplanmıştı. **Gâzi** Halkın şikâyetlerini dinliyordu. Konya, o sene buğday fiyatlarının müthiş sukutu ve kuraklık dolayısiyle buhran içinde kalan merkezlerden biriydi. Halk sulama ihtiyacından, şundan bundan bahsediyor ve dertlerini ortaya koyuyordu. Uzaktan hâkim bir ses işittik:*

"— Paşa Hazretleri; müsaâde buyurur musunuz?!"

Başımızı çevirdik. Efendi kılığında, orta yaşlı bir zat ayağa kalkmış, söz için müsaade istiyordu. Kimbilir ne söyleyecekti? Belki vergilerden, belki Ziraat Bankası'ndan şikâyet edecek; belki de hükümetin bir yolsuzluğunu haber verecekti. Konya'nın medrese şivesiyle ve gaynları çatlatarak söz söylüyordu:

*"— Paşa Hazretleri, Gonya 'nın derdi ne guraklıktır, ne de mahsulün para etmemesindedir. Sâyenizde guraklık gider; mahsul para eder; herşey düzelir. Emme, lâkin Gonyalıları asıl müteessir eden asıl nokta, **biz lâik bir hükümet olduğumuz halde, niçin hâlâ câmilere ve mescidlere umûmî bütçeden tahsisat vererek onları yaşattığımızdır.** Gonya halkı*

haline gelmişti. Dînî tesirleri izâle etmenin en tabiî bir îcâbı olarak menşei Kur'an olan kelimeleri millî hâfızadan silmenin lüzûmu devrimbaz kafalarda yer edince güzel Türkçe'miz yeni bir kadere doğru sürüklenmeye başlamış ve bu sürükleniş, komünizmin sinsi bir taktikle kemalizm maskesine bürünüp mesafe kat'etme mevsiminde baş döndürücü bir sür'ate ulaşmıştır.

Gariptir ki; sanki tasfiyeciliği başlatan **M. Kemal Paşa** değilmiş ve bu hareketteki sakim hata görmezden gelinerek bundan komik bir bahâne ile neticesiz dönüşü alkışlayan müellifler vardır. Üstelik böyleleri içinde lisan meselesinde doğruları müdâfaa ettikleri hâlde bu methiyede bir beis görmeyenlere ne demeli!.. Böyleleri pek çoktur, fakat biz burada tek bir misalle iktifa edelim. Bu misal de doğru Türkçe'nin müdâfilerinden **Nihad Sami Banarlı**'ya aiddir:

*"**Atatürk** her yaptığını milletin iyiliği için yaptığına inanırdı. Dil İnkılâbı'ndaki tutumu da böyleydi: Önce "Dilimizi ne ölçüde özleştirebiliriz?" diye bir tecrübe bulunmuş, sonra, bunun iyi bir netice vermediğini görünce "özleştirmeden" vazgeçmişti. Arkasından güzel ve tabî Türkçe'yi alaylı dil âlimleriyle bozguncuların elinden kurtarmak için de bütün gücüyle "**Güneş Dil Teorisi**"ne sarılmıştı."*[22]

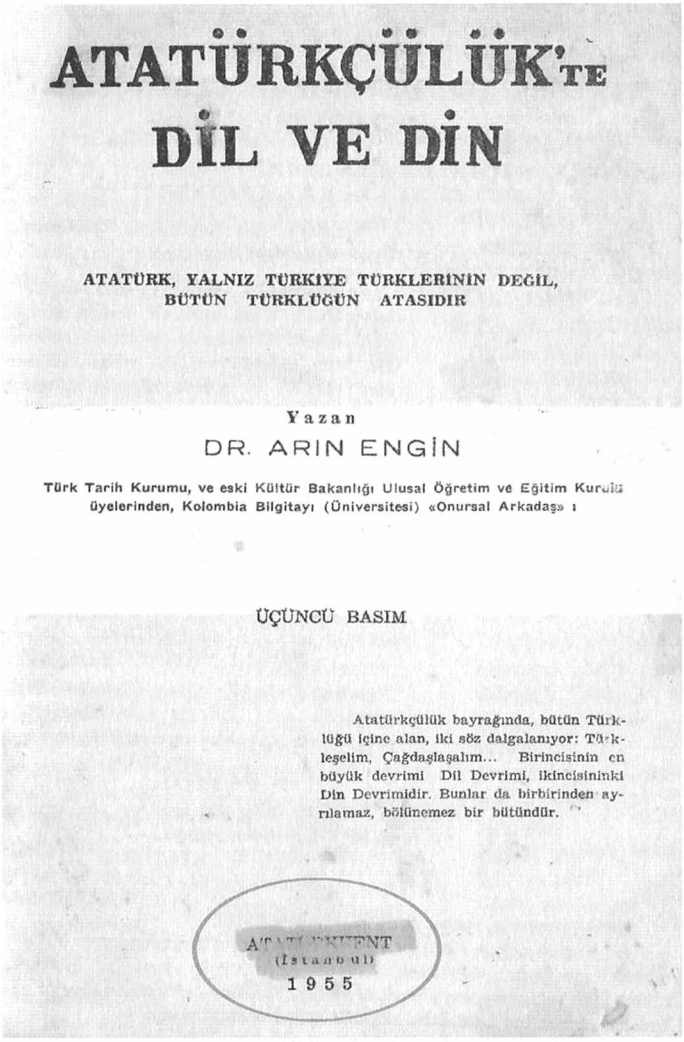
*"Buna rağmen **Atatürk**'ün vefâtından sonra O'nun ulaştığı "**tabî yol**" devam etmedi. Türk Dili "**öz Türkçeci-***

---

bu tahsisatın Halkevleri 'ne verilmesini istemektedir."

Hayret, dehşet, nefret içinde kaldım. Konya 'dan bir dinsizin, soysuzun nasıl çıktığına şaşarak yanımdakilere bu zatın kim olduğunu sordum: Yeniden intihap edilmek istiyen eski bir meb'us, eski hoca. Türkçe kelimelerin Arapça'dan geldiğini ispat için eser yazmış bir zat! Dondum; kaldım. Bu kadarına kimse yüz vermedi ve O'nun halk nâmına yaptığı dilek umûmî bir nefret uyandırdı. Fakat bu zatın sonra meb'us olduğunu, hattâ bütün Arapça kelimelerin aslının Türkçe'den geldiğini ispat eden yazılar bile yazdığını işittim" (Bkz. **Ahmed Hamdi Başar**. Atatürk'le Üç Ay ve 1930'dan Sonraki Türkiye, sh:48-53) Bu zat **Nâim Hâzım Onat**'tır.

22 **Nihad Sami Banarlı**- Türkçe'nin Sırları (Kubbealtı Yayınları), sh. 102



ATATÜRKÇÜLÜK'TE DİL VE DİN

ATATÜRK, YALNIZ TÜRKİYE TÜRKLERİNİN DEĞİL,
BÜTÜN TÜRKLÜĞÜN ATASIDIR

Yazan

DR. ARIN ENGİN

Türk Tarih Kurumu, ve eski Kültür Bakanlığı Ulusal Öğretim ve Eğitim Kurulu üyelerinden, Kolombia Bilgitayı (Üniversitesi) «Onursal Arkadaş» ı

ÜÇÜNCÜ BASIM

Atatürkçülük bayrağında, bütün Türklüğü içine alan, iki söz dalgalanıyor: Türkleşelim, Çağdaşlaşalım... Birincisinin en büyük devrimi Dil Devrimi, ikincisininki Din Devrimidir. Bunlar da birbirinden ayrılamaz, bölünemez bir bütündür.

ATATÜRKKENT
(İstanbul)
1955

Hasta bir kemalistin sarhoş kusmuğu kabilinden hezeyanlarıyla dolu 1955 Yılı'nda neşredilen kitabının kapağı
Bu yazarcık "**Saffet**" olan adını bile burada görüldüğü gibi "**Arın**" sûretinde değiştirmiş ve İstanbul'u "**Atatürkkent**" sûretinde ifade etme saçmalığında bulunmuştur.
Böyle bir eserin muhtevâsında ne hezeyanlar olacağını tahmin etmek güç olmasa gerektir.

BÖLÜM I.

ATATÜRK DİL DEVRİMİNİN GEREKÇELERİ NELERDİR?

NİÇİN OSMANLICA YERİNE ATATÜRKÇE YAZMALIYIZ?

Atatürk, Dil Devriminin gerekçesini şu sözlerile deyimlemişlerdi:

«Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması, milli hissin inkişâfında başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindendir; yeter ki, bu şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istikbalini koruması bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.»

ATATÜRK

(T.D.K., Dil Davası, 1952.)

«Türk dilinin, kendi benliğine, aslındaki güzellik ve zenginliğine kavuşması için, bütün devlet teşkilâtımızın dikkatli, alâkalı olmasını isteriz.»

ATATÜRK

(Kamutay açış söylevinden, 1.11.1932)

«Kat'i olarak bilinmelidir ki, Türk milletinin milli dili ve milli benliği bütün hayatında hakim ve esas kalacaktır.»

ATATÜRK

(Anadolu Ajansı, 7.2.1933)

«Başka dillerdeki her bir söz için en az bir kelime bulunmalıdır.»

ATATÜRK

(«Atatürk diyor ki» adlı izerden)

Niçin osmanlıca yerine Atatürkçe yazmalıyız?

Bu soruyu sormak bile utanç vericidir. Ama, Türkçeye karşı bir çok öğretici (profesör), öğretmen ve aydın geçinenlerle yarı aydınlarımız arasındaki anlayışsız veya sinsi bir karşıtlık, bizi, yukarıdaki soruyu sorup karşılığını bir kere daha vermek zorunda bırakmıştır.

1932 yılı yazında idi. Atatürkün buyruğiyle Dolmabahçe sarayının bana ayrılmış olan bir odasında yatıp kalkıyor ve geceli gündüzlü büyük Atanın dil devrimi üzerindeki çalışmalarına canla başla katılmış bulunuyorduk. Yabancı dillerdeki izerlerde araştırmalar yapıyor, o yılın güzünde toplanacak ilk büyük Dil Kurultayına sunmak üzre tutaklar (tezler) hazırlıyorduk; ve bunları ilkönce sofrada onun önünde okuyorduk.

Aynı eserin ilk sahifesi

SÖZLÜKÇE

Bu izerde geçen Atatürkçe sözlerle Osmanlıca - Frenkçe karşılıkları

Adkoy, imza
Alıt, makbuz
An, zihin
Anbilik, mantık
Angı, hatıra
Angılak, muhtıra
Anı, hatırlama
Anlak, zekâ
Ar, sanat
Atbaşı, paralel
Asöğretici, doçent
Ayrım, klâs, sınıf
Ayrışma, analiz, tahlil
Bağdaşmak, telif edilmek
Bağıntılı, izafi
Bağlantı, irtibat
Bakarsın, bazan
Bayıldım, ahyran oldum
Beldek, işaret
Bellek, hafıza
Bellik, traktör
Bildirik, röportaj
Bildirge, gazete ceride
Bileşik, mürekkep
Bilgitay, üniversite
Bilinç, şuur
Birev, fert
Birtürlü, hâlâ
Bitirge, diploma,
Bugısı, kalorifer
Bulunç, vicdan
Cereme, ceza
Cığır, meslek
Çıkar, istifade, menfaat
Çile, azap, dert
Çizelge, cetvel
Çizim, harita
Değin, kadar
Denetleme, kontrol
Deney, tecrip
Denk, muadil
Denli, kadar
Dengeli, muvazeneli
Dermisiniz, acaba
Deyey, temas
Dikbaş, inatçı
Dilcik, kelime
Dingil, mihver
Dinlek, dikkat
Direnç, mukavemet
Dizili, hazır
Doğa, tabiat
Doğabilim, Tabiiyat
Doğal, tabii
Doğrultu, istikamet
Döndürge, motör
Dönence, mevsim
Duruştay, mahkeme
Duyarlı, hassas
Duygu, his
Duygudaşlık, sempati
Duyu, ihsas
Dürüm, forma
Düzey, satıh
Edim, fiil
Eğilim, temayül
Eksen, mihver
Eksin, âciz
Elbilim, coğrafya
Elestirme, tenkit
Enez, zaif, hafif
Enginer, mühendis
Erdem, fazilet
Erek, hedef
Erinç, nimet
Erişte, derecede
Erke, kudret, kuvvet
Es, hava
Esenlik, afiyet, selâmet
Etken, âmil, faktör
Eylem, hareket
Evcil, ehlî
Ezgi, tahakküm, zulüm
Geçmişbilim, tarih
Gelişgeçiş, trafik
Gene, hâlâ
Gereç, malzeme, materyel
Gereken, ihtiyaç
Gınama, takbih, ayıplama
Gizem, sır
Güzelyazın, edebiyat
Gönderge, posta
Görünge, fotograf
Gözlem, müşahede
Hüner, fen
Ilım, itidal
Ira, karakter
Işın, şua
İçgüdü, insiyak, enstenkt
İçli, romantik
İçlilik, romantizm
İçtensel, samimî
İletken, nakil
İlinti, vesile
İlişki, münasebet
İlişkin, ait
İlke, prensip
İlkut, devlet
İlksel, ibtidai

Aynı eserin sonundaki uydurukça kelimelere âid lügatçeden bir sahife

İm, işaret, sembol
İmge, hayal
İmgelem, muhayyele
İmlemek, işaret etmek
İnsel, insani
İstem, irade
İstensel, ihtiyari
İşkil, şüphe
İyitken, ilâç
İyitkenevi, eczane
İzlenim, intiba,
Kabartı, buhran, kriz
Kaldırak, asansör
Kamubaşlık, hükümet
Kamuculuk, demokrasi
Kamusallık, cumhuriyet
Kanıt, delil
Kanıtlamak, ıspat
Kaplam, mekân
Kaplama, zarf
Karaç, iftira
Karmatutak, sentez
Karşıtutak, antitez
Karşılga, taviz
Karşıt, muhalif
Katar, tren
Kayrı, lûtuf
Kayrıca, lutfen
Kayrım, lutufkârlık
Kavram, mefhum
Kendigiden, otomobil
Kendigötüren, otobüs
Kesit, makta
Kestirme, karar, tahmin
Kılgılı, pratik, ameli
Kımıldak, makine
Kırat, ayar
Kısıklı, arızalı, sakat
Kısıntılı, mahdut
Kıyınç, zulüm
Kıynasmak, cesaret etmek
Kızılcılık, komünistlik
Kişisel, şahsî
Konuk, misafir
Konut, mesken
Koşul, şart
Kovuşturma, takip
Kural, kaide
Kuram, sistem, nazariye
Kuramsal, farazî, nazarî
Kurgu, hayal
Nedensellik, illiyet
Nelik, mahiyet
Nicelik, kemmiyet
Nitelik, keyfiyet
Olumlu, mümkün
Olumsuz, imkânsız
Olurlu, muhtemel, varit
Olursuz, varit değil
Onaylamak, tasdik etmek
Oydam, telkin
Ozan, şair
Öğe, eleman, uzuv
Öğrenim, ders
Öğretici, profesör
Ölçümbilim, geometri
Ökç, dahi
Ökelik, deha
Ödül, mükâfat
Önerge, lâyiha, kaziyye
Önlem, tedbir, çare
Örgüt, teşkilât
Örneğin, meselâ
Özdeksel, maddî
Özdekbilim, kimya
Özdeş, aynı
Özdeş sürede, aynı zamanda
Özellik, hususiyet, sıfat
Özge, merkez
Özgü, mahsus
Özgün, orijinal
Özgörü, realite
Özlem, hasret
Özne, nefis, fail
Öznel, indî, subjektif
Pay biçmek, kıyas etmek
Perkitme, teyit, tekit
Sağlıcamak, veda etmek
Sağlıkmen, hekim
Saknılı, ihtiyatlı
Salık, haber
Saltık, mutlak
Savulun, defolun
Sayımbilim, aritmetik
Sayrı, hasta
Sıkıbaşlık, istibdat, diktatörlük
Sıkıdurluk, disiplin
Sinsile, sülâle
Sızıltı, şikâyet
Somut, muşahhas
Soyaçekimli, irsî
Soyut, mücerret
Sözkesme, karar
Sungu, ihsan, hediye
Sündürme, hol
Süre, zaman
Sürekleme, devam
Tanım, tarif
Taklavat, alet
Tansık, harika
Taptamak, tayin etmek
Tasarım, plân
Tekelli, munhasır
Tikel, teferruat
Tikellikle, bilhassa
Tinbilim, psikoloji
Toplum, halk
Toplumbilim, sosyoloji
Toplumculuk, sosyalizm
Törbilik, ahlâk
Törel, manevî
Törkün, aile, evbark
Törellik, maneviyat
Tutak, tez
Tutam, cilt

Özyürek Basımevi — Tutarı: 150 K.

Aynı lügatçenin devamı

lik", "arı Türkçecilik" adları altında, yeni bir mâceraya sürüklendi. Uydurmacılık vahim cereyan hâlini aldı."[23]

*"**Atatürk**'ün son vasiyeti "**Türkçe'yi özleştirme adıyla yapılan kelime katliâmından**" kurtarmak ve tabî yola girmek olduğu hâlde, bu büyük adamın vefâtı üzerine aynı dilciler, **Atatürk**'ün gösterdiği bu en "**doğru**" yolu derhal terk etmiştir. Yukarıdan gelen ve bu hedefe tamamen zıt bir emirle, tekrar, dilde tasfiyeciliğe, özleştirmeciliğe ve "**öz Türkçe**" adı altında yine zevksiz ve seviyesiz kelimeler uydurmaya hız verilmiştir."*[24]

*" **Atatürk'ün Tecrübesi***

*Türk dilciliğini yanlış yolda yürütmekte ısrar edenlerin yanlış yolda balçıkla sıvamaya çalıştığı en mühim hakikat **Atatürk**'ün "**Dil İnkılâbı**"ndaki son kararıdır. Bazı dil fesadçıları bu hakikatin bilhassa, Türk gençliği tarafından öğrenilmesini istemiyor, bunu ört bas etmeye çalışıyorlar. Bu sebeple bu noktanın bütün Türk aydınlarınca çok iyi bilinmesinde büyük zaruret vardır.*

***Atatürk** Türkçe'yi hem zengin ve hem millî bir dil yüc liğinde görmek idealiyle giriştiği dil inkılâbında bilhassa ı m dilimizi millîleştirmek ve zenginleştirmek ihtiyacı ve l ında büyük bir hamleye lüzum görmüştür. Fakat **Atatürk** aynı inkılâbın zayıf veya "**maksat**"lı ellerde bir çıkmaza girişi karşısında yine en şiddetli tessürü duymuştur."*[25]

Böyle hem câmiye hem de kiliseye mum verenler pek çoktur. Burada sadece **Nihad Sami Banarlı**'dan bahsetmemiz bu tavrın O'nun mâlum şahsiyetine yakışmayan bir durum olmasındandır.

Bilhassa 5816 sayılı kanun çıktıktan sonra inkılâp ta-

23 A.g.e. sh.254 vd.
24 A.g.e. sh. 279
25 A.g.e. sh. 279

rihi üzerine söz söyleyenlerin pek çoğu bu yola gitmekte ve hatalı göstermek cür'etkârlığından mahrum oldukları için ya onları mâzur göstermeye çalışmakta veyahud da **M. Kemal Paşa**'nın on beş senelik iktidarını görmemezlikten gelerek kabahati O'ndan sonraki devreye atfetmektedir. Bu devrenin müessiri olan **İsmet Paşa** böyleleri için âdeta bir günah keçisidir. Hâlbuki **İsmet Paşa**'nın **M. Kemal Paşa** ile aralarında çıkan ihtilaf "**fikrî**" olmayıp sadece "**şahsî**"dir. Sırf böyle bir saikle **İsmet Paşa, M. Kemal**'in resimlerini paralardan pullardan çıkarmıştır. Yoksa bâtıl batılılaşma hareketinin mürevvici olmak bakımından aralarında hiç bir fark mevcud olmadığı gibi bu hareketin bir numaralı mürevvici **Kemal Paşa**'dan başkası değildir. Lâkin **İsmet Paşa**'nın kendisini bu hareketin bir numaralısı yapmak hususundaki gayretleri demokrasiye geçişle akamete uğramıştır.

Bu vesileyle şunu da söyleyelim ki; 5816 sayılı kanun **M. Kemal Paşa**'nın sadece heykellerine tecâvüzü ve kendisine hakareti önlemek maksadıyla çıkarılmış olsa da uzun zaman böyle tatbik edilmeyip en mâsumane tenkidler bile suç sayılmıştır. Bunun çilesini en fazla çekmiş olanlardan biri de benim. Hâtırat mâhiyetindeki eserlerimi okuyanlar bu sözün doğruluğunu kavramakta güçlük çekmezler.

Hamdolsun bugün **M. Kemal Paşa**'nın da nihâyet bir insan olduğu cihetle hata edebileceği kabul edilmeye başlanmış ve o devre dâir yapılan ilmî tenkid ve târizler cezâî tâkibata mâruz kalmamaktadır. Ancak yine de hâkim ve savcılar arasında ideolojik davrananlar az değildir. Herhalde zamanla bu nisbî hatalar da düzelecek ve cumhuriyet tarihinin doğru olarak yazılıp anlaşılması imkân dâhiline girecektir. Şimdi biz bahsimize devam edelim. Türkçe'ye müdâhalenin solculuk safhasını anlatalım.

3- TÜRKÇE'YE MÜDÂHALENİN SOLCULUK VEYA KOMÜNİZM SAFHASI

Lisan ve yazı inkılâbları bir bütündür. Çünkü ikisinin de gâyesi aynıdır: Kur'an kültürü ile temasın önüne ciddi bir engel koymak!..

Bu sebepledir ki; bu iki inkılâbın hazırlık safhaları iç içedir. Diğer taraftan bu mes'ele, Türklük Âlemi'nin büyük bir kısmını yutmuş bulunan Rusya için hayâtî bir ehemmiyeti hâizdi. Zira; bütün Türk boylarını sanki ayrı ayrı milletlermiş gibi yazı ve lisan îtibâriyle birbirini anlamaz hale getirmek, sonra da bunların toptan Türkiye Türklüğü ile irtibat ve anlaşmalarını engellemek, Rus hâkimiyetinin devam ve bekaası için şart görülüyordu. Bu bakımdan Ruslar tâ Çarlık zamanından başlayarak Türkler arasındaki birlik ve beraberliği ortadan kaldırmak için her "**boy**"a ayrı bir millet oldukları şuurunu vermeye çalışmışlardır[26] ki, bunun için yazı ve lisânı kullandılar.

1873'de Ruslar, işgal ve istilâları altındaki Müslüman Türk mekteplerinde okutulan kitapların Kiril (Rus) alfabesiyle yazılması mecbûriyetini koymuş, 1906'da ise Lâtin alfabesinde karar kılınmıştır. Maksad dâimî değişiklik ve istikrarsızlıktı.

Bolşeviklik safhasında bu tutumda bir değişiklik olmamış bilâkis **Lenin**'in "**Lâtin harfleri, şarkta ihtilâl ha-**

---

26 O derecede ki Sovyetler, idâreleri altında üç ayrı medeniyete mensup yirmi yedi Türk Milleti'nin varlığını iddia edegelmişlerdir. Bütün Türkler'in tek ve edebî bir dil ve yazı ile birleşmelerini engellemek için kabile dilleri bile canlandırılarak ayrılık tohumları ekilmiş, üstelik "**Sovyetler Birliği**"nin küçük kabileleri, büyük kabilelerin tasallutundan koruyup onları himâye ettikleri iddiasıyla âlemi aldatmışlardır. Buna karşı çıkanlar kontur evolusyonist (karşıt devrimci) ilân edilip susturulmuşlardır.

reketlerinin başlangıcıdır!.." sözü yeni Rus siyâsetinin temelini oluşturmuştur.

Türkiye'de alfabe üzerinde belli belirsiz tereddüdler ve daha ziyâde ıslah ve düzeltme temâyülleri varken Kafkaslar'daki Rus Vâlisi **Grandük Michel**'in Şark dilleri tercümanı **Ahundzâde Feth Ali** adında bir Azerbaycanlı İstanbul'a geldi (1863). Elinde İslâm harflerinin noktalarını kaldıran ve yerine başka işâretler ikaame eden yeni bir yazı vardı. Bunu Sadrazam **Keçecizâde Fuad Paşa**'ya takdim etti. Hem alevî ve hem de bir Rus me'muru olan **Ahundzâde "Cemiyet-i İlmiye-i Osmâniye**"ye havâle edildi. Bu cemiyetin reisi **Münif Paşa**'nın da eskiden beri alfabenin bazı ıslahına dâir düşünceleri vardı.

Ahundzâde harflerin dînî bir ciheti olmadığını, binâenaleyh değiştirilmesinde şer'an bir mâni olmadığını (!..) iddia ediyordu. Bir mecîdî nişanla taltif edilerek geri gönderildi. Fakat umduğunu elde edemeyen **Ahundzâde,** bilâhare daha da ileri giderek "**Lâtin İslâv harflerinin kabulü**" teklifi ile İstanbul'a bir kere daha gelmiş ve yine netice alamamıştı. Ancak Avrupa hayranlığının başladığı bu devirde, bazı batıcı münevverler (Jön Türkler) arasında yazı üzerinde bir münâkaşa mevsimini başlatmaya muvaffak olmuştur.

1869'da Londra'daki Jön Türkler'in çıkardığı "**Hürriyet**" Gazetesi'nde bu hususta bir makale yayınlanmıştı. İstanbul'daki İran Büyükelçisi ermeni asıllı **Mirza Malkun Han** bu gazeteye Farsça bir makale göndererek bunda bütün kötülüklerin, geri kalmışlığın sebebini Arap harfleri (aslında İslâm harfleri) ile îzâh eder. O'nunla **Nâmık Kemâl** arasında başlayan bir münâkaşada **Nâmık Kemâl** Batı malı olan Lâtin harflerine şiddetle karşı çıkmıştı. Bilâhare bu münâkaşaya katılan **Menemenlizâde**'ye verdiği cevapta ise:

"- Biz müslümanlığı kaldırmadıkça Arap harflerini kaldırmanın ihtimâli yoktur!.."[27] diyecek kadar celâdet göstermişti. Bu sûretle münakaşalar Birinci Cihan Harbi'nde **Enver Paşa**'nın **"hurûf-i munfasıla"** yani İslâm harflerini aynen Lâtin alfabesi gibi tek tek yazma hareketine müncer olmuştur. Bu tatbîkaatın da fiyasko ile neticelendiği hengâmda Rusya'da yaşayan Türkleri Lâtin alfabesini almaya zorlayan hareketler hızlanmış ve Ruslar bu husus için ard arda kongreler tertip etmişlerdir. Bunların en mühimi **"Bakü Kongresi"**dir.

Ruslar 1926'da Bakü'de bir Türkoloji kongresi topladılar. Bu kongrede alınan bir kararla Rus esiri Türkler'e Lâtin alfabesinin kabulü mecbûrî bir hâle getirildi.[28]

Ertesi yıl Rus esiri Türk topluluğu için 27 çeşit alfabe kabul edilmiştir. Ruslar bu hususta bir kongre de Taşkent'te topladılar (1928).

Dikkat oluna ki; aynı din, dil ve kültüre sâhip Türk topluluğuna birbirinden farklı 27 çeşit Lâtin asıllı alfabe kabul ediliyordu. Bilâhare Türkiye Lâtin alfabesini kabul edince Ruslar bu defa Lâtin alfabesi yerine Kiril asıllı alfabeler ikaame ettiler. Maksad, Türkler'in birbirleri ve Türkiye Türklüğü ile aralarında bir anlaşma imkânı olmasın!..[29]

1925 - 28 arasında Türkiye'deki Azerî münevverler, şiddetle Lâtin harfleri taraftarlığı yaptılar. Böylece Ruslar tarafından Azerbaycan'da Lâtin harflerinin mecbûrî kılın-

---

27 **Fevziye Abdullah Tansel** - "Arap Harfleri'nin Islahı ve Değiştirilmesi Hakkında İlk Teşebbüsler ve Neticeleri" - *Belleten,* Ankara 1953, s.XVIII, sh.66.

28 Bu karara karşı çıkan Kazan murahhası, **Alimcan Şeref Bey'in** müdâfaaları *"Harflerimizin Müdâfaası"* adıyla yine Kazan Türkleri'nden **Abdullah Battal Taymas** tarafından 1926 yılında İstanbul'da tercüme ve tab' olunmuştur.

29 **Bernard Lewis**-a.g.e. sh. 427.

masıyla ülkelerinin Türkiye ile irtibatlarının kesilmesi tehlikesini önlemek gâyesini güdüyorlardı[30] **Bernard Lewis**'e göre:

"*Yazının Lâtinleştirilmesi fikri, farklı nedenlere dayanmakla beraber,* ***Mustafa Kemal****'in politikasına iyice uyuyordu. O'nun görüşünde Lâtin alfabesi Azerbaycan Cumhûriyeti ile bir bağdan çok Osmanlı İmparatorluğu'na karşı bir engeldi. Göründüğüne göre, yeni yazıyı öğrenip, eskisini unutmak sûretiyle, geçmiş gömülüp unutulabilecek ve yalnız yeni Lâtin harfleri Türkçe'de ifâde edilen fikirlere açık yeni bir kuşak yetiştirilecekti.*

Yeni yazı Kasım 1928'de resmen kabul edildi ve eski Arap yazısı yeni yıldan îtibâren yasaklandı. Geçmişe karşı bu büyük engelin dikilmesi, dil reformu için yeni ve görülmemiş bir fırsat yarattı ve tâ başından beri bu fırsattan yararlanma niyeti açık hâle geldi."[31]

İşte en açık bir ifâde ile yazı ve lisan inkılâbları arasındaki alâka ve her ikisinin de gâyesinin ne olduğu ortaya konulmuş oluyor. Hem de Yahudi asıllı bir müsteşrikin ağzından!..

Komünistler için "**tasfiyeci**" olmak tabiîdir. Zira komünizm geçmiş ile alâkayı kesmek ister ve her türlü inzibâtın aleyhindedir. Milletleri geçmişe bağlayan en ehemmiyetli vâsıtası ise lisandır.

Komünizm, içtimâî vâkıaya pozitivizmin tatbîkinden ibâret bir bâtıl görüştür. Böyle olmakla beraber kendi bünyesi içinde ve temel ittihaz ettiği prensipler itibariyle tezadsızdır. Bütün ferdî ve içtimâî hâdiseleri bir tek müessirle îzâh eder. Bu bakımdan tek kanatlı kuş gibidir. Bu tek müessir "**maddî îcab ve ihtiyaçlar**"dır. Bu îtibarla insan

30 a.y.
31 a.y.

vâkıasının bir tek yönünü îzâha mütedâir bir müessiri onun bütününe teşmil eder. Daha doğrusu, mânevî veçheyi inkâr etmekle işin içinden sıyrılmak ister.

Bu temel görüşle bütün içtimâî müesseseleri kendince ve fakat "kendi içinde tezadsız" bir îzâha ulaştıran komünizmin lisan mes'elesine lâkayd kalması elbette düşünülemez. Gerçekten, gerek Türkiye'mizde ve gerekse başka ülkelerde komünizm propagandasının muhtevasında lisanî mes'eleler de bir hayli yer işgal ederler. Fakat -hiç sanmıyoruz ki- komünist propagandasına lisan mes'elesine Türkiye'deki kadar Dünya'nın hiçbir yerinde ağırlık verilmiş olsun!.. Zira, esasen, kendi tâbirlerince bir "**alt yapı müessesesi**" kabul olunan lisâna müdâhale bu kabule nazaran bir tezad teşkil eder. Bu bakımdan çoğu memleketlerde lisanda mevcud kelimeleri değiştirme yoluna gitmeyip, dâvâlarına mahsus birtakım yeni mefhum ve lâfızlar îcad ve ona ilâve etmekle iktifâ ederler. Bunun dışında prensip îtibâriyle -her türlü anarşiyi kâr sayan bir zihniyete sâhip bulunduklarından- lisandaki inzibâtı tahrib maksadıyla her dili selîka bozukluklarına doğru sürüklerler.

Dünya'da komünist propagandasının yapıldığı ülkelerin hemen hepsinde bu propagandanın lisan sahasına aksettirilişi bu temas ettiğimiz noktalara münhasır iken, Türkiye'de komünistler daha emin bir tâbirle söylemek gerekirse solcular, İslâm kültürünün malı ve mümessili durumundaki kelimelere düşmanlıkta -aralarında az çok fark bulunmak lâzım gelen- kemalist devrimcilere bile baskındırlar. Hakîkaten onların İslâm kültür ve müesseseleri yerine oturmak iddiasıyla ortaya çıkmış devrimbazlardan daha ziyâde İslâm aleyhtarı bir üslûb içinde bulunmaları gerçeği gözler önündedir. Bunu, umûmî mânâsiyle tabii karşılamak gerekirse de lisan sahasında böyle bir hareketin komüniz-

min mâruf diyalektiği ile tezad teşkil eylediği muhakkaktır. Bu görüşümüzü **Stalin**'in "Languistik" (lisaniyat) üzerine bir röportaj vesilesi ile ortaya koyduğu düşünceleri ispat etmektedir. Şöyle ki:

Rusya'da 9 Mayıs 1950 tarihinde *"Pravda Gazetesi"* Rusça'nın Komünist İhtilâli karşısındaki durumu üzerine bir münâkaşa açmıştı. Bu hususta ileri gelen komünist ilim ve fikir adamlarının mütâlâalarını neşrettikten sonra "bir grup genç" nihâyet bu mevzûda **Stalin**'in görüşlerini öğrenmek için O'na mürâcaat etmişlerdir. **Stalin**'in ***Pravda***'da 20 Haziran 1950 tarihinde yayınlanan fikirleri kendisinin de solcu olduğu buna eklediği notlardan anlaşılan **Âdil Onural** tarafından tercüme edilip **Stalin**'in imzası ve ***"Marksizm ve Dil"*** adıyla kitap halinde neşredilmiştir. Bunda **Stalin** "Dilin bir temel üzerinde yükselen bir üst yapı müessesesi olduğu doğru mudur?." suâline açıkça ve sarâhaten:

"- Hayır doğru değildir!.." cevabını vermekte[32] ve lisanda bugün Türkiye'mizde olduğu gibi ihtilâlci bir metodun tatbiki yerine tedricî bir değişikliğe taraftar bulunduğunu açıkça ortaya koymaktadır ki, gerçekten komünizmin diyalektiğine uygun olan da budur. **Stalin** tam bir komünist olarak bu kitapta bakınız ne demektedir:

"- *Prensip îtibâriyle üst yapıdan farklı olan dil, bu bakımdan, istihsal âletlerinden, meselâ tıpkı din gibi sınıflara karşı kayıtsız olup kapitalist rejime olduğu kadar sosyalist rejime de hizmet edebilen makinalardan farklı değildir.*

Sonra, üst yapı belli bir ekonomik temelin yaşayıp faaliyette bulunduğu bir devrin mahsulüdür. Bunun için, üst yapı uzun ömürlü değildir. Belli bir temelin tasfiyesi ve ortadan kalkması ile birlikte o da tasfiyeye uğrar ve ortadan kalkar. Dil ise, aksine, bütün bir sıra devirlerin mahsulü-

32 **J. V. Stalin**, *Marksizm ve Dil*, İstanbul, târihsiz, sh. 12.

dür. Bu devirler boyunca billurlaşır, zenginleşir ve incelir. Bunun için, bir dilin ömrü herhangi bir temelin, herhangi bir üst yapının ömrüne kıyasla son derecede daha uzundur. İşte, yalnız bir temelle buna âid üst yapının değil, fakat birçok temellerle bunlara tekaabül eden üst yapıların doğup tasfiyeye uğramasının tarihte belli bir dilin, bu dilin yapısının tasfiyesine ve yeni bir vokabülere, yeni bir gramer sistemine sâhib yeni bir dilin doğmasına yol açmaması hâdisesi bu şekilde îzah olunur.

***Puşkin**'in ölümü üzerinden yüz yılı aşkın bir zaman geçmiştir. Bu müddet içinde Rusya'da feodal ve kapitalist rejimler tasfiyeye uğramış ve üçüncü bir rejim, sosyalist rejim doğmuştur. Demek oluyor ki, üst yapılarıyla birlikte iki temel tasfiye olunup, kendi üst yapısıyle bir yeni temel, sosyalist temel ortaya çıkmıştır. Fakat meselâ Rus Dili'ni ele alırsak onun bu uzun zaman parçası içinde hiçbir kuruluş ameliyesi (reponte) geçirmemiş olduğunu ve günümüzdeki Rusça'nın yapısı îtibâriyle, **Puşkin**'in Rusça'sından pek farklı olmadığını görürüz*"[33]

Gerçek bir komünistin lisana bakışı bu olmak lâzım gelirken Türkiye'deki bütün sol grupların İslâm kültürünün malı olan kelime ve tâbirlere düşmanlıkta, bu düşmanlığı -tâbir câizse- marka sâhibi durumundaki garpçı devrimbazlardan daha müfrit davranmaları, İslâm'a umûmî plândaki muhâlefet ve mugâyeretlerinden doğmuş olsa gerektir. Ayrıca onlar, devrimbazların -her sahada olduğu gibi- lisan sahasında da kendilerine zemin hazırlamaya memur bulunduklarını kabul ile devrimbazların yaptıklarını uzun vâdede düşünerek komünizmin kâr hânesine kaydetmek lâzım geldiğine inanmaktadırlar. Bu yüzdendir ki, kendilerine mahsus vokabülerle kaba ve sathî düşünceye zemin ve imkân

33 a.g.e. sh.16- 17.

hazırlamak üzere evvelemirde derin bir tefekkür ve tahassüse imkân ve istîdad bahşeden islâmî kelimelere düşmanlıktan geri kalmıyorlar.

Bu düşmanlığın fiiliyatta nâmütenâhî misâli vardır. Bunlar, öteden beri neşredilegelmekte olan bütün sol mevkute ve kitaplarda zâhirdir. Fakat bu işin dış veçhesidir. Bir de bâtını vardır ki; maksad ve usûllerini gösteren asıl budur. İşin bu bâtın yüzüne dâir red ve cerhi imkânsız bir vesikayı kaydederek komünizmin lisâna müteallik tavrı etrafındaki mülâhazalarımıza son verelim.

1947 Yılı'nda, İstanbul'da münteşir *"Büyük Doğu Mecmuası"*na gönderdiği bir mektupta Rusya'da geçirdiği uzun ve tehlikeli mâcerâlardan bahsederek; "Türk Dil İnkılâbını, bizzat meydana getirenler ve emredenler yoluyla değil de, onların arasına sürdükleri gizli ajanları vâsıtasiyle destekleyen ve plânlayan Moskova ve **"Polit Büro"**dur. Bana bu haberi veren de aynı Büro azasından bir Türktür" diyen **Rıza Çavdarlı** bizzat şâhid olduğu hâdiselerle Rus komünistliğinin Türkiye'de lisan inkılâbını nasıl tahrik ve teşvik ettiğini açıkça ortaya koymuştur. Bunu, hangi selâhiyetle bilebildiğini göstermek üzere kendisinin Rusya'daki mâcerâlarına dâir bizzat anlattıklarından şu birkaç satırı dikkatlerinize arz edelim:

"1927 yılında Tiflis'te Türk Hâriciyesi'ne bağlı bir memurdum. Bu işden çekildim ve Çin Türkistanı'na gitmek istedim. Ruslar beni tam bir sene süründürdükten sonra Taşkent'e gitmemi istediler ve orada beni yakalayıp Tiflis ve Moskova'nın "G.P.U" zindanlarında iki buçuk sene hapsettiler. Sonra evvelâ Ufa'ya, derken Sibirya'ya ve en son Tomsuk'a sürdüler. Daha sonra da cenuptaki Kazakistan taraflarına sürüldüm. Aşçılık bilmediğim halde elime geçen Fransızca bir aşçılık kitabı sayesinde kendimi aşçıbaşı

diye göstererek yaşamak yolunu tuttum. Bir gün Elma Dağı tarafında "G.P.U" mümessili maymun gibi elpençe divan dururken beni kabul etti. Evvelâ gayet haşin bir tarzla beni sorguya çektikden sonra merkeze, yani Elma Dağı'na gitmem ve kendi gözleri altında bulunmam emrini verdi. Bir müddet sonra kendisiyle Elma Dağı'nda buluştuğum zaman birdenbire maskesini düşürüverdi. Bu zat, işte ancak "Büyük Doğu"ya lâyık görebildiğim "Büyük İfşa"nın menba' ve merkezini teşkil eden ***Aziz Bekof****'tu.*

Bu kahraman adam, başlangıçta Bolşevikler'ce Azerbaycan'a edilen hürriyet vaadine aldanarak Çarlığa karşı harb etmişti. Fakat sonra en korkunç mikyasta aldandığını görmüş, fakat bir daha isyan etmemiş, herhangi bir hareket geçememiş ve tek emin çare olarak Bolşevikler'in içinde kalmak ve kendilerine aynı dâvâdan görünerek fırsat kollamak yolunu tâkip etmiştir. Hatta o derecede îtimadlarını kazanmıştır ki, bir zamanlar Moskova'da komünistlerin bütün fikrî ve siyasî karar ve plân merkezi olan "Polit Büro"da âzâlık bile etmiştir. Son memuriyeti Kazakistan "G.P.U" Umûmî Kumandanlığı'dır. Nihayet 1938'de Türkistan'ın onbir büyük fedâisi arasında kurşuna dizilmiş ve esrârını bu târihe ve sonuna kadar muhâfaza edebilmiştir.

İşte, benim binbir zulüm ve cefâ altında inletilen bir Anadolu Türk'ü olduğumu görünce, bu ***Aziz Bekof****, bana maskesinin kenarını kaldırmış, beni koruma yolunu bulmuştu. O'nun yardımıyla Elma Dağı'ndan kaçarak Moskova'da Türk Sefâreti'ne sığınabildim."*[34]

Adı geçen gazeteye bu mektupla mürâcaat eden **Rıza Çavdarlı** güzel Türkçe'mizin tahribi hususunda Rus idârecileri'nin ne niyetler beslediklerine ve neler yaptıklarına dâir müşâhedelerini dehşet veren bir ifşaat hâlinde

34 *Büyük Doğu*, yıl: II, c. III, s.65, sh. 6.

Dil

Dâvasının içyüzü

Türk dil inkılâbını, bizzat meydana getirenler ve emredenler yerine değil de, onların arasına sürdükleri gizli ajanları vasıtasiyle destekleyen ve pilânlayan Moskova ve (Polit Biro) dur; bana bu haberi veren de aynı Büro azasından bir Türktür. Bu hususdaki mahrem notlarımı Türkiyenin Moskova Büyük Elçisi Zekâi Apaydın'a bıraktım ve kendisinin son günlerde vatana dönmesiyle elde ettim.

Rıza ÇAVDARLI

Dâvasının içyüzü

1927 senesinde Moskof (Polit - Birosu) fevkalâde mühim bir karar verdi. Bu sırada Aziz Bekof da bu (Biro) âzaları arasında bulunmaktaydı.

Fakat ben o zaman bu kararın içyüzünü ondan öğrenmiş değildim. Zaten o zaman kendisini tanımıyordum. O günlerde, kararın nasıl verildiğini Hüseyin Semih bana hissettirmişti:

— Milliyetçiliği, bilhassa Türkçülüğü yok etmek, (Türk ocakları) nın propaganda faaliyetine nihayet vermek için, Türk zümreleri arasında bir ayrılık doğurmak lâzımdır.

Hayretle yüzüne bakmış, bunun nasıl mümkün olabileceğini sormuştum. O, hiç istifini bozmadan şu cevabı vermişti:

— Türk dilleri arasında tam bir ayrılık icad edilecek!

Bir takım lehçe farklarına rağmen bütün Türk halkları arasında müşterek bir dil vardı. Bir Tatarın, bir Başkurdun, bir Özbeğin, bir Türkmenin, bir Kırgız kazağının, bir Yakutun birbirleriyle anlaşmakta güçlük çekmedikleri ve hattâ birbirlerinin neşriyatını kolayca tâkib ettikleri hakikatti. Demek ki, Moskoflar bu beraberliği kaldırmak, yok etmek istiyorlardı.

Ben bu geveze komünisti söyletmek için:

— Çok zor bir iş!

Dedim. O isyanla bağırdı:

— Çok kolay bir iş! Ancak sizin gibi ahmak milliyetçiler bunun tahakkukuna inanmak istemezler.

Onun bana:

— Ahmak milliyetçi!

Diye hitab etmesi âdetiydi.

— Peki, dedim, nasıl olacak?

— Eski dili, gerçek tarihi unutturmakla!.. Zaten (Polit - Biro) nun bu hususta verilmiş mühim bir kararı var. Türkler arasında dil ayrılığı muhakkak olacak!

Daha fazla sormak işime gelmiyordu. Âdeti icabı hemen:

— Ya, seni bu kadar alâkadar mı etti?

Der ve başıma bir çorap örebilirdi.

— İyi!

Demekle iktifa ettim. Fakat o daha ziyade ileriye giderek:

— Azizim, dedi, senin Dil ve Tarih Encümenlerin bilmeden, bizim direktiflerimiz altında çalışırlar. Biz onların arasına, milliyetçi kisvesi altında o kadar nüfuz etmişizdir ki, hemen hepsi bizim irademize tâbidirler.

İçimin sızlamadığını söyleyemem. Yalnız bir şey beni teselli ediyordu. O da, bu komünistin belki mübalâğa ettiği keyfiyeti...

Fakat senelerdenberi, Kazagıstanın merkezi (Elmadağı) nda, merhum Aziz Bekof ile tanıştığım ve anlaştığım zaman, bu divanenin sözleri tam bir hakikat halinde gözümün önünde canlandı.

Zaten bundan evvel de birçok tecrübe yapılmış, En samimî tâbir ile (Umumî vali) denmesi daha doğru olan Türkistan hâkimi (Derjeviski) dili baltalama ve Türkleri ayırma

(Devamı 14 üncü sayfada)

DİL Dâvasının İç yüzü

(*Baş tarafı 6 ıncı sayfada*)

ameliyatında, çok büyük muvaffakiyetler elde etmekteydi. Türkistan halkı Tacikler ve Özbekler namı altında ikiye bölünmüştü, Taciklere :

— Siz Acemsiniz!

Deniyor ve bunlar Türkçe konuşmaktan, mekteplerinde Türkçe okutmaktan ve Türkçe neşriyattan menediliyorlardı.

Kırgız - Kazaklar bile birbirlerinden ayrılmışlardı. Elifbeleri birbirine benzemiyor. Kazak diline Rus dili karıştırılıyor, Kırgızlara ise sade Rusça tedrisat yapılıyordu. Yâni yetişecek nesil çoktan birbirinden ayrılmıştı.

Fakat benim asıl merakım, Türkiyedeki Türklerin bu hale nasıl baktıkları ve bakacakları dâvasıydı.

Bu acı müşahedeyi de senelerden sonra Aziz Bekof gözümün önüne koydu.

Senelerden sonra, merhum ile buluştuğum bir gün sordum :

— Bolşeviklerin Türk zümrelerini birbirinden ayırmak işine ne dersiniz?

Acı acı güldü :

— Yalnız.. ayırmıyorlar, dili de parahıyorlar!.. Maalesef Türk Dil Encümeni, içindeki bazı unsurlar vasıtasiyle buna yardım ve bu işi destekliyor!..

Dehşetler içindeydim :

— Ne diyorsunuz Aziz Bekof?

— «Çok acı bir hikâye... Şimdi sana anlatayım : (Polit - Biro) da 1927 senesinde bir karar verildi. Karar şöyleydi : Türk guruplarını birbirinden ayırmak için onlarda dil ayrılığı vücuda getirmek şarttır! Bu ayrılık da ilk defa kendisini Türkiyede göstermelidir! Ben o vakitler Türkiyede maruf komünistlerin (Milliyetçi) namı altında Türk Dil ve Tarih Kurumuna girdiklerini biliyordum. Bunlar Moskovanın ve (Polit - Biro) nun direktifleri altında çalışıyorlardı.

Türk dillerini birbirinden ayırma hakkında da şöyle bir karar çıkarılmış ve şu esas prensipler kabul edilmişti :

1 : Türk dilinde, halk dilinden toplanan kelimeler peçesi altında uydurma tâbirler kullanılacak, Arapça ve Acemceden kaçılacaktır. Çünkü aynı Arap ve Acem kelimeleri, Özbeklerde, Tatarlarda, Başkurtlarda da vardır. Bu yerleşmiş kıvam, tam bir dil birliği vücuda getiriyor.

2 : Yeni Türkçe (Kodatkobilik) ve (Dede Korkut) kelimelerini almalı; fakat bu kelimeler birer tâdile uğratılmalı ve yepyeni bir lehçe ile ifade edilmelidir.

3 : Bunun için yeni Türk dilinin bütün geçmişini aramak lâzımdır.

4 : Arapça ve Farsça kelimelere karşılık aranacak, bu karşılıklar bulunamadığı takdirde, eski Türk dili köklerinden gelliyormuş gibi yeni kelimeler icad edilecektir.

5 : Bunun ile Dil cemiyeti uğraşacak; icad edilen yeni Türkçeyi bu cemiyet bir kılavuzla gösterecektir.

6 : Türkçe karşılığı bilinen, herkesin kullandığı sözler, yeni Türk dili hudutları haricinde bırakılacaktır.

7 : Bu yeni dile, bugün kullanılmayan, eski kitaplarda rast gelinen (Meselâ Yunus Emrenin şiirlerindeki Türk kelimeleri gibi) kelimeler katiyen girmeyecektir. Her şey tam bir sunilliğe ve köksüzlüğe gidecektir.

8 : Yeni kelimeler icadı yoluna gidilmesi lâzımdır. Bunlar halkı avutacak bazı prensip ve kaideler ortaya çıkarılarak yapılmalıdır.

İşte (Polit - Biro) nun pilânı!»

Aziz Bekof bunları söyledikten sonra, hâtırasını yoklamak istiyormuş gibi biraz durdu ve :

«— Rıza, dedi, sana Ankarada çıkan, fakat Moskova ağzıyle konuşan, Moskova çalgısı ile oynayan yeni bir mecmua getireceğim. Bu mecmuanın adı (Kadro) dur. Vedat Nedim tarafından çıkarılmakta, birçok makamlardan büyük bir yardım görmektedir.»

«1927 de Moskovada (Polit - Biro) nun varmış olduğu bu kararı, aynen bu mecmuanın iki nüshasından sezmek mümkündür. Birisi 1932 Eylül nüshasında (Yakup Kadri) nin yazdığı «Türkçe» başlıklı yazıdır. Diğeri de 1932 Nisanında çıkan (Kadro) ya (İbrahim Necmi) tarafından (Türk dilinin ana çizgileri) ismiyle yazılmıştır. Ve bizim verdiğimiz kararın tam bir mâkesidir.»

Rıza Çavdarlı

şöyle anlatmaktadır:

*"1927 senesinde Moskof "Polit Bürosu" fevkalâde mühim bir karar verdi. Bu sırada **Aziz Bekof** da bu "Büro" âzâları arasında bulunmaktaydı.*

*Fakat ben o zaman bu kararın iç yüzünü ondan öğrenmiş değildim. Zaten, o zaman kendisini tanımıyordum. O günlerde, kararın nasıl verildiğini **Hüseyin Semih** bana hissettirmişti:*

"- Milliyetçiliği, bilhassa Türkçülüğü yok etmek, "Türk Ocakları"nın propaganda faaliyetine nihâyet vermek için, Türk zümreleri arasında bir ayrılık doğurmak lâzımdır."

Hayretle yüzüne bakmış, bunun nasıl mümkün olabileceğini sormuştum. O, hiç istifini bozmadan şu cevâbı vermişti:

"- Türk dilleri arasında tam bir ayrılık îcâd edilecek!.."

Birtakım lehçe farklarına rağmen bütün Türk halkları arasında müşterek bir dil vardır. Bir tatarın, bir başkurdun, bir özbeğin, bir türkmenin, bir kırgız kazağının, bir yakutun birbirleriyle anlaşmakta güçlük çekmedikleri ve hattâ birbirlerinin neşriyâtını kolayca tâkib ettikleri hakîkatti. Demek ki, Moskoflar bu beraberliği kaldırmak, istiyorlardı.

Ben bu geveze komünisti söyletmek için:

"- Çok zor bir iş!.." dedim.

O, isyanla bağırdı:

"- Çok kolay bir iş!.. Ancak sizin gibi ahmak milliyetçiler bunun tahakkukuna inanmak istemezler."

O'nun bana:

"- Ahmak milliyetçi!.." diye hitâb etmesi âdetiydi.

"- Peki" dedim. "Nasıl olacak?.."

*"- Eski dili, gerçek târihi unutturmakla!.. Zaten **"Polit Büro"**nun bu hususta verilmiş mühim bir kararı var.*

Türkler arasında dil ayrılığı muhakkak olacak!.."

Daha fazla sormak işime gelmiyordu. Âdeti îcâbı hemen "Ya, seni bu kadar alâkadar mı etti?" der ve başıma bir çorap örebilirdi.

"- İyi!.." demekle iktifa ettim. Fakat o daha ziyâde ileriye giderek:

"- Azizim" dedi. "Senin Dil ve Târih Encümenlerin bilmeden bizim direktiflerimiz altında çalışırlar. Biz onların arasına, milliyetçi kisvesi altında o kadar nüfûz etmişizdir ki, hemen hepsi bizim irâdemize tâbîdirler!.."

İçimin sızlamadığını söyleyemem. Yalnız bir şey beni tesellî ediyordu. O da, bu komünistin belki mübâlâğa ettiği keyfiyeti...

*Fakat senelerden sonra Kazakistan'ın merkezi olan "Elma Dağı"nda merhum **Aziz Bekof** ile tanıştığım ve anlaştığım zaman, bu divânenin sözleri tam bir hakîkat hâlinde gözümün önünde canlandı.*

*Zaten bundan evvel de birçok tecrübe yapılmış, en samîmî tâbir ile "**Umûmî Vâli**" denmesi daha doğru olan Türkistan hâkimi **Derjeviski** dili baltalama ve Türkleri ayırma ameliyâtından çok büyük muvaffakiyetler elde etmekteydi, Türkistan halkı Tacikler ve Özbekler nâmı altında ikiye bölünmüştü, Taciklere;*

"- Siz Acemsiniz!.." deniliyor ve bunlar Türkçe konuşmaktan, mekteplerinde Türkçe okutmaktan ve Türkçe neşriyattan menediliyordu.

Kırgız - Kazaklar bile birbirlerinden ayrılmışlardı. Elif-be'ler birbirine benzemiyor, Kazak Diline Rus Dili karıştırılıyor, Kırgızlar'a ise sâde Rusça tedrisat yapılıyordu. Yeni yetişecek nesil çoktan birbirinden ayrılmıştı.

Fakat benim asıl merakım, Türkiye'deki Türkler'in bu hâle nasıl baktıkları ve bakacakları dâvâsıydı.

*Bu acı müşâhedeyi de senelerden sonra **Aziz Bekof** gözümün önüne koydu.*

Senelerden sonra merhum ile buluştuğum bir gün sordum:

"- Bolşevikler'in Türk zümrelerini birbirinden ayırmak işine ne dersiniz?!."

Acı acı güldü:

"- Yalnız ayırmıyorlar, dili de paralıyorlar!.. Maalesef Türk Dil Encümeni içindeki bazı unsurlar vâsıtasıyla buna yardım ve bu işi destekliyor!.."

Dehşetler içindeydim:

*"- Ne diyorsunuz **Aziz Bekof?**.."*

*"- Çok acı hikâye... Şimdi sana anlatayım: "**Polit Büro**"da 1927 senesinde bir karar verildi. Karar şöyleydi: Türk gruplarını birbirinden ayırmak için onlarda dil ayrılığı vücûda getirmek şarttır!.. Bu ayrılık da ilk defa kendisini Türkiye'de göstermelidir!.. Ben o vakitler Türkiye'de mâruf komünistlerin "**milliyetçi**" nâmı altında Türk Dil ve Tarih Kurumu'na girdiklerini biliyordum. Bunlar Moskova'nın ve "**Polit Büro**"nun direktifleri altında çalışıyorlardı.*

Türk Dillerini birbirinden ayırma hakkında da şöyle bir karar çıkarılmış ve şu esas prensipler kabul edilmişti:

1- Türk Dili'nde halk dilinden toplanan kelimeler peçesi altında uydurma tâbirler kullanılacak, Arapça ve Acemce'den kaçılacaktır.

Çünkü aynı Arap ve Acem kelimeleri, Özbekler'de, Tatarlar'da, Başkurtlar'da da vardır. Bu yerleşmiş kıvam, tam bir dil birliği vücûda getiriyor.

*2- Yeni Türkçe "**Dede Korkut**" kelimelerini almalı: fakat bu kelimeler bile tâdile uğratılmalı ve yepyeni bir lehçe ile ifâde edilmelidir.*

3- Bunun için yeni Türk Dili'nin bütün geçmişini aramak lâzımdır.

4- Arapça ve Farsça kelimelere karşılık aranacak, bu karşılıklar bulunamadığı takdirde, eski Türk Dili köklerinden geliyormuş gibi yeni kelimeler icad edilecektir.

5- Bunun ile, Dil Cemiyeti uğraşacak; icad edilen yeni Türkçe'yi bu cemiyet bir kılavuzla gösterecektir.

6- Türkçe karşılığı bilinen, herkesin kullandığı sözler, yeni Türk Dili hududları hâricinde bırakılacaktır.

*7- Bu yeni dile, bugün kullanılmayan eski kitaplarda rast gelinen (meselâ **Yûnus Emre**'nin şiirlerindeki Türk kelimeleri gibi) kelimeler kat'iyyen girmeyecektir. Her şey tam bir sun'îliğe ve köksüzlüğe gidecektir.*

8- Yeni kelimeler îcâdı yoluna gidilmesi lâzımdır. Bunlar halkı avutacak bazı prensip ve kaideler ortaya çıkarılarak yapılmalıdır.

*İşte "**Polit Büro**"nun plânı!.."*

***Aziz Bekof** bunları söyledikten sonra, hâtırasını yoklamak istiyormuş gibi biraz durdu ve:*

*"- **Rıza**" dedi. "Sana Ankara'da çıkan, fakat Moskova ağzıyla konuşan, Moskova çalgısı ile oynayan yeni bir mecmua getireceğim. Bu mecmuanın adı "**Kadro**" dur. **Vekil Nedim** tarafından çıkarılmakta, birçok makamlardan büyük bir yardım görmektedir."*

*"1927'de Moskova'da "**Polit Büro**"nun vermiş olduğu bu kararı aynen bu mecmuanın iki nüshasından sezmek mümkündür. Birisi 1932 Eylül nüshasında **Yakub Kadri**'nin yazdığı "**Türkçe**" başlıklı yazıdır. Diğeri de 1932 Nisan'ında çıkan "**Kadro**"ya **İbrahim Necmi** tarafından "**Türk Dili'nin Ana Çizgileri**" ismiyle yazılmıştır ve bizim verdiğimiz kararın tam bir ma'kesidir."* [35]

Türkçe'mizin bugün içine düşürüldüğü keşmekeşin, ezelî düşmanımız Moskoflar'la alâkasına dikkati çeken

35 **Rıza Çavdarlı,** "Türk Dili Dâvâsı'nın İçyüzü", *Büyük Doğu*, yıl: II., c.III, s.65

başka müellifler de vardır. Bunlardan biri de, bir devrin tanınmış edebiyatçısı **İsmail Habib Sevük**'tür. O'nun inkılâbcı kalemşörler arasındaki mümtaz mevkii mûlûmdur. **M. Kemal Paşa** ve inkılâplar hakkında methiyeler düzmekle mâruf olan bu zat -belki de, ilim ve edebî zevk îcâbı olarak- dilde tasfiyeciliğe karşı çıkarak lisânımızda hazmedilmiş Arap ve Fars asıllı kelimeleri muhâfaza etmek istikametinde pek çok yazı yazmıştır. Lisan mes'elesinde mûtedil görüşleri ihtivâ eden bu yazılar sonradan *"Dil Dâvâsı"* isimli bir kitapta toplanmıştır. Bu kitapta, yer alan ve çoğu iştirâk edebileceğimiz vasıftaki görüşler arasında tasfiyeciliğin büyük düşmanımız Ruslar'ı sevindirmekten başka bir fayda sağlamadığını şöylece temas ve işâret edilmektedir:

*"Bizim Meşrûtiyeti'n ilânından biraz evvel Acem Şahı Meb'usan Meclisi'ni topa tutarak dağıttığı için **Mehmed Âkif** yazdığı şiirde.*

"Umûmen Garbı güldürdün, umûmen Şarkı ağlattın" demişti.

*Dil dâvâmızdaki kargaşalığa bizimle beraber Türkçe'ye hayran Garblılar da üzülüp bunu havsalalarına sığdıramıyorlar. Yalnız "**Büyük Düşman**"ımız sevinip gülmektedir. Bizim Garb Türkçesi kırk elli yıl önce diğer Türk lehçelerinin de müşterek kültür dili olmaya başlamıştı. **Gaspıralı İsmail Bey**'in Kırım'da çıkardığı "**Tercüman**"ı biz burada çıkan bir gazete gibi kolayca okuyorduk. "**Büyük Düşman**"ın en korktuğu şey buydu. Şimdi bizim yeni kelimelerimizi en hareketli tehâlükle yaymaktaymış. Düşmanı bu kadar sevindiren şey, bizi derin derin düşündürmelidir elbet."*[36]

Daha yeniler de aynı görüştedir. İşte bir tek misal:

*" ... **Atatürk** dilci değil, bir devlet adamı idi. Artık onun bazı tasarrufları üzerine münâkaşa zamanı gelmiştir.*

36 **İsmail Habib Sevük** - *Dil Dâvâsı*, İst. 1949, sh.120

Atatürk'e yanlış bilgi verilmek sûretiyle yanlış işler yaptırılmıştır. Riyâziye terimleri öğretilirken "Çarpay, Böley" denildi. Bu uydurma terimlerin sâhiplerine her uydurdukları kelime için 6 lira verildi.

Bunu biliyor muydunuz?. Siyâsî tarihimizi yeniden yazmaya borçluyuz. Demek, güzel Türkçemize sûikast için sıkılan her kurşun 6 lira... ***Nâzım Hikmet*** *de öbür taraftan bağırıyor:*

"Koşun, kurşun dökmeye çağırıyorum!..".

Rahmetli ***Atatürk****'e etrâfındaki dil devrimi dalkavukları Anadolu Ajansı ile isminin* ***"Kemâl"*** *değil öztürkçe* ***"Kamal"*** *olduğunu ilân ettirmişlerdi. Ama, bir müddet sonra* ***Atatürk*** *onlara lâyık olduğu sıfatı kullanarak "****Beni aldattılar****" diye eski* ***Kemal*** *adına dönmüştür.*

Maâlesef dilde aşırı solculuk zafer kazanmıştır. Yeni terimlerle birlikte Türkçe olmayan birçok kelimeler devlet kanalı ile, mektep, siyasî tesir ve nüfuzlarla dilimize girmiştir."[37]

Bu durumu fark edenlerden biri de **Nihad Sami Banarlı**'dır. O da diyor ki:

"***Moskova Metodu***

O târihteki hareketlerin, Moskova rejimi tarafından Türkistan'daki Türkler'e tatbik edilen, dil yıkıcı sistemle hazin bir benzerlik içinde bulunması, devrin ıztırâbını arttırıyordu.

Bu benzerliği iyi anlamak için, Türkiye'de Türkistan Kültür Derneği tarafından 1952'de neşredilen Türkistan Kültür Derneği Çalışma Planı'nın 4. sahîfesindeki şu satırları okumak kâfidir:

"Şimdi Ulu Türkistan sahasında Ruslar tarafından Kazak, Özbek, Kırgız, Türkmen, Karakalpaklı, Uygur, Başkurt ve Tatar lehçelerinden 8 müstakil edebî dil yaratılarak, bunları,

37 **Orhan Seyfi Orhon** - "Dilde Uyanış", *Son Havadis Gazetesi*, Nisan 1968.

diğerlerince anlaşılmaz, garip şivelere göre ve Rus harfleriyle tesbit ederek, nihâi şekilde ayırmak siyâseti tâkip olunuyor.

Evvelce Arap harfleriyle okuyup yazanların neslini Lâtin harfleriyle okuyup yazan bir nesil tâkip etmişti. 1940 senesinde Rus Alfabesi zorla tatbik edilince, öteki iki neslin yerini ancak Rus harfleriyle okuyup yazan bir nesil tutmuştur.

Bu üç nesilden biri, diğerinin yazısını kolay anlayamaz.

Halbuki Rus harfleri ile yazılan eserlerin dili de güya halklaştırılma şiâri ile Ruslaştırmak ve mütemadiyen ıstılahları yenileştirmek yoluyla birkaç sene zarfında yepyeni bir şekil alarak değişiyor."

İşte bu ağlatıcı satırlarda beyân edilen dil yıkma ve dil vâsıtasıyle millî bağları koparıp nesilleri biribirinden ayırma siyâsetinin, bir zamanlar daha açık ve bugün daha sinsi bir şekilde memleketimizde de tatbik edildiğini hatırlamaya mecbûruz. Hele "mütemâdiyen terim değiştirme" hareketinin Rus taktiğine çok benzeyişi, en az, bu işlerin ne kadar bilgisiz, Dünyâ'dan habersiz ve düşüncesiz bir şekilde yapıldığını gösterir."[38]

"Düşmanım asâlete kelimelerde bile!.." diyen **Nâzım Hikmet** değil midir? Müslümanlar bir de şuna dikkat etmelidir:

Seksen yıldır, şu ülkede hiçbir komünist kalem tasfiyeciliğe karşı çıkmış değildir!.. Çünkü geçmişi reddetmek temel şiârı olan komünizm yeni ve köksüz bir fikir vasatı ihdas için eski kültürün izlerini silmeye mecburdur. Aynı maksadın başka sebeple hâdimi olan kemalizm ile komünizm arasında bu hususta bir paralellik bulunmasından daha tabiî ne olabilirdi. Nitekim bu gün ülkemizde Türkçe tahribkârlığında komünistlerle kemalistler el ele çalışmaktadırlar. Hazin olanı islâmî kültürü dâvâ etmek mevkiindeki bir kısım müslümanların anlaşılmaz bir şekilde bu din ve

38 **Nihad Sami Banarlı**-A.g.e. sh. 302 vd.

tarih şuuru düşmanlarına karşı koymak yerine onlara hacil (aşağılatıcı) bir mantıkla teslim veya tâbî olmalarıdır!..

Bu sefâletten kurtularak menşei Kur'an olan kelimeleri boykot edenlerin karşısında yer alabilmek için bu hareketin gâyesini iyi kavramak gerektir.

B- GÂYE

Gerek "**Harf**" ve gerekse "**Lisan**" inkılâblarının gâyesi İslâm Kültürü'nden kopmaktı... Bunu, kemalist inkılâbların iki numaralı âmili **İnönü**, ***Ulus Gazetesi***'nde yayınlanan hâtırâtında açıkça ifâde ederek:

*"Harf inkılâbı bir okuma yazma kolaylığına bağlanamaz. Okuma yazma kolaylığı **Enver Paşa**'yı tahrik eden sebebdir. Ama harf inkılâbının bizde tesiri ve büyük faydası kültür değiştirmesini kolaylaştırmasıdır. İster istemez Arap kültüründen koptuk."*[39]

Tabii "**Arap Kültürü**" sözünün aslı "**İslâm Kültürü**"dür. Araplar'ın İslâm'dan ayrı bir kültürleri yok ki!.. Tabii artık demokrasiye geçilmiş, halkın elinde rey silâhı var. Onun için İslâm değil de "**Arap Kültürü**" diyor. Fakat halktan rey istemek mevkiinde olmayan birçok kemalist kalem daha sarîh davranarak hedefin İslâm olduğunu açıklamaktan çekinmiyor!.. Bunlardan birkaç misal verelim;

Alevî Dedesi **Hıfzı Veldet Velidedeoğlu,** bir zamanlar *Cumhuriyet Gazetesi*'nde yazdığı bir yazıda[40], "Osmanlıca kelimelerden kurtulmadıkça, gerici kültürün tesirinden çıkamayacağımızı" açıkça ifâde etmiştir. Nedir gerici kültür!.. Hiç şüphesiz İslâm Kültürü?.. 1950'li yıllarda en azılı bir İslâm düşmanı olarak *"**Dinimizde Reform: Kemalizm**"* adında bir

39 Bkz. **İnönü**'nün Hâtıraları, *Ulus Gazetesi* 14-15 Nisan 1969 tarihli nüshalar.

40 On bir yıllık gurbet mâcerâmız esnâsında şahsî arşivimiz birçok taşınmalarla altüst olduğundan - maalesef - bu yazının aslını bulup ona atıfta bulunamadık.

Türk Dil Kurumu Klavuzundan !

Derleme

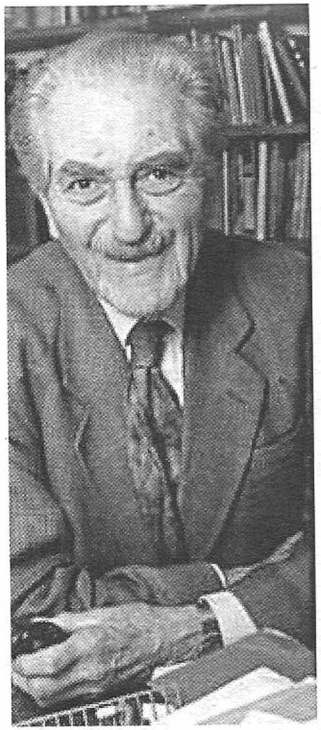
Aygıt bengidir, kalıt ve kalızdır. Utku ve yen böyle kazanılır, yeğremlere böyle ulaşilir. Her çeşit çelgen yastamalar tümüyle yersizdir. Dinsel ülkünün yayılamı bütün tinlerdir. Onun yasavulu da bulgudur. Tanrı aybıttır, ogandır, kudaydır, üzeldir... Tüzetgen yenilikler türütmüştür. Bu ana tüzüğe her kurun özelgörük oylar ulanabilir, önürtgen dalmaçların amaç ve almaçları gibi yoramalar konabilir. Bu din her düzeydeki kişiye aytar. Çeçenliği ve cumurcul anlayışı cinsel ve tinsel cumlama nesnelerle açığa çıkar. Angıların andıç ve anıtbetileri ile bağıtları sonraki ardıl ve kuşaklara kıvançlı kalığ ve ödendir.

Kudaydan yargılanmasını ve yalvaçtan ötün ister. Kuday onlardan öydüymüş ise onu sınav ve yargılardan yargılayıp bağışlar. Uzyönüm Kuday olan Aybıtın elindedir. Çerçel Özelgelik ve özelge salt onundur...»

●

«ATA YOLU» Dergisi

Türk Dilini Kurutma Müessesi'nin cinâyetlerinden birinin resmidir



Türkçe, kelime hazinesi bakımından, bir zamanlar İngilizce'ye yaklaşabilen muhtemelen tek dildi. Reformcuların bu bereketli kelime hazinesinin tamamını kabul etmeleri gerekmiyordu, istediklerini seçmekte serbesttiler. Osmanlı Türkçesi'nin inanılmaz büyüklükteki kaynakları hizmetlerinde idi ama onlar bilerek miraslarını çöpe atmayı seçtiler.

Türkolojiye katkılarından dolayı
Türkiye Cumhuriyeti Liyakat Nişanı verilen
Prof. Dr. Geoffrey Lewis

mecmua çıkaran **Osman Nuri Çerman,** bu mecmuada yayınladığı sayısız yazıda dînin temel esasları ile alâkalı olarak çeşitli hakaret, alay ve tahkirlere yer vermiştir.[41] Bunlardan birkaç misal verelim de bu mel'ûnun Türkçe'mizdeki tahribâtı ve onun menhûs gâyesini nasıl alkışladığını gösterelim:

"Arap Harflerini millî dilin gelişmesine en kuvvetli engel sayarak bir hamlede onu değiştirdi. Arap kelimelerini de diğer bir hamle ile atmak için bütün Türkiye'yi harekete geçirdi."[42]

"–Oh!.. Oh!.. Milletimizin basîretini bağlayan, garbın medeniyet dünyasına karşı gözünü kör, kulağını sağır eden Araplığın ve Arapça'nın tesirinden kurtulmaya başladık."[43]

Bu sözleri söyleyen **Osman Nuri Çerman** nasıl bir adamdır?!. Bu bilinmelidir ki; kimlerin neden lisanda arâbî asıllı kelimelere düşman olduğu anlaşılsın!.. Bunun için onun 1958-59 yıllarında yayınladığı zikri geçen ***"Dinimizde Reform: Kemalizm"*** adlı dergide yer alan binlerce herzelerden ummandan bir katre nev'inden bir iki misal zikredelim:

"**ATATÜRK**'ÜN NUTUKLARI KUR'ÂN'A AYKIRI OLMADIĞI İÇİN KUR'ÂN GİBİ KUTSALDIR!.", başlığı altında bakınız neler söylüyor:

*"Atmosferde rüzgâr, denizlerde dalgalar, akarsularda çağlayanlar, Arz'da volkanlar ve lâvlar, nasıl bir Tanrı kudretiyse, vatan kurtaran **Atatürk**'ün ağzından çıkan sözler de bir Tanrı buyruğudur. Türkçe Kur'ân okur gibi O'nu da oku!.. Tekrar oku ve herkese okut!.. Öğret!.. Anlat!.. Yaz, yazdır, yay, yayınla!.. Kutsal kitapların ruhundan ayrı olmayan kemalizm prensipleri vatanseverler Türk'ün inanı, ibâdeti, medeniyeti, istiklâli ve istikbâlidir!.."*[44]

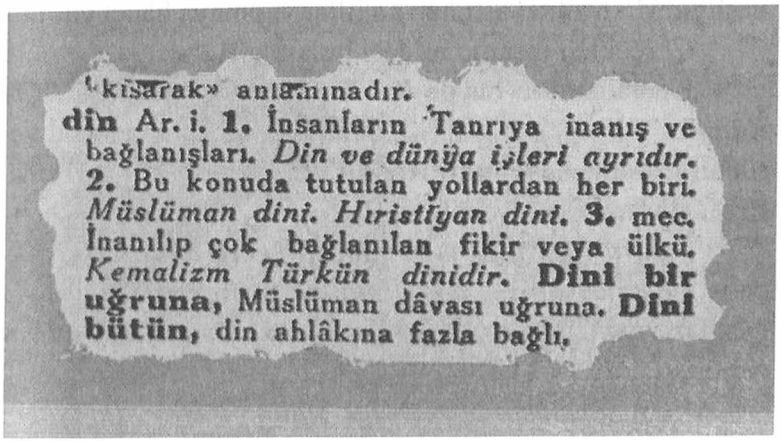
---

41 Bu hususiaki tafsilât için "**Tarihten Günümüze Tahrif Hareketleri**" isimli eserimizin C.II, sh.570'e bakılabilir.

42 **Osman Nuri Çerman,** *Dînimizde Reform: Kemalizm Dergisi*, Sayı: 14, İstanbul, Mart 1958, sh. 17

43 a.y.

44 **Osman Nuri Çerman**, a.d., s. 24, Ocak 1959 sh. 23


«kısarak» anlamınadır.
din Ar. i. **1.** İnsanların Tanrıya inanış ve bağlanışları. *Din ve dünya işleri ayrıdır.* **2.** Bu konuda tutulan yollardan her biri. *Müslüman dini. Hıristiyan dini.* **3.** mec. İnanılıp çok bağlanılan fikir veya ülkü. *Kemalizm Türkün dinidir.* **Dini bir uğruna,** Müslüman dâvası uğruna. **Dini bütün,** din ahlâkına fazla bağlı.

"Ne için Anıtkabir Kâbemiz, Atatürk'ün İdeallerinin Gerçekleşmesine Dua Haccımızdır!."[45] Bu da bir makale başlığıdır. Artık böyle bir başlığın altında ne herzeler yer alabileceğini hesâb etmek güç olmasa gerektir. Aynı derginin Ocak 1959 tarihli 24. sayısında diğer bir kemalist **Dr. Engin Arın**:

"Atatürkçülük bayrağımızda iki söz dalgalanıyor. Türkleşelim. Çağdaşlaşalım!.. Birincisinin en büyük devrimi Dil Devrimi ikincisinin Din Devrimi'dir. Ama bu ikisi de birbirinden ayrılmaz bir bütündür.

Atatürk devrimleri bir bütündür. Birisini, söylemek bütününü tehlikeye düşürür. Dil devrimi ancak Osmanlıca'yı atıp öz dili benimsemekle yaratılabileceği kesin olarak anlaşılmaktadır. Birisi ümmet çağı, ötekisi Türklük çağı!.. Ulusumuz Arapça-Osmanlıca ve Arap yazısı abuk sabukluğundan artık tüm kurtarılmalıdır."[46] demektedir.

Bir misal daha verelim de bu bahsi kapatalım:

"Kemalizm Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde de yazıldığı gibi Türk'ün dinidir."[47] Bu da diğer bir makale

45 Bkz. Aynı dergide yer alan "DİL ve DİN" başlıklı makale.
46 Bkz. a.d., sayı: 24.
47 a.y.

başlığıdır!.. Muhtevâsından nakiller yapmaya hâcet var mı?

Gerçekten insanın mîdesi bulanıyor!..

Kemalistlerin bir de Kur'ân-ı Kerîm için hâşâ *"**Çöl Kanunu**"* deyişleri vardır ki, buna dâir de sayısız misal verilebilir. Mâhud, **Selman Rüşdü**'nün bizdeki benzeri olan **Prof. İlhan Arsel** diyor ki:

"... Nasıl Arapça'yı ve Farsça'yı baş tâcı edip, Türkçe'yi tenezzül edilmez bir dil hâline indirdi ve dolayısıyla güzel lisanımızın gelişmez ve kısır kalması marifetlerini başardı ise,...

*Evet, saymakla bitmeyecek bütün bu işler, din adamı görevlerini ifâ eden veya kendilerine din adamı niteliğini yakıştıran kişilerin marifetleri!.. Câiz değildir diye Kur'ân'ı ve ezanı Türkçe okutmayan ve başta Medenî Kanun olmak üzere bu ülkeyi çağdaş medeniyet seviyesine götürecek Atatürk Kanunlarını "**Çöl Kanunları**" ile değiştirmeye niyetli bu kişiler, Türk toplumunun kaderini çizme hevesindeler."*[48]

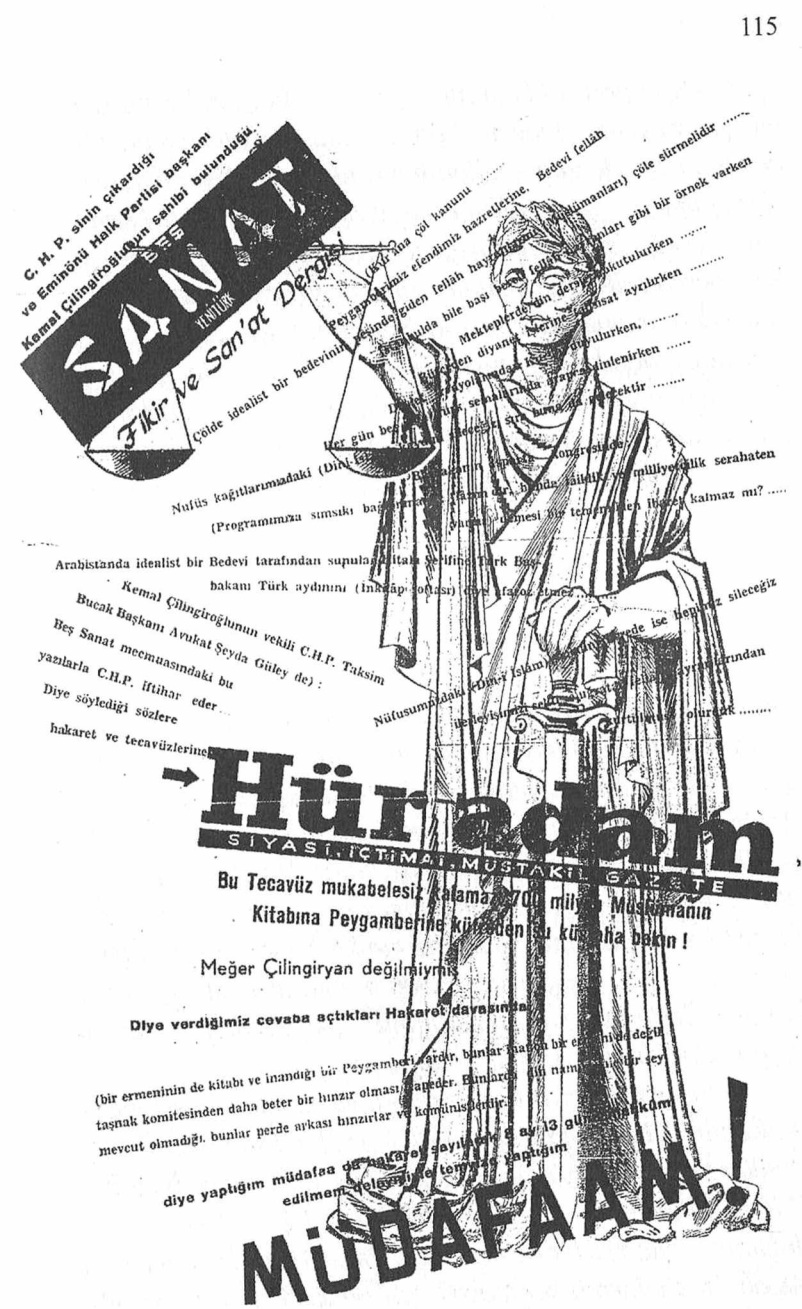
Hz.Peygamber hakkında bu sarhoş kusmuğundan farksız aşağılık ithamın asıl şampiyonu **Kemal Çilingiroğlu** adındaki İslâm düşmanıdır. O'nun 1950'li yıllarda yayınladığı **"Beş San'at"** adlı dergisinde kuduz köpek havlamasından farksız sayısız hakarete o zaman **"Hür Adam"** adıyla yayınlanan gazetenin sâhibi merhum **Sinan Omur** cevaplar vermiş ve kendisine **Çilingiroğlu** tarafından hakaret dâvâsı açılmıştı. Bu dâvâ dolayısıyla **Sinan Omur** Bey, müdafaasında dâvâcının İslâm'a ve Müslümanlar'a hakaretlerini şöyle hülasa etmişti:

"Sayın hâkimler!..

*C.H.P. sinin çıkardığı ve Eminönü Halk Partisi Başkanı **Kemal Çilingiroğlu**'nun sâhibi bulunduğu (**Beş San'at**) dergisinde:*

---

48 **Prof. Dr. İlhan Arsel,** "Camiler ve Memleket", *Cumhuriyet Gazetesi*, 25 Şubat 1969 tarihli nüsha.



Sinan Omur Bey'in matbû müdâfaanâmesinin kapağı

«Kur'ana çöl kanunu ..... Peygamberimiz efendimiz hazretlerine, Bedevi fellàh ..... Çölde idealist bir bedevinin peşinde giden fellàh hayranları nı(Müslümanları) çöle sürmelidir ..... Nufüs kağıtlarımızdaki (Dini-Îslâm) kaydını sileceğiz, sıra buna da gelecektir ..... İstanbul'da bile başı bereli fellàh hayranları gibi bir örnek varken ..... Bütçeden diyânet işlerine tahsisat ayrılırken ..... Devlet radyolarından kur'an duyulurken, ... Her gün beş defa Türk semalarında arapca dinlenirken .... Mekteplerde din dersleri okutulurken ..... Başbakanın Isparta kongresinde:

"Programımıza sımsıkı bağlanmamız lâzımdır, bunda lâiklik ve milliyetçilik serahaten vardır.» demesi bir temenniden ibaret kalmaz mı?.....İnsanların kendi milletini seçmek hürriyeti verilmelidir. Böyle olsaydı şimdi ilerleyişimizi sekteye uğratan fellàh hayranlarından kurtulmuş olurduk..... Milliyetlerini unutacak kadar dil, arapçayı doya, doya konuşmak için tek dişi kalmış canavarın dahi girmemiş olduğu uçsuz bucaksız çöllere gitmiş olurlardı.....Âlemin terli apış aralariyle uğraşmayı iş edinen sidikli zihniyet ..... Arabistan'da idealist bir Bedevi tarafından sunulan kitabı şerifine Türk Başbakanı Türk aydınını "İnkilâp softası" diye afaroz etmez.....Nüfusumuzdaki "Din-i İslâm" kaydını nerede ise hepimiz sileceğiz çünkü bu da sarıklı cehaletin eseri..... Bu günkü terakki manialarını süratle ortadan kaldırıp ilerlemekte devam ettiğimiz vakit tabiidir ki, sıra nüfus kağıdındaki bu kayda gelecektir..... "

*Diye yazılan yazıları ve (toplu basın mahkemesi huzurunda **Kemal Çilingiroğlu**'nun vekili C.H.P. Taksim Bucak Başkanı **Avukat Şeyda Güley** de): Beş Sanat mecmuasındaki bu yazılarla C.H.P. iftihar eder..... Diye söylediği sözleri görüp okuduğunuz zaman sizler de bizler gibi imanla dolu kalpleriniz çarpacak, vicdanlarınız sarsılacak. Şuurunuz bozulacak ve ihtiyarınızı kaybederek "Bu ne cüret, bu ne cesaret, bu başı bozukluğu*

nereden alıyorlar ve bu memleketi bunlar ne sanıyorlar, vay din düşmanları vay!" demekten kendinizi alamıyacağınıza sanki yanınızda imişim gibi işitiyor ve görüyorum."

Lisânımızdaki tahribâtın adı solcu ve kemalistlerce **"Dil Devrimi"**dir. Bunun gâyesini en doğru ve kısa bir sûrette belirten **F. Rıfkı Atay**'dır: **"Türk Kafasını, Arap Kafasından ayırmak!.."** Söylemeye gerek yoktur ki onların lisanında bir "Arap Kafası" müslümanca düşünmenin tâ kendisidir. Bakınız ne diyor:

"Büyük zaferde Yunanlılar denize döküldükten sonra Meclis'te bir şeriatçı milletvekili:

*"- Yunanlılardan kurtulduk. Bakalım **Mustafa Kemal**'den nasıl kurtulacağız?.. demişti.*

Atatürk çizmelerinin tozu ile İzmir'den geri döndü. Türklüğü yok olma tehlikesine düşüren asıl ana düşmanın, şeriatçılığın üstüne atıldı. Halîfesi ile, şeyhülislâmı ile, medresesiyle, şer'iyye mahkemeleri ile, "emir ve nehiy" yetkileri ile hepsini top yekûn tasfiye etti. Bu enkaz altından lâik cumhuriyet doğdu ve Türk'ün yüzü Batı'ya döndü. Din devrimi de gelmek üzere idi. Ezan gibi ibâdet de Türkçe olacaktı. Kadın on dört asırlık kölelikten kurtulmuştu. Yazı ve dil devrimleri Türk kafasını Arap kafasından ayırıyordu."[49]

Son olarak kemalizmi bir din olarak ilân, ifâde ve müdâfaa eden Edirne Saylavı (mebusu) **Şeref Aykut**'tan bir iki nakille bu bahse son verelim. O'nun eserinin adı **"Kemalizm"** değil de **"KAMALİZM"**'dir.

İddia edildiğine nazaran **"kamal"** İbranice **"ilâh"** veyahud da **"totem"** demektir. Bu eserde **"Kamalizm"** unvanının altına iç kapakta parantez içinde **"CHP'nin Programının İzahı"** ibâresi konulmuş olmasına nazaran bu eser aslında **"Altı Ok"**un bir şerhinden ibârettir. Fakat bu vesile ile din ,tarih ve lisanla ilgili olarak o derece aşırı yanlışlar ve iftiralar serdedil-

49 **Fâlih Rıfkı Atay,** *Bayrak*, İstanbul 1980 sh. 30.

miştir ki, bunların pek az bir kısmını dikkatlerinize arz edelim:

"Kamalizm bir dindir ki; onun en büyük ve ana sıfatlarından birisi de devrimci olmasıdır."[50]

"Kamalizm Dini'nin devletçiliği şu cümlede toplanıyor: ..."[51]

"Kamalizm ise, tam bir ergişliğin bütün istediklerini toplayarak ulusu amacına yönelten bir din olmasına göre ne savsacı bir siyaset ne oportun gündelik bir yönetge gütmez ve güttürmez. Kararı kesindir. ..."[52]

Ortaya yeni bir din çıkmış olur da onun bir kitabı olmaz mı? Elbette olacaktır. Onu da **Şeref Aykut** şöyle ifade etmektedir:

*"İşte bu tarihtir ki, bugün kutsal bir kitap gibi önümüze açılarak, yüce partimizin kurucusu **Atatürk**'ün parti prensiplerini kavrayan şimdi çözelemeğe çalıştığım mushafını yapıyor."*[53]

O, son olarak da şöyle demektedir:

"Gençlik, Türklüğün dayangacı ve geleceğin biricik umududur.

Gençlikte yaşayacak olan her şeyden ve hattâ en yüksek uzmanlığa kadar varan bilgiden, bilginlikten önce yalnız, yalnız ülkü ve kültürdür. İşte bize böyle bir gençlik gerektir.

Gençlik ruhunun ihtiyacını yerine getirmek.

*Onun inanını doldurmak, vicdanını doldurmak ister. Bu sebepledir ki, onu **Kamalizm dininin** hiç şaşmayan, şa-*

---

50 **Şeref Aykut** -Kamalizm, İstanbul 1936, sh. 15

51 **Şeref Aykut**- a.g.e. sh. 32

52 **Şeref Aykut**- a.g.e. sh. 17

Yazar 1930'ların modası olan dilde tasfiyecilik cereyanının baş destekçilerinden biri olduğu için bu kısa iktibasta kullandığı "**erişgilik**", "**savsacı**", "**oport**" ve "**yönetge**" gibi nevzuhur kelimeleri anlayamadım ve hiçbir lügatte de bulamadım. O'nun eseri böyle teklif hâlinde kalmış ve lisanda asla yerleşmemiş kelimelerle lebâlebdir.

53 **Şeref Aykut**-A.g.e. sh. 33

ŞEREF AYKUT
EDİRNE SAYLAVI

KAMÂLİZM

İSTANBUL
MUALLİM AHMET HALİT KİTAP EVİ
1 9 3 6

*şırmayan orunçlu ve coşkun tapkanı yapmak, ona bu kutsal, ulusal ve kurtarıcı dini olanca derinliği ve inceliği ile oydamlamak ister... Tâ ki, **Kamalizm dinine** inanı artsın. İşte disiplin altında gençlik böyle olacaktır. Parti, bunu amaçlamış, hazırlamıştır."*[54]

O'nun lisan bahsindeki safsatalarından da birkaç cümle nakledelim:

O, mâhud "**Güneş Dil Teorisi**"ni terviç ederek şöyle diyor:

"Köklerinin yüzde yetmişi Türkçe olan Arap dili, Türk çocuklarının ince duygu ve düşünceleri yüzünden zenginleşip derinleşmiştir. Bugün etimoloji bunu ortaya koymaktadır. Ne yazık ki, Türk çocukları bilerek, bilmeyerek Arap Dili 'ne önem verdikçe kendi ulusal dilleri gittikçe unutuluyordu."[55]

Gerek tasfiyeci görüşe ve gerekse "**Güneş Dil Teorisi**" safsatasına ayak uyduranlardan birçoğu bunu "**İslâm düşmanlığı**" sebebiyle gönüllü ifa ve icra ediyordu. Diğer bir kısmı ise muhâlif olmanın doğuracağı muhataralardan korunmak için sırf yaranmak üzere bu cereyana destek veriyordu. Bu ikinci gruptakilerin bir kısmı **M. Kemal Paşa**'nın vefâtından sonra ağız değiştirmeye başlamıştır. Böylelerine bir örnek olmak üzere **Yusuf Ziya Ortaç**'ın 1939 Yılı'nda İkdam Gazatesi'nde yayınlanan aşağıdaki ibretâmiz yazısını birlikte okuyalım:

"Türkçe

Türkçe yine günün mevzuu oldu. Yirmi beş yıla basan yazı hayatımda, bu mesele ile ne kadar çok karşılaşmışımdır.

*Biz, elimize kalemi aldığımız gün, **Süleyman Nazif** Babiâli yokuşunda bir "**Tâcidâr-ı sûhan**" di ve **Yakup Kadri**, Rübab Mecmuası'nda, **Ziya Gökalp**'ın etrafında toplananlara lûtfen gülüyordu.*

---

54 **Şeref Aykut**-A.g.e. sh. 79

55 **Şeref Aykut**-A.g.e. sh.73

Yirmi beş yıl, isimlerini -bildiğiniz adamlar, hece veznini ve güzel Türkçeyi yoğurdular. Netice meydandadır: Büyük roman üstadı ***Halid Ziya*** *eserlerini, Osmanlıca'dan Türkçe'ye tercüme etti!*

Fakat, neslimizin edebî çilesi meğer bu zaferle de dolmayacakmış: Günün birinde Dil Kurumu ile de karşılaştık.

Yaşayan Türkçeyi, geçmiş asırların mezarlığına sürüklemek isteyenler, kalemleriyle mâziyi eşeliye eşeliye, her gün, etleri dökülmüş kafatası, parmakları dökülmüş el kabilinden kelime iskeletleri çıkararak önümüze attılar: İşte bunlarla konuşacaksınız!

*Bugün, Türk dilini hiçbir sanatkâr yoktur ki, tezgâhında bu kelimeleri kullanarak bir cümle dokusun .. Fakat, Maârifin mektep kitapları, baştanbaşa bu "****piç kelimeler****" in salgını altındadır.*

Bütün bunlara sorunuz: Evlerinde her gece, çocuklarına, yalnız bir bilginin sırlarını değil, bu sahte Türkçenin muammasını da çözmeğe çalışıyorlar.

Şüphe yok, her ölü gibi, bu cansız sözler de, unutul nların Karacaahmedi'nde kaybolup gidecektir. Fakat bir ı ıhçeye atılmış leş gibi herkesi tiksindirdikten sonra..."[56]

Diğer bir **Yusuf Ziya**'nın üstelik üniversite hocası olduğu hâlde vaktiyle bu bâtıl davaya ne ölçüde tâbi ve taraftar olduğunu **Fâlih Rıfkı**'dan dinleyelim:

"KENDİ İFÂDELERİYLE LİSAN MEVZUUNDAKİ LÂUBÂLİLİK

Rahmetli ***Yusuf Ziya*** *nereden ve neden dilci idi, bilmiyorum. Başlıca hüneri, hangi dilden esaslıca bir kelime söyleseniz, aslını Türkçe çıkarmaktı. Şakacı, modacı ve dalkavuk da değildi. Buluşlarına inandığından şüphe et-*

56 **Yusuf Ziya Ortaç**.-İkdam Gaaetesi, İkincikânun 1939.

*mezdim de nasıl olup da inandığına şaşardım. Nihayet aklı mantığı yerinde bir fakülte hocası, değerli bir cezacı idi. Kendisi ile lâtife yollu tartışmalarda bulunmak, dil sohbeti gecelerinde Atatürk'ün başlıca zevklerinden olmuştur. Bir defa «**Dük**» kelimesi hatıra gelmişti. **Yusuf Ziya**:*

"-Türkçedir, «tok» dan gelir." dedi.

*Gelir mi gelmez mi, niçin gelir, nasıl gelebilir, diye konuşulduğu sırada, Ataürk'ün eski ve nekreci arkadaşlarından **Salih Bozok**:*

"-Buldum, buldum." dedi.

Hepimiz yüzüne baktık:

"-Düdük" den gelir." dedi.

*Atatürk, **Yusuf Ziya**'yı gücendirmemek için kaşlarını çattı:*

"-Sen alay mı ediyoruz, sanıyorsun?"

"-Hayır paşam... Dükler yalnız tok olmaz ya, düdükleri de öter de ondan yakıştırdım."

*Başka bir sefer Atatürk, **Ziya Bey** usulü bir benzetiş marifeti yapmağa kalktı, rahmetli hoca dudaklarını bükerek:*

"-Olamaz, efendim." dedi.

Atatürk'ün sağduyusu yerinden oynadı:

"-Niçin olamazmış Beyefendim? Sizin benzettiklerinizin kitapta yeri var mı? Yooo... Yatağınızda sağınızdan solunuza dönerken hatırınıza geliyor. Söylüyorsunuz. Benimki de bu sabah banyoda aklıma geldi."[57]

Son olarak o günkü rezilliklere dâir bir görgü şâhidinden kısa bir iktibas ile bu bahse son verelim:

"DİL VE DİN DÜŞMANLARI

Halk Partisi'nin 946 Büyük Kurultayında tüzüğün 13 üncü maddesinin son fıkrası nazarı dikkatimi celbetti ve bunu ya ıskat veya tâdil ettirmek lüzumuna kâni oldu-

57 **Fâlih Rıfkı Atay** -Fıkralar İçinden - Dünya Gazetesi 16.8.1953

ğum için tüzük encümenine girmeğe çalıştım. Çok aziz ve kıymetli arkadaşım ***Necmeddin Sahir Sılan****'ın yardımı ile buna muvaffak oldum. On üçüncü maddenin son fıkrası şöyle idi:*

Diyanet yoluyla dilimize giren bütün yabancı kelimelerin millî menfaat bakımından ihraç edilmesi lâzımdır.

Bu Kurultayda fıkra teyid edilseydi kesb-i katiyet edecek ve ondan sonra fiiliyata geçilecekti. Binâenaleyh bu fıkranın tevlid edeceği büyük şûriş ve herc-ü merci bildiğim için bu fıkranın tayyedilmesi hususunda bir takrir hazırladım ve müdafaası için de on dört madde üzerine bir müdafaanâme hazırladım. Diğer taraftan da encümen azalarının arasında kulis faaliyetine giriştim. Yirmi beş kişiden mürekkep encümen azalarından on dokuz zatın muvafakatını aldım.

Fıkranın müzâkeresi sırasında söz aldım ve evvelâ fıkranın çok muğlak olduğunu; bunun izahının icab ettiğini sordum. Fıkrayı Parti İdare Heyeti nâmına müdafaa eden ***Tahsin Banguoğlu*** *ile Kırşehir Mebusu* ***Sahir Kurutluoğlu*** *idi. Evvelâ onlar fıkrayı müdafaa ettiler. Onlardan sonra söz aldım ve beyanatlarını cerheder mahiyette konuştum. Bu fıkra mevki-i tatbike konursa hem hükümet ve hem partinin halk nazarındaki mevkii tamamen tezelzüle uğrar ve muhabbet yerine kendilerine karşı büyük bir gayz ve kin besleneceğine encümeni tatmin eder mahiyette beyanatta bulundum. Ve Cenabı Hakk'ın lütuf ve inayetiyle her ikisini de mağlûp ve mebhut ettim. Baktılar ki iş sarpa sardı. Reis saatına baktı:*

"-Yemek için celseyi tâtil ediyorum; dedi. Öğleden sonra saat üç buçukta encümen odasına girdiğim zaman reisin yanında Başvekil ***Hasan Saka*** *ile Maarif Vekili* ***Şemseddin Sirer*** *beyin oturduğunu gördüm. Ben vaziyeti çaktım. Bunlar yardımcı gelmişlerdi. Celse açıldı,* ***Banguoğlu*** *tekrar söz istedi. Bendeniz de söz istedim. Reis bana hitaben:*

"-Sana söz vermem." dedi.

Ben bütün kuvvetimle masaya bir yumruk indirdim ve haykırdım:

"-Burası senin babanın çiftliği değil; milletin yeridir; ona söz verdinse bana da söz vereceksin!" dedim. Reis Samsun Mebusu ***Hüsnü Çakır*** *Bey:*

"-Senin hakkında nizamnameyi tatbik ederim." dedi.

"- Vay efendim, vay!" dedim; "Et de göreyim seni; senden on sene evvel bu çatının altına gelmişim ben." ve elimi de tabancamın üstüne koydum. Hava çok elektriklendi. Nerede ise silâhlar patlayacaktı. Tam bu esnada kuvvetli bir ses duyuldu. Reis Bey:

"-Ben bu encümen azası değil miyim?" diyen Elaziz Mebusu ***Hürrem Müftügül*** *idi. Reis:*

"-Evet, âzâsın."dedi. "Ben söz isterim." dedi. "Buyurun ***Hürrem Bey****; dedi.* ***Hurrem Bey*** *söze başladı.*

Hulâseten şöyle dedi:

"-Öğlenden evvel her iki tarafı da dinledik; ***Banguoğlu*** *ile* ***Sahir Kurutluoğlu*** *yerden göğe kadar haksızdırlar; onlara göre namaz tamamile fatihası ve zammı suresi ile tahiyyatile Türkçe olarak kılınacak; Kur'an-ı Kerim değil Türkçe tercümesi câmilerde okunacak; binaenaleyh ne ezan, ne namaz ve. ne Kur'an okumak peygamber efendimizin okuduğu ve kıldığı gibi olmayacak;* ***İbrahim*** *Bey ise bunun zıdd-ı tammını müdafaa etti ve çok güzel bir hulasa yaptı; gerek encümen âzâlarının ekseriyeti ve gerekse dinleyici olan delege ve mebusların ekseriyeti azimesi onu teyid ettiler.*

Binâenaleyh mâbede giren bir adama; sen peygamberinin kıldığı gibi namaz kılmayacaksın; ve Allah taralından indirilen Kur'anı peygamberin okuduğu gibi okumayacaksın demeğe kimin hakkı vardır? Böyle saçma şey olmaz; ben ***İbrahim Bey****i destekler ve kendisine hak veri-*

yorum dedi. Bu soğuk duş encümen reisi ve ***Banguoğlu*** *ile arkadaşlarını şaşırtmıştı. Bu fırsattan bilistifade bizim tezi benimseyen bir encümen arkadaşı kifayet-i müzâkere takriri verdi. Reis bey:*

"-Kifâyet-i müzâkere takriri var; reye koymak zorundayız; o kabul edilmezse devam edeceğiz." dedi.

Esasen bu kifâyet-i müzâkere takriri en çok reisin işine yaradı. Onu düştüğü müşkil mevkiden kurtarıyordu. Çünkü bana söz vermeyeceğini söyledi; ben de:

"- ***Banguoğlu*** *söylerse behemehal ben de söylerim. dedim; Aksi takdirde onu söyletmem; yaptığı tehdidin de para etmediğini de anlayınca hakikaten müşkül duruma düşmüştü. Kifayeti müzakere okundu. Ve reye konulup ekseriyetle kabul edildi. Ben derhal masaya vurarak:*

"-Benim tay (çıkarma) teklifim en evvel reye konacaktır; sonra diğer teklifler reye konulur nizamname, maddesi sarihtir. dedim.

"-Evet" dedi; fakat birbirimizin yüzüne asla bakmıyorduk; çünkü reisden nefret ediyordum. Bariz tarafgirlik ve haksızlık yaptığına bütün encümen azalarıyla dinleyici delegeler kanaat getirdiler. Bir iki ay sonra da bu kadarcık fedakârlığına mükâfat olarak Müdafaa-ı Milliye vekili oldu.

Benim tay teklifim reye kondu ve kahir ekseriyet olan 19 aza tarafından kabul edilerek fıkranın tayyedildiği reis tarafından, tebliğ olununca ben koşarak ***Hurrem Müftügil*** *ile kucaklaştım. Biz ayrılınca etrafa baktım; Başvekil* ***Hasan Saka*** *ve Maarif Vekili* ***Şemseddin Sirer*** *gitmişlerdi.* ***Banguoğlu*** *ile* ***Sahir Kurutluoğlu*** *da uçmuşlardı. Bu sûretle hak bâtıla galebe etmişti ve ibâdet,eden müslümanlar da katmerli bir belâdan kurtulmuş oldular. Haza min fazlı rabbi."*[58]

---

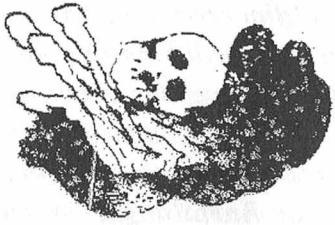
58 **İbrahim Arvas**-Tarihî Hakikatler, Ankara 1964; sh. 55-57

Bakınız **M. Âkif** bu gibi nasipsizler için ne diyor:

"Mukaddesatına halkın, ibâda mabuda,
Savurdu pencereden havruz uğratırcasına
Gelip gelip tıkanan levsi pis karinasına!
Boşandı yerler küfrün bir öyle murdarı:
Ki bağlayıp ebediyet ipiyle a'sârı
Süpürge yapsalar imkânı yok temizleyemez!..
Bütün Cihân'ı dolaş: Garbı, şarkı, her yeri gez...
Görür müsün bakalım, böyle bir kuduz ilhâd?
Ki ferşi çiğneyerek arşa hırlasın, heyhât!
Cinâyetin bu şenaat kadar mülevvesini
İşitmek istemez insan, değil ki görmesini."[59]

İşte size, müslümanların değil, lisan inkılâbını yapan, onun içinde vazîfe alan veya onu tasvib eden insanlardan bir kaçının ifâdesiyle Türkçe'ye vâkî müdâhalenin gâyesi!.. Hâlâ daha hedefin Kur'ân-ı Kerîm olduğunu kavramaz ve bu ihânete karşı çıkmazsanız -ben vebalden kurtuldum- siz kendinizi düşünün!..

ÖLÜM VAR!.. ÖLÜM!..
HESAP VAR!.. HESAP!..



59 Bkz. İslâm Dergisi, Ocak 1958, Ankara, s: 13, sh: 7'de yayınlanan "**Kuduz İlhâdı**" başlıklı makale.

'Gerçek Müslümanlar Atatürk'ü sevmez'

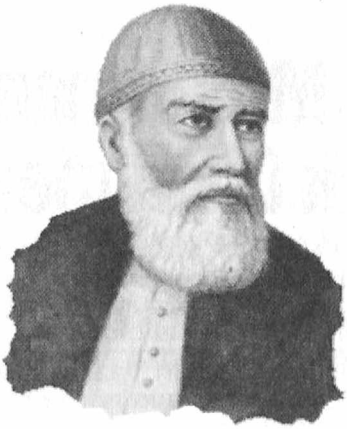
■ ÜNLÜ yazar Aziz Nesin, 'Kara Ses' olarak tanınan Cemalettin Kaplan'ı, "İşte gerçek Müslüman" olarak tanımlayarak, gerçek Müslümanların Atatürk'ü sevmemelerinin normal olduğunu söyledi.

■ Abant'ta kısa bir tatil yapan yazar Aziz Nesin, "Atatürk, Müslümanlar açısından sevilecek bir şey yapmadı. Türkiye'de, Atatürk'ü sevdiğini söyleyen Müslümanlar, yalancıdır" dedi.

■ Sovyetler'de yaşayanların yıllarca komünist gibi göründüğünü, gerçek yüzlerinin son gelişmelerle ortaya çıktığını hatırlatan Nesin, "12 Eylül'de, Türkiye'de de bir başka iki yüzlülük örneği yaşandı. Çoğunluk, askerlerin safında yer aldı. Yarın dini bir devrim yapılsa, bunlar dinci kesilir" diye konuştu.

Oğuz UÇAR / *ABANT (Bolu), (hha)*





Ey feyz-resân-ı Arab ü Türk ü Acem,
Kıldın Arab'ı efsah-ı ehl-i âlem!.
Etdin fusahâ-yı Acem'i Îsî-dem,
Men Türk-zeban'dan iltifât eyleme kem!.
Fuzûli[60]

Soyca, Bayat adlı bir Türk aşiretine mensûb olan **Fuzûli** (1494-1555), ana dili Türkçe'nin yanında Arapça ve Farsça da mükemmel şiirler yazmıştır. **Fuzûli**, Kerbelâ şehidleri için yazdığı "**Hadîkatü's-Su'adâ**" isimli eserinin mukaddimesinde yer alan yukarıdaki rubâîsi ile Türk Lisanı'na karşı muhabbetini dile getiriyor. İstiyor ki; onun sevgili Türkçe'si, o çağların en mükemmel, dilleri ölçüsünde zengin, üstün ve güzel olsun.

---

60 Mânâsı:
"Ey Arap, Türk ve Acem milletlerine feyz veren Allah'ım!
Sen Arap kavmini dünyânın en fasîh konuşan milleti yaptın!
Acem fasihlerinin ise sözlerini, îsâ nefesi gibi, cana can katan bir güzelliğe ulaştırdın!
Ben Türk'üm ve Türkçe söylemek istiyorum! Benden iltifâtını esirgeme Yâ Rabbi!"



İKİNCİ BÖLÜM

DOĞRU TÜRKÇE İÇİN TUTULACAK YOL NEDİR VE UYDURMA KELİMELERİN YANLIŞLIĞINA BİRKAÇ MİSAL

A- ÖLÇÜ NE OLMALIDIR?..

Bin yıldır, kullanageldiğimiz ve lisanımızda çeşitli incelikleri bulunan kelimeleri "**menşe îtibâriyle Türkçe olmadıkları**" esbâb-ı mûcibesiyle terk ederek bunların yerlerine ya kadim Türkçe'den tabii ömrünü tüketerek ölmüş kelimeleri, veyahud da hiçbir ilmî esasa dayanmadan gelişi güzel uydurulmuş nevzuhur gûyâ birtakım mukaabillerini îcâd ederek ikaame etmeye çalışmak, Türkçe'ye ve Türk Kültürüne tam mânâsıyla bir sûikasttır. Bu, yüz yılı aşan bir zamandan beri Türkiye'mizde İslâm'a karşı tevâlî eden umûmî sûikastın bir cüz'ünden başka bir şey değildir. Ancak, ne yazıktır ki; islâmî vecd ve heyecânı terennüm eden bazı yazarlarımız da Türkçe'ye karşı girişilen bu sûikasdin dümen suyunda gitmekten kurtulamamaktadır.

Gerçekten, ilk ortaya atıldıkları sırada tamamen gayri me'nus (alışılmamış) telâkkî olunarak alaya alınan birçok kelimenin, az bir zaman sonra "**artık umûmîleşmiş olduğu kanaatine varılarak**" sağcı mevkutelerin baş köşelerinden, minber ve vaaz kürsülerine kadar her yerde iltifâta

mazhar olduğu görülmektedir.

Nasreddin Hoca'nın "**Şuna değdi, buna değmedi**" mantığıyle yalamaya koyulduğu karpuz kabukları hikâyesini hatırlatan bu tutum, birtakım köksüz ve asâletsiz kelimelere, onları îcad ve terviç eden İslâm düşmanlarının dahî sağlayamadığı desteği sağlamakta ve bunların umûmîleşmesini te'min eden asıl müessir rolünü oynamaktadır.

Bu mes'elede, İslâm'a ve mâziye bağlı olmanın mantık ölçüsünü tesbit edememenin ve edilebilse bile bunu tezadsız bir sûrette yaşayamamanın bir sârî illet gibi bütün efrâd-ı milleti -az veya çok- şümûlüne aldığı muhakkaktır. Türkçe'nin gramerine, kelimelerin incelikleriyle tarih içinde iktisâb edip yüklenegeldikleri mânâların künhüne hakkıyle vâkıf olamamak ve bir de güya ileriye doğru giden bu cemiyette geri kalmış gibi gözükmemek his ve arzusunun ma'kesi olan bu sakat tutumdan kurtulmadıkça çok kısa bir zaman sonra ***Mevlûd*** gibi, **Yunus Emre** ve emsallerinin ilâhileri gibi dînî heyecânı terennüm eden en harc-ı âlem metinlerin dahî anlaşılmaz bir hâle geleceği muhakkaktır. Zira lisânımızda boykot ilân edilen ve nisyâna terkedilen kelimelerin büyük ekseriyeti Arapça'dır. Arapça kelimelerin lisânımıza intikaalinin sâiki ise İslâm'dır.

Tekrar edelim: **"Lisanımızdan tardedilmek istenen kelimelerin kabahati (!..) menşelerinin Kur'an olmasıdır!.."** Fakat düşman için red ve boykota sebeb teşkil eden bu vasıf, müslümanlar için bir terviç ve rağbet sebebi olmalı değil midir?!. Ne gezer!.. Bugün lisan mes'elesinde tezadsız bir müslüman ehl-i kalem bulmak -âdeta-imkânsız hale gelmiştir. Halbuki daha dün böyle değildi.

İslâmî veçhesi olan her mevkutede mutlaka lisânımızdaki korkunç tahrîbâta ateş püsküren yazılar yer alırdı. Eski İslâmî dergileri karıştıranlar derhal bu gerçekle karşılaşır-

lar. Bu durum, şurada on-onbeş seneden beri değişmiştir. Nasıl olmuşsa müslümanlar dün alay ettikleri piç kelimeleri bugün rahatlıkla kullanır hale gelmişlerdir. Bunun bilinen birçok sebebi meyânında bizce asıl saik müslümanların sürüklendikleri aşağılık duygusudur. Peki ama bu tavır, İslâm düşmanlarının başı çektiği bir harekette onların dümen suyunda gitmek değil midir?!. Bu ise, kemalizmin "**İslâm karşıtı**" tavrına teslimiyetten başka ne ifâde eder?!.

Cephemizdeki bu çirkin teslimiyet menfî müessirlerin şiddeti kadar bir de kendi düşüncelerimizdeki bir zaaftan doğmuş bulunmaktadır. Gerçekten birçokları, bu tavrın, "İslâm Dâvası" bakımından esasla alâkası olmayan sırf usûlî bir mes'ele telâkkî edilmesi gibi umûmîleşen bir yanlışın kurbanı olmuşlardır. Bunun neticesi olarak az okumuş halk tabakası hâlâ islâmî menşe'li *"**mektep, vazife, hâdise, vak'a, hâkim, millet, imkân, nesil, hayat, gâye**"* ilh. gibi saymakla bitmez kelimeyi severek yaşatırken, sözde mürekkep yalamış müslümanlar, bunların nevzuhur (türedi) mukaabillerine fütursuzca rağbet etmektedirler. İslâm irfânına açılan yolları tıkamak gâyesi güden kemalistler için tabiî olan bir davranışın İslâm dâvâsı güdenlerce müthiş bir tezad teşkil ettiğini kavrayamamak ne korkunç bir mantık sefâletidir!..

Böyleleri umûmiyetle iki nâbecâ (yakışıksız) mâzeretin arkasına saklanmaktadır. Bunların bazıları uydurma lisânın artık karşı konulmaz bir alışkanlık hâline geldiğini söylemekte, kimi de tamamen bu asâletsiz kelimelerle yetişmekte olan gençlerimize İslâm'ı anlatmanın başka bir çâresi bulunmadığı yolundaki safsatadan meded ummaktadırlar.

Daha dün müslümanlar birçok uydurma kelimeyle alay ederlerdi. Bir kimse *"**olasılık, sorun, ödün, amaç**"*

v.b. kelimelerle konuştuğunda, onun bir kemalist veya komünist olduğuna hükmederek sözlerinin muhtevâsına asla alâka göstermezlerdi. Bugün faraza bir **Ecevit**'le cehli Kur'an meâli yapmaktaki cesâreti ile sabit olmuş bulunan bir sözde islâmcı yazar arasında her ikisinin de kullandıkları lisan îtibârıyla hiçbir fark kalmamıştır.

Uydurma lisanı, İslâm dâvâsı içinde gözüktükleri halde terviç edenler şu zaaf ve gafletlerine kılıf olmak üzere "Bu cereyânın artık karşı konulamaz bir şiddete ulaştığını" iddia etmektedirler. Böylece de unutmaktadırlar ki; kendileri gibi gaflet edip bu kelimeleri kullanan müslümanlar çıkmasaydı, bu uydurma lisan umûmîleşemezdi. Çok değil yirmi sene evvel kemalist - solcular kendileri bu asâletsiz kelimeler yüzünden halktan koptuklarını zira halkın bu kelimeleri anlamadığını iddia eder ve şu usûlî zaaf yüzünden kendileri için esasa müteallik büyük bir menfaati tepmeyi dahî düşünebiliyorlardı. Lâkin ilerici görünmek hastalığına mübtelâ bazı müslümanlarla başlayan bu uydurma kelimelere iltifat hastalığı kısa zamanda bütün bir cephede sârî hâle gelmiş ve halk da o güne kadar kemalist solculara mukaavemet etmişken yavaş yavaş bu mukaavemetten vazgeçmeye başlamıştır. Demek ki, bu bâtıl dâvayı umûmileştirmenin mes'ûliyeti islâmî telkin mevkiinde olanların uhdesindedir. Böyleyken kendi kusurlarını bir mâzeret olarak nasıl zikredebilirler!..

Biz de diyoruz ki; bütün bir cephe olarak karşı koysak dahî mektepler, televizyon ve "resmi ağız"ın zorlaması neticesinde asıl Türkçe'mize karşı başlatılmış olan bu cidal elbette kurbansız atlatılamayacak ve ne kadar karşı konulsa da eski *"galatât"* gibi bazı soysuz kelimelerin umûmî bir rağbete mazhar olmaları önlenemeyecektir. Ancak prensiplere dayanan bir tavır içinde bulunarak zararın asgarîde

seyretmesini sağlamak din ve tarih şuurunun emridir. O halde İslâm'ı dâvâ edenlerin bu mes'elelerde alması lâzım gelen tavrın ideal ölçüleri nelerdir;

Kısaca bunu izah edelim:

ÖLÇÜLER

Bir dâva ve hassaten dünya görüşü, nev'i şahsına münhasır (orijinal) bir mantığa sâhip olmak mecbûriyetindedir. Bu mecbûriyet, umûmî ve tabiî bir kaanun gibi o görüşün hâkim olduğu bütün sahalarda hükmünü icrâ eder.

İslâm'ı hayâtın tamamına hâkim kılmaktan ibâret olan dâvâmızın da böylece kendine has bir mantığa sâhip olmasından daha tabiî bir şey olamaz. İçtimâî hayâtın bütün tezâhürlerine hâkim ve nâfiz bulunmak mevkiindeki dâvâmızın bu mantıkla *"lisan mes'elesi"*ni de şümulüne alacağı tabiidir. Buna göre İslâm'ın doğru olarak anlaşılması ve anlatılabilmesini sağlayacak olan keyfiyet, dâvâmızın lisan bahsindeki temel prensipleridir.

Dünya'da bizden başka hiçbir ülkede böyle bir lisan kargaşası mevcud değildir. Bunlar arasında ***"kültür ihtilâli"*** yapmış olan komünist Çin'i bile zikredebiliriz. Dünya'daki bütün lisanlar birbirlerinden sayısız kelime almış bulundukları halde lisanda bizim gibi ırkçılık yoluna sapmış bulunan bir başka milletin mevcud olmaması ne ile îzah edilebilir?!.

Milletimizi asırlardan beri tahakkuk etmiş bulunan orijinal şahsiyyet ve inanışından uzaklaştırarak onu Batı'nın âdeta topyekün bir tâbii haline getirmek gâyesini güden kemalist inkılâbların temel hedefi bizi milletçe İslâm'dan tecrid etmektir.

Lâiklik, sadece idâre ve siyâset sahasını din tesiri dışına çıkarmak üzere ***"Fransız İhtilâli"***nden sonra îcâd

edilmiş ve o günden beri de böyle anlaşılmış olduğu halde, kemalist inkılâpların prensiplerinden biri olarak lâikliğin hayâtın sadece böyle bir parçasına münhasır kalması kabul edilmemiştir. Gerçekten kemalizmin lâiklik anlayışı hayâtın bütününe şâmildir. İdâre ve siyâsetle alâkasız olan ferdî veya içtimâî tavır veya düşüncelerin de din tesirine tâbî olması kabul edilmemiştir. İsimler, soyadları, beşerî münâsebetlere hâkim olan üslûb v.s. nin dînî tesir ve motiflerden ayıklanması bu iddiamızın en aldatmaz delilidir. Bundan dolayıdır ki; kemalizmle ilgili bir başka eserimizde biz onu tavsif ederken ***"lâiklik"*** yerine ***"lâdînîlik"*** tâbirini kullanmışızdır.[61]

İşte lisanımızdaki tasfiyecilik de kemalizmin şu umûmî tutumundan doğmuştur. Yani Türk insanının düşüncesini lâdînîleştirmek maksadının eseridir. Böylece dînî tefekküre ma'kes olan bütün kültür hazineleri yeni nesillerin meçhulü olacak ve kemalistler de bir boş plâk hâline gelen genç dimağlara istedikleri muhtevâda bir yeni kültür zerk edebileceklerdir. Esasen harf inkılâbı ile hedef ittihaz edilmiş olan şu netice bir de Kur'anî menşe'li kelimeleri unutturmaya çalışmak sûretiyle de takviye edilmek istenmiştir.

Lisandaki hercümercin hedefi diğer kemalist inkılâplar gibi ***"Kur'ân'a karşı savaşmak"*** olunca bu mes'elede her müslümanın takınması gereken tavır kendiliğinden ortaya çıkmaz mı?!. Heyhat!..

Bugün İslâm adına bir mücâdele içinde bulunanlardan pek çoğu îman şuuru ve selim muhâkemenin gerektirdiği birtakım temel prensiplere sâhip değildir. Bundan dolayıdır ki, kimisi en gayrı me'nüs (alışılmamış) Arapça kelimelerle ne idüğü belirsiz birtakım zıpçıktıları bir arada

61 Bkz. **Kadir Mısıroğlu,** "Kemalist İnkılâbın Anatomisi", *Sebil Mecmuası*, s.1-52, İstanbul 1976.

kullanabilmektedir. Bazıları da sözlerinin muhtevâsına dikkat edilmese tercih ettiği kelimelerden dolayı kemalist ve hatta komünist zannedilecek derecede uydurma kelimelere rağbet etmektedir.

Bu prensipsizlik kiminde câhillik ve umûmî cereyanlara tâbî olmanın kolaylığından doğmakta, kiminin de kasdı bir ihânet sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Biz hüsn-ü zanda bulunarak insanımızın bu mes'ele üzerinde lâyıkıyla düşünememiş olmasından doğduğunu kabul ettiğimiz şu mantıksızlık ve insicamsızlığa bir nihâyet verebilecek olan prensipleri lisanda tâkib edilecek ölçülerimizi göstermek üzere şöylece tâdad etmek istiyoruz:

1- Asabiyet-i dîniyyeyi kaldırabilmek için yerine bir şey koyabilmek ihtiyâcıyla el atılan asabiyet-i ırkıyenin bir tezâhür ve tatbik sahası olan ***"Arapça kelime düşmanlığı"*** karşısında alacağı tavrı erkence tespit edememiş bulunan müslümanların şu gayretsizliği sebebiyle bugün artık umûmen unutulmuş bulunan kelimeleri yeniden diriltmeye çalışmak gibi bir dirâyet ve hamleyi ümid ve temennî etmiyoruz. Ancak tahrîbat her an devam etmekte olduğundan bu ihmâlin daha fazla kurbana mal olmaması için henüz unutulmamış bulunan kelimeleri kullanarak, dâvâ ederek yaşatmanın lüzûmuna inanıyoruz.

Nasıl ki; uzun bir seyahatten evine dönenler henüz kökü kurumamış olan çiçeklere ümitle su verirlerse aynen onun gibi fiilen kullanılmasalar bile sorulduğunda ne mânâya geldikleri bilindiği anlaşılan kelimeleri ayakta tutabilmek için canhıraş bir gayret sahibi olmamız gerekir. Herkes *"okul"* kelimesini kullanmakta olduğu halde *"mektep"* hâlâ biliniyorsa, her müslüman tarafından tercîhan kullanılmalıdır ki, hayat bulsun, yaşasın!.. Bu ölçüyle mü'minlerin kendi dünya görüşleriyle tezad teşkil etmek üzere boykot

edegeldikleri yüzlerce, binlerce kelimeden bir demet misâli bu eserin baş tarafında takdim etmiş bulunuyoruz. Bu tip kelimelerden bin adedini de işbu eserin sonunda alfabetik bir fihrist hâlinde bulacaksınız. Nasıl bizi Kur'ânî kültürden uzaklaştırmak isteyenler henüz dipdiri olan kelimelerimizi boykot ediyorlarsa, biz de İslâm'a ve Kur'ân'a taraftarlığın tabiî bir neticesi olarak onların şimdilik bin uydurma kelimesini boykot etmeliyiz. Sizi buna dâvet ediyoruz.

Bununla onların, islâmî menşe'li kelimeler yerine ikaame etmek üzere uydurdukları kelimelerin bu bin adetten ibâret olduğunu sanmayınız. Biz, müslümanların iltifâtına da mazhar olmuş bulunanların listesini yaptık. Yıllardan beri bunlar kelime uydurmakta, fikir piyasasına sürmekte, tutulanları kâr sayıp tutulmayanlar için daha sonra yeni yeni hamlelere hazırlanmaktadırlar. Bu tutum mütevâlî bir sûrette devam edip gitmektedir. Hedefleri lisanımızda menşei Kur'an olan tek bir kelime bırakmamaktır.

Aslında bu uydurma kelime teklif senaryosunun da dehşet verici bir seyri vardır. Meselâ ilk teklif edildiği zaman bugün *"ürün"* denilen kelime ***"ürüm"***dü. "İçişleri Bakanlığı ***"İçerilik Bakanlığı"***, *"Dış İşleri Bakanlığı"*, ***"Dışarılık Bakanlığı"*** sûretinde teklif edilmiş ve bunun gibi yüzlerce kelime birçok kitapta o ilk teklif şekliyle yer almıştı. Lâkin bunlar gene hiç olmazsa lâfız değişiklikleri ile de olsa zamanımıza kadar gelmişlerdir. Ya birçok kitaba geçtikleri halde günümüze kadar gelememiş hiçbir insanın hâfızasında yer edememiş kelimelerle basılmış kitapları yarın kim anlayabilecektir?!. Bu gibi kelimelere misal olmak üzere ***angın*** (meşhur), ***çıkat*** (ihrâcat), ***girit*** (ithâlât), ***çakerge*** (cazibe), ***savaman*** (müddet) **sûel** (askerî) **Yaltırık** (ihtişam) ilh... zikredebiliriz.

Netice olarak, yaşayıp yaşamayacağı meçhul olan,

yaşasa bile lâfzan veya mânâca değişikliklere mâruz kalması muhtemel bulunan kelimeler yerine henüz unutulmamış bulunan kelimelerimizi ısrar ve inatla kullanmak birinci prensipimiz olmalıdır.

2- Uydurma kelimelerin çoğu Türk Dili'nin müstakar kaaidelerine nazaran yanlıştır. Ancak içlerinde doğru olanlar bulunsa bile bu doğruların mukaabilleri henüz unutulmamışsa, yine kendi kültürümüzün kelimesini inat ve ısrarla ve tercîhan kullanmalıyız. Zira yenisini nasıl olsa kullanacak olan çoktur. Biz kendi kelimemize revaç kazandırarak unutulmaya mahkûm edilenlerin adedini bir tanecik olsun azaltmaya çalışmalıyız. Kaldı ki; böyle yapıldığı takdirde bir lisânın asıl zenginliklerinden sayılan tev'em yâni eş mânâlı kelimelerin çoğalması ve gerektiğinde bir üslûb kusuru olan *"**tenâfür**"*ü önlemek mümkün olur.

3- Zamanın îcab ve ihtiyaçlarıyla ortaya çıkmış çoğu beynelminel kelimelere bir diyeceğimiz yoktur. Bunlar menşe îtibâriyle Türkçe olmasalar da bunları boykot etmek gerekmez. Telefon, telgraf, televizyon v.s.

Ancak güzel Türkçe'mizde öteden beri kullanılagelen karşılıkları bulunduğu halde bunların frenkçe mukaabillerini tercih etmek, aşağılık duygusundan başka bir şeyle îzah edilemez ve tasvîbi imkânsızdır. Meselâ Türkçe'mizde ***"tabiî"*** kelimesini boykot edip "**normal**"i, ***"gayrî tabiî"***yi boykot edip "**anormal**"i kullanmak ve "**yaya kaldırımı**" varken "**tretuvar**" "**ahlâk**" varken "**etik**" kelimesini tercih etmek gibi. Bilhassa ekserisi Fransızca'dan dilimize girmiş yüzlerce kelime cümlenin mâlûmudur. Misalleri çoğaltmak istemiyoruz. Arapça'ya karşı olanlar nedense Avrupa lisanlarının bu sûretle dilimizi istilâ etmesine ses çıkarmamaktadır. Biz bu gibi yabancı kelimelere dair de bir listeyi eserimizin bu baskısına eklemiş bulunuyoruz.

Kendi lisânının mantığına sâdık kalarak **tanka dabbâbe, telefona hâtıf, elektriğe kehribar, otomobile seyyâre uçağa tayyare, cep telefonuna cevval** diyerek bir ilim hey'etince yeni îcatlara bile kendi lisânından bir kelimeyle ad takan Mısırlılar'ın millî hassasiyetlerini gel de takdir etme!.. Lâkin bu hareket de acaba ne kadar başarılı olabilmiştir?!

4- Kelime ecnebî menşe'li olsa bile, mâ'şerî vicdânın onu yoğurarak kendisine verdiği lâfız ve mânâ husûsiyetine saygılı davranmak asıldır. Meselâ numara kelimesi rakam yerine ikaame edilmek üzere Fransızca'dan ***"nomero"*** sûretinde alındığı halde hem *"rakam"* kelimesini koğup yok edememiş ve hem de kendisi birçok değişikliklere mâruz kalmıştır. ***"Nomero"*** kelimesinden bugün sâdece kısaltmasındaki "**no**" bir hâtıra olarak kalmıştır. Halbuki kelimenin kendisi numara olmuş bundan ***"numara yapmak"*** tâbirindeki incelik istikaametinde bir mânâ asıl hüviyetine munzam olmuştur. Böyle kelimeler artık bizimdir. Çünkü Türk mâşerî vicdanı onu benimsemiş ve kendine benzetmiş demektir. Böyle kelimeleri boykot etmek gerekmez.

Uydurma kelimelerin bazıları da böyle bir maceraya mâruz kalmıştır. Meselâ, **"rey"** yerine ikaame edilen "**oy**" "**rey**"in ictihad ve kanaat gibi manalarda kullanılmasını önleyememiştir.

5- Bir kelimeyi şahıslar değil de halkın kendisi tabiî bir ihtiyaçlar karşısında icâd etmişse o da makbûlümüzdür. **Gecekondu, dolmuş, benzinlik** gibi. Bunlar yeni de olsalar hayatın yeni îcâb ve ihtiyaçları karşısında ortaya çıkmış ve bir başka Kur'ânî menşe'li kelimeyi yok etmek maksadıyla ortaya konmuş değillerdir. Meselâ **"Yaşam", "hayat"** kelimesini yok etmek için uydurulmuş olduğundan onu boykot edelim. Bunun gibi menşei Kur'an-ı Kerim olduğu için atı-

lıp yerine uydurma bir karşılık konulan kelime pekçoktur. Böyle kelimeleri mutlaka boykot etmelidir!.

6- Türkçe'de harcıâlem mukaabilleri bulunduğu halde Türkçesi ile, menşei Arapça veya Farsça olanları arasında zaman ve hâdiselerin seyri içinde incelik teşekkül etmiş kelimelerin her ikisinin de birlikte yaşamasını temin etmek şarttır. ***"Beyaz"***la ***"ak", "siyah"***la ***"kara"*** gibi... bunların birincileri maddiyat, ikincileri ise mâneviyat için kullanılır olmuştur.

7- Harcıâlem türkçeleri olduğu halde Arapça veya Farsça'ları da lisânımıza köklü bir sûrette girmiş ve el'an hayâtiyetini devam ettiren kelimeleri yaşatmayı da zarûrî addediyoruz. Bunlar, arka arkaya geldiklerinde bazan birini ve bazan da diğerini kullanmak sûretiyle edebiyatta **"tenâfür"** denilen ve aynı seslerin tekrarından dolayı kulağa çirkin gelen yeknesaklığı önlerler. ***"Sonra"*** ile ***"bilâhare"*** gibi.

8- Menşeleri ne olursa olsun bütün millet efrâdı tarafından bilinen ve kullanılan kelimeleri değiştirmeye ve onların yerlerine kadîm Türkçe'den hortlatılarak veya birtakım devrimbazlarca uydurularak acâib mukaabiller koymaya şiddetle karşıyız. Meselâ, **"domates"**, ve **"doktor"** kelimeleri aslen Lâtince, **"limon"**, **"fasulye"**, **"fındık"**, **"kestane"** ve **"efendi"** Yunanca, **"patates"** ve **"iskele"** kelimeleri İtalyanca'dır. Böyle kelimeler lisanımızda binlercedir. Fakat böyle Hıristiyan milletlerin lisanlarından alınmış kelimeleri değiştirmek -her nedense- hiçbir devrimbazın aklına gelmemiştir. Bu durumun tek istisnâsı yoktur. Çünkü onların husûmeti Arapça'ya ve -biraz da- İslâmî eserlerde bol bol kullanılmış olan Farsça kelimeleredir. Zira bu iki menşe'den gelen kelimeler, islâmî mesâilin tabiatı îcâbı olarak lisânımıza girmiştir. Bunlar terk edildiği

takdirde en basit bir dînî metnin dahi anlaşılmasına imkân ve ihtimal yoktur. Gerçekten dînî ıstılahların hemen kâffesi Arapça'dır.

Burada şu husûsu da belirtelim ki; Türk Milleti olarak îmanımızın tabiî îcâbıyla Arapça'yı sevmemiz, kendi lisânımızı terk etmek istediğimiz tarzında telâkkî olunmamalıdır. Biz, Türküz, lisânımız da Türkçe'dir. Bundan tabiî bir şey olamaz. Fakat Türkçe'ye girmiş ve dağdaki çobana kadar bütün millet efrâdı tarafından benimsenmiş olan Arapça kelimeleri aynı zamanda Türkçe telâkkî etmeye mecbûruz. Tefekkür ve tahassüsümüzün alışılmış ve güzel vâsıtaları olan bu kelimeleri terk ettiğimiz takdirde dînî ve millî şuurumuzda telâfisi imkânsız kayıplara mâruz kalacağımız muhakkaktır. Zira, insanlar kelimelerle düşünür, fikir ve hissiyatlarını bu kalıplar içinde şekillendirirler. Lâfızların ancak akıp giden zaman içinde, idrâki besleyip dolduran çeşitli intibarlarla şahsî bir muhtevâ kazandığı inkâr edilemez. Bu muhtevâ bir yönüyle ferdî ise diğer yönüyle de millî ve içtimâîdir.

Müslümanlar için bugün kullanılmaya kullanılmaya unutulup anlaşılmaz bir hale gelmek üzere bulunan bu gibi kelimeleri yaşatmak -kanaatimizce- ciddi bir iman borcumuzdur. Bunun için, sırf Kur'ân-ı Kerîm'in Arapça olması bile kâfi bir sebebdir. Zira, en câhil bir müslüman bile, Kur'ân-ı Kerîm'den okunan bir parçayı dinlediği zaman onda geçen kelimelerin bir kısmını tanıdığı için -hiç olmazsa- mevzua intikaal etmek ve bu sûretle hislenmek imkânını bulur. Bu gidişle lisânımızdaki bütün Arapça kelimeler terkedile terkedile okunan bir aşr-ı şerifle, içinde tanıdığımız tek kelime bulunmayan faraza bir Çince metin arasında -maazallah- hiçbir fark kalmayacaktır. O zaman halkımız, Kur'ân-ı Kerîm okuyanları sırf bir âhenk ve mû-

sikî alâkasıyla mı dinleyecektir?.. Devrimbazlar, milleti, bu hazin noktaya doğru götürmek istemektedirler.

9- Lisan mes'elesinde sırf eski metinleri anlaşılamaz bir hâle getirmek için Türkçe kelimelerini, zamanla kazandıkları lâfız veya mânâ husûsiyetlerinden vazgeçerek kadim şekilleriyle hortlatmaya çalışmak da, millî kültürümüze karşı girişilmiş sûikasdlerden biridir.

Meselâ ***"ağaç"***ın aslı ***"yağlıç"***, ***"kaşık"***ın aslı ***"koşok"*** yani iki oktur. ***"Şiir"***, kadîm Türkçe'de ***"yır"***dır. Şimdi bu kelimeleri tarih içinde kazandıkları husûsiyetlerden soyarak kadîm şekilleriyle hortlatmaya çalışmakta ne fayda vardır?!.

10- Türkçe'mizde öteden beri belli mefhumlar için kullanılagelmekte olduğu halde, solcu dilbazların -sırf bir karışıklığa meydan vermek için- bunları hiçbir alâkaları olmayan başka mânâlara doğru kaydırıp yerleştirmeye çalışmaları da, bu sûikasdin diğer bir şeklidir. Meselâ öteden beri mevcud olan ***"kamu"*** kelimesi, ***"bütün, hepsi"*** mânâsınadır.

Fuzuli:

"Kamu bimârına canan, devâ-yı derd eder ihsan" derken kelimeyi bu mânâda kullanmıştır. Hattâ **Süleyman Çelebi**'nin meşhur *Mevlûd*'unda dahi ***"Kamusun*** *görüp geçti öte"* mısrasında da ***"kamu"*** kelimesi bilinen bu mânâda kullanılmıştır. Üstelik bu kelime aslen Farsça'dır.

Türkçe'ye karşı girişilen sûikasd hareketi içinde, edebiyâtımıza böyle belli bir mânâda girmiş ve yerleşmiş olan bu kelimeyi ***"amme"*** yerine ikaame etmeye çalışmakta ne fayda bulunduğunu ve bu kelimenin amme mefhum ve manâsıyla ne alâkası olduğunu hangi sivri akıllı izah ve isbat edebilir?!.

Bu mes'eleye dâir verilebilecek misaller gayet çoktur. Biz en son ve en yeni birini daha zikretmekle iktifâ edelim:

Türkçe'mizde öteden beri bir sual edatı olarak kullanılagelmekte bulunan ***"neden"*** kelimesinin de bugün ***"sebeb"*** yerine ikaame edilmek istenmesi sırf bir karışıklık ihdas etmek, mefhumların hercümercini sağlamak ve eski metinleri anlaşılmaz hâle getirmek gibi hâinâne bir maksadın eseridir. "**Kuşak**" kelimesini "**nesil**" yerine kullanmak da böyledir.

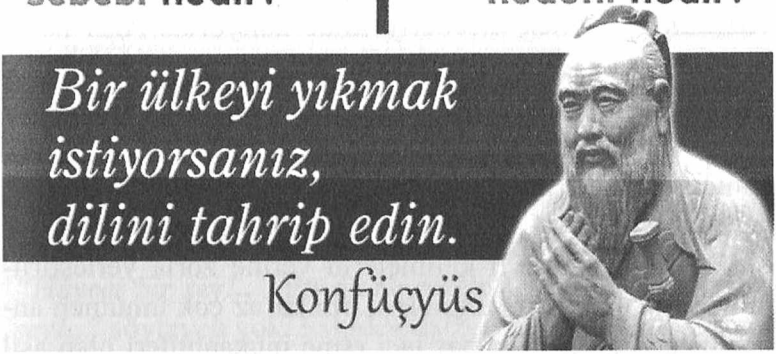
Bizler gibi din ve tarih şuuruna bağlı kimselerin gerekli mukaavemeti göstermemeleri sebebiyle bugün artık anlaşılmaz bir hâle gelen kelimeleri dâvâ etmiyoruz. Meselâ ***"müstantik"*** sorgu hâkimi, demektir. Bilhassa gençlerimizin bu kelimeyi bilmedikleri muhakkaktır. Halbuki; daha dün halkın ağzında gezen bir türküde:

"Ey müstantik, müstantik!.. Tabancamı ver bana!.." deniliyordu.

Bu duruma giren kelimelerden bir diğeri de; ***"hars"***tır. Bunu da **Ziya Gökalp** uydurmuştur. Hâlbuki aslı "**irfan**"dı. Bugün ***"kültür"*** kelimesi -aslında tam harsin karşılığı olmadığı halde- onu bastırmıştır. Ama irfan kelimesi hâlâ yaşamaktadır. Nasıl ki; ***"trafik"*** kelimesini herkes bildiği ve kullandığı halde ***"seyr-ü sefer"***e iltifat eden kalmamıştır. Bu grupta ***âfâki*** (=objektif), ***enfüsî*** (=subjektif), "**Katib-i adil**" (=Noter) muhâmi (=avukat) ***sevk'ulceyş*** (=strateji) gibi daha pek çok kelimeyi saymak mümkündür.

Aslında tam bir din ve iman şuuru ile hareket edildiğinde, bu kelimelerin dahi dâvâ edilmeleri lâzımdır. Zira unutulmamalıdır ki; Yahudiler tam iki bin yıl sonra, çoktan ölü hale gelmiş bulunan **İbrânice**'yi hem lisan ve hem de yazı olarak ihyâ etmişlerdir. Ancak biz bu ölçüde bir inat ve gayreti bekleyemediğimiz için, bu gibi kelimeleri dâvâ etmek yoluna istemeye istemeye gitmiyoruz. Fakat bizim endişemiz, bu ihmâl ve lâkaydimiz devam ettikçe, bugün

Eski Dil	*Yeni Dil*
Bu işin saikini, amilini, illetini bir müessire bağlayamamamın sebebi nedir?	**Bu işin nedenini, nedenini, nedenini bir nedene bağlayamamamın nedeni nedir?**



ı ənüz yaşayan pek çok kelimemizi, asâletsiz uydurma veya ı atılı karşılıklarının bastırmak ve unutturmak ihtimâlidir. Gerçekten böyle giderse ***"hayat"*** kelimesini ***"yaşam"***, ***"hâkim"*** kelimesini ***"yargıç"***, ***"gâye"*** kelimesini ***"amaç"***, ***"meşgale"*** kelimesini ***"uğraşı"***, ***"aşk"*** kelimesini ***"sevi"***, ***"heyecan"*** kelimesini ***"coşku..."***, "**ahlâk**" kelimesini "**etik**" in ilh... bastıracaktır. Bu tahakkuk ettiği takdirde, solcu dilbazlar için gerçek bir muvaffakiyet olacaktır. Bunun da Müslüman-Türk çocuklarının zarar hanesine kaydedileceğinden şüphe edilmemelidir!..

Kendi kültürümüzün malı olduğu ve asırlarca kullanılmış bulunduğu halde Türkçe'ye sûikasd hareketi içinde

karşısına çıkarılan frenkçe veya uydurma mukaabiliyle, bizim gayretsizliğimiz yüzünden boy ölçüşememiş ve unutulmaya yüz tutmuş kelimeler saymakla bitmez. Bunlardan biri de ***"şuûnat"***tır. Bu kelime ***"şe'n"*** *(reel)* kökünden gelir. ***"Şuun"*** (realite) bugün artık -maalesef- unutulmuştur... Halbuki daha dün gazete başlıklarında cem'i şekliyle yani ***"şuûnat"*** olarak her gün kullanılırdı. **"Hâricî şuûnat"** veya ***"dahilî şuûnat"*** denilirdi. Bu başlık altında, günün dahilî veya haricî aktüalitesi ele alınırdı.

Artık biz bile ***"Türkçe'ye Sûikasd"*** hareketine karşı çıktığımız halde, bu kelimeyi kullanamıyor ve maalesef ***"aktüalite"*** demek mecbûriyetinde kalıyoruz. Aksi halde kasdimizin anlaşılamamasından korkuyoruz. Bugün herkesin bildiği pek çok kelime bu ***"şuûnat"*** gibi unutulmaya namzed görünmektedir. Güneş altında susuz bırakılan nâdide çiçekler gibi kullanılmaya kullanılmaya solmakta ve millî hâfızadaki izi her gün biraz daha silinmektedir.

İslâmî menşe'li kelimelerin yerine zorla yerleştirilmeye çalışılan yeni kelimeleri, bunlar az çok umûmen anlaşılır hale geldi diye baş tacı etme mukaabilleri olan asil kelimelerin ölümünü hızlandırmaktadır. Gerçekten birçok sağcı yazar bu mantıkla hareket etmekte ve başlangıçta alaya aldığı kelimeleri bilâhere tercihan kullanmaktadır.

Türkçe'ye girmiş olan Arapça ve Farsça kelimeler lisânımızda birtakım değişikliklere uğramışlardır. Onların da millî hançerede kazandıkları telâffuzlara ve millî şuurdaki mânâlarına sâdık kalmak gerektir. Meselâ ***"sokak"*** yerine ***"zukak"***, ***"çark"*** yerine ***"cerh"*** denilemez.

Türkçe'ye sûikasd şekillerinden biri de, onun müstekar cümle yapısını bozmaktır. Bilhassa frenk lisanlarına özenerek Türkçe'nin fâil, mef'ûl ve fiil sırasıyla teşekkül eden cümle yapısı bozulmaktadır. ***"Devrik cümle"*** denilen

bu sûikasd şekline solcular pek çok iltifat etmektedirler. Bunun yanı sıra muayyen tâbir ve söyleyiş şekillerini de frenk lisanlarındaki mukaabillerine benzetmektedirler. Eskiden beri ***"banyo yapmak"*** denirken bugün artık ***"banyo almak"*** denilmeye başlanmıştır. Kahve, çay v.s. için ***"ısmarlama"*** fiilleri kullanılırdı. Bugün bu da aynı zübbelikle ***"almak"*** kelimesiyle ifâde olunmaktadır. Eskiden "**Ne emredersiniz?**" yahud "**Ne ısmarlarsınız?**" diye soran garsonlar bile, artık "**Ne alırsınız?**" diye sormaya başlamışlardır. Türkçe sâdece lâfız îtibâriyle değil bu gizli zübbelikler yüzünden, edâ ve ifâde husûsiyetleri îtibâriyle de frenkleşmektedir. İman ve tarih şuuruna bağlı olanların buna da karşı çıkmaları gerekir.

Bu ifâde bozuklukları bugün alabildiğince çoğalmıştır. O derecede ki, maksadını berrak bir sûrette ifâde edebilecek bir genç bulmak âdeta imkansızlaşmıştı.

*"**Korkunç**"* kelimesinin sırf menfilikte kullanıldığından habersiz *"**korkunç güzel!..**"* diyenlere ne demeli!.. Ya *"**Hayret bir şey!..**"* Bu da ne rezâlet!.. *"**Hayret verici bir şey!..**"* söyleyen yok. Eskiden darb-ı mesel halinde ***"ve minel garâib"*** denirdi. Böyle sözler, şimdiki gençlere ecnebi bir lisandan daha uzak!.. Peki bunlar -bırakın çok eskiyi de- otuz kırk sene evvel yazılmış eserleri dahi nasıl anlayabilecekler!..

11- Türkçe'ye karşı işlenen sûikasdin bir şekli de lisanımızda şöyle böyle bir karşılığı var diye aralarında pek çok mânâ incelikleri bulunan beş on kelimeyi birden boykot etmektir. Meselâ: öteden beri herkesin bildiği *"**savaş**"* kelimesi mevcud diye bunun normal Türkçe'de mukaabili zannedilen sekiz on kelime atılmaktadır. *"**Harb, muhârebe, cidal, mücâdele, cihad, mücâhede**"* ve *"**cenk**"* gibi kelimelerin hey'et-i umûmiyesinin yerine hep bu zavallı

"savaş" kelimesi kullanılmaktadır. Halbuki ***"muhârebe"*** harbin aksâmındadır. Meselâ Birinci Cihan Harbi içinde sayısız muhârebe bulunan bir harbtir. Bunların hepsinin yerine savaş kelimesini ikaame ettiğimizde aralarındaki farklar mühmel kalmaktadır. ***"Cidal"*** ile ***"cihad"*** arasında da birinin dînî bir vasıf taşıması diğerinin taşımaması bakımından fark vardır. Bütün bu kelimelerin yerine *"savaş"*ı kullandığınız zaman lisânın birtakım incelikleri, ifâde kaabiliyeti zâil olmaktadır.

Bir misal vermek gerekirse Türkçe'mizdeki *"ölü"* kelimesi ele alınabilir. Bu, ***"müteveffa, müteveffiye, merhum, merhume, mevta, maslub, maktul...*** ilh" gibi kelimelerin hey'et-i umûmiyesi yerine kullanılmaktadır. Halbuki bütün bu kelimeler arasında fark vardır. Ölü, müslim ise *"merhum"* veya *"merhume"* normal bir ecel ile ölmüşse *"mevta"*, gayri müslim ise *"müteveffa"* veya *"müteveffiye"*, asılarak öldürülmüş ise *"maslub"*, katledilerek öldürülmüş ise *"maktul"* kelimeleri kullanılır. Bu sûretle de ölünün, seçilen bu kelimelerden herhangi birine göre muayyen bir vasfı birlikte ifâde edilmiş olur. Ölümsüz yerine de ***"bâki", "muhalled", "lâyezal"*** ilh... gibi çeşitli kelimelerimiz vardır. Bir eserin ölümsüzlüğü ***"beka"*** değildir. Ondan ***"muhalled"*** kelimesiyle bahsedilir. Bir tesir ***"zâil"*** olur. Olmuyorsa ***"lâyezal"*** diye ifâde edilir.

Türkçe'mizde böyle misaller saymakla bitmez.

Meselâ, ***"mâruf"*** şöhretin müsbet olduğunu ifâde ederken ***"mâhud"*** menfîliği gösterir. Bir suç için ***"ika"*** içinde cebir unsuru bulunan bu fiil ***"icra"*** edildi denir. ***"İfâ"*** ise sadece yapıp yerine getirmedir. ***"Himmet"*** *yüksek* bir yerden yapılan yardımı ifâde eder. ***"Muzâheret"*** ve ***"muâvenet"*** ise başka başka yardımlardır. Bugün bir tek *"eleştirme"* kelimesi:

1- **Tenkid**
2- **Ta'riz**
3- **Ta'yib** (ayıblama)
4- **Te'dib** (edeblendirme)
5- **Ta'zir** (azarlama)

gibi beş kelimenin yerine oturtulmaya çalışılmaktadır. Ya ***"devrim"*** kelimesi, tam on bir kelimenin yerine ikâme olunmuştur. Bunlar;

1- **Tâdil**
2- **Tebdil**
3- **Tağyir**
4- **Tahvil**
5- **Kalb**
6- **Tebeddül**
7- **Tegayyür**
8- **Tahavvül**
9- **İstihale**
10- **İnkılâp**
11- **İhtilâl**

Buna bir diğer misal de ***"yardım"*** kelimesinin karşılığı olan:

1- **Muâvenet**
2- **Müzâheret**
3- **Himmet**
4- **Nusret**
5- **Avn** (aleyke avnellah -Allah'ın yardımı üzerine olsun!-)
6- **Mürüvvet**
7- **Tevfik** (minellahi't-tevfik -yardım Allah'tandır.-)

kelimelerinin ortadan kaldırılmaya çalışılmasındaki gayretkeşliği ekleyelim.

İşte bir lisan böyle fakirleşir!..

Bu kelimeler Arapça diye atılırken Batı dillerinden

gelen kelimeler baş tacı edilmekte ve böylece birçok frenk asıllı kelime, bin yıllık kelimelerimizi boğmaktadır!.. Birkaç misal de bunlara verelim;

"Trafik", **"Seyrüsefer"**i
"Lokal", **"Mahfel"** ve **"Mahallî"**yi
"Kariyer", **"meslek"** ve **"Mevki-i İctimâî"**yi
"Kuaför", **"Berber"**i
"Enternasyonal", **"Beynelmilel"**i
"Realite", **"Şuûnat"**ı boğmuş ve yok etmiştir.

Bunun gibi lisanımızda kullanıla kullanıla pek çok incelik kazanmış bulunan kelimeleri kasden boykot edip, unutturmaya çalışarak bunların yerlerini ancak kaba çizgilerle karşılayan Türkçe (!..) menşe'li mukaabillerini ikaame etmeye çalışmak, lisânımıza vurulmuş ağır bir darbedir. Her mü'min, derin bir tefekkür ve tahassüsün mahsulü olan bu kelimeleri yaşatmak için canla başla çalışmalıdır.

12- Lisanımız câhillerin elinde bir tecrübe tahtası hâline gelmiştir. Bizim tahsil senelerimizde meb'usa ***"saylav"*** denilmekteydi. Bugün ***"milletvekili"*** kelimesi yerleşmiştir. Daha önceleri **"musannif"** (tasnif edici) denilen dosyalarımızın üzerinde ***"sıralaç"*** yazıyordu. Bugün bunun gibi mevsimlik kelimelerin yerinde yeller esmektedir.

Halbuki, insanlar, eserlerini, his ve düşüncelerini gelecek nesillere ulaştırabilmek için yazarlar. Lisan, böylece bir nesil içinde birkaç kere değişirse, yazarlar, hangi kelimeleri kullanacaklarını nasıl tâyin edebilirler. Bunun için fal mı baktıracaklardır?.. Üstelik yeni kelimeler ekseriya ilk teklif edildikleri mânâ ve lâfız husûsiyetlerini kaybederek bir de zamanla değişikliğe uğramaktadırlar.

Lisan içtimâî bir müessese olmak îtibâriyle cemiyetin müşterek bir mahsûlüdür. Fertlerin buna müdâhalesi asla câiz değildir. Belki san'atkârların, halk içinde yaşayan

mahallî kelimeleri kullana kullana şumûllendirmeleri sûretiyle cüz'î ve ferdî bir tesirleri mevzuubahs olabilir. Fakat bizdekiler bu gibi kelimeleri de esas mecrâından kaydırmakta ve lisanda karışıklıklara sebep olmaktadırlar. Meselâ bir yorum kelimesini ele alınız. Bugün "**tefsir, tâbir**" ve "**tahlil**" mânâlarında kullanılarak tam bir karışıklığa sebep olmakta değil midir?.. Halbuki, **yorum**, yerleşmiş mânâsıyle *"tâbir etmek"* karşılığındadır ve uzak alâkadardan hareketle mânâya ulaşmaktır. Onun için rüya yorulur yani tâbir edilir. Diğerlerinin bu mânâ ile hiçbir alâkası mevcud değildir. Bunun gibi ***"ödül"*** kelimesi de dar bir mânâda güreşlerde kazanana verilecek mükâfatı ifâde etmekte idi. Bizim çocukluğumuzda dipdiri olan ***"mükâfat"*** kelimesi atılarak yerine ***"armağan"*** konulmuştu. Bu kelime artık Türkçe kabul edildiğine göre neden bu da atılarak yerine "**ödül**" konulmuştur. Sırf nesillerin birbirini anlamaması için değil mi?!. ***"Beyan"*** ve ***"beyanat"*** kaldırılarak önce "**demeç**" kelimesi uydurulmuştu. Bir müddet sonra bu da kaldırılarak "**bildiri**" denildi. Bugün bu da değiştirilerek ***"bildirge"*** uydurulmuştur. Şimdi "**beyan, beyannâme**" gibi kelimelerin mahsus mânâları yerine bu uydurulmuş piç, asâletsiz kelimelerin hangisini kullanabileceğini tâyin edebilen bir kabadayı mevcud mudur?!. Bütün bunlar lisan mes'elesinde ilmin îcablarına riâyet etmemekten ve gerçeği İslâm düşmanlığının hissî icablarına fedâ eylemekten doğmaktadır. Bu mevzuda ilmin doğru ölçüsünü rahmetli **Ali Fuad Başgil** Hocamızın küçük fakat mânâsı büyük ***"Türkçe Mes'elesi"*** isimli kitabındaki şu misal ne güzel aksettirmektedir:

*"Rivâyet olunur ki, eski Roma'nın şiddet ve dehşetiyle meşhur olan hükümdarlarından **Tiberius** bir gün Roma âyânına yaptığı bir hitâbede uydurma bir kelime kullanıyor.*

Yüksek otoritesini iyice göstermek için olacak ki; kelimeyi bir iki defa üstüne basarak tekrarlıyor. âyândan (senatörlerden) ***Marcellus,*** *hükümdârın sözünü keserek, memleket diline hürmet etmesini ricâ ediyor. Derhal efendisini müdâfaaya atılan saray adamlarından* ***Capito*** *diyor ki:*

*"****Marcellus****!.." Bahis mevzuu ettiğin kelime tutalım ki; memleket dilinden değildir. Fakat madem ki; Roma İmperiumu'nun şanlı sâhibi* ***Sezar****'ın ağzından çıkmıştır, artık memleketli olmuştur. Bilesin ki;* ***Sezar*** *her şeyin üstünde ve her şeye kaadirdir."*

Bunun üzerine ***Marcellus*** *salonu kaplayan soğuk bir sükûn perdesini yırtarak sâde hikmet ve hakîkat olan şu cevâbı veriyor:*

*"- **Capito** yalan söylüyor.* ***Sezar****!. Sen dilediğin insanlara Roma vatandaşlığı sıfatı verir, mevki ve rütbe ihsan edersin, fakat memleket dilinden olmayan bir kelimeye Romalı olma hakkını veremezsin.."*

Elbette veremez, zira bir memleketin dili, o memleket tarihinin ve psiko-sosyolojik varlığının mahsulü ve asırlar içinde nesillerin birbirine devredip emânet ettiği bir ocak mîrâsı ve bir ecdâd mülküdür. Bunda kimsenin, hükümet adamı sıfat ve otoritesi ile tasarrufa hakkı yoktur.."[62]

Ne yapalım ki; bizim tarihimizde ilmin hakîkatini zâlim devlet adamlarına karşı böylesine haykıran bir **Marcellus** çıkmamıştır!..

BİR DİĞER MES'ELE

Türkçe'yi imlâ ve telâffuz bakımından anarşiye sürükleyen darbelerin başında ***"Harf İnkılâbı"*** gelir. Bu mes'elenin birçok veçhesi vardır. Biz bunun üzerinde sırf lisana verdiği zararlar yönünden bir nebze durmak istiyoruz:

62 **Ali Fuad Başgil** - *Türkçe Mes'elesi*, sh. 10-11.

Harf İnkılâbı, Türk Dili'nin asırlar içinde kazandığı ses husûsiyetlerini muhâfaza gayreti gütmeyen, ilmî liyâkati olmayan, fakat sâdece inkılâb taassubu îtibâriyle Birinci Reisicumhur'un teveccühünü kazanmış bulunan bir hey'et mârifetiyle ve alelacele gerçekleştirilmiştir. Bu yüzden pek çok eksikleri ve kusurları mevcuttur. Bunların Türkçe'ye tesir edenlerini, kısaca hulâsa edeceğiz. Ancak, İslâm harfleriyle gösterilmesi mümkün olan yanlışlıkları ortaya koymaya imkân olmadığından sâdece Lâtin asıllı yeni harflerle okur - yazar olanlara sırf bu harflerle îzâhı mümkün olan hususları arz edelim:

1- Türkçe'de ***"n"*** sesine tekaabül eden biri kalın diğeri ince telâffuz edilen iki ayrı ses vardı. Bunların kalını İslâm Harfleriyle ***"sağır kef"*** denilen harfle yazılırdı. Meselâ: ***"son"*** kelimesinde olduğu gibi. İnce **"n"** sesi ise ***"nun"*** harfiyle gösterilirdi. ***"Sen"*** kelimesinde olduğu gibi. Lâtin asıllı yeni alfabede bu incelik fedâ edilmiştir. Bu sebebledir ki; kelimeleri, doğru telâffuz eden birinden bizzat işitmedikçe ve bu hususta gerekli kulak terbiyesini kazanmadıkça gerektiği şekilde konuşmak mümkün değildir. Nitekim cumhûriyet nesilleri bu iki sesin mevcud olduğu kelimeleri, lâyıkıyla telâffuz edememektedirler. Dikkat edilirse burada zikrettiğimiz misallerin ikisi de Türkçe kelimedir. Arapça asıllı kelimeler ele alınırsa, mes'elenin vahâmet ve ciddiyeti daha da artmaktadır. Şöyle ki:

"Ayın" ve ***"elif"*** harfleri arasındaki telâffuz farkı da ortadan kalkmıştır. Halbuki, bu yalnız telâffuz farkı değil, imlâ ve -çoğu kere mânâ îtibâriyle de- birçok karışıklıklara meydan vermektedir. Meselâ elifle yazılan *"âli"* âlete müteallik demek iken, ayınla *"âlî"* ***yüce,*** ulvî gibi mânâlara gelmektedir. Telâffuz farkından kat'annazar bu iki kelimeyi Lâtin asıllı yeni harflerle yazıldığı anda, hangi mânâya

hamletmek gerektiğini kestirmek cidden müşkül olmuştur. Bu hususda verilebilecek misaller nâmütenâhî çoktur. Biz, bir başka misal daha zikrederek Lâtin harflerinin Türkçe'ye îras eylediği diğer bir mazarrata geçelim:

İslâm Harfleri'nde bugünkü ***"s"*** ye tekaabül eden üç ayrı harf vardır. Bunlar ***"sad, sin"*** ve ***"peltek se"***dediğimiz harflerdir. Bu üç harfin telâffuzu da birbirinin aynı değildir. Bir kelimenin bunlardan herhangi birisiyle yazıldığı takdirde çoğu kere mânâsı da değişmektedir. Meselâ: ***"Âsâr"*** kelimesi **"sad"**la yazıldığı zaman ***"asırlar"*** mânâsına geldiği halde, ***"peltek se"*** ile yazıldığında ***"eserler"*** mânâsını ifâde etmektedir. Bunun gibi ***"zı, ze"*** ve ***"dat"*** harfleri için de yeni alfabede sadece bir zavallı ***"z"*** harfi kullanılmış ve bütün bu harflerin gördüğü vazife ona yükletilmiştir. Meselâ "**zeki**" kelimesi "**zel**" ile yazılırsa "**temiz**" mânâsınadır. Bu durumun pek çok misali vardır. Bu yüzden lisanımızda müslümanlığımızın tabiî bir neticesi olarak yerleşen binlerce kelimeyi doğru telâffuz etmek ve yazmak imkânı âdeta tamamen kaybolmuş bulunmaktadır. Harf inkılâbını yapanlar esasen menşei Kur'an olan bütün bu kelimeleri ortadan kaldırmayı daha o zaman plânlamış bulunduklarından kabul ettikleri yeni alfabenin bu mahzurlarını kaale almamışlardır. Gerçekten harf inkılâbını yapan hey'ete dâhil bulunanlardan **Yâkub Kadri Karaosmanoğlu**'nun şu sözleri bu husûsu bizzat ve açıkça ortaya koymakta ve bu inkılâba hâkim olan zihniyeti göstermektedir:

*"- Harf mes'elesinden sonra bir de imlâ mes'elesi ile karşı karşıya kaldık. Gerçekten bu güçlüğü **Ahmed Cevad**'ın müşkülpesentliği, daha doğrusu ilmî titizliği büsbütün zor bir hâle sokmuştur. Meselâ mâzî sigaları* **"d"** *harfi ile nihâyet bulurdu. Gitmişdi. Gelmişdi gibi... O ise, hayır diyordu. Bunların doğrusu gitmişti, gelmişti şeklin-*

de olacaktır. Bu durum bizde isyan duygusu uyandırıyordu. Çünkü, diyordu alfabede yalnız sesli ve sessiz harf yok, bir de şiddetli harf var. Şiddetli harften sonra gelen **"d"***ler* **"t"** *olacak. O şiddetli harflerden biri de* **"ş"***dir. Onun için "ş"den sonra gelen* **"d"***ler* **"t"** *olacak. Sonra sıra bizim isimlerimize geldi. O zamana kadar* **"b"** *ile biten isimlerin sonu da* **"p"** *olacaktı. Meselâ benim ismim* ***"Yakub"****dur. İlle de bunu* **"p"** *ile yazacaksın dediler. Ben tabiî buna râzı olmuyorum, değiştirmem diyorum. Oradan kan ter içinde doğru* ***Atatürk****'e gidiyoruz. Çünkü o, müşküllerimizin halli için bizim hocamız.*

"- Gider gitmez; efendim dedim, bir de benim mes'elem çıktı."

Atatürk; *nedir o mes'ele?.. diye sorunca:*

"- İsmimi ***Yâkup*** *yapmak istiyorlar" dedim. Ve devam ettim:*

"- Benim ismim bir defa beynelmileldir, her yerde ***"b"*** *ile yazılır. Tevrat'ta* ***Jacob*** *diye geçen bir isimdir. Kur'an da geçen bir isimdir.* ***Yâkub Sûresi*** *vardır."*

Bunun üzerine ***Atatürk*** *gülerek dedi ki:*

"- Abe birader, sen de beynelmilel bir isim almasaydın."

Baktım ki, büsbütün ***Yâkub****'u hatta "p"yi bile kaybedeceğim, "pekiyi" dedim."*[63]

Harf İnkılâbı çalışmaları üzerinde son derecede câlibi dikkat hâtıralar nakleden **Yâkub Kadri Karaosmanoğlu** bu inkılâbın Türkçe'ye üzerinde durduğumuz harf eksiklikleri sebebiyle verdiği zararları **M. Kemal Paşa**'nın bile kabul eylediğini gösteren şu beyanda bulunmaktadır:

".....Bu gezisinden dönüşünde ***Atatürk*** *dedi ki: Bir şeyi değiştirmeye mecbûruz. Biliyorsunuz eski yazıda "hı" vardır. "hı"yı nasıl okuyacağız?.. Avrupalılar bu maksadla* **"ha"***nın*

63 Bkz: **Mustafa Baydar** - "Zoraki Diplomatın Dedikleri", *Cumhuriyet Gazetesi*, 13 Aralık 1970 tarihli nüsha.

yanına **"k"** *harfini ekliyor.* ***Atatürk****, bunu kabul ettirememiş gittiği yerlerde. Efendim o da* **"ha"** *bu da* **"ha"** *demişler. Gerçekten Türkçe'mizde* **"hı"** *pek bariz değildir"*[64]

2- Lâtin asıllı yeni alfabe de bu harf eksiklikleri bazı kelimelerin birbirine karışmasından başka tamamen ters mânâda telâkkîsine sebep olacak derecede telâffuz hatalarına meydan vermektedir. Meselâ; ***"helâk"*** kelimesinden gelen ***"hâlik"*** ile ***"halk"*** kelimesinden gelen ***"hâlik"*** kelimeleri yeni alfabe ile birbirinden ayırd edilir bir şekilde yazılamamaktadır. Halbuki bunların birisi yok edici, diğeri ise var edici mânâsındadır. Bu hata İslâm Harfleri'ndeki ***"kaf"*** ile ***"kef"*** arasındaki farkın ihmâlinden doğmuştur. Halbuki bu ihmal bizzat "**inkılâb**"ın kendisini de gayet çirkin bir mânâda isti'mal edilir bir hâle sokmuştur. Gerçekten, ***"kelb"*** kökünden gelen ve köpekleşmek demek olan ***"inkilâb"*** kelimesi yeni nesillerce ***"inkılâb"*** yerine bol bol kullanılmaktadır.

Bu ***"kef"*** ve ***"kaf"*** kelimeleri arasındaki farkı kaale almamak bugünkü nesillerin Türkçe'sinde çok vahim hatalara yol açmıştır. Gerçekten bir ***"kaanun"*** kelimesini ***"kânun"***dan ayırd etmek imkânsız olmuştur. Bunu iki "a" harfi kullanarak yazmak da doğru olmadığına göre ***"k"***den sonra gelen ***"a"*** harfini incelttiğimizde ortaya başka bir kelime olan ***"kânun"*** çıkmaktadır. Zira, bu işaret ***"kaf"*** harfini ***"kâf"***a çevirmektedir. Bu sebepledir ki; dînî metinlerde sık sık geçen ve ***"söyledi, buyurdu"*** mânâsında kullanılan ***"kaale"*** kelimesini Lâtin Harfleriyle yazmak asla mümkün değildir. Türkçe'mizde ***"kale"*** Arapça'nın ***"kal'a"***sı yerine kaaim olarak mevcûd bulunduğuna ve ***"kaale almak"*** tâbirinde geçtiği gibi diğer bir kelimemiz daha olduğuna göre, gelin de siz işin içinden çıkın bakalım!..

Misâller saymakla ve göstermekle bitmez.

---

64 Bkz: Aynı gazete.

Ancak, şu kadarını söyleyelim ki; bu harf inkılâbı alelacele yapılmamış olsaydı bile bu hataların çoğunu bertaraf etmek yine de mümkün olmazdı. Çünkü İslâm Harfleri'yle yazılmış metinleri ekseriya kendi lisanlarında ve tabiatiyle Lâtin Harfleri'yle yazmaya çalışan müsteşrikler yani Şarkiyat âlimleri de ilmen ***"transkripsiyon"*** denilen bir usûlü tatbike mecbur kalıyorlar. Bu usûlde İslâm Harfleri'nin husûsî telâffuz, inceliklerini göstermek için birçok ayrı şekil ve işâret kullanmaktadırlar. Bu ise, İslâm Harfleri'ni okumaktan çok daha güç olmaktadır. Demek ki; Lâtin Harfleri'nin Arapça kelimeleri ve bu lisandaki ses husûsiyetlerini karşılamaya tabiaten istîdâdı yoktur.

Velhasıl Lâtin asıllı yeni alfabe, genç nesiller için, kelimeleri doğru telâffuz eden birinden duymadıkça onların ses husûsiyetlerini gerektiği gibi telâffuz edebilme imkânını büsbütün ortadan kaldırmış ve Türkçe'yi ahenksiz bir lisan haline getirmiştir.

3- İslâm harflerinde ***"hemze"*** ile gösterilen ses inkıtâları da Lâtin asıllı yeni harflerde kaybolmuştur. Bugün ***"me'mur, te'lif, te'sir"*** gibi kelimeleri doğru telâffuz eden rastlanılamamaktadır...

Bu ses inkıtâları İslâm yazısında bazan ***"ayın"*** harfiyle de karşılanırdı. ***"Mi'de, ta'mir, ta'mik"*** gibi.

Menşei Kur'an olan ve lisanımıza İslâm ve iman zarûretiyle girmiş bulunan bu gibi kelimelerin genç cumhûriyet nesillerinin ağızlarındaki telâffuz şekillerinin, aramızda yaşayan gayri müslimlerin telâffuzlarından hiçbir farkı kalmamıştır. Gerçekten ***"mi'de"***yi ***"mide", "te'sir"*** i ***"tesir", "me'mur"***u ***"memur"*** şeklinde ve ilh... telâffuz eden hatta az çok okumuş yazmış genç Türklerin güzel Türkçe'mizi telâffuzları yürekler acısı bir sefâlet manzarası arzetmektedir.

Hele haberlerde ***"eşkâl"***i ***""eşgal", "irtikâb"***ı ***irtikab"***

sûretinde telâffuz edenlerin telâffuz hataları saymakla bitmez!.

Bu mes'eleyi İslâm harflerini bilmeyenlere bundan daha mufassal ve müdellel bir sûrette îzah imkânı bugünkü alfabe ile maalesef mümkün olmadığından bu kadarla kesiyoruz. Bunun içindir ki, Müslüman Türk gençlerine her vesile ile ***"İSLÂM HARFLERİNİ ÖĞRENİNİZ!.."*** diyoruz.

Yukarıda ifade etmiş olduğumuz gibi Latin harflerinin mazarratlarını yine Latin harfleri ile tam bir sûrette ifade etmek mümkün değildir. Bu sebeple buna dâir **Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi**'nin "**Lâtin Harflerinin Mazarratları**" başlıklı yazısını hiç olmazsa bu yazıyı bilenler için bir ibret vesikası olarak iktibas ediyoruz. Mâlum olduğu üzere Şeyhülislâm **Mustafa Sabri Efendi** Yunan Harbi nihâyetinde **M. Kemal Paşa**'ya muhâlefeti dolayısıyla Gümülcine'ye yerleşmiş ve orada "**Yarın**" adında haftalık bir gazete ile kemalist inkılâplara karşı muhâlefetini yürütmüştü. Bu makale de o gazetede yayınlanmıştır. Yunanlılar'la 1930 Yılı'nda imzalanan "**İkamet Ticaret ve Seyri Sefain Anlaşması**" dolayısıyla Gümilcine'den çıkarılmış, O da buradaki neşriyatına son vererek Mısır'a gitmiş ve 1952 Yılı'nda orada vefât etmiştir. Rahmetullâhi aleyh.!



يكى تورك حرفلرينك مضرتلرى

حرفلرينى قطع ايتمك اولديغنى بوندن اولكى مقاله‌مزده سويله‌مك ، يكى يازى ايله قرأن كريمى وعربجه كلماتى ، معلوم ومعين حروف وعضارجنه خلل كتيرمه‌دن يازمق

انقره حكومتنك امر وجبرى ايله لاتين حرفلرينك تورك ياده تطبيقندن مقصد ، تورکلرك قرأن كريم ايله مناسبت ومعا ـ

قابل اولمادیغنی ده مدللا عرض ایتدك .

اولا بو یازیده قرآن کریم حرفلرینك بر خیلیسی اکسیك اولدیغنی آکلاتدق مسئله‌نك فوق‌العاده اهمیتنه بناء دهاده آکلاتاجغز :

برکره بو یازینك ایچنده (ع) حرفنك یرینی طوتاجق ، واونك صداسنی ادا ایده جك هیچ بر حرف یوقدر . بوسببدن تورکیاده یکی حرفلرله (علم)ی (ایلم) ، (معلوم) ی (مالوم) ، (عادی)یی (آدی) ، (عدم) ی (آدم) ، (عقد) ی (آقید) ، (سرعت) ی (سورآت) (عائد) (آایت !) شکلنده یازیورلر . کچن کون استانبول غزته‌لرنده یکی حرفلرله یازیلی برفقره اوقویوردم : (تیبی آدلی) دییه کوزومه برشی ایلیشدی . بونه‌در ؟ دییورم . مکرسه (طب عدلی) دکلی ایمش ؟ بوکا ، أیچه دوشوندکدن صوکره انتقال ایده بیلدم . هیمزك بیلدیکی زوالللی ترکیب بویله طانیمش . یاجق برحاله کلمش . (عدلی) یی (آدلی) . یاپمشلر . چونکه یکی یازیده (ع) حرفی یوق ؛ (طب) ی‌ده (تیبی) یاپمشلر . چونکه یکی حرفلر آرمسنده (ط) ده اولمادیغندن اونك یرینه (ت) یازیورلر . (عائد) ك (آایت) اولوشی‌ده (موجود) ، (محمود) و (تدقیق) کبی برخیلی کلمه‌لرك (د) لرینی (ت) یه تبدیل ایتمکدن ایلری کلمشدر .

دها ، یکی حرفلرده (ذ) ده اکسیك . اونك ایچین بو پلتفك (ذ) ك یرینه کسکین (ز) قوللانیورلر . حال بوکه بوحرفلر بولوندیغی کلمه‌لرك معناسنده مهم فرقلر وباشقه‌لقلر وجوده کتیریرلر . مثلا (ذکی) کسکین عقللی معناسنه و(زکی) طاهر معناسنه‌در . یینه مثلا (ژائد) ایله (ذائد) ك عربجه‌ده معنالری قطعیاً آیریدر . برنجیسی هرکسك بیلدیکی معنای افاده ایتدیکی حالده ایکنجیسی (دافع) معناسنه‌در . کذلك (ذیل) باشقه ، (زیل) باشقه شیدر . (ذرع) باشقه ، (زرع) باشقه‌در . (نذر) بیلدیکمز آدامق معناسنه ایکن ، (نزر) آزاجق شی دیمکدر . وبز بونلرك یوز لرجه ، بیکلرجه مثالی تعداد ایتمك بیتیرمه‌میز . بوراده نه سویلمك ایسته‌یوردق ؟ ایشته لاتین حرفلری بزم یازیمز اولونجه وبوحرفلر آرمسنده نه (ع) ، نه‌ده (ذ) بولونمایجه بز قرآن کریمی یکی یازی سایه‌سنده اعوذ بسمله . صندن اعتباراً غائب ایتمکه باشلادیغمزی آب آشکاره کوروبورز . زیرا بوندن

←

صوکره (اعوذ) یوقدر ، (ثه‌ثوذ) واردر . یعنی صیغینمق مضاسنه اولان (عوذ) دن مشتق برمضارع متکلم صیغه . سنك یرینه مضاسز ومناسز برلفظ مهمل کچمشدر . « قرآن کریم لاتین حرفلری ایله ده یازیلا بیلیر ! » دییه‌رك ، چوجوق آلداتیرکن مسلمان آلداتمق کوزینه کسدیرن چابقینلر نرده ایسه‌لر قارشیمه جیقسینلر ؛ اولا شو اعوذ بسمله‌یی یکی حرفلرله یازسینلرده بن‌ده اونلرك آلتنی قاریشلایم ! (اعوذ) نك [ع] نی شویله دورسون حتی یالکز (ذ)لی(ز) یه تبدل ایتمکله مضاسی‌ده کلیاً تبدل ایدر . چونکه (ز) ایله (اعوز) (صیغینیرم) مضاسنه دکل‌ده (بولونماز اولورم) مضاسنه‌در .

یکی یازیده (خ) نك ده بولونماسی وبونك یرینه (ح) ایله [هـ] آره‌سنده مشترك (آش) حرفنك قوللانیلمسی بو اوچ حرفدن هر هانکیسی متضمن اولان بیکرجه کلماتك لفظ ومضاسنده عظیم تخریباتی موجب اولور . اومیانده (هاجر) ایله (هجر) ، (نهر) ایله (نحر) ، (خمار) ایله (حمار) ، (حد) ایله (خد) (حل) ایله «خل» [سرکه مضاسنه] (احوال) ایله (اهوال) (خلق) ایله (حلق) [بوغاز] (صالح) ایله (سالخ) و (سالح) [مضاسی جوق فنا] (احترام) ایله (اختزام) [ثولوم]

(خالق) ایله (حالق) [اوغورسز مضاسنه کلیر] حتی (خالق) ایله (هالك) ده بری برندن تمیز ایدیله‌من اولور . چونکه تورکیاده لاتین حرفنك (ك) نی‌ده آندیار (ق) ی مشترك قوللانیورلر . (خ) (ح) (هـ) فرق قالمادیغی کبی (ص) ایله (س) ده تفریق ایدیلدیکی وایکیسنك یرینه (س) قبول ایدیلدیکی ایچین (مخصوص) ایله (محسوس) ده بری برندن تمیز ایدیله‌من .

یکی یازیده (س) حرفی بوتون (ص) لرك یرینه کچمکله قالمایوب اوچ نقطه‌لی (ث) حرفی‌ده یرینه (س) صوتی واشارتی ایله افاده ایدیله‌جکدر . بوسبیله عربجه‌نك کرك (ص) لی وکرك (ث) لی نه قدر کله‌لری وارسه هپسنك یا معادن فارغ رحاله کلمسی ، یعنی کله‌لکدن چیقمسو ویاخود کندی مضاسنه مغایر مضاره دلالتله ماوضع لهنی شاشیرماسی اقتضا ایدر . (ثمین) ایله (سمین) (اصالت) له (اسالت) [اوزونجه یوزلی اولمق] (صوره) ایله (سوره) (ثنا) ایله (سنا) (عبس) ایله (عبث) (لبث) ایله (لبس) [التباس مضاسنه] (اساس) ایله (اثاث) [أو اشیاسی] (ثلاثة) ایله (سلاسة) (ثمر) ایله (سمر) [کیجه صحبتی] (قصر) ایله (قسر) (نثر) ایله (نسر) و (نصر) هپسی قارما قاریشیق برشکل آلیر . (نصر) ی (نثر) ایله (نسر) دن

تفریق ایچین نونك اوكنه (آ) صائتی یازمرق مابعدنده قالین (ص) مخرجی كوسترمكه جالیشسه كر بوسفرده نونه برقالینلق عارض اولهرق جیغیرندن جیقار . حال بوكه خالص عربجه ده یعنی قرآن كریم عربجه سنده (النصر) كلمه سنك نونی ، آلت طرفنك قالینلغنه رغماً اینجه لكی محافظه ایده جكدر . اونك ایچین نونك اوكنه لاتینجه ده مطلقا (n) صائتی یازمق اقتضا ایدر . فقط بودفعه ده صادك قالینلغی كوسترمك امكانی قالماز . چونكه اونك یرنده لاتینجه ده (s) یازیلیدر .

لاتین حروفی ایله كلمات عربیه نك یازیلامیه جغی حقنده كچن مقاله مزده درمیان ایتدیكمز دعوامزی اثبات وایضاح مقصدیله بومقاله ده پك چوق امثله وشواهد ایراد ایتدك ، وهنوز بومسئله نك موجب اولهجغی الفاظ ومعانی تخریباتندن بیكده برنمونه سنی كوسترمش اولمادیق . قارئلریمزی اوصاندیرمامق ایچین (ص) ، (ط) و (ظ) نقصانلرینك مثاللرینی ده بوسبوتون ترك ایتدك . یالكز بونقطه ده مثلا (معروض) كلمه سنك (ماروز) و (منتظماً) كلمه سنك (مونتازامان) ، (تعطیل) ك (تاتیل) ، (طارق) ك (تاریك) (تعظیم) ك (تازیم) (ناصم) ك [قازیم] شكلنده تاصل بچمسز بر حاله كلدیكنی سویله مدن كچه میه جكز .

بومثاللر یكی تورك حرفلری ایله عربجه كلمات وقرآن كریم ، كلی تغیراته اوغرامادن یازیلامیه جغنك دلائل عقلیه وشهودیه سیدر . مبحوث یعقوب قدرینك تورك یازمه غزته لرنده كی تصریحاتندن نقلاً كچن مقاله ده یازدیغمز فقره ایسه مدعامزك دلیل فلسفی تشكیل ایدیوردی . چونكه « یكی آلفابه سایه سنده آرتق شاپقه لی حافظلر قالیه جق » دیمك نه دیمكدی ؟ « قرآن كریمك ایشنی شاپقه ایله بیتیرمك ایسته دك . لكن احمق خلق بونی آنكلا . یامادی . حالا شاپقه آلتنده حافظلق یاپمغه ومسلمانلق صائمغه جابالامق غیرابتی كوسترلره شاهد اولویورز . شاپقه یه كوردوره مدیكمز ایشی ، یعنی قرآن كریمی قالدیرمق ایشنی شیمدی یكی آلفابه یه كوردوره جكز » دیمك دكلیدر ؟ باخصوص تورك رئیس جمهورینك : « یكی حرفلر بزه دها نلر تأمین ایده جك ، كوره جكسكز ! » طرزنده كی بیاناتندن ملهم اولهرق یعقوب قدری بوقاریكی سوزی سویله مشدی .

بوندن صوكره تورك یازه یكی حرفلر دن باشقه سیله یازی یازیلایه جغنی واوقو . نمیه جغنی كسبی بوحرفلرك ده قرآن كریمی یازمغه قابلیتی اولمادیغنی وقابلیتی اولمادیغی ایچین تورك یازه تطبیق امر ایدیلدیكنی دها ای آنكلامق مقصدیله یكی آلفابه اصولنه توفیقاً قرآن كریمك قیصه سوره لرندن برینی شوراجقده یازمرق بوبحثك برنجی قسمنه عائد سوزمزه خاتمه ویرهلم .

ایشته مثلا : « الم ترَ » سوره‌سی فرض محال اولهرق یکی حرفلرله یازیلسه شو شکله انقلاب ایده‌جکدر :

« ئەلەم ترا فیفه فاله رابیوقا بیأسحابیلفیل ئەلەم یجعل کیدهم فی تازلیلین وئەرسەله آلەیهم تایران ئەبابیله تەرمیهم بحجاراتین مین سیججیلین فه جالەحوم قا آسفین مەقولین »

یکی حرف افلابنك ، حروف عربیه‌یی اونوتدیرمق واسطه‌سیله قرآن کریم یازیسنی اوقونماز وطانماز برحاله کتیره‌جکی حقنده‌کی ایضاحات کافیه‌مزه قارشی بالکز بر قاچامق نقطه‌سی قالیر :

« تورکیا خلقی بوندن صوکرا لاتین یازیسنی قوللانمقله برابر قرآن کریم یازیسنی ده آیریجه محافظه ایدرلر ؛ یکی یتیشن جوق جوقلره هر ایکی یازی اوکرەتیلیر ، بونی قوللانیرلر ، بویله ایلەده کتاب مقدسلرینی اوقویوب یازارلر » دینیلەبیلیر .

لکن بواعتراضه محل یوقدر . چونکه نسل آتینك ایکی دورلو یازیی بیلمسی تحصیل وتعلم ایتمه‌جکی بالی بر شیدر . باخصوص اسکی یازی کوچ اوکرەنیلمك بهانه‌سیله آتیلدیغی وحقیقتده قرآن کریمی اونوتدرمق غایه‌سی تعقیب اولونديغی حالده مقصد خلافه کری دونوب ده « بریازی یی یوکسونن ملت ایکی یازی یی اوکرەنیر » ؟ . بو بر !

ایکنجیسی بواعتراضه محل براقمیه‌جق براهر واقع واردر . شویله‌که : بوندن اولکی مقاله‌مزده لاتین حرفلرینك تورکیاده قبولنه علاوةً ، حروف عربیه ایله یازیلی آثارك منع اولونا جغنی ده قویاً ظن ایتدیکمزی یازمشدق . آره‌سی هیچ کچمه‌دن وقوعات بزی تصدیق ایتدی . ایشته انقره « أوت افندم ! » مجلسنده اتفاق ایله قبول ایدیلدیکنی برایکی کون اولکی استانبول غزته‌لرنده اوقودیغمز یکی حرف قانونك طقوزنجی ماده‌سی :

« بوتون مکتبلرك تورکچه یاپیلان تدریساتنده تورك حرفلری قوللانیلاجق » اسکی حرفلرله مطبوع کتابلرله تدریسات اجراسی ممنوعدر . »

ایشته بوماده بالطبع قرآن کریم تعلیم وتدریسنك ممنوعیتی‌ده شامل وکافل در . انا لله وانا الیه راجعون وسیعلم الذین ظلموا ای منقلب ینقلبون .

مصطفی صبری

لاتين حرفلرينك دينه ضرری وارمی ؟

بو سؤالی بکا شفاهاً وتحریراً صورانلر اولدی . بن بو سؤاله جواب ویریرکن علاوه ایده‌جکم که تورکیاده‌کی حرف انقلابنك دینه ضرری اولدقدن باشقه علمه ده ، ملیته ده ، حریته ده ، ثروته ده ، مدافعهٔ مملکته ده ضرری واردر . لکن یکی تورکیا حکومتی ، بونك الك زیاده مضرت دینیه‌سنه هوسلنه‌رك تطبیق تعمیمنه قیام ایتشدر . اوته‌کی ضررلر انقره حکومتنجه مطلوب وملتزم اولمامقله برابر دینی اضرار ایتمك خاطری ایچین اختیار ایدیلش فداکارلق نوعندن معدود اولهبیلیر .

حرف انقلابنك دینه ضرری ناصل اولور ؟

متضرر اولهجق دیندن مرادمز بالطبع دین اسلام اولدیغی‌کبی انقره حکومتنك اسلام دینینه سنه‌لردن بری سوء قصد ایتدیکی ده ، برآزکوزی ، برآز عقل واذعانی وبرآزده صمیمیت وانصافی اولانلرك معلومیدر . انقلابك معناسی دونمك اولدیغنه نظراً فی الواقع بو دونمه حکومتی مسلمان دینینه ضربه ایندیرمك مقصدیله خلافت اسلامیه‌یی الغا ایتمش ، قاناماماش : محاکم شرعیه‌یی الغا ایتمش ؛.. قاناماماش : دولتك دینی اسلام اولدیغنی الغا ایتمش ؛.. قاناماماش : نکاح شرعی‌یی الغا ایتمش ؛.. قاناماماش : قاضیلری آجمش ؛.. قاناماماش : شاپقه کیمکی امر ایتمش ؛.. قاناماماش : جوامع شریفه‌یی قادرو خارجنه چیقارمش ؛.. قاناماماشدر !. مسلمانلق ملغی ومنوعدر !

دیوب ایشك ایچندن چیقاجق اما ، هر نه دنسه ، دیلنك آلتنده واوستنده دولاشدیردیغی بوسوزی خلقك قالین نفاسنه واولکون دینینه دوقونمغه کفایت ایده‌جك برصراحتله سویله‌یه‌مدیکندن وبونکله برابر سویله‌مك آرزوسنی‌ده یکه مدیکندن دولایلاجلی یوللاردن مقصدینی تعقیب ایدرك احتراصات لادینیه‌سنی تطمینه چالیایوب دوریور .

یکی تورکیا حکومتی دینسزلك وادیسنده قطع ایتدیکی مرحله‌لرله بر دورلو قناعت ایده‌مدیکی جهتله بویولك صوك مرحله‌سنه ایرمك وبوبابده أوه‌له‌یوب کوه‌له‌یوب ده سویله‌مدیکی صوك سوزی سویله‌مك ایسترکن دینسزلك غایه‌سنه متوجه کیدیرمه بریول کشف ایتمك نوعندن اولهرق اسلامك کوز بیکی وجان داماری اولان قرأنه تعرض ایتمکی اونوتمامش ومحضا بوسوء نیتله تورکجه قرأن سوداسنه دوشمش اولدیغی معلومدر ، که بوسایه‌ده قرأن کریمك اصلنی اوته‌دن قالدیرمق نتیجه‌سنه واصل اولمق ایسته‌دکلری شبهه کوتورمز . نماز داخل وخارجنده قرأنك کویا آکلاشیلمق اوزره تورکجه‌سی اوقونماجق وبوصورتله عربجه قرأن متروك ومنسی برحاله کتیریله‌جکدر . عربجه قرأن ایسه ، یکانه قرأن اوندن عبارتدر . بونی قریباً ایضاح ایده‌جکمزه نظراً ، یکی تورکیادن عربجه عیلهنده ایشیدیلن یایغاره‌لرك تماماً قرأن‌کریم علیهنه معطوف ومتوجه اولدیغنی سیزمه‌مك قابل دکلدر . ایشته قرأن

کریمی اورتادن قالدیرمق واحکامی الغا اولونديغی کبی تلاوتی ده الغا اولونمق مقصدیله زماندن بری تورکیاده تورکجه قرآن مسئله‌سنه کرمی ویریلش ، قرآن کریمك ممنوعیتی‌ده بونك تحتنده مستتر قاله‌جقدر .

یکی حرفلرك قبولندن صوکره اسکی یازی ویاخود اسکی یازی ایله یازیلی اثرلر منع ایدیلمسه بیله تدریسات ساحه‌سندن چکیلن اسکی یازی‌یی نسل آتی اوقویا - میه‌جغندن قرآن کریمك‌ده تورکیاده کندی کندینه مجهولاته قاریشماسی ارتق زمان مسئله‌سی حالنی اکتساب ایتمشدر .

قرآن کریم لاتین حرفلری ایله یازیلامازمی ؟ یاخود قرآنك تورکجه‌سی عربجه‌سی مقامنه اقامه ایدیله‌مزمی ؟ ایشته کمالیستلرك انقلاب سیاستی حقنده‌کی سوء ظنمه اشتراك ایتمك ایسته - مینلرك امید مدافعه‌سی یالکز شو ایکی نقطه‌یه منحصر قالیر . بن‌ده بونلره برر ، برر جواب ویره‌جکم :

بو مبحثده قرآنك لاتین حرفلری ایله‌ده یازیله‌بیله‌جکنی ادعا ایدن (یکی آدیم) غزته‌سنك صاحبی کبی ، اوقوبوب یازمقله مناسبتی سوکوب صایمقدن عبارت بولونان وبلا قید وشرط دالقاووقلقلرینی یاپدیغی تورکیاده‌کی افندیلرینك غزته‌لرنده نه یازدقلرندن بیله خبری اولمایان آدملرك ادعاسنه طبیعی هیچ قیمت ویره‌مه‌یز . اویله مذهبی ومشربی افندیلرینه تابع اولان فکر کوله‌لری بوکون « قرآنی لاتین حرفیله یازامازمیز . » دیر . یارین‌ده « قرآنی یازوب اوقوماسه‌ق نه‌لازم کلیر ؟ » دیر .

مابعدی دردنجی صحیفه‌ده

کمال جسارتله کیرمسنه هیچ بر مانع یوقدر . اوتلرقرآنی منع ایده‌جك دکللر یا اسکی حرفلری منع ایده‌جکلر . یعنی مسئله‌نك اسمی‌بویله‌اوله‌جق ، قرآن کریمك ممنوعیتی‌ده بونك تحتنده مستتر قاله‌جقدر .

یکی حرفلرك قبولندن صوکره اسکی یازی ویاخود اسکی یازی ایله یازیلی اثرلر منع ایدیلمسه بیله تدریسات ساحه‌سندن چکیلن اسکی یازی‌یی نسل آتی اوقویا - میه‌جغندن قرآن کریمك‌ده تورکیاده کندی کندینه مجهولاته قاریشماسی ارتق زمان مسئله‌سی حالنی اکتساب ایتمشدر .

قرآن کریم لاتین حرفلری ایله یازیلامازمی ؟ یاخود قرآنك تورکجه‌سی عربجه‌سی مقامنه اقامه ایدیله‌مزمی ؟ ایشته کمالیستلرك انقلاب سیاستی حقنده‌کی سوء ظنمه اشتراك ایتمك ایسته - مینلرك امید مدافعه‌سی یالکز شو ایکی نقطه‌یه منحصر قالیر . بن‌ده بونلره برر ، برر جواب ویره‌جکم :

بو مبحثده قرآنك لاتین حرفلری ایله‌ده یازیله‌بیله‌جکنی ادعا ایدن (یکی آدیم) غزته‌سنك صاحبی کبی ، اوقوبوب یازمقله مناسبتی سوکوب صایمقدن عبارت بولونان وبلا قید وشرط دالقاووقلقلرینی یاپدیغی تورکیاده‌کی افندیلرینك غزته‌لرنده نه یازدقلرندن بیله خبری اولمایان آدملرك ادعاسنه طبیعی هیچ قیمت ویره‌مه‌یز . اویله مذهبی ومشربی افندیلرینه تابع اولان فکر کوله‌لری بوکون « قرآنی لاتین حرفیله یازامازمیز . » دیر . یارین‌ده « قرآنی یازوب اوقوماسه‌ق نه‌لازم کلیر ؟ » دیر .

مابعدی دردنجی صحیفه‌ده

یکی آدیمجینك ، ایمانی قدر قورو اولان مذکور ادعاسنی برطرفه براقه‌لم‌ده‌تورکیانك

←

مبعوثلرندن والك باش محررلرندن ورئيس جمهوركمقربلرندن يعقوب قدرينك سوزينه باقه‌لم . البته بوبحثده اونك صلاحيتي يكي آديمجيدن فضله‌در . بونى محمد حلمى كنديسى‌ده تصديق ايدر . يعقوب قدرى ١٤ ايلول تاريخلى (ملیت) غزته‌سنه يازديغى باش مقاله‌ده شويله ديبوردى :

« بوالفبا شاپقه‌لى حافظلرك ، شاپقه‌لى فقيهلرك ، شاپقه‌لى ديوان پرستلرك ، شاپقه‌لى غزلخوانلرك حكمرانلغنه آرتق قطعى صورتده نهايت ويرمجكدر . »

ديمك كه شاپقه‌نك نه‌يه علامت اولديغنى زوالللى تورکار آكلاياماميشلر . شاپقه آلتنده حافظ قرأن ، شاپقه آلتنده فقهاء بولونمكى مناسبتسزلكلر تورکيده حالا كورولبورمش . شاپقه بونلرك كوكنى قازييامامش ، شيمدى يكى حرفلر بوايشى كورمجك ، مسئله‌يى قطعيتله حل ايده‌جكدر .

يكى حرفلرك شاپقه‌لى حافظ ، شاپقه‌لى فقيه براقامسى البته ايكى احتمال داخلنده وقوع بولور . يعنى بوحرفلر ياشاپقه‌يه مانع اولور ، ياحافظلغه ،.. حال بوكه شاپقه‌يه سوز يوقدر .. شوحالده يكى حرف حافظلغه وفقيهلكه نهايت ويرمجكدر . چونكه حافظلق وفقيهلك عربجه ايله اولور . يكى حرفلر ايسه عربجه‌يى يازماز . زيرا عربجه ده موجود اولان (ث ، خ ، ذ ، ض ، ظ ، ع) صدالرى لاتين يازيسنده اصلا موجود اولماديغى كبى قطعاً همزه ده يوقدر . (س) ايله (ص) و (ح) ايله (ه)و(د)ايله(ط) ده برلشمشدر .

لاتين حرفنك عربجه كلمه‌لرى يازا - مادينى ديل انجمننك تورکيا غزته‌لرنده منتشر راپورلرنده وبالذات مصطفى كمالك بياناتنده صراحةً اعتراف ايديلمشدر . حتى عربجه كلماتى يازامايان لاتين حرفلرينك عربجه كلمه‌لرله مالامال اولان تورکجه‌يى ده يازاميه‌جغنى موضوع بحث اولمسنه قارشى يكى تورکيا چيلغينلرينك ، ممكن اولوب اولماديغنه باقمادن « تورك لساننده عربجه الفاظى آتاجغز » ديمكه قدر جسارت وجهالت ابرازينه مجبوريت حس ايتملرى لاتين حرفى ايله عربجه‌نك وقرأن كريمك يازيلامايه‌جغنه برهان قاطع تشكيل ايتمزمى ؟

شوحالده عربجه قرأنك مطلقا حروف عربيه ايله يازيلق لازم‌كلمه‌جكى سوزكوتورر بر مسئله اولماديغندن بزده اونى براقالم ده قرأنى تورکجه‌لشديرمك مسئله‌سنه‌كلهم :

بوكا دائر نهده ، عليهده شيمدى‌يه قدر چوق يازى يازانلر اولمشدر . تورکيلر ينه جهالتلرندن « تورکجه قرأن اولماز » ده‌ينلرى عربجه غيرت و تعصبندن بويله سويله‌يورلر ظن ايدرلر . حال بوكه قرأنك تورکجه ويا باشقه بر لسانجه ترجمه‌سى اولور فقط او ترجمه‌يه قرأن اطلاق اولونه‌ماز ، حقنده قرأن احكامى جارى اولماز ؛ نمازده اوقونامماز ، « آبدستسز اولان ال دوقو - ندير ماسين » دينيلمز ، كلام‌الله اولديغنى انكار ايدن تكفير اولونه‌ماز . چونكه الله كلامى بو دكلدر ، اويله ايسه قرأن‌ده دكلدر . قرأن كريم ، معلوم‌اولان الفاظندن غيرى بر عباره ايله تورکجه‌يه دكل ، عربجه‌يه

نقل اولونسه بیله قرآنلغنه خلل کلیر . چونکه اوده الله کلامی دکل ، قول کلامیدر ، عربجه قول کلامیدر . بناء علیه علماء اسلام اوکاده قرآن پایه‌سی ویرمه‌مز ، تورکجه‌سنه قرآن پایه‌سی ویرمدیکی کبی !.

ایشته کورولیورکه مسئله‌نك منشأی عربجیاق ویا لسانجیاق تعصبی دکلدر . بر علم وبر حقیقت ایجابیدر .

علماء اسلام قرآنك لفظنه نه‌دن بو قدر اهمیت ویرمش ؟ معنی هپسنده بر دکلی ؟ دینیله‌مز . چونکه معنی هپسنده بر اولهماز . دها دوغروسی مراد الهی اولان معنانك تمامی شیمدیه قدر اسلام حافظلرندن ایشیتدیکمز قرآنك کندی الفاظندهدر . بولفظلر ایسه جبریل امین طرفندن تثبیت ایدیلمشدر . « قل لئن اجتمعت الانس والجن علی ان یأتوا بمثل هذا القرآن لایأتون بمثله ولوکان بعضهم لبعض ظهیرا . » آیتیله تنظیری ایچین انس وجنه میدان اوقویان قرآن ، مترجمنرك تألیف وترتیب ایتدیکی عبارهلردن عبارت اولهبیلیرمی ؟ ترجمه‌یی سن بندن ایی یاپارسك ، بن سندن ایی یاپارم ؛ سن زیاده سویلرسك ، بن اکسیك سویلرم ؛ حاصلی دین اسلامك کتابنك وحدتی تار مار ایتمك ایچین المزدن کلمی یاپمقدهدر قصور ایتمه‌یز . هانکی جنسه منسوب اولورسه اولسون بتون مسلمانلرك قرآنی حرفیاً متحد اولمقدهکی جهان قیمت مزیت وسیاستی دینسزلر آکلامازلر ، آکلامق ایشلرینه کلمز . قرآنك بوکونه قدر دوام ایدن وحدتی ، مسلمانلر ایچین اسلامیتی بر ملیت حالنه کتیرمشدر . دینسزلر البته بونی پارهلهمق ایسترلر .

لکن بو قابل اولیهجقدر . قرآنك حائز اولدیغی اعجازی ، یعنی فوق البشر بلاغتی ایله هرکلهسنده جناب پیغمبر افندیمز دن تواتراً منقول اولمق شرطنك اساس اتخاذ ایدیلمسی ، ترجمهلری قرآن یرینه طوتمهه ایکی بیوك مانع اولهرق انسانك قارشیسنه دیکیلیر . چونکه ترجمهلر نه فوق البشر بربلاغتی حائزدر ، نه ده جناب پیغمبردن حرفیاً وتواتراً منقولدر . بو ایکی خاصیتك هربرینی قرآنك مفهوم منطوق متنه طوقنمهسی تحریف وتغییردن مصونیتنی تحت تأمینه آلان علماء اسلام بیوك برکشف کسترمشلردر . بین الاسلام حجت قاطعه اولان برکتابك نصوصی یعنی (متنی) تثبیت خصوصنده علمانك سبق ایدن شواهدی ، اهل دقتی حیران ایدهجك برشی دکلیدر ؟ اویله‌یا ، زیدك ، عمروك کلامندن عبارت اولان شخصی ترجمهلر وحتی برهیئت رسمیه طرفندن یاپیلان ترجمه بنم نظرمده هر حرفی قبوله دیناً مجبور اولدیغم بر حجت تشکیل ایده‌بیلیرمی ؟ جانم ، بونك اصلی قرآنه مستند اولدیغی ایچین کندیلری‌ده حجت یرینه قبول اولونسونلر ! دینیله‌جك ؛ اولونسونلر ، اما اصلنه موافق اولدیغنی کیم تأمین ایده‌جك ؟ بونلرك کندیلری بالذات سیماندن منزل نص قاطع اولمادقلری کبی عیناً اونك مأنی افاده ایتدکلری حقنده ده بر نص قطعیٔ دینی الده ایتمك قابل دکلدر . اوت ، ترجمهلر ، اصل قرآنك یانی باشنده اولهرق کندیلرینه حجیت اکتساب ایده‌بیلیرلر . فقط هیچ بر وقت اصلنك مقامنه قائم اولهمازلر . اصلنك مقام ومنزلهسنده بولونه‌بیلمك ایچین قرآن کریمی جناب حقه ترجمه ایتدیرملیدر .

مصطفی صبری



HİCRET (Akşam : 1928)

Cemal Nadir Güler

İslâm harfleriyle böyle alay ettiler!..

1926 yılında Akşam gazetesinin açtığı "Latin Harflerini Kabul Etmeli mi, Etmemeli mi?" başlıklı ankete verilen iki yanıt:

Hüseyin Suat (Yalçın): "Latin harfleriyle okumakta müşkilât çekeceğiz, şimdiki harflerimizle yazılmış bir mektubu Latin harfleriyle yazmak ve okumak istersek hemen hemen üç misli vakit kaybedeceğiz."

Dr. Abdullah Cevdet: "Arap harfleri Türkçenin gelişmesine engel olmuştur.... Onbeş sene evvel: Bu harfleri atmadıkça Türk için gerçek kurtuluş yolu açılmayacaktır" demiştim.

Ankete verilen başka yanıtlar:

Necip Asım (Yazıksız): "Taraftar değilim, çünkü otuz asırlık kütüphanemize veda etmek gerekecek."

Avram Galanti (Bodrumlu): "Şimdiki harflerimizin kalmasında siyasal zorunluluk da vardır."

Veled Çelebi (İzbudak): "Latince sesli ve sessiz harfler bizim dilimizi anlatmaya yeterli değildir."

Halid Ziya Uşaklıgil: "Memleketin resmi ve ilmi hayatında Latin harflerinin yeri yoktur."

NOT: 16 Kişiden sadece üç kişi olumlu yanıt vermiştir.

غازیمزك خطابه‌لرندن : « نهایت برسنه ، ایکی سنه ایچنده بوتون تورك هیئت اجتماعیه‌سی یکی حرفلری اوکرنه جکلردر ! »

Atatürk'ün 9 Ağustos 1928 akşamı İstanbul'da Sarayburnu gazinosunda yeni harfleri halka ilk kez duyurduğunu bildiren haberler

Cumhuriyet 11 Ağustos 1928

10 kânunusani 1942

Azizim Asım,

Dil mes'elelerinin çok konuşulduğu şu sırada T.D.K. tarafından "İMLÂ KILAVUZU" adile "İmlâlgatının ikinci basımı" neşredilmesi çok önemli bir hâdisedir. Bu kitabcığın başında "İmlâ kuralları" diye uzun bir bahis var. İmlâyı şimdiki teşevvüşden kurtarması lâzım gelen bu kurallar bizi daha çok müşkûllere düşürecek. Gayet mazbut ve mahdud olan dil kaidelerinin yerine ne bitmez tükenmez bir istisnalar silsilesi koyuyor :..

Bu kılavuz bizim bazı müşkûllerimizi daha halledemeyor. Bakınız ben "edemeyor" diyorum, "edemiyor" şeklinde bir menfi sığa "yapamıyorum". Çünkü nefy edatını bir şekilde kullanmazsak imlâmız büsbütün herc ü merc içinde kalacak zannediyorum.

Kılavuzda anlamadığım bir takım kelimeler de var. Bunların bir kısmını aşağıya sıraladım :

Akım,hakikat tahkir tahkik takim....

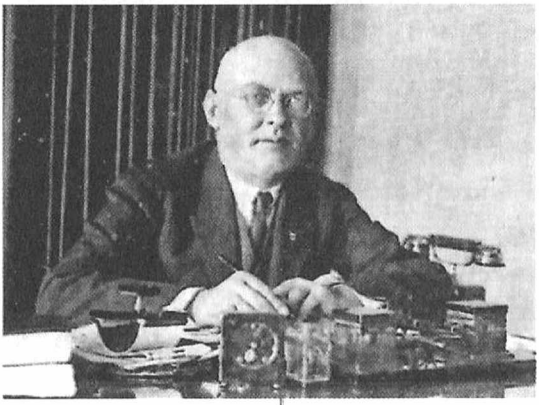
Kamuslarda hiç böyle kelime bulamadım. Bunlar herhalde:

Akım (مَظْلِم),hakıkat (حَقِيقَة),tahkir(تَحْقِير),tahkik(تَحْقِيق),takım yahud ta'kım(تَعْظِيم)olsa gerek. Eger tahminim doğru ise Kılavuz ne için şivemize uymayan bir telâffuzu kabul etmiş ?

Ya şeddenin istimali tarsına ,azizim,siz ne dersiniz ? Meselâ: (Muayyen),(Hisse),(İttilâ),(tereddüd),(mütebeyyin,mütebeyyen),(mücerred),(tevakkuf)...gibi kelimelerde şedde isbat edildiği halde (Cumhuriyet,keyfiyet,itiriyat,içtimaiyat,ilâhiyat...) kelimelerinde ve sairede gösterilmemiş; sonra meselâ (tehariyat) kelimesi gibi bazılarında ilk şed e isbat ve ikincisi nefyedilmiş. Sebeb ?

(Eyyam) kelimesi hiç yok,niçin ?

Bütün (d)lerin (t),bütün (c)lerin (ç) olmasının hikmeti ve



faidesi ne ?

Kelimeyi bu kaideye göre belleyecek olan nasıl acaba,irfânını genişletmek ihtiyacile,eski kitabları okumak isterse (p,t,ç..) ile biten kelimelerin (b,d,c..) ile nihayetlendiklerini nasıl bilecek ve nasıl anlıyacak ?

Ortaya bir "tecvid" sözü atılarak lûgatımız tahrib olunuyor sanıyorum. Bizim tecvidimiz,mûteber kimselerin lisanından çıkan ahenkdedir. Hep halk için diyerek yapmak istediğimiz değişiklikler ahengimizi bozmaktan başka bir şeye yaramıyor. Eğer halkı taklid yani halk şivesini kabul edeceksek,halk gibi:

Yaprak	yerine	yarpah
Kibrit	"	kirgit
Parmak	"	barmah
kÖprü	"	kÖrpü.....

ilâh niçin demeyorum ?

Sahifelerinizin darlığına rağmen şu şübbelerimi muhterem(Vakit) ile neşrü tedkik etmenizi rica ederim.

Derin saygılar.

Ali Kemali Aksüt

Ali Kemal Aksüt'ün Gazeteci **Hakkı Tarık**'a gönderdiği bir mektup Lâtin harflerinin mazarratlarını anlatan bu feryatnâme kimsenin kulağına girdi mi?! Ne gezer.. "**İlim**" ve "**maslâhat**" değil "**zulüm**" gâlip geldi .



Geç kalınmış olsa da şâyân-ı takdir bir hareket

B - YANLIŞLARA BİRKAÇ MİSÂL YÂHUD CÜHELÂ MÂRİFETLERİ

Lisan inkılâbı birtakım ilmî prensiplerden ziyâde mâzi ve İslâm düşmanlığı gibi hissî sâiklerle başlamış, böyle devam etmiş ve etmektedir. Bu yüzden hareket bidâyetten îtibâren zaman zaman ilmî gerçekler kadar mantığa da ters düşmek bedbahdlığından kurtulamamıştır. Devrimbazların gelişme ve sâdeleşme dedikleri hakîkatte Türkçemizi kısırlaştırma ve millî kültüre yabancılaştırma hareketi tedkik ve tâkib edildiği zaman, bunun ana istikaametinin ***"mâzi ve onun asırlarca yoğrulduğu İslâm'a düşmanlıktan ibâret"*** olduğu açıkça görülür. Bu düşmanlık çeşitli sûretlerde tezâhür etmiştir. Bunları kısaca ve madde madde ifâde etmek istiyoruz.

1- Anadolumuzu fetheden ecdâdımız burada birtakım yer adları bulmuş, bunları kendi hançeresine göre eğip bükerek zamanla onlara millî bir şekil ve âheng kazandırmıştır. Bilhassa vilâyet adlarını kendi fonetiklerine göre telâffuz etmekle iktifâ etmiş, bunları değiştirmeye kalkışmamışlardır. Anadolu, Trabzon, Konya, Ankara, Amasya, Sivas, İzmit v.s. gibi. Bunların yanı sıra birtakım yeni yerleşme merkezlerine de Türkçe isimler vermişlerdir. Beypazarı, Akşehir, Aydın v.s. gibi.

Lisan inkılâbı başladığı zaman hiç şüphesiz Türkiye'de bu yer isimleri devam etmekteydi. Bunların bir kısmı tamamen değiştirilmiş, diğer bir kısmı ise başka şekle sokulmuştur. Ancak, bu hareketin temelinde de din, tarih ve daha emin bir tâbirle söylemek gerekirse Osmanlı düşmanlığı yatmaktadır. Meselâ Bursa Vilâyeti'nin vilâyet adı ***"Hüdâvendigâr"***dı. "**Bursa**" ise, sadece merkezin adı idi. Bugünkü ***"Çoruh", "Artvin"*** ve ***"Antakya", "Hatay"*** misâlinde olduğu gibi. ***"Hüdâvendigâr"*** Osmanlı Devleti'nin teşkilâtlı bir bünyeye sâhib olmasında en büyük rolü oyna-

mış bulunan **Birinci Murad'**ın lâkabıdır. Bu demektir ki; Bursa vilâyet olarak O'na izâfe edilmekte idi. Aynı şekilde Bilecik'in vilâyet adı da **"Ertuğrul"** idi. Bu da **Ertuğrul Gâzi**'den gelmekte ve Bilecik Vilâyeti de devletimizin veli bânîsi **Osman Gâzi** Hazretleri'nin muhterem pederi **Ertuğrul Gâzi** Hazretleri'ne izâfe edilmekte O'nun hatırasını yaşatmakda idi. Bu isimler tamamen ilga edilmişlerdir. Maksad bir vilâyeti, biri vilâyetin merkezine diğeri de umûmuna âid olmak üzere iki ayrı isimle yad etmenin külfetinden kurtulmak olsa idi, Antakya, Adapazarı, İzmit ile Artvin için de böyle yapılması gerekmez miydi?!.

Bazı vilâyet isimleri de mâzilerini tedâî ettiren şekilleri mantıksız bir sûrette bozularak değiştirilmiştir. Meselâ **"El - Aziz!.."** Bu vilâyetin asıl adı **"Ma'muretü'l-Aziz"** idi. **Sultan Aziz** merhum Diyarbekir Vilâyeti'nin bir kısmını imar ederek eski ***"Harput"*** Kasabasını merkez ittihazı sûretiyle vilâyet haline getirmişti. Bu sebeple bu yeni vilâyete **Sultan Aziz**'in imar ettiği yer mânâsına olmak üzere **"Ma'muretü'l - Aziz"** denmişti. Bu kelime, telâffuz güçlüğünden dolayı **"El-Aziz"** şeklinde yerleşmiş ve devam etmekte idi. Lisan inkılâbı başladığı hengâmede bu güzel ve tarihî kelime de budanmış ve **"Elâzığ"** hâline getirilmiştir. Güya bu sûretle kelime Türkçeleşmiş imiş!.

Neden mi? Türkçe'de ***"azık"*** kelimesi var ya, işte onun başına memleket mânâsına gelen ***"il"*** veya ***"el"*** eki getirilerek ***"Elâzığ"*** yapılıvermiş. Şu mânâ ile o mahallin ne alâkası bulunduğunu ve buradaki ***"el"*** ekinin eski **"El-Aziz"**in başındaki Arapça ***"el"*** harf-i târifinden başka bir şey olduğunu ispat etmenin imkânsızlığı meydandadır. Yemeği (azığı) olmayan bir memleket mi var ki, burası yemek memleketi diye adlandırılmış bulunsun!..

Hakikatte **"El-Aziz"** ile **"Elâzığ"** arasındaki telâf-

fuz yakınlığına bakılırsa, bunun mahallin başka bir husûsiyetinden hareketle ortaya konulmuş yeni bir kelimeden ziyâde, sırf eskiyi bozmak fakat bu arada da onun yerine kolayca ikaame edilebilecek hafif farklı bir kelime bulmak arzusunun eseri olduğu kolayca anlaşılır. Yoksa telâffuz îtibâriyle eskisine nazaran büsbütün başka bir kelime bulmak elbette mümkündü.

Bunun diğer bir misali de bizim asırların eseri olan **"Diyarbekir"** yazılıp okunan meşhur kelimemizin başına gelenlerdir. Bu kelime de İslâmiyet'ten evvel Araplar'ın **"Bekr İbni Vâil Kabilesi"** tarafından te'sis edildiği için **"Diyâr-ı Bekr"** yani Bekr Kabilesi'nin diyârı olduğu gerçeği unutularak sanki o ***"Bakır"*** kelimesi ile alâkalı imiş gibi ***"Diyarbakır"*** kelimesi îcâd edilmiş. Şimdi bu kelime Türkçeleşmiş mi oldu?!. Peki ya devrimbaz, şu ***"diyar"*** kelimesinin Türkçe olmadığı, bunun Arapça yuva, ev mânâsındaki ***"dâr"*** ın cem'i bulunduğunu hiç düşünmedin mi?!..

Evvelce bir vesile ile temas etmiş bulunduğumuz üzere bu yer adlarını türkçeleştirmek (!..) hevesleriyle tarihî isminden mahrum edilen mahallerden biri de bugünkü **"Bakırköy"**dür. İnkılâba kadar özbeöz Türkçe olarak **"Makriköy"** yani Macarların Köyü adıyla anılan bu şirin İstanbul kasabası da, inkılâb yobazlarının zulüm ve tasallutuna mâruz kalarak hiçbir alâkası bulunmayan bakıra izâfe edilir olmuştur.

Aynı şekilde Ankara'daki **"Etimesgut"** adı aslında ilk fetih hareketlerine öncülük edenlerden **"Ahi Mes'ud"**un adıyla anılmakta iken hititçilik modasına kurban edilerek bu âcâib bir şekle sokulmuştur.

Bu, tarihle bağlarını keserek yeni bir isimle isimlendirme köylere kadar teşmil edilmiştir ki; buna bir misal verelim:

Bilhassa Karadeniz sahilinde köy adlarının çoğu Rumca olup yakın zamanda değiştirilmiştir. Bunlara bugü-

ne kadar dokunmayanlar Yalova dâhilinde mevcud bir köyün adını değiştirmekte beis görmemişlerdir. Bu köyün adı "**Reşadiye**" köyü idi. Türkiye'ye hicret eden Dağıstanlılar **Sultan Reşad** tarafından buradaki hazine arâzisine yerleştirilmişler ve bu köyü teşkil etmişlerdi. Bundan dolayı Dağıtan muhâcirleri bu köyü devrin padişahına bir minnettarlık ifadesi olmak üzere "**Reşadiye Köyü**" olarak adlandırmışlardır. Bu isimlendiriliş bir padişahın adını ihtiva etmiş olmasından dolayı kemalistleri rahatsız etmiş olacak ki bugün resmen "**Güneyköy**" olarak değiştirilmiştir. **İsmail Hâmi Danişmend** günlük Büyük Doğu Gazetesi'nde "**Dil İnkılâpçılığımızın Coğrafî Cilveleri**" başıklı yazısında aynen şöyle demektedir:

"***Dil İnkılâpçılığımızın Coğrafî Cilveleri***

Eski Türkler ülkeler fethederler ve fütuhât sahalarını nüfus, lisan, mi'mâri ve umûmî kültür bakımlarından Türkleştirilip vatanlaştırırlar, fakat büyük şehir ve vilâyet isimlerine umûmiyetle dokunmazlar, onları kendi fonetiklerine göre telâffuz etmekle iktifâ ederlerdi: Anadolu, İstanbul, Malatya, Sivas, Niksar, Amasya, Trabzon, Konya, Ankara, İznik, İzmit, İzmir vesaire gibi isimler hep işte böyle Türk fonetiğine uydurulmuş eski isimlerdir. Çorum, Beypazarı, Beyşehri, Akşehir, Bozcaada, Çatalca, Aydın vesaire gibi doğrudan doğruya Türkçe isimler diğerlerine nisbetle daha nâdirdir. Bu vaziyete göre şöyle bir umûmî tasnif yapmak pek yanlış olmasa gerektir: 1) Büyük merkezlerin isimleri hemen hiç değiştirilmemiştir; 2) Fakat kasaba isimleri içinde Türkçe olanlar mühim bir yekûn tutabilir; 3) Köy isimleri ise umumiyetle Türkçedir; 4) Deniz ve nehir isimleri de ekseriyetle Türkçeleştirilmiştir. Fakat bunların hiçbiri keyfî şekilde Türkçeleşmiş değildir: Mutlaka birer sebebi

*vardır; bâzı Türkçe isimler onbirinci asırdaki Anadolu fethine dayanacak kadar eskidir, yâni Türkçeleşmenin sebebi işte o "**Feth-i mübin**"dir: Meselâ Çorum hakkında böyle bir rivayet vardır. Bazıları da eski hanedan isimleriyle alâkadardır: Karaman, Aydın, Menteşe, Selçuk, Danişmend vesaire gibi isimler işte bunlardandır. Bâzan da herhangi bir te'sis ve i'mar işiyle alâkadardır: Meselâ **Sultan Aziz**, eski Diyarbekir eyâletinin bir kısmını yeni bir vilâyet hâline getirip yeniden te'sis ettirdiği Harput kasabasını da vilâyet merkezi hâline getirdiği için, bu yepyeni vilâyet kendi ismine nisbetle "**Ma'mûret-ül-Aziz**" adını almıştır; böyle bir kaç misal daha gösterilebilir. Her hâlde eski Türkler hiç bir sebep olmadan sırf keyf için hiç bir yerin ismini değiştirmemişlerdir.*

Bize gelince, biz her hususta atalarımızdan ayrılmayı yeni bir şuûr ve şiâr ittihaz etmiş olduğumuz için, ortada fetih veyâ te'sis veyahud i'mâr vesaire gibi mâkul bir sebep olmadığı halde, sırf dil inkılâpçılığı veyahut yârân gayretkeşliği nâmına gelişi güzel ve hattâ çirkin bir takım değişiklikler yaptık

*Meselâ "**Ma'mûret-ül-Aziz**" terkibinin kısaltma şeklinde kullanılan "**El-Aziz**" kelimesini elimize aldık: Bundaki "**El**" harf-i-târifini eski Türkçe'nin "**İl/el**" kelimesiyle birleştirdik; "**Aziz**" ismini de Türkçe'nin "**Azık/Azığ**" kelimesi zannederek zavallı vilâyetin adını gûyâ Türkçeleştirip "**Elazığ**" şekline sokuverdik! ."* [65]

Misaller saymak ve anlatmakla bitmez. Ancak şu zikrettiklerimiz bile lisan inkılâbının yer adlarını değiştirmekten o yeri tarihî bağlarından koparmak ve oraya tarihin hediyesi olan isimleri bertaraf etmek maksadından başka bir gâye takib edilmediğini isbata kâfidir, sanırız!..

65 Günlük Büyük Doğu Gazetesi, 29 Nisan 1959 tarihli nüsha

KELİME HORTLATMA SAPIKLIĞI

Daha önce de bir nebze temas etmiş olduğumuz üzere, her yeni bir görüş getirdiğini söyleyen kadro, zuhûruna haklı bir esbâb-ı mûcibe için tarihi sermâye olarak kullanır. Onu dolduran vak'aları kendine temel ittihaz eylediği birtakım prensiplerle yeniden muhâkeme ederek, ortaya değişik birtakım kıymet hükümleri çıkarmaya çalışır. Tarihin bu tarzda tahlili **"Tarih Felsefesi"**nin mevzuunu teşkil eder ki, hiçbir içtimâî doktrin bu yola gitmekten kendini müstağni addedemez.

Türkiye'de de cumhûriyetten sonra böyle olmuş ve millî tarihimiz o güne kadar alışılagelmiş kıymet hükümlerini değiştirmek için **"İnkılâb Cereyânı"**nın kabul ettiği prensiplerle yeni bir değerlendirmeye tâbi tutulmuştur. Bilindiği üzere adına **"Kemalist İnkılâbları"** dediğimiz bu inkılâbların fârik vasfı bütün bir cemiyeti lâdinîleştirmek -daha emin bir tâbirle söylemek gerekirse- İslâm'ın tesir sahası dışına çıkarmaktır. Bu esas gâyenin makbul (!..) ve mâkul (!..) olduğunu isbat zımnında tarihimiz yeniden ele alınmış ve pek tabiî olarak islâmî değerlendirmelere ters düşen birtakım neticelere varılmıştır.

Bu hareketin en tabiî neticesi, umûmî Türk tarihinin asgarî bin yılını teşkil eden ***"islâmî devre"***nin zifiri bir karanlık halinde tasviriyle buna hiçbir ehemmiyet atfetmeyerek İslâm'dan evvelki devrenin başarılarının mübâlâğa edilmesi olmuştur. Bu umûmî telâkkiden lisan da müteessir kılınmış, inkılâb hareketleri içinde eski ve zengin bir dil olan Türkçe'mizin de İslâm Medeniyeti sâyesinde kazandığı inceliklerden soyularak kadîm şekline ircâ edilmesi cereyânı başlamıştır. Bu hal Dünya'da mevcud milletlerden hiçbirinin başına gelmemiştir. İslâm'dan evvelki devrelerde mevcud olup da artık fosilleşmiş bulunan birtakım

kelimelerin hortlatılarak İslâm Kültürü'nün malı olan mukaabillerinin yerine ikaame edilmek istenmesi, bir nev'î milliyetçilik(!..) adına gerçekleştirilmek istenmektedir. Ancak bu hal, hareketin ilme mugâyeretini bertaraf etmez. Bu harekette sadece, milliyetçilik kelimesinin husûle getirdiği psikolojik tesirden istifâde edilmek istenmiştir.

Halbuki lisan da, bütün içtimâî müesseseler gibi tarihî bir tekâmüle tâbîdir. Yeni ihtiyaçlar, birtakım yeni kelimelerin ve ifâde şekillerinin doğuşuna âmil olduğu gibi, dinamik olan hayat, bazı kelimeleri de -tâbir caizse- bir nev'î ***"lisanî mevta"*** hâlinde getirir. Bazı inkılâbcılar ve onların İslâm'dan nefret ifâde eden sakîm zihniyetleri bu ilmî gerçeği kaale almadan, kadîm Türkçe'deki artık nice zamandan beri ölmüş bulunan sayısız kelimeyi hortlatma yoluna dökülmüştür. Meselâ ***"Acun, tin, us, ıs"*** gibi kelimeler Türkçe'mizde bir zamanlar kullanılmış ve bunlar yerlerini ***"Dünya, ruh, akıl*** ve ***sâhib"*** kelimelerine terketmişlerdir.

Bu gibi kelimelerin bazıları **Yûnus Emre** gibi İslâm Medeniyeti'ne girişimizin ilk asırlarında yaşamış kimselerin eserlerinde yer almış bulunsalar da, gerçek böyledir. Bunlar, artık ölü kelimelerdir. Ancak dikkat edilecek olursa, kolaylıkla tespit edilir ki, bu gibi hortlatılmaya çalışılan kelimeler vasıtasıyla lisandan tard edilmek istenen mukaabillerinin hepsi de, Arapça asıllı yani İslâm Kültürü'nün mahsûlü olan kelimelerdir. Dağdaki çobana kadar herkesin bildiği bu gibi hayat dolu kelimeleri, ortadan kaldırmaya çalışarak onların yerine henüz tahsilli insanların bile bilmesine imkân olmayan ölü Türkçe (!..) mukaabillerini ikaame etmek gayreti de, Arapça daha doğrusu İslâm düşmanlığının bir tezâhürüdür.

Türkçe'mizin asırlarca İslâm Kültürü ile yoğrularak kazandığı zengin muhtevâyı reddederek onu lâdinî bir üslû-

ba tâbî kılmak arzularının gerçekleşmesi istikaametindeki hareketlerden biri de kadîm Moğolca'dan kelime almaktır. Filhakika Kemalist İnkılâblar çerçevesi içinde bu hareketi mantıksız bulmak mümkün değildir. Zira târihen bilindiği üzere Moğollar İslâm Dünyası'nı birkaç defa çiğnemiş ve İslâm Medeniyeti'nin sükûtunda büyük ölçüde rol oynamışlardır. Bu bakımdan İslâm'a aleyhtar bir cereyânın Moğollar'a muhabbet duymasından daha tabiî bir şey olamazdı. **Cengiz** ve **Hulâgû**'nun İslâm Tarihi'ndeki mezâlimi dillere destandır. **Cengiz**'in Türkistan'ı işgal ve istilâ edişinde mübârek mâbedlere atıyla girdiği, **Hulâgû**'nun ise -bilhassa- Bağdat'ta İslâm âlimlerinin göz nuru bir kısım eserleri kerpiç gibi kullanarak kendisine saray yaptırıp içinde oturduğu, diğer bir kısmını ise yakarak küllerini Fırat Nehri'ne döktürdüğü, bu sebeple mezkûr nehrin günlerce simsiyah aktığı tarihin acı şehâdetlerindendir. Bu yüzdendir ki, meşhur bir şâirimiz nazlanan sevgilisine târiz için:

"Tahammül mülkümü yıktın,
Hülâgû Han mısın kâfir!.."

diyerek zulüm ve teaddide **Hulâgû**'nun darb-ı mesel haline gelen şöhretini terennüm etmiştir.

Bütün Dünya'ca Moğollar'ın Türklük'le alâkası bulunmadığı söz götürmez bir gerçektir. Bunlar sarı ırktandırlar. Ancak azlık olmalarına rağmen bir devirde fevkâl'ade muhârib kaabiliyeti gösterdiklerinden önlerine büyük Türk kitlelerini katıp Batı'ya doğru sürüklemişler ve onlardan -çok kere- asker olarak istifâde etmişlerdir. Kurmuş oldukları devletlerin bir müddet sonra -hanedan dışındaki kısmıyla- türkleşmesi bunların Türk zannedilmelerine âmil olmuştur. Fakat Kemalist İnkılâbın tarih telâkkisinde İslâm'dan evvelki Türk tarihinin vak'a ve şahsiyetlerini mübâlâğalandırmak mantığı câri olduğundan ***"Moğol Ta-***

rihi" baş tacı edilmiş ve bunların Türklükleri (!..) Dünya ilim âlemini güldürecek bir mantıksızlıkla iddia edilmiştir. Bu telâkkinin moda hâline getirilmesinden sonradır ki, Türk çocuklarına İslâm Tarihi'nde sâdece nefret ifâde eden **"Cengiz"** ve **"Hulâgû"** gibi isimler takılmaya başlanmıştır. Fakat bu cereyânın en tâlihsiz tecellisi Moğollar'ın Türk sanılmasından ziyâde Moğolca'nın da Türkçe kabul edilişiyle lisanımızda hayat dolu nice kelimenin terkedilerek bunların yerine kadîm Moğolca'dan kelime ikaame etme husûsundaki resmî gayret olmuştur.

Gerçekten bugün menşe'lerinin Moğolca oldukları ve Moğollar'ın da türklükle hiçbir alâkaları bulunmadığı gerçeği gözden kaçırılarak lisanımıza zorla sokulan ve **"Divan-ı Muhâsebât, Mahkeme-i Temyiz, Şûra-yı Devlet, Umûmi Hey'et"** ilh... gibi kelime ve tâbirlerin yerine cebren ikâme edilen ***"Yargıtay, Danıştay, Kurultay"*** ilh... gibi kelimeler bu cereyânın meş'um hâtıralarıdır. Bunların baş tâcı edilmesi de hiç şüphesiz mukaabillerinin Arapça olmasındandır. Arapça'dan nefret ise, O'nun Kur'an lisanı bulunmasındandır. Binâenaleyh bu hareketin temel husûmet hedefi Kur'an ve İslâm olduğunda şüphe yoktur!..

Menşei Kur'an olan kelimeler boykot edilirken, onların yerine böyle Moğolca kelimeler ikame edilmeye çalışılıyordu. Bunlardan biri de "**Saylav**" kelimesi idi. Moğollar'a İslâm Âlemi'nin geri kalmasına sebeb olan zulümleri sebebi ile hayranlık duyan devrimbazlar, üstelik Moğolca bilmediklerinden binbir yanlışa sürükleniyorlardı. Gerçekten bir tarihler Cumhuriyet Gazetesinde müteveffa **Nurullah Ataç**'ın vefât yıldönümü dolayısıyla yakınları O'nunla ilgili hatıralarını yayınlamışlardı. Bunlardan birisi **Ataç**'ın davasına ve gâyesine sadakatle bağlılığını ispat zımnında şöyle bir hatıra nakletmiş:

Macar müsteşriklerinden (şark ilimleri ile meşgul olan batılı âlim) birisi Türkiye'ye gelmiş. **Ataç**'la birlikte hatırayı nakleden şahıs O'nunla görüşüyorlarmış. Müsteşrik Moğolca mütehassı imiş. Bu "**Saylav**" kelimesi de Moğolca'dan alınıp meb'us yani milletvekili yerine konulmuştu. Yaptıkları işin doğruluğundan emin olmadıkları için Macar müsteşrikine sormuşlar:

"-Biz mebus yerine 'saylav' dedik, acaba doğru mu?" Müsteşrik cevap vermiş:

"-Ooo!...çok yanlış olmuş! Moğolca'da saylav, meb'us değil, komisyoncu manâsınadır."

Hatırayı nakleden **Ataç**'a dönüp:

"-Üstâd!.. Desene bu işte çuvalladık, (yani yanıldık)"demiş.

Lâkin **Ataç** davâsında o kadar kararlı imiş ki; hiç tereddüt etmeden "Zararı yok, göreve devam!..."demiş.

Demek ki, yaptıkları iş ilmen yanlış olmuş, bunun hiçbir ehemmiyeti yok, yeter ki; Türk Milleti'ni Kur'an'a bağlayan kelimelerin, bir halatın lifleri kabilinden biri daha kopsun.

Türkçe'yi asırlardan beri kazandığı ifâde inceliklerinden soymak ve onu islâmî mefhumları ifâde edemez bir hale getirmek isteyenlerin büyük bir acelesi vardı. Âdeta bir an önce dilimizin malı olmuş Arapça asıllı kelimelerden kurtarmak (!..) maksadıyla her önüne gelenin kelime uydurmasına cevaz verilmiştir. Hatta, cevaz şöyle dursun, resmî imkânlarla bu yol ve uslûb teşvik edilmiştir, denilebilir. Buna dâir tatbîkî misalleri ileride ele alacağız. Burada şunu ifâde etmek isteriz ki, Türkçe'nin mâruz kaldığı bu İslâm'dan uzaklaştırma ihâneti onun aynı zamanda mücerred ifâde kaabiliyet ve imkânlarını da daraltmıştır. Bu îtibarla buna **"Türkçe'yi Kısırlaştırma Hareketi"** demek daha doğru olur.

T. C.

İSTANBUL

C. Müddeiumumiliği

Muhaberat 934/26734

Büyük Önderimiz Gazi Hazretlerinin son nutuklarında kullandıkları Öz Türkçe kelimelerin örnekleri yukarıya yazıldı.

Öz Türkçemizi bir kat daha güzelleştirecek olan bu kelimelerin yazılarda yeri geldikçe kullanılması ve büyük Önderimizin öz Türkçe kelimeleri derleyen nutukları çıktıkça örnek yapılması Dahiliye Bakanlığının yazısı üzerine Vilayetin 20/11/934 gün ve 6226/782 sayılı yazısından bildirilir ve kullanılması istenir ef.

26/11/934

İst. C. M U. Başmuavini
Salih

Her şahsa verilmek üezere bu örnekten ( ) adedi bağlıdır

Şu gayretkeşliğe bakınız:
İstanbul müddeiumumiliği M.Kemal'in kullandığı kelimeleri liste haline getirip dâirelere tâmim ediyor ve bunların kullanılmalarını istiyor.

Bu kısırlaştırma çeşitli şekillerde tezâhür etmektedir:

1- Lisânımızda ana istikaameti îtibâriyle tek olduğu zannedilen bir mefhum, ona yakın olan birçok diğer mefhumlara âid lâfızların reddedilmesiyle teke ircâ edilmekte ve bu tek mefhum için de kabaca bir kelime uydurulmaktadır. Bu sûretle uydurma yeni kelimenin hangi mefhuma tekaabül ettiğini tâyin ekseriya imkânsız bir hale gelmektedir. Bunu misallerle ifâde edelim.

Bugünlerde uydurulan kelimelerden biri de ***"karşın"***dır. Bu kelime bazan ***"mukaabil"*** bazan da ***"rağ-***

men" yerine kullanılmaktadır. Şimdi hangi lisan mütehassısı çıkıp da bu iki mefhumun aynı olduğunu söyleyebilir?.. ***"Mukaabil"*** ve ***"rağmen"*** kelimeleri arasındaki incelik, ***"karşın"*** kelimesinin uydurulup ikisinin birden yerine ikaame edilişiyle ortadan kalkmıştır.

Aynı şekilde ***"zorunlu"*** uydurmacası da hem ***"zarûrî"*** ve hem de ***"mecbûrî"*** kelimelerinin yerine kullanılmaktadır ki, bu iki lâfzın aynı mefhuma tekaabül etmediği âşikârdır. Soba kurumundan alınmış olmak ihtimâli bulunan ***"kurum"***culara sormak isteriz. ***"Anımsamak"*** dedikleri zaman ***"yâd etmek"***i mi, yoksa ***"hatırlamak"***ı mı kasdetmektedirler?.. Bir başka misâl: Türkçe'mizde öteden beri ***"rüya"*** mukaabili olarak kullanılmakta bulunan ***"düş"*** kelimesidir. Bu kelime ***"düş görmek"*** tarzında tam rüya karşılığında kullanıldığı gibi ***"düş kırıklığı"*** tâbiriyle ***"hayal"*** karşılığında da kullanılmaktadır. Rüya ile hayal arasında uzak da olsa, bir münâsebet bulunmakla beraber, bunların her ikisinin aynı mefhum olduğunu söylemeye imkân var mıdır?.. Bizim bildiğimiz ***"sukut-i hayal"*** yahud ***"hayal sukutu"*** tâbirlerinin yerine ikaame edilmek istenen ***"düş kırıklığı"*** uydurmacasındaki ***"düş"*** ü ***"hayal"*** den başka türlü telâkkiye imkân olmadığına göre, bütün bu kabil kelimelerle lisanın ne kazandığını îzah edebilecek bir dil donkişotu varsa beri gelsin!..

"Önermek" uydurmacası da öyle: Bazan ***"teklif"*** bazan da ***"tavsiye"*** yerine kullanılmaktadır.

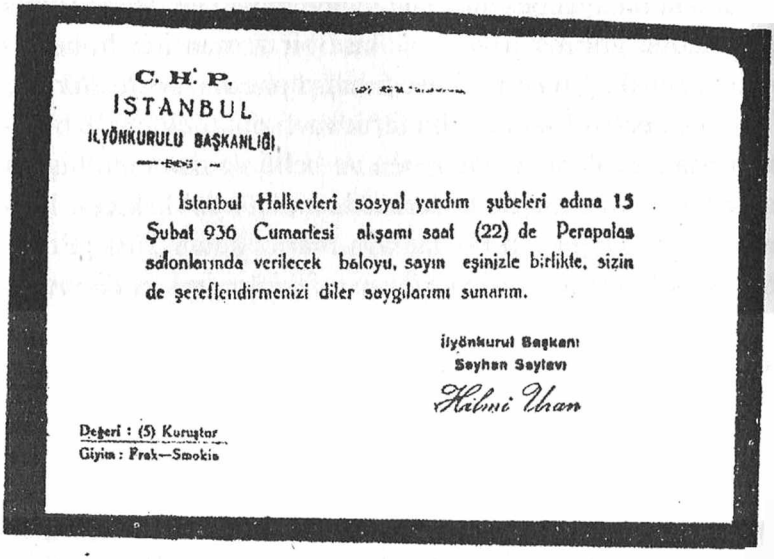
Evvelce bir nebze temas eylediğimiz üzere Türkçe'mizde asırlardan beri kullanılagelmekte olan ve halkın günlük hayatına kadar girmiş bulunan islâmî menşe'li kelimeleri bir an önce müzelik hale getirmek isteyen inkılâb yobazları ise Dünya'da emsali görülmemiş bir istical ile işe başlamışlardır. Millî Mücadele'den sonra başlayan inkılâb

hamlelerinin nihayet 1928'deki harf inkılâbı ile ikmal edildiği düşünülecek olursa, bin yıllık müstekar hayat ve telâkkilerimizin nihayet beş altı sene içinde topyekün değiştirilmiş bulunduğu görülür. Bu kadar kısa bir zaman içinde bu ölçüde değişikliğin en fârik vasfı hiç şüphesiz ***"acelecilik"***tir.

Kemalist İnkılâbın bu fârik vasfı onun bir cüz'ü bulunan lisan inkılâbında da aynen ve belki de daha müthiş bir sûrette tecelli etmiştir. O derecede ki, Dünya'da hiçbir lisanın başına gelmeyen bir fâciaya mâruz kalan Türkçe'miz, bugün selim muhâkeme ve derin tefekküre imkân vermeyecek bir sûrette kısırlaştırılmıştır. Ancak bu keyfiyetin icrâsında inkılâbın mutaassıp taraftarı ve binnetice İslâm'dan hududsuz bir sûrette müteneffir bulunmaktan başka bir meziyeti (!..) olmayan cühelâ gürûhu, halk arasında dipdiri yaşamakta bulunan birçok kelimeyi bir an önce bertaraf etmek maksadıyla akıllarına her ne geldi ise onu terviç ile piyasaya sürmüşlerdir. Bu durum Türkçe'mizde bazı elfaz ve mefhumların şaşırtıcı bir istikrarsızlık ve değişikliğe uğramamalarını intaç eylemiştir.

İngilizce, Fransızca ve Almanca gibi Avrupa lisanları da vaktiyle, büyük ölçüde Lâtince'nin tesiri altında kalmışlardı. Bu tesiri mâkul bir ölçüde izâle etmek isteyen o lisanların âlimleri, akademiler teşkil ederek ehil eller mârifetiyle yüz yıla varan uzun çalışmalar yaptıkları ve Lâtince asıllı kelimelerin telâffuz ve şekilleriyle ibka ve hançerelerine uydurmakla iktifâ ettikleri halde her hususta Avrupa'yı taklid etmekte bulunan bizim cühelâ, Arapça karşısında bu mantıkî yolu tutmamıştır. Bunun neticesi bazı mefhumlara âid lâfızların her on beş senede bir değişmesi olmuştur.

Bazı kelimeler de ilk takdim edildikleri formu muhâfaza edememişler, zamanla -mânâ kayması dışında- bir de lâfız değişikliğine uğramışlardır. Meselâ; ***"idâre"*** kelime-



C. H. P.
İSTANBUL
İLYÖNKURULU BAŞKANLIĞI

İstanbul Halkevleri sosyal yardım şubeleri adına 15 Şubat 936 Cumartesi akşamı saat (22) de Perapalas salonlarında verilecek baloyu, sayın eşinizle birlikte, sizin de şereflendirmenizi diler saygılarımı sunarım.

İlyönkurul Başkanı
Seyhan Seylevi
Halmi Uran

Değeri : (5) Kuruştur
Giyim : Frak—Smokin

"**Yönetim**" yerine "**Yön**" kelimesinin kullanıldığı resmî bir yazı

si yerine ikaame edilmek istenen ***"yönetim"***in ilk kullanılış şekli ***"yön"***dür. Meselâ: CHP'nin antetli kâğıtlarında ***"CHP İstanbul İl Yön Kurulu Başkanlığı"*** deniliyordu. Bu **"Yön** "ün *"yönetim"e* niçin tahvil edildiğini kavramak imkânsızdır. Zira Türkçe'de ***"cihet"*** mânâsında esasen mevcud bulunan ***"yön"*** kelimesi ***"idâre"***ye tekaabül etmez ki, onun ***"yön"*** veya ***"yönetim"*** olarak kullanılması husûsunda bir mülâhazaya mahal olsun!..

Şu hale nazaran bir mefhuma lâfız olarak tekaabül etmek üzere kullanılmış bulunan birçok kelimenin mâcerası lisanımızdaki istikrarsızlığı ve onu bir yaz boz tahtası hâline getirmiş bulunmanın çirkinliğini göstermektedir.

Lisandaki istikrarsızlık ve bir nevi arayış ifade eden müterreddid hareketlerin şiddetini sadece bu ***"idâre"*** keli-

mesinin mâcerâsına dikkat ederek bile kavramak mümkündür. Buna rağmen biz bir iki misal daha verelim.

Cumhûriyetin ilk yıllarında bugün İslâm Kültürü'ne bağlı olanların ısrarla kullandıkları ***"zabıt"*** *kelimesi* herkesçe müsta'meldi. Sonra bu kelimenin yerine ***"tutulga"*** gibi çirkin bir kelime konulmak istendi. Arşivimizde üzerinde ***"tutulga"*** denilen birçok vesâik mevcuttur. Bugün ***"tutulga"*** kelimesi ***"tutanak"*** olmuştur. Mü'minlerin İslâm düşmanlarına inkıyâdı ve her uydurdukları kelimeyi kullanmakta gösterdikleri tehâlük devam ederse, bu ***"tutanak"*** kelimesinin de yarın ne şekil alacağı meçhuldür.

Bir zamanlar ***"vâli"*** yerine ***"ilbay"***, kaymakam yerine ***"ilçebay"***, nâhiye müdürü yerine ***"şarbaş"*** veya ***"kamunbay"*** deniliyordu. Bu kelimelerle yazılmış milyonla vesika mevcuttur. İstikbalin tarihçisi bu vesikaları tedkik edeceği zaman, ne diyecek ve bu kelimeleri hangi lügatta bulacaktır?.. Bugün ***"saha"*** kelimesi mukaabilinde uydurulmuş olan ***"alan"***ın ifâde ettiği mânâ ile ne münâsebeti vardır?!. Kelimeler bir âile halinde kavranırlar. Bu durum hâfızayı büyük bir yükten kurtarır. Bu ölçüye bakıldığında ***"almak"*** fiilini tedâî ettirmemesi imkânsız olan ***"alan"*** birçok emsâli gibi tek tek kavranmaya mahkûmdur. Üstelik bir zamanlar ***"bütün saha"*** mânâsına ***"ökül alan"*** denildiğini hatırlayabilecek kaç kişi vardır?!.

LİSANIMIZ CÂHİLLERİN TECRÜBE TAHTASI MI?..

Güzel Türkçemizin Cumhuriyet'le birlikte mâruz kaldığı tahribatta rol almış bulunanların pek çoğu herhangi bir dilin ve bu arada Türkçe'nin de etimolojisine vâkıf insanlar değildi. **Besim Atalay** gibi bu sahada bir behre sahibi olan mahdud insan da İslâm düşmanlığı sâikasıyla geçmişle alâkayı kesmek hastalığına âdeta bir sar'a nöbeti derecesinde müptelâydı.

Lisanımızdaki istikrarsızlığın belli başlı âmillerinden biri de öteden beri mevcud olup, belli bir mânâda kullanılmakta bulunan kelimelerin inad ve ısrarla başka bir mânâya kaydırılmaya çalışmasıdır. Bu durum eski metinlerin zamanla yanlış telâkki edilmesi gibi içinden çıkılmaz bir karışıklığa sebep olacaktır. Buna dâir birkaç misal zikredelim.

Epeyden beri ***"şüphe"*** yerine ikaame edilmeye çalışılan ***"kuşku"*** kelimesi ***"endişe"*** mânâsında ötedenberi müsta'mel olan bir kelimedir. Bunun şüphe ile hiçbir alâkası bulunmadığını kavranması, sokaktaki adamın lisan bilgi ve anlayışıyla dahi mümkündür. Aynı şekilde ***"ilişki"*** asla ***"münâsebet"*** değildir. İlişmek, sataşmak mânâsınadır. "**İliştirmek**"de "**iğreti tutturmak**" demektir. Böyle bir kelimeyi münâsebet yerine ikaameye çalışmaktaki câhilâne inad, da kasıtsız olamaz.

Lisanda içinden çıkılmaz bir anarşiye sebep olmak maksadıyla girişilen bu hareketin çarpık misalleri saymakla bitmez. Ötedenberi bildiğimiz ve kullanageldiğimiz ***"kuşak"*** kelimesini de hiçbir münâsebeti bulunmayan ***"nesil"*** yerine oturtmaya çalışmak acep nedendir?..

Aynı şekilde ***"bay"*** kelimesinin de ***"erkek"*** i ifâde etmekle hiçbir alâkası yoktur. Bu kelime de lisanımızda ötedenberi mevcut olup ***"zengin"*** karşılığında müstekar bir sûrette kullanılmakta idi. Daha dünün şâiri olan **Ziya Paşa,**

"Çün bay-ü gedâ hâke beraber girecektir" yani zengin fakir toprağa aynı şekilde konulacaktır, derken bu kelimeyi -doğru olarak- ***"zengin"*** karşılığında kullanmıştır.

Peki, hal böyleyken bundan ***"bayan"*** kelimesi Türkçemizin hangi kaaidesine göre güya türerilmiştir.

Öteden beri lisanımızda mevcud olan ve asılları Arapça bulunduğu halde tamamen Türkçeleşmiş bulunan kelimelerden başka, böyle aslı Türkçe olan pek çok kelimenin de inkılâb yobazlarının hışmına uğramış bulunduğunu,

zikrettiğimiz şu birkaç misal bile göstermektedir.

Demek ki; onların kasdı, sadece lisanımızdaki Arapça kelimeleri ortadan kaldırmak olmayıp -Türkçe kelimelere de tasallutlarından anlaşılacağı üzere- tefekkür hayatımızdaki istikrar ve insicamla tarihî devamlılık şuurumuzu zaafa uğratmaktır. Böyle olunca, din ve tarih şuuruna bağlı herhangi bir kimsenin bu hareketi tasvib etmesine imkân var mıdır?!.

Böyle bir tasvib hastalığına tutulmuş azın azı bir topluluk istisna edilirse, din ve tarih şuuruna bağlı olan herkesin, lisanımızdaki bu câhilâne tasarrufa karşı az çok bir karşı tavır içinde bulunduğu söylenebilir. Ancak millî ve dînî şuurun bir icabı olan bu muhâlefeti, hayatına irâdî bir sûrette aksettirmeyerek devrimbazların dümen suyunda gidenler de az değildir. Dinsizlerin yaşlıları bile, alışkanlıklarına rağmen kendilerini zorlayarak bir yığın piç ve asâletsiz kelimelerle konuşmaya çalışırken, bizim dâvâmızın bir emri ve îcâbı olan ***"karşı koyma"*** şuurunu gösteremeyişimiz hazindir. Asıl acı olan da budur. Milletin dînî, tarihî ve müstekar bütün mânevî varlıklarına düşman olanlar, şuurlu ve tezadsız olarak vazifelerini yapmaktadırlar. Peki ya biz?!.

Asırlarca dînî ve tarihî hâdiselerin yoğurup şekillendirerek zengin bir muhtevâ ve engin bir ifâde kaabiliyeti kazandırdığı güzel Türkçe'mizin birtakım câhilâne müdâhalelerle nasıl bir tecrübe tahtası haline getirildiğine dâir beyanlarımıza birkaç resmî vesika arzederek bir parça daha vuzuh kazandırmak istiyoruz.

Sizlere klişesini takdim eylediğimiz 1934 yılına âid resmî yazı, Türkçe'mizi tabiî mecraından çıkarmak için vâkî resmî gayretleri de isbat etmektedir. Buna ekli olan lügatçenin -genişliği sebebiyle- klişesini takdim edemiyoruz. Ancak bu ekte mevcud kelimelerin iddialarımızı nasıl te'yid ettiğine dâir misaller dercini de kâfî saymaktayız.

Türkçemizi İslâm'dan önceki devirlerin basit ifâde imkânlarına inhisar ettirmek isteyenler, bir zamanlar **M. Kemal Paşa**'nın tabiî bir lisanla kaleme aldığı bazı nutuklarını da birtakım nevzuhur kelimelerle bezeyip bu sûretle kıraatini sağladıkları mâlûmdur. Bu nutuk da bunlardan biridir.

M. Kemal Paşa'nın daha evvel klişesi takdim edilen resmî yazıda bahsi geçen nutkunda kullanılmış ve lügatçe haline getirilecek bu yazıya eklenmiş bulunan kelimelerin bazıları bugün dipsiz bir nisyana terkedilmiş bulunmaktadır. Bu gibilere misal; ***"Anık*** (âmâde, hazır), ***ataç*** (ceddanî) ***anıtlamak*** (hazır olmak), ***berkitmek*** (tahkim etmek), ***bitimucu*** (ennihâyet), ***baysak*** (huzur), ***dilik*** (hayatî), ***erksürmek*** (hükûmet icrâ etmek), ***esenlik*** (sıhhat) ***güzey*** (sâye, gölge), ***genlik*** (refah, genişlik), ***kıldacı*** (âmil), ***oğuz*** (mübârek), ***özene*** (gıbta), ***önürme*** (terakkî), ***süerdemlik*** (askerî fazilet ve hüner), ***söyüncü*** (nişâne-i muhabbet), ***tükel*** (tam), ***tüzün*** (asil), ***uz, uzca*** (müddet, müddetçe), ***utku*** (zafer), ***üzer*** (ezel, evvel), ***yaltıraklı*** (nurlu)" kelimelerdir. Şimdi sorabilir miyiz, bu kelimeleri hangi lügatta bulacağız da **M. Kemal Paşa**'nın o gün ne dediğini anlayabileceğiz.

Bahsi geçen lügatçede yer alan kelimelerden bazıları da bugün zoraki bir sûrette yaşatılmaya çalışmakla beraber tamamen farklı bir şekil kazanmışlardır... Lisandaki istikrarsızlığa misal olmak üzere bunlardan şu kelimeleri zikredebiliriz: ***"Baysal"*** lügatçede ***"sulh"*** karşılığı olarak gösterilmiştir. Bu kelimenin bugün ***"barış"*** haline geldiği mâlûmdur. Aynı lügatçede yer alan bu gibi kelimelere bir diğer misal de ***"soysal"***dır. Bu da ***"içtimâî"*** karşılığında kullanılmış. Bugün ise ***"sosyal"*** haline dönüşmüştür. Bir diğeri **"ürüm"**dür ki, ***"hasılat"*** ve ***"mahsul"*** karşılığı olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Bugün ise o da ***"ürün"*** şeklini almıştır. Lügatçede gösterilen ***"yöndem"*** (usul) kelimesinin

de bugün artık ***yöntem*** haline geldiği mâlûmdur. Diğer bir kelime olan ve ***"aksi seda"*** karşılığında kullanıldığı anlaşılan ***"yanku"*** kelimesi de artık ***yankı*** imlâsına dönüşmüş bulunduğu meydandadır.

Bahsi geçen lügatçedeki bazı nevzuhur kelimeler de lâfızları aynı kalmakla beraber mânâ itibariyle bugün bambaşka bir mefhûmun adı haline gelmişlerdir. Bunlara da bir iki misal verelim:

Lügatçede ***"güvenç"*** kelimesinin ***"istinadgâh"*** ve ***"zahîr"*** karşılığında olduğu gösterilmektedir. Halbuki bugün bu kelimedeki "ç" harfi ortadan kaldırılarak ***"îtimad"*** ve ***"teminat"*** gibi kelimelerin yerine ikaame edildiği mâlûmdur. Bu gibi kelimelere bir diğer misal de ***"oranlamak"***tır. Bu kelime de ***"tahmin etmek"*** karşılığında kullanılmış. Halbuki bugün ***"nisbetlemek"*** mukaabilinde kullanılmaktadır. ***"Özlük"*** kelimesi de **M. Kemal Paşa**'nın bahsi geçen nutkunda ***"vasıf"*** karşılığında kullanılmıştır. Halbuki şimdi vasıf yerine ***"nitelik"*** denilmektedir. ***"Özlük"*** de ***"saflık, arılık"*** mânâsında kullanılmaktadır.

İşte size bir tek resmî vesika ki, hem lisanımıza vâki resmî baskıları ve hem de, bu müdahalelerin Türkçe'mizi nasıl içinden çıkılmaz bir karışıklığa sürüklediğini göstermeye ve isbat etmeye kâfidir.

Gâyeleri İslâm Kültürü'nün millî hâfızadaki izlerini bir an önce silmekten ibâret olan devrimbazların güzel Türkçe'mize karşı giriştikleri sûikasdin feci tezâhürleri ifâde etmek kolay kolay biter bir mesele değildir. Biraz da onların kısmen câhillik ve kısmen de isti'callerinden doğan bazı yanlışlarına dâir misaller verelim:

Bilindiği üzere "ce" ve "çe" lâhikaları (ekleri) bir kelimenin sonuna getirilince, o kelimenin mânâsında bir küçültme ifâdesi husûle getirirler. Meselâ **"lügat"**tan **"lü-**

gatçe" küçük lügat, mânâsını ifade eder. Öteden beri bazı kitapların sonunda rastlanan bir kısım kelimeler için böyle lügatçeler tanzim edilir. Buna benzer bir şeyi biz de işbu eserin sonunda yapmış bulunuyoruz: **"Divan"** kelimesinden de aynı yolla türetilmiş bir **"divançe"** kelimemiz vardır. Bu da kâmil mânâsiyle bir divan teşkil edecek kemmiyette olmayan şiirlerin topluluğunu ifâde eder. Hatta **"kemençe"** bile bu sûretle **"keman"**dan türetilmiştir.

Devrimbazlar Türkçe'nin bu kadîm mantığını çiğneyerek **"îtimad"** karşılığında kullandıkları **"güven"** kelimesinden **"güvence", "dilek"**ten de **"dilekçe"**yi türetmişlerdir. Bu kelimelerin ilk nazarda zihinde husûle getirdiği mânâ "**küçük dilek**" ve "**küçük itimad**"dan başka bir şey değildir. Hal böyleyken onlar, dilekçeyi **"istidâ"** mânâsına, güvenceyi de **"garanti"** ve **"teminat"** mânâlarına kullanmaktadırlar. İhtimal bu, ufku dar yeni tip insanların bütün dilekleri küçüktür ki, her türlü istidâyı dilekçe kelimesiyle ifade etmektedirler.

Aynı şekilde **"cık, cik, cuk, çık, çik, çuk"** ve **"çük"** lâhikaları da bir kelimenin sonuna gelince ona zavallılık, mâsumiyet gibi mânâlar kazandırırlar. Kadîm ve an'anevî anlayış budur.

Meselâ kadıncık, kuşçuk, ilh... dendiği zaman zavallı kadın, zavallı veya masum kuş gibi manalar ifade edilir.

Hal böyleyken devrimbazlar ***"kelime"*** karşılığı yerine ***"sözcük"*** uydurmacasının türetmeleridir. Bu söz, Türkçe'mizin mantığına göre zavallı bir sözden başka neyi ifâde eder?!. Kaldı ki, bu sözcük uydurmacasını ***"kelime, tâbir, ibâre"*** *ve* hatta bazan da ***"cümle"*** yerine bile kullanmaktadırlar. Gerçek cümle için nereden geldiği belli olmayan bir ***"tümce"***leri vardır. Fakat bu da yukarıda îzah edildiği gibi ***"hep"*** ve ***"bütün"*** veya ***"küll"*** karşılığında

kullandıkları *"tüm"*den türetilmişse, buradaki *"ce"* lâhikası onu da küçültmüş olmak lâzım gelir iken bu kelimeye izâfe ettikleri *"tümce"* nin kâmil mânâsıyla cümle yerine ikaame edilmek istendiği meydandadır.

Türkçe'mizde *"sı"* ve *"si"* lâhikaları da sonunda geldikleri kelimeye liyâkat veya istihkak ifâdesi kazandırır. Buradaki mantığa göre, uydurulup terviç eyledikleri *"olasılık"* kelimesinin yüklendiği mânânın olmaya lâyık sûretinde telâkki edilmesi gerekirken onu imkân veya ihtimal karşılığında kullandıkları meydandadır. Halbuki *"öpülesi eller"* öpülmeye lâyık *"kırılası eller"* kırılmaya müstahak eller demek olur. Bu tarzda kullanılmakta olan çeşitli kelimelerimiz vardır.

Her mevzûda anarşiden yana olan ve istikrar ve intizam düşmanı bulunan devrimbazların lisânımızda çiğneyegeldikleri mantık kaaideleri bunlardan ibâret de değildir...

Dünya'da iki büyük lisan görülmüştür: Arapça ve Lâtince. Mefhumları, ilimlerin teknik tâbirlerini ve bütün inceliklerini ifâde edilebilecek derecede gelişmiş ve genişlemiş bulunan bu iki lisan, iki ayrı âlemin asırlarca ilim lisanı olmuştur. Lâtince Hıristiyanlık Dünyası'nın, Arapça da İslâm Dünyası'nın.

Bu durum onların, temel dünya görüşü ve hayat tarzı îtibâriyle birbirinden tamamen farklı olarak teessüs eden iki medeniyet dâiresinin içinde bulunan milletler için müşterek bir kültür vâsıtası haline gelmelerini sağlamıştır. İslâm Medeniyeti Dâiresi içindeki milletler için bu durum Arapça'yla, Garp ve Hıristiyan Âlemi için de Lâtince ile gerçekleşmiştir. Bu hal bütün millî lisanların mutlaka bu iki ilim lisanından birinin tesiri altında kalmasını intaç eylemiştir. Bu yüzden Avrupa lisanları Lâtince, İslâm memleketlerinin lisanları da Arapça kelimeler ile lebâlebtir. Bütün bir Ortaçağ boyunca devam eden bu duruma karşı *"millî lisan"*

taraftarlarının aksülâmelleri Hıristiyan Batı Âlemi'nde İslâm Dünyası'ndan evvel başlamıştır. Ancak bu aksülâmel bizdeki gibi hissî bir sâikle ve nefretle yürütülmemiş, uzun bir ilmî çalışma sonunda Lâtince'nin bu lisanlar üzerindeki tesiri -bir dereceye kadar- izâle edilmiş ve bugünkü Avrupa lisanları vücud bulmuştur.

Bizde ise, Arapça'ya karşı açılan savaş İslâm'a duyulan nefretin eseri olduğu ve bu nefretle birlikte ilimsiz bir hissiyat ile yürütüldüğü içindir ki; bir mefhumlar anarşisine meydan verilmiştir.

Avrupalılar bu işi asırlar süren çalışmalar ve lisan akademileriyle gerçekleştirirken, bizimkiler ***"Arapça olmasın da ne olursa olsun!.."*** mantığı ile işi inkılâb yobazlarının câhil ve müteassıp yarânına havâle eylemişlerdir. Tarihî seyri takip edildiği zaman görülür ki; lisanımızdaki ***"Arapça düşmanlığı"*** milletlimizin İslâm'dan uzaklaştırılmasına muvâzî bir seyir tâkip etmiştir.

Avrupalılar kendi millî lisanlarındaki Lâtince kelimeleri sadece telâffuzlarını değiştirmek ve bu kelimeleri kendi millî hançereleri ile ifâde etmekle iktifâ eyledikleri halde bizimkiler menşei Arapça olan bütün kelimeleri toptan red ve imhâ yolunda yürümüşlerdir. Halbuki ecdâdımız, Arapça'dan -daha ziyâde dînî bir mecbûriyetle- aldığı kelimelerin pek çoğunu, hem telâffuz ve hem de mânâ îtibâriyle millî hançere ve ma'şerî şuurda yoğurarak çoktan millîleştirmişlerdir. Meselâ *"ayın"* harfini ihtivâ eden kelimelerin hiçbirini bir Arap gibi telâffuz etmemiş olmaları bunun en iyi bir misalidir. Mânâ kaymalarının ise misali pek çoktur. Arapça'da ***"yol"*** mânâsına gelen ***"sebil"*** Türkçe'de ***"çeşme"*** demektir. "**Kürsü**" Arapça'da ***"sandalye"*** mukaabili iken Türkçe'mizde büsbütün başka bir mânâ kazanmıştır. ***"Mektep"*** de Arapça'da bizdekinden farklı olarak ***"yazı***

masası" veya *"sıra"* demektir. Arapça'da "**mektup**" demek olan "**risâle**" bizde "**küçük kitap**" demektir.

Bu gibi incelikleri idrâkten âciz bulunan ve ruhlarındaki hududsuz İslâm aleyhtarlığının tesiri ile Arapça kelimelerden bir an önce kurtulmak (!..) gayretkeşliği ile hareket edenler lisanımızda mâzisi bin yılı aşkın olan ve herkesçe bilinen kelimeleri ölüme mahkûm ederek onların yerlerine güya Türkçe birtakım kelimeler ikaame eylemeye çalışmaktadırlar. Bunların bir kısmı lisanımızda öteden beri mevcud olan Türkçe kelimelerden türetilmekte, fakat türetilen şekilleriyle Türkçe'mizin yapısına uygun olup olmadıkları üzerinde durulmamaktadır. Meselâ ***"müstakil"*** kelimesi yerine konulmaya çalışılan ***"bağımsız"*** kelimesi uyduranların maksadından farklı bir mânâ taşımaktadır. Türkçe'mizdeki ***"bağ"*** ve ***"bağlamak"*** kelimelerden türetildiği anlaşılan bu kelime ***"istiklâl"*** mefhumunu ifâde edemez.

Zira Türkçe'mizdeki ***"bağ"***, Arapça'dan almış bulunduğumuz ***"kayıd"*** mukaabilidir. Bağımlı ***"mukayyed"***mânâsına gelir. Bir devlet imzaladığı bir muâhede ile mukayyed yani -bugünkülerin ifâdesi ile- bağımlıdır. Bu onun hiç de müstakil sayılmamasını gerektirmez. Zira her kayıt istiklâl mefhumunu izâle etmez.

Bir diğer kelime de ***"acımasız"***dır. Bunu da ***"merhametsiz"*** kelimesi yerine koymaya çalışmaktadırlar ki, bu isti'mal tarzı da yanlıştır. Meselâ eli kesilen bir adam acı duyar. Bu acıma hissi büsbütün başka bir mefhum, merhamet ise yine başka bir mefhumdur. Acı çekmekle merhamet hissi aynı şey olsaydı, o takdirde acı çekenin kendi nefsine merhamet duymuş olduğunu kabul etmek gerekirdi.

Anadolu'da öteden beri mevcud olan ***"onur"*** kelimesi de ***"şeref"*** yerine ikaame edilmek istenilmektedir. Halbuki halkın arasında bu kelime ***"kibir"*** ve ***"gurur"*** mânâsın-

da mevcuttur. İlerde hem *"şeref" ve* hem de ***"kibir"*** olarak kullanılmış bir kelimenin hangi mânâya oturacağını nasıl kestirebiliriz. Böyle misaller saymakla bitmez.

Ruhlarındaki tatmin olmaz iman ve İslâm düşmanlığının tesiriyle güzel Türkçe'mize İslâm kültür ve medeniyetinden geçmiş bulunan asil kelimeleri boykot eden devrimbazların, lisan mes'elelerini alâkadar eden çok ilmî gerçeklerden haberdar olmadıklarını gösteren misallerinden biri de alınan kelimelerin zaman ve tarihî akış içinde yoğrularak millîleştiği hususu olduğunu îzah etmiş idik.

Bu durumu, menşei İslâm kültürü olan kelimeler için kaale almayarak onlara ilân-ı harb edenler, Türkçe'mize Avrupa lisanlarında geçip de aynı şekilde millî hâfıza ve şuurda yoğrulan kelimelere ses çıkarmamaktadırlar. Bu durum, onların Türkçecilik peşinde koşmakta olmayıp, İslâm düşmanlığı sâikiyle hareket ettiklerini ispat eder.

Esasen kullandığımız birçok ecnebi kelimenin menşeleriyle alâkasız mânâlarda oturmuş kelimeler olduğunu hatırdan uzak tutmamak gerektir. Meselâ ***"makyavelist"*** derken bu onun **Makyavel** isimli bir İtalyan yazarının devlet ve siyasete mütedâir kitabından sonra belli bir mânâda oturduğunu hiç kimse düşünmez. Bu, **Makyavel'**den evvel belki de başka bir lâfızla karşılanan bir mefhumdur ki, artık ona **Makyavel** damgasını vurmuştur.

Bugün herkesin bildiği ***"mola"*** kelimesi Lâtince'de hubûbat veya gıda demektir. Halbuki ara verme mânâsına kullanılmaktadır. Kelimenin bu mânâda yerleşmesinin sebebi, vaktiyle Roma'da papazların âyinlerden sonra takdis edilmiş hubûbâtı kurban edilecek hayvanların başı üzerine serpmesidir. ***"Sabotaj"*** ise eskiden Fransız köylülerinin giydikleri ve ***"sabot"*** denilen tahta ayakkabılardan doğarak bir işin fenâ yapıldığı mânâsında yerleşmiştir. ***"Boykot"***

ise, İngiliz vergi memuru yüzbaşı **Boykot**'a karşı İrlandalı köylülerin giriştikleri hareketten doğmuştur.

Bunun yerli ve daha yeni misalleri de vardır. Bugün ***"gripin"*** ve ***"tokyo"*** kelimelerinin bir marka olduğunu kim düşünür. Artık her biri, belli bir ihtiyaç maddesine ad olmuştur. Bunun misalleri çoktur. ***Kantin, pantolon, bisküvi, fiyasko*** ve ***sandöviç*** gibi daha birçoklarını saymak mümkündür. Merak edenler tarihî hadiseler ve mâ'şeri şuurun bu gibi kelimeleri ne sûretle îcâd ettiklerini öğrenmek için **Nejat Muallimoğlu**'nun[66] ***"Bir Türk Vatana Döndü"*** isimli eserinin "**Türkçe'deki Bazı Kelimelerin Hikâyeleri**" ünvanlı altıncı bölümüne bakabilirler.

Şimdi, bu gibi ecnebi kelimelere ses çıkarılmayıp, onları değiştirmeye karışmayanların benzer Arapça ve Farsça kelimelere duydukları hınç, câhillikleri kadar kasıtlılıklarını da isbat etmiyor mu?..

Biz yaşayan dili müdâfaa etmekteyiz. Lisanın da bir gelişmeye tâbî olduğunu inkâr etmeyiz ve etmiyoruz. Ancak Türkçe'miz üzerindeki bu cereyânın nihâî hedefinin lisanımızda islâmî menşeli bir tek kelime bırakmamaktan ibâret olduğu husûsu gözden uzak tutulmamalıdır. Bu gaye gerçekleşir ise, Türk edebiyat ve tarihi ile alâkalı eserlerin tamamı ölüme mahkûm olacağı muhakkaktır. Ayrıca hiçbir dînî mes'eleyi de hakkıyla îzah kabil olmayacaktır. Bunu bir tek misal ile îzah edebiliriz: Meselâ lisanımızdaki ***"mezhep"*** kelimesi Arapça ***"zehebe"***den yol demektir. Şimdi Türkçe'mizde yol kelimesi var diye, ***"mezhep, tarik"*** veya ***"tarikat"*** hatta ***"sebil"*** kelimelerini atmak ve bu kelimelerin yüklendikleri mânâyı sadece ***"yol"***a yüklemek

66 **Nejat Muallimoğlu**'nun ***"Bir Türk Vatana Döndü"*** adıyla yazdığı ve İstanbul'da 1973 yılında basılmış olan büyük ebad yediyüz küsur sayfa bu değerli eser, lisan mes'elesi ile alâkadar olan herkese hararetle tavsiye olunur.

lisanımızı hem fakirleştirmek ve hem de içinden çıkılmaz bir karışıklığa sokmak değil de nedir?!.

Biz vak'anüvis **Peçevî**'nin veyahud da büyük şâir **Şeyh Gâlib**'in lisanıyla konuşalım demiyoruz. Ama Müslümanların gayretsizliği yüzünden ölmüş bulunan pek çoğu bir yana hâlâ Türkçe'mizde dipdiri duran ve mânâsı herkesçe bilinen islâmî menşeli kelimeleri kullanarak yaşatalım diyoruz. Bunu yapmadığımız takdirde, milletimizin bin yıldan beri dînî heyecan nâmına ihticâc edegeldiği bir ***"Mevlûd"*** ve hatta **Yunus Emre**'nin ilâhileri bile anlaşılamaz olacaktır. Yahudiler, iki bin yıl sonra, bazı hahamlar dışında hiç kimsenin bilmediği İbrânice'yi -hatta sağdan sola yazılan yazısıyla birlikte- ihyâ edebilmişlerdir. Dâvâsına sâhip bir millet böyle olur. Bize ne oldu ki, Hak'dan yana olmayı, doğruluğuna, yanlışlığına dikkat etmeden ekseriyetten yana olmaya tercih ediyoruz?!.

Yeni yetişen gençler, gerçek Türkçe'yi anlamıyorlar ise, vazifemiz onlara bu lisanı öğrenmenin lüzumunu anlatmaktır. Yoksa cehâlete tâviz vermek ve ayak uydurmak câiz görülür ise, bugüne kadar bizi nereden nereye getirdiği malûm olan bu tutumun bundan böyle mutlak yokluğa götüreceğinden şüphe edilemez!.

Türkiye'mizde mektepler bir ***"şahâdetnâme"*** verirler ama bu şahâdetnâme, ilmi değil, cehli tescil etmektedir. Şu bozuk düzende, sadece mektepten öğrendikleriyle iktifa eden bir kimsenin millet için rehber olabilmesini bir kenara bırakınız, kendisini kurtarması bile mümkün değildir. Hal böyle iken, çoğu çarpık kafalı muallim müsveddelerinin elindeki çocuklarımızı îkaz ve irşad ile kurtarmak yerine onların menfi rehberlerinin onlarla birlikte umûmileşen menfiliklerin akıntısı istikametinde yürümek, dâvâ sahibi bir insana yakışmaz. Kısacası böyle hareket İslâm'ın kâ-

mil bir sûrette kavranamamasının neticesidir ki; cephemize düşman hücumlarından daha fazla zarar vermektedir.

Güzel Türkçe'mize İslâm irfânının kazandırdığı derin mânâlı ve âhengli kelimeleri boykot etmekte ve onların yerlerine alelacele uydurulmuş birtakım nevzuhur kelimeleri ikaame eylemeye çalışmakta ana istikaameti İslâm'a karşı olanlar yerden göğe kadar haklıdırlar. Onlar için bu bir ideolojik mücâdeledir. Bizim yadırgadığımız ise asıl, İslâm'ı dâvâ ettikleri veya eder göründükleri halde, bu cereyâna kapılanların hal-i pürmelâlidir.

Bunların gerek selîka ve gerekse lâfız hatalarına, yazılarından parçalar alarak işâret etmekten kat'an nazar temel yanlışlardan bir diğerine daha temas etmek istiyoruz:

Lisanda irâdî olarak tâkip edilen bir prensip yerine, bir kelimeyi sırf bir müddetten beri duymakta bulunma keyfiyetine istinâden terviç etmek de yanlıştır. Bu gerçek inanç ve düşüncelerimize aykırı her fiil için -hiç şüphesiz- ileri sürülebilir. Cinâyetler, soygunlar ve kaba tedhiş hareketleri gibi. Bunların televizyonlar vasıtasıyla fazlaca mesmuumuz olması, belki bir kanıksamaya ve umursamamazlığa sebep olabilir, ama tecvize asla!.. Hele aynı fiillere iştirâk düşünülemez bile!.. İşte lisan mes'elesinde de durum aynıdır. Yanlış, asâletsiz ve bir islâmî menşe'li mukaabilini mahkûm etmek kasdıyla uydurulmuş bulunan her kelimeyi cinâyet, hırsızlık ve buna benzer ahlâkî redâet ifâde eden fiiller gibi görmeye ve onlara rûhen intibak etmemeye mecbûruz!..

Esâsen hiss-i selim sâhibi herkes, bu gibi kelimeleri ilk duyduğunda yadırgamakta, hatta bunlarla alay etmektedir. Ancak aradan bir müddet geçtikten sonra, farkına varmadan bu, az evvel alay ettiği kelimeleri kullananlara birçok kereler şâhid olmuşuzdur. Bakın şimdi size bunu tecrûbî olarak gösterelim:

Elimizde *"Türk Dili"* isimli derginin Ocak 1978 tarihli 316. sayısı vardır. Bunun son kısımlarında **"Batı Kaynaklı Sözcüklere Karşılıklar"** başlığı altında yeni uydurulmuş bir alay kelime vardır. Bunları dergideki uzun uzun îzahlardan kat'annazar kaydedeceğiz. Eminiz okurken güleceksiniz. Ama çok az bir müddet sonra da bunlardan bazılarını, İslâmcı olduğunu iddia edenlerin kullandıklarına şâhid olacağınız muhakkaktır. İşte biz bu prensipsizliğe ve irâdesizliğe tahammül edemiyoruz.

Adı geçen dergide bu kelimelerin **Prof. Dr. Cemal Mıhçıoğlu, Doç. Dr. Semih Tezcan, Tahsin Saraç ve Agop Dilaçar**'dan teşekkül eden bir **"Yarkurulca"** (her ne demekse) hazırlandığı belirtilmektedir. Burada yer alan kelimeler şunlardır:

adres:	bulunak	**ideoloji**:	düşüngü
alarm:	tetikdur	**ideolojik**:	düşüngüse
anekdot:	gülüncek	**kampus**:	yerleşme
dedektif:	izlemci	**kanalizasyon**:	arkdüzen
espri:	bulucuklu	**kombina**:	tümleşke
fraksiyon:	bölüngü	**lâmba**:	ısıtacı

Evet lütfen gülmeyin. Çünkü eğer lisan mes'elesinde henüz sâlim bir prensipe bağlanamamış iseniz, yarın bu kelimeleri sizin de kullanmak ihtimâliniz vardır!. Nitekim bu listedeki **"kampus"** kelimesi biraz değişikliğe uğrayarak **"yerleşke"** sûretinde daha şimdiden umûmîleşmeye başlamıştır.

"....

*Bu inkılâba mekteple başladık; bu kelimeyi Arabistan çöllerine sürüp yerine Paris'in güzel "**ecole**"ünü dâvet ettik ve bu sâyede "**okul**" kelimesini kazandık. İlk zamanlarda "**genel**" kelimesi ile alay edenler bugün onun "**general**" in oğlu olduğunu anlıyor; bülbül gibi dillerinden*

*düşürmüyor ve "**umûmî**" ye yüz vermiyorlar. Biz millete, "**hâkimiyet**" ten daha üstün olduğu için "**hegemonies**" (hegomania - üstünlük, tahakküm) den gelen "**egemenlik**" hakkını verdik. Avrupalı asâleti dolayısıyla da onu Meclis'in alnına kazıdık. Kahraman Türk "**Paşa**" larının, Avrupa'da bıraktığı dehşetin, garplılaşmamıza engel çıkaracağını takdir ederek, "**general**" lerimizle onların "**general**" leri arasına girmeğe muvaffak olduk. Fransızca'nın (-al) eki olmasa idi "**ulusal**", "**doğal**", "**denel**"... kelimelerinin sıkıntısını çeker mi idik? Şalvar üstünde kravat ve silindir şapka yakışmadı; ama Arapça kelimeler "**dinsel**", "**cinsel**" şekillerini alarak medenileştiler ve yaşama hakkını kazandılar. Bu gayretlerimizi aşağılık duygusuna atfeden ve beğenmeyen meşhur Fransız Türkoloğu **J. Deny** gibilere bizim batılaşma idealimizin her şeyin üstünde olduğunu, batsak bile bundan vazgeçemeyeceğimizi anlatmalıyız...."*[67]

"... vatan ki milletin yarattığı mefharetler mecmuasıdır; gövdeye can gibi vatanı yaşatan milletse, milleti millet yapan da dilidir. Dilin vatandan daha mukaddes olduğunu anlamak için tarihlere bakmak yeter. Giden vatanlar, dilleri diri kalan milletler tarafından tekrar kurtarıldı, fakat dili giden milletlerin ne vatanları kaldı ne kendileri..."[68]



67 **Prof. Osman Turan**, Türkiye'de Siyâsî Buhranın Kaynakları, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1994, sh. 136

68 **İsmail Habib Sevük**, Dil Da'vâsı, İstanbul 1949, sh.115

BİRKAÇ TENBİH

1- Sakın hiçbir uydurma kelimeyi ***"alay için"*** bile kullanma!.. Böyle bir hareket bile onların yaygınlaşmasına sebep olur!..

2- Muhâtabın anlamamak ihtimâli ile kendi kelimelerini kullanmamazlık yapma!.. Bir kere doğru olan kelimeyi kullan, muhâtabın anlamamış olmak ihtimâli varsa, ayrıca bir açıklama yap!..

3- Doğruyu yalnız kendi nefsine hasretme!.. Mes'eleyi kavradıktan sonra, arkadaşlarını da îkaz et ki; İslâm düşmanlarının dümen suyunda yürümek vebâlinden kurtulsunlar!..

4- Biz Türkçe veya yenilik düşmanı değiliz. Bu mes'eledeki kasdın karşısında yer almış bulunmaktayız. Bu sebeple sana takdim edilen bu listede bazı doğru olan yeni kelimeler de vardır. Ancak onları kullanmaya meyyal insan çok!.. Bütün, umûmî cereyanlara tâbî olarak yaşayanlar böyledir!.. Sen bizim kelimeleri kullan ki, onlar da yaşasın!.. Eş mânâlı kelimelerin çokluğu bir dilin zenginliğini gösteren hususların başında gelir. Bizim kelimeler yetim çocuklar gibi garip ve sâhibsiz kaldılar!..

5- Unutma ki İslâmî menşe'li her kelime bizi Kur'ân-ı Kerîm'e bağlayan bir halatın lifleri gibidir. Onlardan hergün birini koparmak, gelecekte bu bağın kopmasına müncer olacaktır. Buna karşı koymak bir îmân borcudur!.

DAVRAN EY MÜSLÜMAN GENÇ!..

DAVRAN!..

ONLARA SÂHİB ÇIK!..

İBRETLİ BİR VESİKA

Dilde tasfiyecilik bir sâri hastalık gibi kısa zamanda şumûllenerek matbuatta bu bâtıl davanın birçok mürevvici zuhûr ettiği gibi yalnız müdâfaada kalmayıp fiilen gâfiller ve hâinler kervanına katılanlar da az değildir. Onlardan biri de temâdisi sebebiyle bir devir edebiyatına alem olmuş bulunan "**Servet-i Fünun**" dergisidir. Takriben doksan cilde yakın yayınlandıktan sonra aynı kadro ve uslüb ile adını "**Uyanış**" olarak değiştirmek sûretiyle neşrolunmaya devam edilmiştir. Lâkin uydurma kelimelerle lebâlep olarak yayınlandığı için arada bir, kullandığı nevzuhur kelimleri okuyucuya kadim karşılıklarıyla bildirmek ihtiyacını hissetmiştir. Lâkin galiba bu kelimlerin temâdi edemeyeceğini düşünmüş olmalıdır ki; alfabetik olarak neşrettiği listede islâmî menşeli kelimeleri esas alarak bunların karşılığında terviç ederek kullandığı yeni kelimeleri göstermiştir. Sayfalar dolusu bu lügatçede yer alan kelimlerin çoğu daha evvel **M. Kemal Paşa**'nın Nutku dolayısıyla ifade etmiş olduğumuz gibi ölü doğmuş, bir kısmı da zamanla ya lâfız veyahud da mânâ tegayyürüne tâbi olmuştur. Şimdi size bahsi geçen lügatçede doğmadan ölen bu kelimelerden bir kısmını takdim edeceğiz. Bakalım bunları herhangi bir lügatte bulabilir misiniz. Buna göre Servet-i Fünun'un bu dalâlet devrine âid yazıları okuyanlar böyle bir lügatçeye bakmadan ne denilmek istenildiğini nasıl anlayacaktır?! Kaahir ekseriyeti doğmadan ölmüş bulunan bu kelimeler şunlardır:

Azim=dölen	Askerî=süel
Azmetmek=dölenmek	Âmil=etke
Arz ve talep =sunum ve istem	Beyânat= diyev
Acz=eksinlik	Cephe=yöney
Âciz kalmak=eksinmek	Cinâyet=kıya

Câni=kıyacı
Çâre-i hâl= çözge
Dâvetnâme=çağrılık
Emânet=inam
Emânet etmek=inamlamak
Efkâr-ı umûmîye=kamoy
Emrivâki=olut
Emval-i gayri menkule
=taşıtsız mallar
Feragât=özgeci
Fikr-i-tâkip = güderge
Fikir=bölek, analtık
Fesad=bozut
Gıpta=imren
Güzergâh=gerçek
Huzur ve sükûn=baysallık
Hür=özgen
Hürriyet=özgenlik
Havâic-i zarûriye=yaşatık
Hased=Günü
Havâdis=Bilget
Hâsılat-ı sâfiye=özürüt
Hâsılat-ıgayri sâfiye=hamürüt
Hitap etmek=aytamak
Hatip=aytaç
Havâle=gönderi
Hurâfe=urasa
Hayâlet=sanıka
Iztırar=sıkınç
Islah, ıslahat=yeğritim,arıtım
Islah etmek=yeğritmek arıtmak
İstikamet=yönet
İstihlâk etmek=yoğaltmak
İstiklâl=erkinlik
İktifa etmek=izdemek
İhmal=savsa
İhtiyat=saknı
İhtiyat etmek=saknımak
İfşa etmek=giz açmak
İmtihan=sınaç
İktidar=erk
İktisap=edinç
İhtisas=uzuv
İâşe=beslev
İbdal=yaratı
İddia etmek=savamak
İntiba=duyu
İhale etmek=üstermek
İhale=üsterim
İştiyak=göresi
Kıdem=öncülük
Katl=ölüt
Kaatil=öldüren, ölütçü
Kuvve-i imbatiye=bitelge
Lehte, Lehinde=yana
Lehdar=yanat
Lutf u ihsan=kayra
Muvafık=oydaşık, onav
Muvafakat etmek=oydaşmak
Muhâlefet=ayrışık
Muhâlefet etmek=ayrışmak
Müteahhid=üstenci
Mesken=otru
Müşâhede=görüm

Öz Türkçe Karşılıklar:

Şimdiye kadar çıkan beş kelimelerin düzelmiş ve tek listesi

Gazetemize gönderilecek yazılarda aşağıdaki kelimelerin osmanlıcaları kullanılmamasını rica ederiz.

A

Aleyh — Karşı
Aleyhte olmak — Karşı olmak
Aleyhinde söylemek — Karşı söylemek
Aleyhdar — Karşın
Azm — Dölen
Azmetmek — Dölenmek
Arz ve talep — Sunum ve istem
Acz — Eksinlik
Acz duymak. âciz kalmak — Eksinmek
Âciz — Eksin
Âbide — Anıt
Askerî — Süel (Militaire)
Asayiş ve emniyet — Güvenlik
Amerikayı cenubî — Güney Amerikası
Asrî — Modern
Asrı hazır — Yeni çağ
Âmil (Müessir) — Etke

B

Basiret — Öngörü
Banliyö — Yöre
Beyanat — Diyev

C

Cebhe — Yöney

Ehemmiyet vermek — Önem vermek
Ekseriyet — Çoğunluk
Ekalliyet — Azınlık
Ekseriya — Çoğun, çok vakit
Emvali gayri menkule — Taşıtsız mallar
Emvali menkule — Taşılı mallar

F

Feragat — Özgeçi
Faik, Mütefevvik — Üst, Üstün
Fikri takip — Güderge
Fıkr — Bölek; Anlatık
Fesat — Bozut
Facia — Acın
Fikri muzmar — Gütke

G

Gıda — Besin
Gıpta — İmren
Güzergâh — Gerçek
Gafil — Aymaz, boş, dalgın
Garp — Batı
Güzide — Seçkin

H

Hakikat (T. Kö.) — Gerçek, gerçeklik — Verite, (Terim) Gerçe, gerçelik — Réalié
Hasılatı gayri safiye — Hamürüt
Hülâsa — Özet
Hitab etmek — Aytamak
Hitab — Ayta
Hatib — Aytaç
Hissi kablelvuku — Önsezi
Havale — Gönderi
Hurafe — Urasa; (Evham ve hayalât) sanıka
Hassasiyet — Duyganlık

I

Iztırar — Sıkınç
Islah, Islahat — Yeğritim; Arıtım
Islah etmek — Yeğritmek; Arıtmak

İ

İdare etmek — Yönetmek
İnkılâb — Devrim
İstikamet — Yönet
İstihlâk etmek — Yoğaltmak
İstihsal etmek — Üretmek
İtimad — Güven
İtimad etmek — Güvenmek
İnkişaf ettirmek — Geliştirmek
İnkişaf etmek — Gelişmek
İstiklâl — Erkinlik, Bağımsızlık
İktifa etmek — İzdemek

Servet-i Fünun (Uyanış) dergisinde kullanılan uydurukça kelimelere âid sayfanın baş tarafı

Muaf=bağışık
Muâfiyet=bağışıklık
Muâyene=bakı
Muhâbir=duymaç
Müvezzi=dağıtmaç
Mecra=yatak, akağı
Makale=betke
Mâni=önge
Mahreç=çıkıt
Müstehlik=yoğatman
Mahsül=ürüt, ürün
Müstahsil=üretmen
Merhale=yüğrüm
Müteferrik=ayrık
Müstâcel=evgin
Mülki=sivil
Müstakil=erkin, bağınsız
Mevsuk=doğru, belgin
Mukallid=benzetçi
Mesâha-i sathiye=yüzölçe
Mütemayil=eğgin
Muktesabat=edinçler
Mukteseb=edinek
Muhayyile=sanay
Müdevven=dergin
Mes'uliyet=soray
Maksad=erge
Manzara=görey
Merkez-i sıkle=dengey
Müfsid=bozutçu
Mesmuat=duyuk
Muhatap=aytıç
Menfaatperest=asığcıl
Mahmi=korunuk
Mahzur=çekinek
Menşe=çıkağ, köken
Musahhih=düzeltiç
Müeyyide=berkite
Mükâfat=öden
Müsâdere=alanç
Müsâdere etmek=alanç etmek
Nezâret=görü
Nâiliyet,mazhariyet=ergi
Nekahat=eğiselik
Nâsih=öğütçen
Nakliyat=taşın
Pâye=aşama
Rekabet etmek=önürdeşmek
Rakip=önürdeş
Rükün=örkün
Rütbe=erece
Rey-i âm=genoy
Refah=genlik
Sâye=güzey
Sevk ve idâre=güdüm güdem
Seciye=ıra
Serbest=özgür
Sühûnet=ısığ
Sebat=dura
Salâh=yeğrim
Salâh bulmak=yeğrimek
Sâhib-i iktidar=erkmen
Sukut-i hayâl=umuşa
Sadâkat=bayrılık

Şâyia=yayıntı
Tâyin=belit, atama
Tâdil etmek=değişkemek
Tâdil=değişke
Teberru=verit
Taklid=benzet
Tefrika=bölem
Tefrika (nifak)=ayırgı
Tesir etmek=etkimek
Tes'id etmek=bayramak
Tilmiz,Şakird-i mârifet=izdemen
Tedvin etmek=dergimek
Tevâfuk etmek
=üs gelmek, üst olmak
Tekaddüm etmek=ön gelmek
Taht-ıhimâyedeolan=koruncak
Teâti-yiefkâretmek=oydaşmak
Tecrübe=deneç
Tahlil etmek=çözelemek
Tahlil=çöze
Ticâret=tecim
Tüccar=tecimer
Ticârî=tecimel
Telif etmek=bağdamak
Tahkik etmek=gerçinlemek
Tahkik, tahkikat=gerçin
Teahhüd=üstençelik
Taahhüd=yüken
Taahhüd etmek=yükenmek,
üstlenmek
Vaad=adanç
Vaad etmek=adamak
Vecibe=düşerge
Yevm-i mahsus=bayragün
Zelzele=teprem
Zarure=zorağ, kıstam
Zühul etmek=unutsamak
Zühul=unutsa
Zan=sanı

Sevgili Okuyucu!

Usanmadan bu liste[69]nin tamamını okuyabildinse Allah için söyle bunlarda tanıdığın bir kelime çıktı mı?! Çıkmadıysa anla ki; kemalistler Dünyâ'nın en zengin lisanlarından bir olan güzel Türkçemizi bir tecrübe tahtasına çevirmişlerdir. Bir de şuna dikkat et ki; burada hiçbir batı menşeli kelimeye karşılık olarak icad edilmiş bir kelime yoktur. Bu da sana bu güruh-i dalâletin İslâm'a karşı olmaktan başka bir gâyesi olmadığını göstermiyor mu?! O dalâlet devrinden kalan bütün matbuat, kitap, broşür, gazete

69 Bkz. Uyanış (Servet-i Fünûn) Dergisi, s. 2030, sh. 345 vd.

ne varsa hep bu uydurma kelimelerle lebâlep olduğu cihetle şimdi tarihin çöplüğündedir. Bugün revaç verilen benzer kelimeleri kullananların da bir gün milletimizde islâmî şuur kâmil mânâsıyla gerçekleştiğinde çöpe gidecektir.

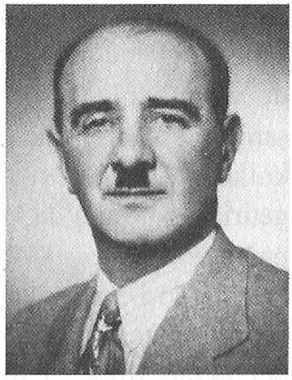
Değerli Okuyucu!

Müslüman milletimizin mâruz kaldığı fikrî tahribatın en esaslı müessiri lisandaki kargaşa olduğu muhakkaktır. Ancak bu kargaşayı islâmî hayatımız için daha büyük bir fâcia hâline getiren asıl sebep ise bunun baştan bugüne kadar tamamen devlet eliyle yürütülmesidir. Buna karşı islâmî şuura mâlik olan kalemler yıllarca mukavemet etmişlerse de nihâyet tedrisatın baskısı ağır gelerek başarısızlığa uğramışlardır. Benim gençliğimde islâmî mevzularda kalem kullanan herkes bu ihânete karşı çıkmışsa da bugün ortada böyle bir kimse kalmadığından Müslümanların en çâresiz görünen davaları bu "**Lisan Meselesi**"dir. Bu eseri okuduktan sonra çoğu Âhiret'e intikal etmiş Türkçe müdâfîlerinden meydana getirdiğimiz "**Türkçe'nin Müdâfaası**"[70] isimli eseri muhakkak okumalısın. Orada göreceğin üzere böylelerin kaahir ekseriyeti artık hayatta değildir. Bu sebeple garip kalan bu davayı omuzlamak sana ve nesline düşen tarihî ve dinî bir borçtur.

Bugüne kadar **resmî bir tavır olarak "Dil Fâciâsı"**na tavır koyan iki şahıs gördüm. Bunlardan biri **Fuad Köprülü** diğeri ise 1974 Yılı'ndaki MSP-CHP Koalisyon Hükümeti'nde Sanayi Bakanı olan **Abdülkerim Doğru**'dur. Bunların da maâlesef temâdî eden bir tesirleri olamadı.

Fuad Köprülü, 1950 Yılı'nda Demokrat Parti iktidara geldiğinde bir edebiyat mütehassısı olarak uydurma dile karşı bir savaş açtı. O zaman televizyon yoktu, sâdece radyo vardı. Radyoda "**Genelkurmay başkanı**" yerine

70 Türkçe'nin Müdâfaası- Kırk Münevver, Kırk Makale (Hazırlayan- **Abdurrahman Acer**), İstanbul 2008



Fuad Köprülü

"**Erkân-ı harbiye-yi umûmîye reisi**", "**bakan**" yerine "**vekil**", "**özgürlük**" yerine "**hürriyet**", "**yasa**" yerine "**kanun**" ve sâireyi duymaya başladık ve mesrûr olduk. Lâkin doğru Türkçe ile bu haber neşriyatı altı ay bile devam edemedi. Kim müessir olmuşsa yeniden uydurma kelimelere avdet edildi.

Abdülkerim Doğru ise kâtibi umûmîsinin yazdığı yazıda geçen uydurma kelimelerin üzerini çiziyor ve el yazısıyla satır aralarında o kelimenin islâmî karşılığını yazdıktan sonra imzalayarak bu yazıyı yeniden daktilo ettirmeden el yazılarıyla mâlamâl olarak gideceği yere gönderiyordu. Bununla karşı tarafa hangi kelimeleri tercih etmesi lâzım geldiğini telkin etmiş oluyordu. Buna dâir bir vesikayı müteâkip sayfada ibret olmak üzere dikkatinize sunuyoruz. Ne yazık ki; bu hareket de müsmir olamadı. Zira o hükümet uzun sürmeyerek yıkıldı ve **Abdülkerim Doğru** da Sanayi Bakanlığı'ndan ayrılmak mecburiyetinde kaldı.



Devrin Sanayi Bakanı
Abdülkerim Doğru

1960 İhtilali'nden sonra ise o kemalist darbenin bir neticesi olarak gerek mekteplerde ve gerekse radyolarda uydurma lisana daha fazla iltifat edilir oldu. O derecede ki; o zaman husûsî neşriyat yapan radyo mevcud olmadığından devletin inhisarıyla yürütülen bu neşriyat için kurulmuş olan TRT'de kullanılacak kelimeler için tamamen asâletsiz



kelimelerden müteşekkil bir lügatçe hazırlandı ve radyolarda çalışanlara bu kelimeleri kullanma mecburiyeti getirildi. O'nun da kapağını takdim ediyoruz. O günden beri her gün biraz daha azgınlaşarak dehhâmeleşmiş bulunan lisan fâciâsı için bir islâmî şuur sâhibi maârif vekili görülmemiş olması hazindir. Bugün başta üniversiteler olmak üzere çeşitli kademedeki mektepler binâ itibariyle alabildiğine çoğalmış olmasına rağmen mektep kitapları muhtevalarındaki fikrî ve tarihî yanlışlara ilâveten bir de asâletsiz uydurma kelimelerin bir meşheri gibidir.

İşte bütün bu sebeplerle gâyet garip olan bu dava resmî veya gayri resmî müdâfiini bekleyen vahşî hayvan önünde yaralı bir ceylan gibidir. Eskilerin tâbiriyle bir "**serdengeçti**" ve "**merd-i sühân**" bekleyen bu davaya sen sahip çık! Bu iş bana mı kaldı deme! Düşün ki; yeryüzünde hiç müslüman kalmasa sen yine imanda ısrara mecbursun! Vazifeni yap, mes'uliyetten kurtul! Yapmazsan hâinler kadrosuna olmasa da gâfiller kadrosunda yer almaktan kurtulamazsın.

İşte bu sebeble müteâkip bölümde sana önce boykot etmen gereken uydurma kelimeleri sonra da batı menşeli kelimeleri liste hâlinde takdim ediyorum.

T. C.
SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI
Araştırma, Organizasyon ve Metod Dairesi Başkanlığı

Sayı : 19/.....

Konu : İmza selâhiyetleri ve yazışmaların ~~sonuçlandırılması~~ neticelendirilmesi ~~sorumluluğu~~ mesuliyeti hk.

Ankara

Muhtelif tarihlerde yayınlanmış bulunan Başbakanlık Talimatı ve Bakanlık tamimleri nazarı dikkate alınmak suretiyle günün şartlarına göre yeniden düzenlenen "SANAYİ ve TEKNOLOJİ BAKANLIĞINDA İMZA ~~YETKİLERİ~~ SELÂHİYETİ İLE İLGİLİ ESASLAR" aşağıda belirtilmiştir.

PRENSİP :

1 - Bakanlık merkez teşkilâtı dışına yazılan bütün yazılar Bakan adına tanzim olunur ve bizzat veya selahiyet verdiği kimse tarafından Bakan adına imzalanır.

2 - Yazılara imza ve paraf koyanlar, yazılardan beklenen neticelerin alınmasına kadar yazışmaları takiple mükellef olup, bundan dolayı kendi derecelerinde ~~sorumludurlar~~. mesuldür.

Abdülkerim Doğru'nun el yazısı ile düzeltilmiş resmî evraktan biri

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOYKOT EDİLECEK BİN UYDURMA KELİME

-A-

ACUN : KÂİNAT
ACIMASIZ : MERHAMETSİZ, ZALİM
AÇIMLAMA : ŞERHETME, TEŞRİH, AÇMA
AÇINIM : İNKİŞAF, GELİŞME
AÇINMAK : İNKİŞAF ETMEK
AÇMAZLIK : KETUMİYET, AĞIZ SIKILIĞI, SIR SAKLAMA
ADAY : NAMZED
AKAĞIN : HÜSNÜNİYET, İYİ NİYET
AKÇELİ : MÂLÎ
AKLAMA : BERÂET ETTİRME, TEBRİYE
AKTÖRE : AHLÂK
ALABIK : İKİ YÜZLÜ, MÜRÂÎ
ALDATI : HİLE, DÜZEN
ALAN : SAHA
ALAŞIM : HALİTA
ALGI : İDRAK, ANLAMA
ALGILAMAK: KAVRAMAK, İDRAK ETMEK
ALINDI : MAKBUZ
ALINTI : İKTİBAS
ALIŞKI : ÂDET
ALNAÇ : CEPHE
AMAÇ : GÂYE, MAKSAD
ANDAÇ : HÂTIRA, YADİGÂR
ANI : HÂTIRA

ANIK : ÂMÂDE, HAZIR
ANIKLAMAK: HAZIR ETMEK
ANIMSAMAK: HATIRLAMAK
ANIT : ÂBİDE
ANLAK : ZEKÂ
ANLAM : MÂNÂ, MEAL
ANLATI : HİKÂYE, USLÛB
ANLATIM : İFÂDE
ANLIK : ZİHİN
ANSIMAK : HATIRLAMAK
ARAÇ : VÂSITA
ARDIL : HALEF
ASAL : ESASÎ, BAŞLICA
AS BAŞKAN : REİS MUAVİNİ
AST : MADUN
AŞAMA : MERHALE
ATAMAK : TÂYİN ETMEK
ATANMAK : TÂYİN OLUNMAK
ATILIM : HAMLE
AVUNTU : TESELLİ
AYDIN : MÜNEVVER
AYIRIM : TEFRİK
AYMAZLIK :GAFLET
AYRINTI : TEFERRUAT
AYRIŞIK : MUHTELİF, AYRI TÜRDEN
AZRAK : NÂDİR, AZ BULUNAN

-B-

BAĞI : SİHİR
BAĞIL : İZÂFÎ
BAĞIM : TÂBİ OLMA
BAĞIMLI : TÂBİ, MUKAYYET

BAĞIMLILIK: TÂBİİYET, MUKAYYED
BAĞIMSIZ : MÜSTAKİL
BAĞIMSIZLIK: İSTİKLÂL, İSTİKLÂLİYET
BAĞLAÇ : RABIT EDATI
BAĞINTI : NİSBET, İZÂFET, MÜNÂSEBET
BAĞINTILIK: İZÂFİYET
BAĞLAM : DEMET, DESTE, HUSUS
BAĞNAZ : MUTAASSIP
BAĞLAŞIK : MÜTTEFİK
BAĞLAŞMAK: İTTİFAK ETMEK
BAĞIŞIK : MUAF
BAĞIŞIKLIK : MUÂFİYET
BAĞNAZLIK : TAASSUP
BASINÇ : TAZYİK
BAŞKAN : REİS
BAŞ YAPIT : ŞAHESER
BAŞ YAZMAN: BAŞKÂTİP
BAŞVURU : MÜRACAAT
BAY : BEY
BAYAN : HANIM
BEĞENİ : TAKDİR
BELGE : VESİKA
BELLEK : HÂFIZA
BELİRTEÇ : ZARF
BENZETİ : TEŞBİH, BENZETME
BETİM : TASVİR
BETİMLEMEK: TASVİR ETMEK
BETİMSEL : TASVİRÎ
BETİK : KİTAP, MEKTUP
BEZEK : SÜS, ZİYNET
BİLDİRGE : BEYANNÂME
BİLDİRİ : BEYANNÂME, TEBLİĞ

BİLDİRMEN : MUHÂBİR
BİLEŞİK : MÜREKKEP, BİRLEŞİK
BİLEŞME : TERKİP, SENTEZ
BİLGE : ÂLİM, ÂRİF
BİLGELİK : ÂLİMLİK, ÂRİFLİK
BİLİM : İLİM
BİLİMSEL : İLMÎ
BİLİNÇ : ŞUUR
BİLİNÇLİ : ŞUURLU
BİLİNÇLENDİRMEK: ŞUURLANDIRMAK
BİREY : FERD
BİREYCİLİK : FERDİYETÇİLİK
BİREYSEL : FERDÎ
BİRİKİM : MÜKTESEBÂT, TERÂKÜM
BİTKİ : NEBAT
BİTKİSEL : NEBATÎ
BİTEK : VAHDET, ÜNİTE
BOYUT : BUUD
BÖLÜMCE : TEFRİKA
BUYRUK : EMİR
BUYRULTU : EMİRNÂME
BÜTÜNLEME: İKMAL
BULGU : KEŞİF, ÎCAD
BULGULAMAK: KEŞFETMEK, ÎCÂD ETMEK
BULUNÇ : VİCDAN
BUNALIM : BUHRAN, HAFAKAN, SIKINTI

-C-

CİNSEL : CİNSÎ
COŞKU : HEYECAN
COŞU : VECD
COŞUMCULUK: ROMANTİZM

-Ç-

ÇABA : CEHD, GAYRET
ÇAĞDAŞ : MUÂSIR, HEM-ASIR
ÇAĞDAŞLAŞMA: MUÂSIRLAŞMA, MODERNLEŞME
ÇAĞIRTMAÇ: TELLÂL
ÇAĞRI : DÂVET
ÇAĞRIŞIM : TEDÂÎ
ÇAŞİT : CÂSUS
ÇALIŞTAY : İSTİŞÂRÎ TOPLANTI
ÇOĞUL : CEM'İ, ÇOKLUK
ÇÖZÜMLEMEK: HALLETMEK, TAHLİL ETMEK
ÇELİŞKİ : TEZAD
ÇEVİRİ : TERCÜME
ÇEVİRMEN : MÜTERCİM
ÇİZELGE : CETVEL
ÇEKİMSER : MÜSTENKİF
ÇEKİNCE : TEHLİKE, MUHÂLEFET ŞERHİ

-D-

DANIŞMAN : MÜŞÂVİR
DANIŞTAY : DEVLET ŞÛRASI
DAYANÇ : İSTİNADGÂH
DAYANIŞMA: TESÂNÜD
DEĞİN : KADAR
DEĞİNMEK : TEMÂS ETMEK
DEMEÇ : BEYÂNAT
DENEK : DENENMİŞ, TECRÜBE EDİLEN
DENEY : TECRÜBE
DENETİM : MURÂKABE
DENETÇİ : MURÂKIB
DENEYİM : TECRÜBE
DENEYİMLİ : TECRÜBELİ

DENEYSEL : TECRÛBÎ
DERSLİK : DERSHANE
DEVİM : HAREKET
DEVRİM : İNKILÂB, İHTİLÂL
DEYİM : TÂBİR
DIŞLAMAK : HÂRİÇTE BIRAKMAK
DIŞ SATIM : İHRÂCAT
DİKEY : AMÛDÎ
DİLEKÇE : İSTİDÂ, ARZUHAL
DİNLENCE : TÂTİL
DİNGİN : SÂKİN
DİNSEL : DÎNÎ
DİŞİL : MÜENNES
DİZEN : ÂHENK
DOĞA : TABİAT
DOĞAL : TABİÎ
DOĞA ÖTESİ: METAFİZİK, MÂBA'DETTABÎA
DOKU : NESİC
DOKUNMAZLIK: MASÛNİYET
DONATIM : TEÇHİZ
DÖNEM : DEVRE
DÖNENCE : MEDAR, ETRÂFINDA DÖNÜLEN NOKTA
DÖRÜT : SAN'AT
DÖRÜTMEN : SANATKÂR
DURUŞMA : MURAFAA
DURAKSAMA: TEVAKKUF, TEREDDÜD
DUYARLI : HASSAS
DUYARLILIK: HASSASİYET
DUYGU : HİS, HASSE
DUYGUSAL : HİSSÎ
DUYU : HASSE
DUYUM : İHSÂS, MESMUAT

DUYUMSAL : İHSÂSÎ
DUYURU : İLÂN
DÜRTÜ : MUHARRİK, TAHRİK EDEN
DÜŞEY : ŞAKULÎ
DÜŞLEMEK : HAYAL ETMEK
DÜŞSEL : HAYÂLÎ
DÜŞÜK : SÂKIT
DÜŞÜN : FİKİR
DÜŞÜNSEL : FİKRÎ
DÜŞÜNÜR : MÜTEFEKKİR
DÜZELTİ : TASHİH
DÜZELTMEN: MUSAHHİH
DÜZEN : NİZAM
DÜZEY : SEVİYE
DÜZ YAZI : NESİR

-E-

EDER : FİYAT
EDİM : AMEL
EDİMSEL : FİİLÎ
EGEMEN : HÂKİM
EGEMENLİK: HÂKİMİYET
EĞİLİM : TEMÂYÜL
EĞİTİMBİLİM: USÛL-İ TEDRİS
EĞİTİM : TERBİYE
EĞİTİMCİ : TERBİYECİ, MÜREBBİ
EĞİTİCİ : TERBİYECİ, MÜREBBİ
EĞİTİCİLİK : TERBİYECİLİK
EĞİTMEK : TERBİYE ETMEK
ELEŞTİRİ : TENKİD, TE'DİB, TÂRİZ, TA'YİB
ELEŞTİRME : TENKİD ETME
ELEŞTİRMEN: MÜNEKKİD

EMEKÇİ : İŞÇİ
EMEKLİ : MÜTEKAİD
EMEKLİLİK : TEKAÜDLÜK
ENGELLİ : ÖZÜRLÜ
ERDEM : FAZÎLET
ERDEMLİ : FAZÎLETLİ
EREK : GÂYE, HEDEF
ERGEN : ÂKİL BÂLİĞ
ERGENLİK : BULÛĞ
ERİL : MÜZEKKER
ERK : KUDRET
ESEN : SIHHATLİ, SÂLİM
ESENLİK : ÂFİYET, SIHHAT, SELÂMET
ESİN : İLHAM
ESİNLEMEK : İLHAM ETMEK
ESİNLENMEK: MÜLHEM OLMAK
EŞEY : CİNS
EŞEYSEL : CİNSÎ
EŞGÜDÜM : TANZİM, ORTAKLAMA, DÜZENLEME
ETKİ : TE'SİR
ETKİLİ : MÜESSİR
ETKİLENMEK: MÜTEESSİR OLMAK
ETKİN : MÜESSİR
ETMEN : MÜESSİR, ÂMİL
EVRE : SAFHA, MERHALE
EVREN : KÂİNAT
EVRENSEL : CİHANŞÜMUL
EVRİM : TEKÂMÜL
EYLEM : FİİL, AMEL, HAREKET
EYLEMLİ : AMELÎ, FİİLÎ
EYLEMSİZLİK: HAREKETSİZLİK, AMELSİZLİK
EZGİ : NAĞME

-F-

FİZİKSEL : FİZİKÎ
FİZİK ÖTESİ : METAFİZİK, MABA' DETTABÎA

-G-

GELENEKSEL: AN'ANEVÎ
GELGİT : MEDD-Ü CEZİR
GENEL : UMÛMÎ
GENELGE : TA'MÎM
GENELLEŞTİRMEK: TAMİM ETMEK, UMÛMîLEŞTİRMEK
GENELLEMEK: TA'MÎM ETMEK
GENELLİKLE: UMÛMİYETLE
GENSORU : İSTİZAH
GEREÇ : MALZEME
GEREKÇE : ESBÂB-İ MÛCİBE
GEREKSİNİM: İHTİYAÇ
GEREKSİNME: MUHTAÇ OLMA
GEZMEN : SEYYAH
GİYSİ : ELBİSE
GİZ : SIR
GİZEM : SIR, ESRAR
GİZEMCİ : MUTASAVVIF
GİZEMCİLİK: TASAVVUF
GİZEMLİ : ESRÂRENGİZ
GİZEMSEL : MİSTİK, TASAVVUFÎ
GÖKSEL : SEMÂVÎ
GÖMÜ : DEFİNE
GÖMÜT : MEZAR, KABİR
GÖMÜTLÜK : MEZARLIK
GÖNENCE : REFAH
GÖNENÇ : REFAH

GÖRECE : İZÂFÎ
GÖRECECİ : İZÂFİYETÇİ, (RELÂTİVİST)
GÖRELİ : İZÂFÎ
GÖREV : VAZİFE
GÖREVLİ : VAZİFELİ
GÖREVLENDİRMEK: VAZİFELENDİRMEK
GÖREVSİZLİK: VAZİFESİZLİK
GÖRKEM : İHTİŞAM
GÖRSEL : GÖRMEKLE ALÂKALI, BASARÎ
GÖRÜŞCÜ : ZİYARETÇİ
GÖZETİM : İDÂRE, MÜŞÂHADE
GÖZLEM : MÜŞÂHADE, TARASSUD, TEFAHHUS
GÖZLEMCİ : MÜŞÂHİD
GÖZLEMEVİ: RASATHÂNE
GÖZLEMLEMEK: MÜŞÂHADE ETMEK
GÜDÜ : GÜTME, SEVK
GÜDÜM : SEVK, GÜTME
GÜDÜMLÜ : SEVK EDİLEBİLEN
GÜLDÜRÜ : KOMEDİ
GÜLDÜRMEN: GÜLÜNÇ
GÜLMECE : MİZAH
GÜNCE : HÂTIRA DEFTERİ, GAZETE
GÜNCEL : AKTÜEL, ŞE'NÎ, YEVMÎ
GÜNCELLEŞMEK: (AKTÜELLEŞMEK), ŞE'NİYYET
GÜNDEM : RUZNÂME
GÜNLÜ : TARİHLİ
GÜVENCE : TEMİNAT
GÜVENÇ : İTİMAT
GÜVENLİ : EMİN
GÜVENLİK : EMNİYET, ASÂYİŞ

-H-

HALKOYU : (REFERANDUM), REY-İ ÂM
HEPTEN : TAMAMİYLE
HOŞGÖRÜ : MÜSÂMAHA, TESÂMUH
HOŞGÖRÜLÜ: MÜSÂMAHAKÂR

-I-

ILIM : ÎTİDAL
ILIMAN : MÛTEDİL
ILIMLI : MÛTEDİL
ILIMLILIK : İTİDAL
IRA : KARAKTER
IŞIN : ŞUA

-İ-

İÇE BAKIŞ : DERÛNÎ, MURÂKABE
İÇERİK : MUHTEVÂ
İÇERMEK : TAZAMMUN ETMEK
İÇGÖZLEM : BATINÎ TEFAHHUS
İÇGÜDÜ : İNSİYAK, SEVK-İ TABİÎ
İÇLEM : TAZAMMUN
İÇSEL : DÂHİLÎ
İÇSELLİK : ŞAHSÎLEŞMEK
İÇTENLİK : SAMÎMİYET
İÇTENLİKLE: SAMÎMİYETLE
İÇ TEPİ : İLGA
İÇ TÜZÜK : DÂHİLÎ NİZÂMNÂME
İÇ UYUM : DERÛNÎ ÂHENK
İKİNCİL : TÂLÎ
İKİRCİKLİ : ŞÜPHELİ
İL : VİLÂYET
İLÇE : KAZA
İLENÇ : BEDDUA

İLETİŞİM : HABERLEŞME
İLETKEN : NÂKİL
İLETKENLİK: NÂKILİYET
İLGİ : ALÂKA
İLGİLENMEK: ALÂKADÂR OLMAK
İLGİLENDİRMEK: ALÂKADÂR ETMEK
İLGİLİ : ALÂKALI
İLGİNÇ : ALÂKA ÇEKİCİ, CÂLİB-İ DİKKAT
İLGİSİZ : ALÂKASIZ
İLGİSİZLİK : ALÂKASIZLIK, KAYITSIZLIK
İLİNTİ : NİSBET, TAALLUK
İLİNTİLİ : MENSUB, ÂİD, MÜTEALLİK
İLİŞİK : ALÂKA, TEMAS, ÂİDİYET, MÜNÂSEBET, MERBUT, ÂİD, MELFUF
İLİŞKİ : MÜNÂSEBET, TEMAS
İLİŞKİN : MÜTEALLİK, ALÂKALI, DÂİR, ÂİD
İLKE : UMDE, (PRENSİP)
İLKEL : İBTİDÂÎ
İLKELEŞMEK: UMDELEŞMEK
İLKELLEŞMEK: İBTİDÂÎLEŞMEK
İLKELLİK : İBTİDÂÎLİK
İMGE : HAYAL
İMGELEM : MUHAYYİLE
İMGELEME : TAHAYYÜL
İMGELEMEK: TAHAYYÜL ETMEK
İMGESEL : HAYÂLÎ
İMLEMEK : İMÂ ETMEK
İMREN : GIBTA
İMRENCE : MAZBUT
İMSEL : İŞÂRETE ÂİD
İNAN :İTİKAD, İMAN, AKÎDE
İNAM :EMÂNET

İNANÇ : İTİKAD, İMAN, AKÎDE
İNANÇLI : MÜ'MİN, MU'TEKİD
İNANLI : MU'TEKID, İMANLI
İNANSIZ : KÂFİR
İNANSIZLIK : İMANSIZLIK, KÜFÜR
İNDİRGEME : İRCÂ ETME
İNDİRGEMEK: İRCÂ ETMEK
İRDELEME : TETEBBU, TEDKİK
İSTEM : TALEP
İSTEMLİ : İHTİYÂRÎ, İRÂDÎ
İSTEMSİZ : GAYRİ İRADÎ
İŞİTSEL : SEM'Î
İŞLEM : MUÂMELE
İŞLEV : (FONKSİYON), UF'ULE
İŞLEVSEL : (FONKSİYONEL)
İŞLİK : İMÂLATHÂNE
İŞYAR : ME'MUR
İŞTEŞLİK : MÜŞÂREKET
İVDİRMEK : TÂCİL ETMEK
İVECEN : ACÛL, ACELECİ
İVECENLİK : ACELECİLİK
İVEDİ : ACELE
İVEDİLİK : İSTİCAL
İVMEK : ACELE ETMEK,
İYE : SÂHİB
İYELİK : SÂHİBLİK, MÜLKİYETE TESÂHÜB
İZLEM : TEMA
İZLEMEK : TÂKİP ETMEK, SEYRETMEK, TEMÂŞÂ ETMEK
İZLENİM : İNTİBÂ

-K-

KALINTI : BAKİYE
KALIMLI : DÂİMA
KALIT : MİRAS
KALITÇI : MİRASÇI
KALITIM : VERÂSET, İRS
KALITSAL : İRSÎ
KALKIŞMA : TEŞEBBÜS, KIYAM
KAMU : AMME, HALK
KAMULAŞTIRMAK: İSTİMLÂK ETMEK
KAMUOYU : AMME EFKÂRI, UMÛMÎ EFKÂR
KAMUSAL : MÂŞERÎ, AMMEYE ÂİD
KAMUTAY : BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KANI : KANAAT, REY, DÜŞÜNCE
KANIT : DELİL
KANITLAMAK: İSPAT ETMEK
KANITLI : MÜDELLEL
KAPSAM : ŞUMÛL
KAPSAMAK : ŞÂMİL OLMAK
KAPSAR : ŞÂMİL
KARALAMA: TESVİD, MÜSVEDDE YAPMA
KARGIMAK : LÂNET ETMEK
KARMA : MUHTELİT
KARŞI : MUHÂLİF
KARŞICIL : MUHÂLİF
KARŞIN : RAĞMEN, MUKABİL
KARŞIT : ZIT, MUHÂLİF
KATKI : İLÂVE
KATMAN : TABAKA
KATMANLAŞMAK: TABAKALAŞMAK
KAVRAM : MEFHUM
KAYRA : LÜTUF

KENT : ŞEHİR
KENTÇİLİK : ŞEHİRCİLİK
KENTLİ : ŞEHİRLİ
KESENEK : ÂİDAT
KESİNKES : KAT'Î
KESİNLEME : KAT'İLEŞME
KIRIM : KATLİAM
KIRSAL : KIR, KIRLIK
KISIR DÖNGÜ: FÂSİD DÂİRE
KISIT : TAHDİD, HACİR
KISITLAMAK: TAHDİD ETMEK
KISITLI : MAHCUR
KIVANÇ : MEMNÛNİYET
KIVANÇLI : MEMNUN
KİMLİK : HÜVİYET
KİMYASAL : KİMYEVÎ
KİŞİLİK : ŞAHSİYYET
KİŞİLİKSİZ : ŞAHSİYYETSİZ
KİŞİSEL : ŞAHSÎ
KOMUT : EMİR
KOMUTA : KUMANDA ETMEK
KOMUTAN : KUMANDAN
KOMUTANLIK: KUMANDANLIK
KONU : MEVZU
KONUK : MİSÂFİR
KONUKÇU : MİHMANDAR
KONUK EVİ : MİSÂFİRHÂNE
KONUKLAMAK: MİSÂFİR ETMEK, ZİYÂFET ÇEKMEK
KONUKLUK : MİSÂFİRLİK, MİSÂFİRHÂNE
KONUKSEVER: MİSÂFİRPERVER
KONUM : MEVKİ, VAZİYET, DURUM
KONUT : MESKEN, İKAAMETGÂH

KONUŞLANDIRMAK: MEVZİLENDİRMEK
KOŞUL : ŞART
KOŞULLAR : ŞERÂİT, ŞARTLAR
KOŞULLANDIRILMAK: ŞARTLANDIRILMAK
KOŞULLANDIRMAK: ŞARTLANDIRMAK
KOŞULLANMAK: ŞARTLANMAK
KOŞULLU : ŞARTLI
KOŞUT : PARALEL
KOVUŞTURMA: TÂKİBAT
KÖKEN : MENŞE, KAYNAK
KÖKTEN : CEZRÎ, ESASLI
KÖKTENCİ : CEZRÎLİK TARAFTARI
KURAL : KAAİDE
KURALLAŞMAK: KAAİDELEŞMEK
KURALLAŞTIRMAK: KAAİDELEŞTİRMEK
KURALLI : KAAİDELİ
KURALSIZ : KAAİDESİZ
KURAM : NAZARİYE
KURAMCI : NAZARİYECİ
KURAMSAL : NAZARÎ
KURGU : (MONTAJ), KURMA
KURMAY : ERKÂN-I HARB
KURUL : HEY'ET
KURULTAY : UMÛMÎ HEY'ET
KURUM : MÜESSESE
KURUMLAŞMAK: MÜESSESELEŞMEK
KURUMSAL : MÜESSESEVÎ
KUŞAK : NESİL
KUŞKU : ŞÜPHE, ENDİŞE
KUŞKUCU : ŞÜPHECİ
KUŞKULANMAK: ŞÜPHELENMEK
KUŞKULU : ŞÜPHELİ

KUŞKUSUZ : ŞÜPHESİZ
KUTLAMAK : TEBRİK ETMEK
KUTLU : MÜBÂREK, UĞURLU
KUTLULAMAK: TEBRİK ETMEK
KUTSAL : MUKADDES, KUDSÎ
KUTSALLAŞMAK: MUKADDESLEŞMEK
KUTSALLIK : KUDSİYYET
KUTSAMAK : TAKDİS ETMEK
KUTSUZ : UĞURSUZ
KUZEYSEL : ŞİMÂLÎ

-M-

MUŞTU : MÜJDE
MUŞTUCU : MÜJDECİ
MUŞTULAMAK: MÜJDELEMEK
MUT : SAADET, BAHT, TÂLİH
MUTLU : MES'UD, TÂLİHLİ
MUTSUZ : TÂLİHSİZ, BEDBAHT
MUTSUZLUK: BEDBAHTLIK

-N-

NEDEN : SEBEP
NEDENSEL : İLLÎ, SEBEBÎ
NEDENSELLİK: İLLİYET
NESNE : MADDE, ŞEY
NİCELİK : KEMMİYET
NİCELİKSEL: KEMMÎ
NİTE : NASIL
NİTEL : KEYFÎ, KEYFİYETE ÂİD
NİTELEMEK : VASIFLANDIRMAK, TAVSİF ETMEK
NİTELİK : KEYFİYET, VASIF
NİTELİKLİ : VASIFLI

NİTELİKSEL : KEYFÎ, KEYFİYETE ÂİD
NİTELİKSİZ : VASIFSIZ, ÂDİ
NİTELİKSİZLİK: VASIFSIZLIK
NİTESEL : KEYFÎ

-O-

ODAK : MİHRAK
OKUL : MEKTEP
OKUTMAN : OKUTUCU
OLAĞAN : TABİİ
OLAĞAN DIŞI: GAYRİ TABİÎ
OLAĞAN ÜSTÜ: FEVKALÂDE, HARİKULÂDE
OLANAK : İMKÂN, İHTİMAL
OLANAKLI : MÜMKÜN
OLANAKSIZ : İMKÂNSIZ
OLASI : MUHTEMEL
OLASILIK : İHTİMAL,MÜMKÜN, İMKÂN
OLAY : VAK'A, HÂDİSE
OLGU : VAK'A
OLUMLU : MÜSBET
OLUMSAL : MÜMKÜN
OLUMSALLIK: İMKÂN
OLUMSUZ : MENFÎ
OLUMSUZLUK: MENFÎLİK
OLUŞUM : TEKEVVÜN, TEŞEKKÜL
ONAM : TASVİP, KABUL
ONAMA : TASVİP VEYA TASDİK ETME
ONAMAK : TASVİP VEYA KABUL ETMEK
ONARIM : TÂMİRAT, TÂMİR
ONARMAK : TÂMİR ETMEK
ONAY : TASDİK, TASVİP
ONAYLAMAK: TASDİK ETMEK

ONAYLI : TASDİKLİ, MUSADDAK
ONAYSIZ : TASDİKSİZ
ONUR : ŞEREF, İZZET-İ NEFİS
ONURLANDIRMAK: ŞEREFLENDİRMEK
ONURLU : ŞEREFLİ, VEKARLI
ONURSAL : FAHRÎ
ONURSUZ : VEKARSIZ, HAYSİYETSİZ
ORANSIZ : NİSPETSİZ, HANTAL
ORANTI : NİSPET, TENÂSÜP
ORANTILI : MÜTENÂSİP
ORTAM : VASAT, MUHİT, ÇEVRE
OTURUM : CELSE
OY : REY
OYLAMAK : REYE BAŞ VURMAK
OZAN : ŞÂİR
OZANSI : ŞÂİRÂNE

-Ö-

ÖDENEK : TAHSİSAT
ÖDEV : VAZİFE, VECİBE, KÜLFET
ÖDEVLİ : MUVAZZAF, MÜKELLEF
ÖDEVCİL : VAZİFEŞİNAS
ÖDÜL : MÜKÂFAT
ÖDÜLLENDİRMEK: MÜKÂFATLANDIRMAK
ÖDÜN : TÂVİZ, İVAZ
ÖDÜNLEMEK: TÂVİZ VERMEK
ÖDÜNLÜ : TÂVİZLİ
ÖDÜNSÜZ : TÂVİZSİZ
ÖĞE : UNSUR, CÜZ, UZUV
ÖĞRENCİ : TALEBE
ÖĞRENCİLİK: TALEBELİK
ÖĞRENİM : TAHSİL

ÖĞRETİ : MESLEK, (DOKTRİN)
ÖĞRETİM : TEDRİS, TEDRİSAT
ÖĞRETMEN : MUALLİM, MUALLİME
ÖĞRETSEL : ÖĞRETİCİ, TÂLİMÎ
ÖLÜMCÜL : TEHLİKELİ
ÖNCEL : SELEF
ÖNCELİK : TEKADDÜM
ÖNCELLİKLE: EVVELİYETLE
ÖNCESİZ : EZELÎ
ÖNCESİZLİK: EZELİYET
ÖNDER : ŞEF
ÖNEM : EHEMMİYET
ÖNEMLİ : MÜHİM, EHEMMİYETLİ
ÖNEMSİZ : EHEMMİYETSİZ
ÖNEMSEMEK: EHEMMİYET VERMEK, MÜHİMSEMEK
ÖNERGE : TAKRİR
ÖNERİ : TEKLİF, TAVSİYE
ÖNERME : TEKLİF, KAZİYE
ÖNERMEK : TEKLİF ETMEK
ÖNGÖRMEK: DERPİŞ ETMEK
ÖNGÖRÜ : BASİRET, DÛRENDİŞLİK
ÖNGÖRÜLÜ : BASİRETLİ, DÛRENDİŞ
ÖNGÜN : ARİFE
ÖNLEM : TEDBİR
ÖNSEL : KABLÎ
ÖN SEZİ : HİSS-İ KABLELVUKU
ÖN YARGI : PEŞİN HÜKÜM
ÖRGÜN : TEŞKİLÂTLI
ÖRGÜT : TEŞKİLÂT
ÖRGÜTÇÜ : TEŞKİLÂTÇI
ÖRGÜTÇÜLÜK: TEŞKİLÂTÇILIK
ÖRGÜTLEMEK: TEŞKİLÂTLANMAK

ÖRGÜTLENDİRMEK: TEŞKİLÂTLANDIRMAK
ÖRGÜTLENMEK: TEŞKİLÂTLANMAK
ÖRGÜTLÜ : TEŞKİLÂTLI
ÖRGÜTSEL : TEŞKİLÂTA ÂİD
ÖRGÜTSÜZ : TEŞKİLÂTSIZ
ÖRNEĞİN : MESELÂ
ÖRTÜLÜ ÖDENEK: TAHSİSAT-I MESTURE
ÖRTÜŞMEK : TETÂBUK, MUTÂBIK VEYA UYGUN OLMA
ÖVÜNÇ : İFTİHAR
ÖYKÜ : HİKÂYE
ÖYKÜCÜ : HİKAYECİ, HİKÂYE YAZARI
ÖYKÜCÜLÜK: HİKÂYECİLİK
ÖZDEŞ : AYNI, EŞİT
ÖZDEŞLİK : AYNİYET
ÖZ DEYİŞ : VECİZE
ÖZEL : HUSÛSÎ
ÖZELCİ : HUSÛSÎ TEŞEBBÜS TARAFTARI
ÖZELEŞTİRİ : MURÂKEBE-İ NEFS, KENDİ KENDİNİ TENKİD
ÖZELİK : HASSA
ÖZELLİK : HUSÛSİYET
ÖZELLEŞMEK: HUSÛSİLEŞMEK
ÖZELLEŞTİRMEK: HUSÛSİLEŞTİRMEK
ÖZELLİKLE : BİLHASSA, HASSATEN
ÖZEN : İTİNA, İHTİMAM
ÖZENCİ : HEVESKÂR
ÖZENDİRİ : TEŞVİK
ÖZENDİRMEK: TEŞVİK ETMEK
ÖZENLİ : İTİNALI
ÖZENMEK : HEVESLENMEK
ÖZENSİZ : İTİNASIZ
ÖZENSİZLİK: İTİNASIZLIK, İHMALKÂRLIK
ÖZENTİ : TAKLİTÇİLİK HEVESİ

ÖZENTİCİ : TAKLİTÇİ
ÖZENTİLİ : İTİNALI
ÖZERK : MUHTAR
ÖZERKLİK : MUHTARİYET
ÖZET : HULÂSA
ÖZETLEMEK: HULÂSA ETMEK
ÖZETLEYİŞ : İCMAL
ÖZGE : GAYRI, BAŞKA
ÖZGECİLİK : DİĞERGÂMLIK
ÖZGEÇMİŞ : TERCÜME-İ HAL
ÖZGÜ : HAS, MAHSUS
ÖZGÜL : HAS, NEVÎ
ÖZGÜLEMEK: TAHSİS ETMEK
ÖZGÜN : NEVİ ŞAHSINA MÜNHASIR
ÖZGÜR : HÜR, SERBEST
ÖZGÜRLÜK : HÜRRİYET, SERBESTÎ
ÖZGÜRLÜKÇÜ: HÜRRİYETPERVER
ÖZGÜRLÜKÇÜLÜK: HÜRRİYETÇİLİK
ÖZGÜRLÜKSÜZ: ESİR, MAHKÛM
ÖZLEM : HASRET
ÖZLEME : HASRET ÇEKMEK, İŞTİYAK
ÖZLEŞMEK : SAFLAŞMA, TASFİYE OLMA
ÖZLEŞTİRME: TASFİYECİLİK, SAFLAŞTIRMA
ÖZLEŞTİRMECİLİK: TASFİYECİLİK
ÖZLÜK İŞLERİ: ZAT İŞLERİ
ÖZNE : FÂİL
ÖZNEL : ENFÜSÎ
ÖZSEL : MUHTEVÂYA ÂİD
ÖZ SEVİ : HAYSİYET, İZZET-İ NEFİS, ŞEREF
ÖZSU : USÂRE
ÖZÜMLEME : TEMSİL
ÖZÜMSEMEK: TEMSİL VEYA TEMESSÜL ETMEK

ÖZÜMSENMEK: TEMESSUL OLUNMAK
ÖZÜNLÜ : DERÛNÎ, ZÂTÎ
ÖZVERİ : FEDÂKÂRLIK
ÖZVERİLİ : FEDAKÂR

-P-

PEKİN : KAT'Î, MEVSUK
PEKİTMEK : TEKİD ETMEK
PEKİNLİK : MEVSÛKIYET, KAT'İYYET

-R-

RADİKAL : KÖKLÜ, CEZRÎ
RASLANTI : TESÂDÜF, RAST GELME
RASLANTISAL: TESÂDÜFÎ
RUHSAL : RÛHÎ

-S-

SAĞ BEĞENİ: ZEVK-İ SELİM
SAĞ DUYU : HİSS-İ SELİM, AKL-I SELİM
SAĞ GÖRÜ : BASİRET
SAĞLIKSAL : SIHHÎ
SAKINCA : MAHZUR
SAKINCALI : MAHZURLU
SAKINCASIZ: MAHZURSUZ
SALDIRGAN: MÜTECÂVİZ
SALDIRGANLIK: TECÂVÜZ, MÜTECÂVİZLİK
SALDIRI : HÜCUM, TAARRUZ, TECÂVÜZ
SALDIRMAK: HÜCUM, TAARUZ, TECÂVÜZ VEYA TASADDÎ ETMEK
SALDIRMAZLIK: ADEM-İ TECÂVÜZ
SALGI : İFRAZAT
SALGIN : SÂRÎ
SALIK : TAVSİYE
SALIK VERMEK: TAVSİYE ETMEK

SALIVERME : TAHLİYE ETME
SALT : MUTLAK
SALT ÇOĞUNLUK: MUTLAK EKSERİYET
SANAL : MEVHUM
SANI : ZAN, VEHİM, HAYAL
SANIK : MAZNUN
SAPTAMAK : TESBİT ETMEK
SARKAÇ : RAKKAS
SARMAL : HELEZONÎ
SAV : İDDİA, DÂVÂ
SAVCI : MÜDDE-İ UMÛMÎ
SAVAŞ : HARB, MUHÂREBE, CİHAD, MÜCÂHEDE, CİDAL, MÜCÂDELE, CENK
SAVLAMAK: İDDİA ETMEK
SAVLI : İDDİALI
SAVUNMA : MÜDÂFAA
SAVUNMAK : MÜDÂFAA ETMEK
SAVUNUCU : MÜDÂFÎ
SAVUNUCULUK: MÜDÂFÎLİK
SAYDAM : ŞEFFAF
SAYDAMLIK: ŞEFFAFLIK
SAYGI : HÜRMET, İHTİRAM
SAYGI DEĞER: MUHTEREM
SAYGILI : İHTİRAMKÂR
SAYGIN : MÛTEBER, MUHTEREM
SAYGINLIK : ÎTİBAR
SAYGISIZ : HÜRMETSİZ, LÂÛBÂLİ
SAYIN : MUHTEREM
SAYIŞTAY : DİVAN-I MUHÂSEBAT
SAYLAV : MEB'US, MİLLETVEKİLİ
SAYMAN : MUHÂSEBECİ
SAYMANLIK: MUHÂSİBLİK

SEÇENEK : HAKK-I HIYAR
SEÇMELİ : İHTİYÂRÎ
SEÇMEN : MÜNTEHİB, SEÇİCİ
SEKRETER : KÂTİP
SERÜVEN : MÂCERA
SEVECEN : ŞEFKATLİ, MÜŞFİK
SEVECENLİK: ŞEFKAT
SEVİ : AŞK
SEZGİ : HADS
SIKI YÖNETİM: ÖRFÎ İDÂRE
SINAV : İMTİHAN
SIRALAÇ : DOSYA
SIVI : MÂYÎ
SİMGE : REMİZ, TİMSAL
SİMGELEMEK: REMZ ETMEK
SİYASA : SİYÂSET
SİYASAL : SİYÂSÎ
SOLUK : NEFES
SOLUNUM : NEFES ALMA
SOMUT : MÜŞAHHAS
SOMUTLAMAK: MÜŞAHHAS KILMAK
SOMUTLAŞMAK: MÜŞAHHASLAŞMAK
SOMUTLUK : MÜŞAHHASLIK
SONUÇ : NETİCE
SONUÇLANMAK: NETİCELENMEK
SONUÇLANDIRMAK: NETİCELENDİRMEK
SORGU : SUAL, İSTİNTAK
SORU : SUAL
SORUM : MES'ULİYET
SORUMLU : MES'UL
SORUMLULUK : MES'ÛLİYET
SORUMSUZ : MES'ÛLİYETSİZ

SORUMSUZLUK : MES'ÛLİYETSİZLİK
SORUN : MES'ELE
SOYUT : MÜCERRED
SOYUTLAMA : TECRİD
SOYUTLAMAK : TECRİD ETMEK
SOYUTLUK : MÜCERRETLİK
SÖMÜRGE : MÜSTEMLEKE
SÖMÜRGECİLİK : MÜSTEMLEKECİLİK
SÖMÜRGELEŞMEK: MÜSTEMLEKELEŞMEK
SÖMÜRGEN : İSTİSMARCI
SÖMÜRGENLİK : İSTİSMARCILIK
SÖMÜRMEK : İSTİSMAR ETMEK
SÖMÜRÜ : İSTİSMAR
SÖMÜRÜCÜLÜK : İSTİSMARCILIK
SÖYLEŞİ : SOHBET, MUSÂHABE
SÖYLEM : ŞİVE, İFÂDE
SÖYLEŞMEK : MÜZÂKERE ETMEK
SÖYLEV : NUTUK
SÖZCÜK : KELİME
SÖZEL : LÂFZÎ, ŞİFÂHÎ
SÖZ KONUSU : BAHİS MEVZUU
SÖZLEŞME : AKİD
SUBAY : ZABİT
SUSKUN : SÜKÛTÎ
SUSKUNLUK : SÜKÛNET
SÜRE : MÜDDET
SÜREÇ : VETİRE

-Ş-

ŞÖLEN : ZİYAFET

-T-

TAMU : CEHENNEM
TANI : TEŞHİS
TANIK : ŞÂHİD
TANIKLIK : ŞAHÂDET, ŞÂHİDLİK
TANRI : İLÂH
TANRIÇA : İLÂHE
TANRISAL : İLÂHÎ
TAPINAK : MÂBED
TARIM : ZİRAAT
TARIMSAL : ZİRÂÎ
TARİHSEL : TARİHÎ
TARTIŞMA : MÜNÂKAŞA
TARTIŞMAK : MÜNÂKAŞA ETMEK
TASARI : LÂYİHA
TASARIM : TASAVVUR, PLÂNLAMA
TASARIMLAMAK : TASAVVUR ETMEK
TASARLAMAK : TASAVVUR ETMEK
TASLAK : MÜSVEDDE
TAŞINIR MAL : MENKUL MAL
TAŞINMAZ MAL : GAYRİ MENKUL
TAŞIT : NAKİL VÂSITASI
TECİM : TİCÂRET
TECİMEN : TÜCCAR
TECİMEVİ : TİCÂRETHÂNE
TECİMSEL : TİCÂRÎ
TEK DÜZEN : YEKNESAK, MUTTARİD
TEK DÜZENLİK : YEKNESAKLIK
TEKEL : İNHİSAR
TEKELCİ : İNHİSARCI
TEKELCİLİK : İNHİSARCILIK
TEKİL : MÜFRED

TENSEL : BEDENÎ
TEPKİ : AKSÜLAMEL
TERİM : ISTILAH
TİN : RUH
TİNSEL : RÛHÎ
TOPLUM : CEMİYET
TOPLUMSAL : İÇTİMÂÎ
TUTKU : İHTİRAS, İPTİLÂ
TUTUCU : MUHÂFAZAKÂR
TUTUK : MEVKUF
TUTUKLAMA : TEVKİF ETME
TUTUKLU : MEVKUF
TÜKETİCİ : MÜSTEHLİK
TÜKETİM : İSTİHLÂK
TÜM : BÜTÜN
TÜMCE : CÜMLE
TÜMDEN GELİM : TALİL
TÜMEL : KÜLLÎ
TÜMEVARIM : İSTİKRA
TÜMLEÇ : MÜTEMMİM
TÜMLEMEK : İKMAL ETMEK
TÜMLER : MÜTEMMİM
TÜM SAYI : TAM SAYI
TÜRDEŞ : HEMCİNS
TÜRDEŞLİK : TECÂNÜS
TÜRE : HUKUK, ADÂLET
TÜREL : ADLÎ, HUKUKÎ
TÜRETMEN : MUHTERİ, MÛCİD
TÜZEL : HÜKMÎ
TÜZEL KİŞİ : HÜKMÎ ŞAHIS
TÜZÜK : NİZÂMNÂME

-U-

UĞRAŞ : MEŞGULİYET, MESLEK
UĞRAŞI : MEŞGUL OLUNAN ŞEY
ULUS : MİLLET
ULUSAL : MİLLÎ
ULUSALLAŞTIRMAK: MİLLÎLEŞTİRMEK
ULUSALLIK : MİLLİYET
ULUSÇU : MİLLİYETÇİ
ULUSÇULUK : MİLLİYETÇİLİK
ULUSLARARASI : BEYNELMİLEL
US : AKIL, TERBİYE
US ALIR : MÂKUL
USA VURMAK : MUHÂKEME ETMEK
USÇULUK : AKILCILIK
USLAMLAMA : MUHÂKEME YÜRÜTME
USLAMLAMAK : MUHÂKEME ETMEK
USSAL : AKLÎ
USSALLAŞTIRMA : AKLÎLEŞTİRME
UTKU : ZAFER
UYAK : KAFİYE
UYARI : İKAZ
UYARLAMA : İNTİBAK ETTİRME
UYARMA : İKAZ ETME, TENBİH ETME
UYDU : PEYK
UYDULAŞMAK : PEYKLEŞMEK
UYDULUK : PEYKLİK
UYGAR : MEDENÎ
UYGARLAŞMA : MEDENÎLEŞME
UYGARLAŞTIRMA : MEDENÎLEŞTİRME
UYGARLIK : MEDENİYET
UYGU : TEKABÜL, TETÂBUK
UYGULAMA : TATBİK, TATBİKAT

UYGULAMAK : TATBİK ETMEK
UYGULAMALI : TATBİKİ
UYRUK : TEBAA
UYRUKLUK : TÂBİİYET
UYUM : ÂHENK, MUTÂBAKAT
UYUMLU : ÂHENKLİ, MUTÂBIK
UYUMLULUK : ÂHENKLİLİK
UYUMSUZ : ÂHENKSİZ
UYUŞMAZLIK : İHTİLÂF
UZAY : FEZA
UZMAN : MÜTEHASSIS
UZMANLAŞMAK : MÜTEHHASSIS OLMAK
UZMANLIK : İHTİSAS

-Ü-

ÜLKÜSEL : İDEAL
ÜNLÜ : MEŞHUR, MÂRUF
ÜREME : TENÂSÜL
ÜRETİM : İSTİHSAL
ÜRETMEN : MÜSTAHSİL
ÜRÜN : MAHSUL
ÜYE : ÂZÂ
ÜYELİK : ÂZÂLIK

-V-

VARSAYIM : FARAZİYE
VERİ : MUTA
VURGU : AKSAN
VURGULAMAK : TEBÂRÜZ ETTİRMEK

-Y-

YADSIMA : NEFY, İNKÂR

YADSIN : GARİP
YADSINLIK : GARİPLİK
YAĞI : DÜŞMAN
YAKARI : DUA, TAZARRU, NİYAZ
YAKIT : MAHRUKAT, YAKACAK
YAKLAŞIM : TEMAS, ÜSLÛB
YALINÇ : BASİT
YALITIM : TECRİD
YALITKAN : MÜCERRİD, TECRİD EDEN
YALITMAK : TECRİD ETMEK
YALVAÇ : PEYGAMBER
YANILGI : HATA, SEHİV
YANIT : CEVAP
YANITLAMAK : CEVAP VERMEK
YANKI (YANKU) : AKS-İ SEDA
YANLI : TARAFTAR, TARAFGİR
YANSIMA : AKSETME
YANSIMAK : AKSETMEK
YANSITMAK : AKSETTİRMEK
YANSIZ : TARAFSIZ, BÎTARAF
YAPAY : SUN'Î
YAPAYLIK : SUN'İLİK
YAPISAL : BÜNYEVÎ
YAPIT : ESER
YAPTIRIM : MÜEYYİDE
YARAR : FAYDA
YARARLI : FAYDALI
YARARSIZ : FAYDASIZ
YARARSIZLIK : FAYDASIZLIK
YARAŞIK : MÜNÂSİP, MUVÂFIK
YARATIK : MAHLÛK
YARGI : HÜKÜM

YARGICI : HÜKÜM VEREN
YARGIÇ : HÂKİM
YARGIÇLIK : HÂKİMLİK
YARGILAMAK : MUHÂKEME ETMEK
YARGITAY : TEMYİZ MAHKEMESİ
YASA : KANUN
YASAL : KANUNÎ
YASALAŞMAK : KANUNLAŞMAK
YASALAŞTIRMAK : KANUNLAŞTIRMAK
YASALLAŞTIRMA : KANUNÎLEŞTİRMEK
YASAMA : TEŞRÎ
YAŞAM : HAYAT
YAŞAM ÖYKÜSÜ : HAYAT HİKÂYESİ, TERCÜME-İ HAL
YAŞAMSAL : HAYATÎ
YAŞAMSALLIK : HAYATİYET
YAŞANTI : YAŞAMA ŞEKLİ
YATAY : UFKÎ
YAZAR : MÜELLİF, MUHARRİR
YAZGI : KADER
YAZGICI : KADERCİ
YAZIN : EDEBİYAT
YAZINCI : EDEBİYATÇI
YAZINERİ : EDİB
YAZINSAL : EDEBÎ
YAZIT : KİTÂBE
YAZMAN : KÂTİP
YAZMANLIK : KÂTİPLİK
YENİLGİ : MAĞLÛBİYET
YEREL : MAHALLÎ, MEVZİÎ
YERLEŞKE : MESKEN
YETENEK : KABİLİYET
YETENEKLİ : KABİLİYETLİ

YETENEKSİZ : KABİLİYETSİZ
YETERLİ : KÂFİ, KİFÂYETLİ
YETKİ : SELÂHİYET
YETKİLİ : SELÂHİYETLİ, SELÂHİYETTAR
YETKİN : KÂMİL
YETKİNLİK : KEMAL
YETMEZLİK : KİFÂYETSİZLİK
YIR : ŞİİR, ŞARKI, TÜRKÜ
YİNELEM : TEKRİR, TEKRAR ETME
YİNELEME : TEKRAR ETME
YOĞUN : KESİF
YOĞUNLAŞMAK : TEKÂSÜF ETMEK
YOĞUNLUK : KESÂFET
YOKSUN : MAHRUM
YOKSUNLUK : MAHRÛMİYET
YÖNETİCİ : İDÂRECİ
YÖNETİM : İDÂRE
YÖNETMEK : İDÂRE ETMEK
YÖNETİMSEL : İDÂRÎ
YÖNETMEN : İDÂRECİ
YÖNETMENLİK : İDÂRECİLİK
YÖNTEM : USÛL
YÖRESEL : MAHALLÎ
YÖRESELLİK : MAHALLÎLİK
YÖRÜNGE : MAHREK
YÜKLEM : FİİL
YÜKÜM : MÜKELLEFİYET
YÜKÜMLÜ : MÜKELLEF
YÜKÜMLÜLÜK : MÜKELLEFİYET
YÜRÜRLÜK : MER'İYET
YÜRÜTME : İCRA
YÜRÜTÜM : İNFAZ

YÜZEY : SATIH
YÜZEYSEL : SATHÎ
YÜZEYSELLİK : SATHÎLİK

-Z-

ZAMAN AŞIMI : MÜRÛR-İ ZAMAN
ZORUNLU : ZARÛRÎ, MECBÛRÎ
ZORUNLULUK : ZARÛRET, IZTIRAR, MECBÛRİYET





• *Eskiden evden ayrılırken geride kalanlara "**Allah'a ısmarladık**", "**Allah'a emânet olun**" derdik, şimdi "**Haydi ben kaçtım**", "**Bay bay**", "**Hadi öptüm!**" der olduk...*

• *İşe gidenlere "**Allah işini rast getirsin!**", derdik, şimdi "**Bol kazançlar!**" der olduk..*

• *Şaşırdığımızda "**Sübhânallah**" derdik şimdi "**Vaaavvv**" der olduk...*

• *Sevindiğimizde "**Elhamdülillah**" derdik şimdi "**Olleeeyyy**" der olduk...*

• *Başımıza bir musibet geldiğinde "**Allah'ın dediği olur!**", "**İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn** [Biz Allah'tan geldik, yine O'na döneceğiz] derdik şimdi "**Hay aksi!**, **Bu da nereden çıktı!**", "**Bittim!**", "**Mahvoldum!**" der olduk...*

• *Bize iyilik yapana "**Allah razı olsun!**", "**Allah ne muradın varsa versin!**" diye dua ederdik, şimdi "**Sağol!**" diyoruz.*

• *Bir işle uğraşanlara "**Allah kolaylık versin!**" derdik, şimdi "**Kolay gelsin!**" der olduk...*

• *Yeni evlenenlere "**Allah bir yastıkta kocatsın!**" derdik, şimdi "**Mutluluklar!**" der olduk...*

• *Sınava girecek olanlara "**Allah zihin açıklığı versin!**" diye dua edilirdi, şimdilerde "**Başarılar!**" deniliyor.*

• *Geleceğe dâir planlar yapılırken "**İnşallah**", "**Allah izin verirse**", "**Allah kısmet ederse**" derdik, şimdilerde sanki gelecek bizim elimizdeymiş gibi fütursuzca konuşur olduk veya "**Umarım**", "**Tahminim o ki**" gibi ne idüğü belirsiz ifadeler kullanır olduk..*

• *Ölenlere "**Allah rahmet eylesin!**" derdik. Şimdi "**Işıklar içinde uyusun!**" kullanılır oldu..*

• *Günah işlediğini gördüğümüz kimselere "**Allah ıslâh etsin**", "**Allah afvetsin**", "**Allah hidâyet etsin**" derdik şimdi lânet okur olduk.*

• *Kötü bir şeyden bahsederken "**Allah korusun**", "**Allah esirgesin**" derdik şimdilerde "**Kapa şu şom ağzını!**" der olduk...*



BATI MENŞE'Lİ KELİMELER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ

Dinamik olan hayat dâima yeni icap ve ihtiyaçlar doğurur. Bunları dikkate alarak temel islâmî prensipler muvâcehesinde bunlara bir şekil ve muhteva kazandırmak İslâm'ın emridir. Bu gerçek dolayısıyladır ki; dinde "**içtihad kapısı**" adıyla bir kapı açık tutulmuştur.

Bilhassa terakkiyat-ı fenniye yeni mefhumların ortaya çıkmasını hızlandırmıştır. Bunlara İslâmî menşe'den bir kelime uydurmak yolunda vaktiyle bir heyet-i ilmiyenin Mısır'da vâki olan gayretlerinden evvelce bir nebze bahsetmiştik. Fakat günümüzde Dünyâ büyük bir köy gibi olmuş ve muhâbere vasıtaları çoğalmış bulunduğundan milletlerarası münâsebetler kesâfet kazanmış olması sebebiyle Mısır'daki bu faaliyet akim kalmıştır. Onlar elektiriğe "**kehribar**", "**tank**"a "**dabbâbe**", "**otomobile**" "**seyyâre**", "**telefon**"a "**hâtıf**" gibi karşılıklar koymuşlarsa da bu cereyan başarılı olamamıştır.

Buna göre yeni icadların adını Batı'dan almaya karşı değiliz. Keşke karşı olabilseydik. Nitekim bunu yapanlar da var. Meselâ Almanlar "**televizyon**" kelimesini kullanmazlar. Onun yerine "**fernseher**" diyorlar. Biz milletimizden böyle bir dirâyet beklemediğimizden bu gibi alafranga kelimeleri kullanmakta bir beis görmüyoruz. Hatta lisan bahsinde bu kadar muannid olduğumuz hâlde bu kitabın adını "**boykot**" ismini vermekten tereddüt etmedik. Belki bundan dolayı bizi kınayanlar olur. Bu sebeple bu kelimeyi niçin kullandığımız kısaca izah edelim:

Önce şunu söyleyelim ki; biz Türkçe'de var olan me'nus bir kelimenin yerine sırf o kelime Arapça'dır diye onu ademe mahkûm etmek üzere yeni bir kelime uydurup ona revaç vermeye de karşılığında bir frenk asıllı kelime-

yi kullanmaya da karşıyız. Bizde kadimen karşılığı olmayan bir kelimeyi nerede bulsak alırız. Bunda bir mahzur yoktur. Bu eserin muhtevasında çeşitli misallerini zikrettiğimiz üzere bu eskiden beri yapılmıştır. Boykot kelimesinin bizde bir karşılığı mevcud olmamıştır. Bu sebeple onu kullanmakta bir mahzur görmüyoruz. Olsaydı "**ahlâk**" yerine "**etik**" frençesinin ikamesine karşı çıktığımız gibi buna da karşı çıkardık. Bu kelime nasıl ortaya çıkmıştır? Evvelce bazı Frenkçe kelimelerin doğuş sebeplerine âid yaptığımız izahata ilâveten "**boykot**"un da zuhur sebebini zikredelim.



Charles Boycott'un bir karikatürü

İrlanda'nın İngiliz idâresinden ayrılarak istiklâlini elde etmeye çalıştığı hengâmda bu hareketin öncülerinden **Parmeli** adındaki İrlandalı 1880 Yılı'nda İngilizler aleyhine bir mitingde köylülere şöyle demişti:

"- *İngilizler'in istediği ağır vergileri reddettiği ve kiracı olduğu çiftlikten atılan bir irlandalıdan sonra o çiftliği kiralayan diğer bir irlandalıya ne yapmalı?!*"

Köylüler hep bir ağızdan:

"- *Onu öldürmelidir!*" diye bağırdılar.

Parmeli:

"- *Hayır!*" diye karşılık verdi ve devam etti:

"-*Hayır! Adam öldürmek günah ve yasaktır. Size suçluyu yani İnglizler'i dize getirecek bir tedbir söyleyeyim. Kiracısı haksız yere atılmış bir irlandalının yerine bir*

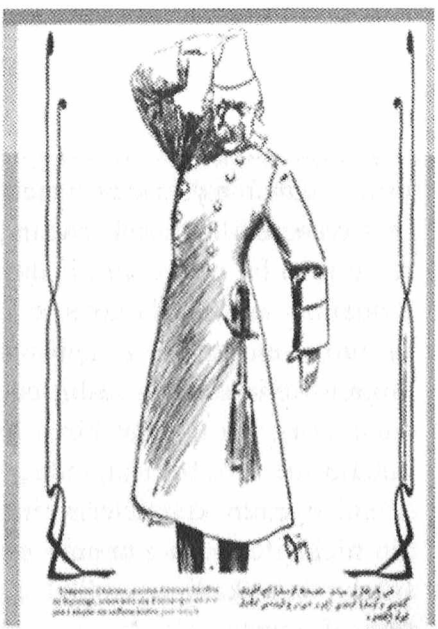
başka irlandalı o çiftliği kiralarsa ondan hepiniz selâmı kesininiz ve kendisinden bir cüzzamlıdan kaçar gibi kaçınız. Onu yalnızlığa mahkûm ediniz. Hatta kilisede bile karşılaşsanız onunla selâmlaşmayınız!"

Bir müddet sonra "**Boykot**" adında bir irlandalı kiracısı İngilizler tarafından haksız olarak atılmış birinin yerine o çiftiliği kiraladı. Köylüler **Parmali**'nin tavsiyesine uyarak onu yalnızlığa mahkûm ettiler. Yüksek ücret tekliflerine iltifat etmeyerek o çiftlikte çalışmayı reddettiler. **Boykot** çalıştıracak işçi ve mallarına müşteri bulamadı. Bu sebeple nihâyet bizar olarak çiftliği bırakıp İngiltere'ye kaçtı. İşte "**boykot**", "**boykotaj**" bu irlandalının isminden çıkarak zamanla umûmîleşti.

Bu kelimenin bize intikaline gelince:

1908 Yılı'nda II. Meşrutiyet'in ilânından sonra Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Bosna-Hersek eyâletimizi almak teşebbüsünde bulundu. Kendisine gizli bir müttefik de bulmuştu: Almanya!

Almanlar zâhiren bizden yana görünüyor; el altından ise Avusturya-Macaristan İmparatorluğunu destekliyordu. İşte o zaman bi-



17 Aralık 1908 tarihli Kalem Dergisi'nde yayınlanan fes boykotunu anlatan bir karikatür
" *Fes fabrikalarını sıyânet maksadıyla Avusturya Ordusu için fesi serpuş-u resmî olarak kabul etmiştir.*"

zim gazeteler halkı Avusturya malı almamaya teşvik için bir hareket başlattılar. O zamanlar başımızda fesler bile Avusturya'dan ithaldi. Avusturyalılar bundan senede milyonlarca altın kazanıyordu. İşte bu hadise dolayısıyla "**boykot**" kelimesi de dilimize girmiş ve yerleşmiştir. Tıpkı "**fındık**", "**kestane**", "**kiraz**" ve pek çok emsali kelimenin aslen Yunaca olduğu halde Türkçeleşmiş bulunduğu gibi boykotu da artık Türkçe kabul etmek mecburiyetindeyiz. Bu tavır dava ettiğimiz ölçülerle bir tezad teşkil etmez.

Bizim Batılı devletlerle dostâne münâsebetimiz ilk defa Fransızlarla başlamıştır. Bu kıdemi dolayısıyla dilimizdeki Batılı kelimelerin çoğu Fransızcadır. Onlardan hiç olmazda bazıları da bizde karşılığı olmayan kelimeler bulundukları cihetle artık benimsenmiş ve Türkçeleşmiş kabul edilebilir. Fakat zamanla bu tavır sürüklendiğimiz "**aşağılık duygusu**" dolayısıyla o hâle gelmiştir ki; bugün lisanımızda bin yıldan beri mevcud olan Arapça kelimelerle mukayese edilmeyecek kadar çok oldukları nazar-ı itibare alınırsa bu neticenin bir ihtiyacın değil fantezinin eseri olduğunu anlamak kolaylaşır. Buna dâir okuyucunun kendi durumunu anlaması için bu bölüme iki batılı lisandan alınmış kelimelerden tesbit edebildiklerimizi liste halinde sunuyoruz. Bu lisanlar birisi Yunanca birisi de Fransızcadır. Bu listelere bakıldığında görülecektir ki; Yunanca'dan dilimize giren kelimelerin menşeleri hakkında milletimizin hiçbir ferdinin zihninde bir düşünce mevcud değildir. Çünkü onlar kadîmen milletçe alınıp benimsenmiş ve artık türkçeleşmiştir.

Gerçekten bir anket yapsanız "**efendi**" kelimesinin menşeini sorsanız hiçbir Türk bunun Grek asıllı olduğunu söyleyemez. Bu gerçeğin kavranması için karşı sahifeye bir gazete haberi koyuyoruz. Fransa'da bir doktara talebesine

"**efendi**" kelimesinin Türkçe karşılığı sorulmuş talebe bilememiş. Lâkin hocalardan biri Türkçe mütehassısı olduğu için kendisine "**çelebi**" kelimesini hatırlatmış ve onu kınamıştır. Dahası umûmî bir sûrette Türkçe hakkında o müsteşrikin yaptığı imtihanda o Türk talebe geçer not alamamış. Bu haber bile lisanda içine düşmüş bulunduğumuz keşmekeşi anlamaya yetse gerektir.

Batılı kelimelerin lisanımıza duhûlu Fransızca'yla başlamış olsa da bilâhare İngilizce'nin revaç bulmasıyla bazı Fransızca kelimeler de yerlerini İngilizce'ye bırakmaya başlamışlardır. Benim çocukluğumda "**tren**"e "**şimendifer**" denilirdi. Bu kelime bilâhare unutulup yerine İngilizce sanılan"**tren**" kelimesi kapmıştır. Hâlbuki O da aslen Fransızca'dır. Amma "**şoför**" kelimesinin yerini "**driver**" kapamamıştır. Kaldı ki; evvelce izah etmiş olduğumuz üzere ecnebi kelimeler de bazen mânâ bazen de lâfız itibariyle tahavvüle uğramıştır. Meselâ bugün "**numara**" olarak kullandığımız kelime Türkçemize ilk girdiğinde "**nomero**" idi. Bize mektepte hocalar:

"-*Numaran kaç?*" diye sormaz, "*Nomeron kaç?*" diye sorarlardı. Halk bugün bunu "**numara**" şekline sokmuş ve buradan "**numara yapmak**" gibi aslında olmayan bir mânâyı da ilâve etmiştir.

Şimdi Fransızca'nın yerini İngilizce modası almıştır. Bilhassa üniversite hocaları talebeye ve hatta halka konuşurken İngilizce kelimeler kullanmak sûretiyle ne derecede âlim (!) ve seçkin (!) olduklarını göstermeye çalışmaktadırlar. Bu hususta verilecek misaller sonsuzdur. Biz Müslümanlar için cidden bir ayıp teşkil eden bir noktaya temasla bu bahse son vermek istiyoruz. Müslüman iki genç alnında besmele-i şerife olan bir evlenme dâvetiyesinde evlenecek erkekle kadının arasında İngilizce bile pek yaygın

olmayan "**&**" işareti koymaktadır. Bu işaret İngilizce "**ve**" mânâsındaki "**and**" kelimesinin sembolüdür. Tıpkı milletimizin kadîmen besmeleyi bir "**b**" harfi yapıp kuyruğunu uzatmak suretiyle sembolleştirdikleri gibi. Bu kelime İngiltere'de ekseriyetle baba ve çocukları arasındaki şirket isimlerinde görülürken Türkiye'de her evlilik dâvetiyesinde yer almaktan başka cadde üstündeki dükkânların tabelasında bile kullanılmaktadır. Ben Çengelköy'den Üsküdar'a gelinceye kadar bu işareti en az sekiz on dükkânın üzerinde görmekteyim. Meselâ Çengelköy'de "**Döner & Kokoreç**" şeklinde takriben beş metrelik bir dükkân levhası var. Dahası Üsküdar'da bir dükkânın levhası "**Pilav House**", spor malzemeleri satan bir dükkânın mağazası ise "**Sport Center**" berberlerin levhalarında "**kuaför**" kelimesi saymakla bitmez. Tamamen bir aşağılık duygusunun eseri olan bu gâvur hayranlığından Allah bizi kurtarsın! "**Mütefekkir**"ler, "**entel**" oldu. "**Münevver**"lerin "**aydın**" olduğu gibi. "**Muallim**"lerin "**öğretmen**" olduğu gibi uydurma kelime veya gâvur kelimelerini tercih ve tervicin bizi islâmî düşünmekten mahrum ettiğini ne zaman anlayacağız. İnşallah, kemalizm narkozundan çıkarak yeni bir "**ba'sü ba'd-el mevt**"e kavuşmamız mahşere kalmaz!

Bakın size Yunan lisanından alınmış kelimelerinden birçoğunu takdim ediyoruz. Bunlara "*yabancıdır*" damgasını vurarak yerlerine kemalistçe bir kelime uydurmaya kalkışanı gördünüz mü?! veya şu suali soralım; "*Bunlarda mânâsını bilmediğiniz bir kelime var mı?!*" Yok, çünkü bunları millet asırlardan beri benimsemiş ve türkçeleştirmiştir.

Fransızca'dan dilimize girmiş kelimelerin tamamını değil, tesbit edebildiklerimizi takdim ediyoruz. Dikkat ederseniz Yunanca kelimeler gibi bunların da karşılıklarını koymuyor haklarında bir izahatta bulunuyoruz. Bunun se-

Bir Türk Pariste türkçe imtihanında orta not aldı!

"Efendi,, nereden gelir? Bu kelimenin türkçede mukabili nedir?

Almanların Parisi işgali sıralarında Paristen Fransanın istilâ edilmeyen yerlerine giden Fransadaki talebemizden bir grup daha şehrimize gelmişlerdir. Bu gençler, Pariste muhtelif ilim sahalarında ihtisaslarını yapmışlardır. Fransız mütarekesinden sonra tekrar Parise dönmüşler ve imtihanlarını vermeğe muvaffak olmuşlardır.

Gençlerimiz içinde doktora imtihanlarını muvaffakıyetle verenler vardır. Burada yüksek mekteplerimizden birinden pek iyi derecede diploma alan bir gencimiz de Fransada doktorasını yapmak üzere Parise gitmişti. Diğer arkadaşlarile beraber işgalden sonra tekrar Parise dönen bu genç, doktorasını muvaffakıyetle vermiştir. Ancak doktor olabilmesi için fransızcadan başka bir dilden daha imtihan vermesi lâzım gelmiştir. Fransızcadan başka ecnebi dili bilmeyen bu genç, türkçeden imtihana talib olmuş ve mensup bulunduğu fakülte bu imtihanı kabul etmiştir. Fransızcadan verdiği imtihanda pek yüksek derecede not alan genç, türkçe imtihanında daha parlak bir muvaffakıyet kazanacağını ümid ederken hayal sukutuna uğramıştır:

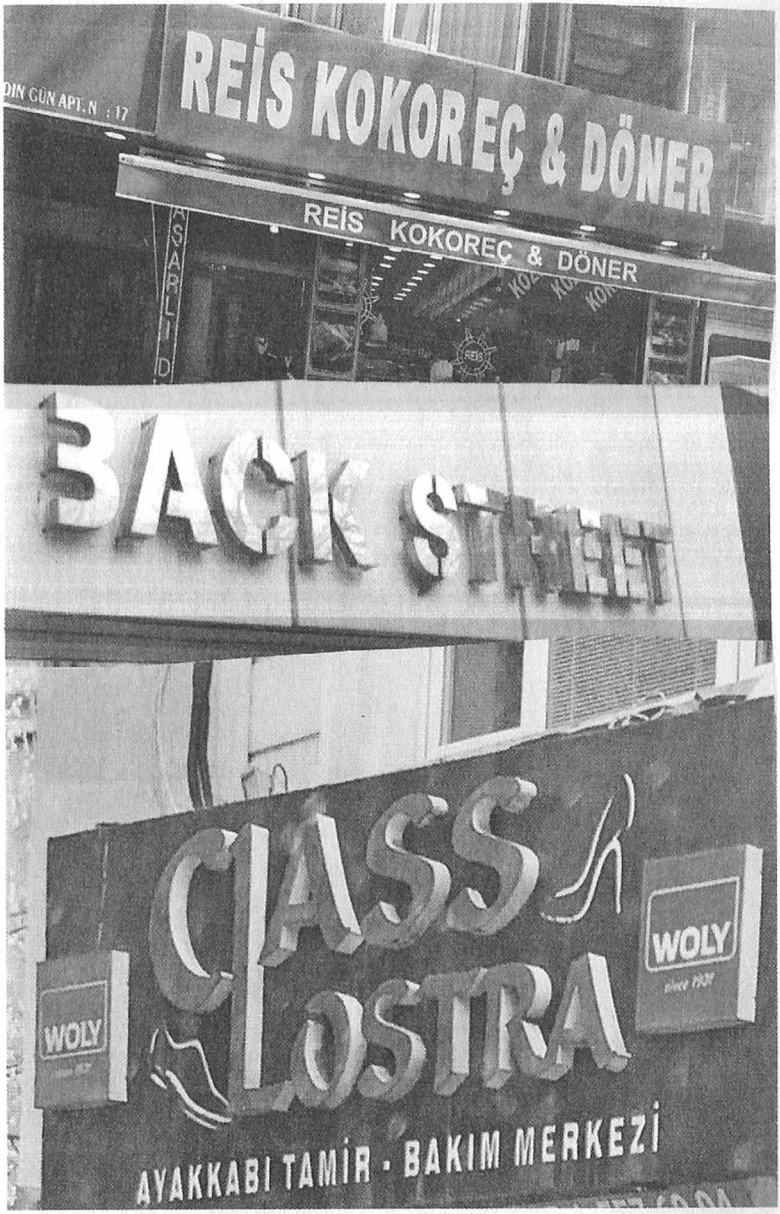
Evvelâ kendisine Akşam'ın bir nüshası verilerek buradaki başmakalenin fransızcaya tercüme edilmesi istenmiştir. Talebe, makalenin tercümesini bitirdikten sonra müsteşrik Fransız profesörü, «efendi» tabirinin nereden geldiğini sormuştur. Hiç ümid etmediği bir sual karşısında kalan gencin sükûtla mukabele ettiğini gören profesör, bu kelimenin rumcadan geldiğini söylemiş ve «efendi»nin türkçedeki mukabilini sormuştur. Bu ikinci sual karşısında da âciz kalan genç, profesörden türkçede «çelebi»nin «efendi» mukabili olduğunu ve «çelebi»nin de «çalab»dan geldiğini öğrenmiştir. Bu suretle «Çelebi»nin «Allaha merbut halûk bir adam» mânasına geldiğini gören genç imtihan salonundan çıkmış ve makalenin tercümesinde gösterdiği muvaffakıyetten dolayı orta derecede not almıştır. Neticede Türk gencinin diplomasında fransızca derslerinden aldığı notlar (pek iyi), türkçe notu da (orta) olmuştur.

bebi kendinizi kontrol ederek bu kelimelerin çoğunu size bir şey ifade etmiyorsa "**entel**" olamadınız diye size acıyalım mı?! Bu iki lisana dâir sıraladığımız bu kelimelere ilâveten sâir lisanlardan alınmış olup da temessül yani hazmedilmiş veya hazmedilmemiş olanlara dâir misaller zikretmiyoruz. Sırf Yunanca ve Fransızca kelimelerin listesi ile iktifa etmemizin sebebi her lisanın başka lisanlardan kelime aldığı gerçeğine ve bunun ihtiyaçlar karşısında olduğuna, Fransızca'dan alınanlardan çoğu için böyle bir lâzıme bulunmadığına dâir sizde bir kanaat hâsıl etmek içindir.

Anlayana sivri sinek saz, anlamayana davul zurna az!

Lisanımızdaki Yunanca Menşe'li Kelimeler

Afyon	Delta	Hıristos	Karanfil
Ahtapot	Demet	Hidro (su)	Karavana
Anafor	Efendi	Hoyrat	Karides
Anadolu	Fanila	Huni	Kefal
Anahtar	Fasulye	Irgat	Kenevir
Anason	Fener	Istakoz	Kerata
Angarya	Fesleğen	Izgara	Kereve(i)t
April	Fındık	İdea	Kestane
Asya	Fırça	İskorpit	Kırnap
Ayazma	Fırın	İspinoz	Kırat
Barbunya	Fidan	İstavrit	Kiler
Bodrum	Fide	İyon	Kilise
Cımbız	Fire	İzmarit	Kilit
Cümbüş	Funda	Kadırga	Kimya
Çağla	Gargara	Kalamar	Kimyon
Çelenk	Gümrük	Kalinos	Kiraz
Çerez	Halat	Kalite	Kiremit
Dantela	Harita	Kandil	Kofana
Defne	Hıristiyan	Kantaron	Kokoreç



Çengelköy'de cadde üstü dükkân levhaları

CHP
DÜNDEN BUGÜNE

"Lisanımızdaki arabi kelimeleri ihraç edeceğiz."

lisan: Arapça, **arabi:** Arapça,
ihraç: Arapça, **İsmet:** Arapça,
kelime: Arapça



İsmet İNÖNÜ
CHP Eski Genel Başkanı

HATIRLA
CHP

ÇARŞI-PAZAR ALDIĞI "YAZILI KIYAFETLERLE" GÂVUR REKLAMI YAPAN MÜSLÜMAN KARDEŞİM !.

KIYAFETLERİN ÜZERİNDE YAZAN KELİMELERDEN BAZILARI VE ANLAMLARI:

- Vixen – Ahlaksız Kadın
- Nude – Çıplak / Çıplaklık
- Whore - Hayat Kadını (fahişe)
- Sow – Dişi Domuz
- Pig — Domuz
- Hussy - Edepsiz Kız / Aşifte
- Vice – Ahlâksızlık / Rezalet
- Chorus girl - Oryantal Dansçı
- Lusts - Şehvetler / Tutkular
- Dram – İçki bardağı / Bir yudumluk içki
- Adulterer - Zinakâr erkek / Aldatan Erkek
- Eccentricity - Acayiplik / Gariplik
- Adultery - Zina / Eş aldatma
- Charm – Sihirbazların sığınma terimi
- Baseborn - Zina Çocuğu
- Bawdy – Müstehcen/ Açık Saçık
- Tippler – İçkici
- Sister for sale – Satılık kızkardeş
- Gay and Pround (Gap) - Eşcinsel ve Onurlu
- Atheist – Ateist / Dinsiz
- Mason – Masonluk
- Theocracy - Allah a şirk koşmak

Koli
Kolyoz
Kopça
Kopil
Körfez
Kriter
Kukla
Kulp
Kuluçka
Kulunç
Kulübe
Kundura
Kutu
Küpeşte
Lager
Lağım
Lahana
Lakerda
Lakoz
Lamba
Lapa
Latin
Lavanta
Lavantin
Leğen
Levend
Levrek
Liman
Lingos
Lipari
Lipsos
Lodos
Loğusa
Lapa
Lüfer
Lüks
Lunapark
Madrabaz
Makedonya
Manastır
Manav
Mandal
Mandıra
Manita
Mantar
Marangoz
Mart
Marul
Maydanoz
Mayıs
Mazgal
Melisa
Mendirek
Metelik
Metropolit
Mıknatıs
Midye
Mihanik
Mikro
Moloz
Musandıra
Musiki
Muşmula
Neft
Ortodoks
Palamar
Palamut
Palikarya
Pamuk
Panayır
Papara
Papas(z)
Papatya
Paskalya
Patrik
Paydos
Peçete
Peksimet
Pere
Periton
Pide
Pilaki
Piskopos
Planya
Poyraz
Prizman
Pul
Roka
Roket
Saka (kuş)
Salya
Salyangoz
Semer
Simit
Sinagog
Sini
Somun
Sopa
Sperm
Sünger
Şamandıra
Şayak
Takoz
Takunya
Tasma
Tekir (balık)
Temel
Teneke
Tiryak
Tonoz
Trapeze
Uskumru
Usturlap
Üstübeç
Üstüpü
Vaftiz
Varyos (Balyoz)
Vatoz (Balık)
Vapur
Yakamoz
Yalı
Yortu
Yunan
Zargana
Zifos
Zoka

Türkçemizde böyle Yunanca'dan alınan kelimeler gibi bir ihtiyacı karşılamak üzere başka dillerden alınan birçok kelime vardır. Fakat batılılarla ilk dostane münâsebet kurduğumuz Fransızlar'ın dillerine karşı tavrımızı bu icap ve ihtiyaçları karşılamak mantığına sâdık kalmayarak bir aşağılık duygusunun eseri olmak üzere sayısız kelimeyi lisanımıza ithal etmişizdir. Bunların birçoğu mütâreke yıllarına İstanbul sokaklarında dolaşan ecnebi askerler gibi hâlâ aramızda yabancı hüviyetiyle yaşamaktadır. Onlara dair uzun bir listeyi sunmadan önce bu garabeti çarpıcı bir sûrette ifade eden bir şiiri dikkatlerinize arz etmek istiyorum:

ARIYORUM



Karamanoğlu Mehmed Bey'i arıyorum
Göreniniz, bileniniz, duyanınız var mı?
Bir ferman yayınlamıştı;
'B*u günden sonra, divanda, dergahta, bargahta, mecliste, meydanda Türkçe'den başka dil konuşulmaya' diye*,
Hatırlayanınız var mı?
Dolanın yurdun dört bir yanını,
Çarşıyı, pazarı, köyü, şehiri,
Fermana uyanınız var mı?

Nutkum tutuldu, şaşırdım, merak ettim,
Dolandığınız yerlerdeki Türkçe olmayan isimlere,
Gördüklerine, duyduklarına üzüleniniz var mı?

Tanıtımın demo, sunucunun spiker,
Gösteri adamının showmen, radyo sunucusunun diskjokey,
Hanım ağanın first lady olduğuna şaşıranınız var mı?

Dükkanın store, bakkalın market, torbasının poşet,
Mağazanın süper, hiper, gros market,
Ucuzluğun damping olduğuna kananınız var mı?

İlan tahtasının bilboard, sayı tabelasının skorboard,
Bilgi alışının brifing, bildirgenin deklarasyon,
Merakın, uğraşın hobby olduğuna güleniniz var mı?

Bırakın eli, özün bile seyrek uğradığı,
Beldelerin girişinde welcome,
Çıkışında goodbye okuyanınız var mı?

Korumanın, muhâfızın body guard,
Sanat ve meslek pirlerinin duayen,
İtibarın, saygınlığın prestij olduğunu bileniniz var mı?

Sekinin, alanın platform, merkezin center,
Büyüğün mega, küçüğün mikro, sonun final,
Özlemin, hasretin nostalji olduğunu öğreneniniz var mı?

İş hanımızı plaza, bedestenimizi galeria,
Sergi yerlerimizi center room, show room,
Büyük şehirlerimizi mega kent diye gezeniniz var mı?

Yol üstü lokantamızın fast food,
Yemek çeşitlerimizin menü,
Hesabını adisyon diye ödeyeniniz var mı?

İki katlı evinizi dubleks, üç katlı komşu evini tripleks,
Köşklerimizi villa, eşiğimizi antre,
Bahçe çiçeklerini flora diye koklayanınız var mı?
Sevimlinin sempatik, sevimsizin antipatik,

Vurguncunun spekülatör, eşkiyanın mafya,
Desteğe, bilemediniz koltuk çıkmaya sponsorluk diyeniniz var mı?

Mesireyi, kır gezisini picnic,
Bilgisayarı computer, hava yastığını air bag,
Eh pek olasıcalar, oluru, pekalayı okey diye konuşanınız var mı?
Çarpıcı, önemli haberler flash haber,
Yaşa, varol sevinçleri oley oley,
Yıldızları star diye seyredeniniz var mı?

Vırvırık dağının tepesindeki köyde,
Cafe shop levhasının altında,
Acının da acısı kahve içeniniz var mı?

Toprağımızı, bayrağımızı, inancımızı çaldırmayalım derken,
Dilimizin çalındığını, talan edildiğini,
Özün el diline özendiğine içiniz yananınız var mı?

Masallarımızı, tekerlemelerimizi, atasözlerimizi unuttuk,
Şarkılarımızı, türkülerimizi, ninnilerimizi kaybettik,
Türkçemiz elden gidiyor, dizini döveniniz var mı?

Karamanoğlu Mehmed Bey'i arıyorum,
Göreniniz, bileniniz, duyanınız var mı?
Bir ferman yayınlamıştı...
Hayal meyal hatırlayıp da, sahip çıkanınız var mı?

YUSUF YANÇ

Bu şiir Türk Dil Kurumu'nun açtığı bir yarışmada birincilik kazanmıştır. Dilimizin bu güne kadar mâruz kal-

dığı tahribatta en meş'um rolü oynamış bulunan Türk Dil Kurumu neden bunu beğenip de birinci seçtiğini anlamak zor değildir. Zira bu kurum son zamanlardaki nisbi düzelme sebebiyle sadece Batı menşe'li kelimelerden rahatsızlık duymakta fakat bunlara karşı da hiçbir müessir mücâdele gerçekleştirmemektedir. Dikkat edilirse burada istihazaya mevzu olan bütün kelimeler batılı menşelidir. Acaba İslâm kültürün malı olup da türkçeleşmiş kelimelerin karşılığı olmak üzere uydurulanlar için böyle bir şiir yazılsa bu kurum (müessese değil!) onu da böyle takdir eder miydi?! Hiç sanmıyoruz. Şimdi de size Fransızca'dan dilimize girmiş kelimelerin büyük bir kısmı liste hâlinde sunuyoruz. Bunların belki bazıları bir zaruret ve ihtiyaç ile izah edilebilirse de çoğunun böyle olmadığı görülecektir.

Lisanımızdaki Fransızca Menşe'li Kelimeler

Abajur	Akord	Alerji	Amiral
Abone	Aksan	Alerjik	Amonyak
Abonman	Aksiyon	Alfabe	Amorti
Adapte	Aksiyoner	Alivre	Ampir
Adaptasyon	Aktif	Alkol	Ampirik
Adiyo	Aktivite	Alkolik	Analitik
Adres	Aktör	Alkolizm	Analiz
Afiş	Akü	Allüsinasyon	Analoji
Afişe	Akvaryum	Alo	Ananas
Aforizma	Alagarson	Alşimist	Anatomi
Aforoz	Alakart	Alternatif	Ançüez
Agrandisman	Alarm	Amatör	Anemik
Ajan	Albümin	Ambargo	Anestezi
Ajanda	Alegori	Amfi	Anfor
Akademi	Alegorik	Amip	Angaje

Angajman
Ankesör
Anket
Anormal
Anonim
Anons
Angaje
Ansiklopedi
Antet
Anten
Antibiyotik
Antidemokratik
Antik
Antilop
Antipati
Antisemit
Antisemitizm
Antisemittik
Antrenman
Antrenör
Antropolog
Antiparantez
Apartman
Aplik
Aplikasyon
Aplike
Apolet
Apolet
Apre
Apriori
Apse
Arena

Argo
Aristokrasi
Aristokrat
Aristokratik
Arkeolog
Arkeolojik
Aromatik
Arozöz
Arşiv
Artist
Artistik
Asansör
Asfalt
Asimetri
Asimilasyon
Asistan
Asit
Aspirin
Astigmat
Astroloji
Astronomi
Astronom
Astronomik
Asürans
Atak
Ateşe
Ateşemiliter
Atevik
Ateist
Atelye
Atlantik
Atlas

Atlet
Atletik
Atmosfer
Atmosferik
Atom
Atomik
Avam proje
Avans
Avantaj
Avantür
Avukat
Azot
Badana
Bagaj
Bakalit
Bakalorya
Bakara
Bakteri
Bale
Balkon
Balon
Bandaj
Bank
Banliyö
Baraj
Barbar
Barem
Barikat
Baro
Barok
Baron
Baskül

Bazelika
Bej
Beton
Biberon
Bibliyograf
Bibliyografya
Bibliyotek
Biblo
Bidon
Biftek
Bisküvi
Biyografi
Biyoloji
Blok
Bloke
Bloknot
Bluz
Bobin
Bohem
Boksör
Bolşevik
Bombardıman
Bonjur
Bonkör
Bordür
Bornoz
Bot
Broşür
Bulvar
Burjuva
Burs
Büfe

Büro
Bürokrasi
Bütçe
Jimnastik
Daktilo
Dans
Dantel
Dedüksiyon
Defile
Defo
Deformasyon
Deist
Deizm
Dejenerasyon
Dejenere
Dekadan
Dekar
Deklarasyon
Deklere
Dekolte
Dekor
Dekorasyon
Dekoratif
Dekoratör
Dekovil
Dekupaj
Delegasyon
Delege
Demagog
Demagoji
Demagojik
Demans
Demode
Demografi
Demokrat
Demonte
Depar
Departman
Deplasman
Depo
Depozite
Depresyon
Despot
Despotizm
Destroyer
Deşarj
Deşifre
Detay
Detektör
Deterjan
Determinist
Determinizm
Devalüasyon
Dezavantaj
Dezenfeksiyon
Dezenfekte
Didaktik
Diktatör
Dikte
Diplomasi
Diplomat
Diplomatik
Direkt
Direksiyon
Direktif
Direktör
Disiplin
Disk
Diskalifiye
Diskotek
Disbiritör
Dinamit
Diyabet
Diyabeti
Diyafram
Diyalekt
Diyalektik
Diyalog
Diyet
Dogma
Dogmatik
Dogmatizm
Doktrin
Doküman
Dokümantasyon
Dokümanter
Dolikosefal
Done
Dosya
Doz
Dozaj
Döpiyes
Döviz
Dram
Dramatik
Drenaj
Dublaj
Dublör
Duş
Duy
Düalist
Edisyon
Editör
Edikasyon
Efekt
Efektif
Efemine
Efor
Egoist
Egoizm
Egzama
Egzersiz
Ekarte
Ekipman
Ekonomi
Ekonomist
Ekonomik
Ekran
Eksantrik
Ekselans
Eksper
Ekspres
Ekstra
Ekstre
Ekstrem
Ekvator
Elastik
Elastikiyet

Yabancı kelimelerden dilimi göremiyorum

Suriçi Grubu'nun düzenlediği "Dilimiz Kültürümüz" konulu toplantıda konuşan AK Parti Genel Başkan Yardımcısı ve Dil Edebiyat Derneği Genel Başkanı Ekrem Erdem, "Siz talep edeceksiniz ki üreticiler de 'exit' yerine 'çıkış'; 'OK' yerine 'tamam' yazsınlar" uyarısında bulundu.

Suriçi Grubu'nun geleneksel İstanbul Toplantıları, "Dilimiz Kültürümüz" konulu sunumla dün Topkapı Eresin Otel'de yapıldı.

Toplantıya onur konuğu olarak katılan AK Parti Genel Başkan Yardımcısı ve Dil Edebiyat Derneği Genel Başkanı Ekrem Erdem, yaşamımızın her alanında Türkçe kelimelerin yerini yabancı karşılıklarının aldığını ifade etti.

KOMUTLAR BİZE YABANCI

Çağımızda en çok kullanılan aletlerin komutlarının bile İngilizce olduğuna dikkat çeken Erdem, "Bilgisayar, cep telefonu gibi aletlerin tuşlarında yabancı sözcükler bulunmakta. Oysaki bu kelimelerin Türkçe karşılıkları mevcuttur. Ancak, özellikle teknolojik aletlerle insanlarımız Türkçe'yi unutarak İngilizce'yi öğrenmeye zorlanıyorlar" dedi. Suriçi Grubu Başkanı Nedim Abi de konuşmasında, Güneş Dil Teorisi'nin tüm dillerin Türkçe'den çıktığı tezine dayandığını hatırlatarak, Atatürk'ün bu teoriye sahip çıktığını, dili kısırlaştıran eski teorilerden böylelikle vazgeçildiğini söyledi. Nedim Abi toplantı sonunda katılımından dolayı Ekrem Erdem'e günün anısına bir plaket takdim etti.

■ SELÇUK ATEŞALAN - MÜSLÜM BAYBURS / İSTANBUL



Exit değil çıkış, OK değil tamam

■ Üretici firmaları Türkçe kullanmaya zorlayacak olanların tüketiciler olduğunu vurgulayan AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Erdem, "Siz talep edeceksiniz ki üreticiler de 'exit' yerine 'çıkış', 'OK' yerine 'tamam' yazacaklar. Dilin insanların hakimiyetiyle alakalı olduğunu ve dünyanın 5. büyük dili olan Türkçe'nin uluslararası her platformda konuşulmasının önemini her zaman hatırlamalıyız" diye konuştu.

21.11.2009 Yeni Şafak

Elegan
Elektrifikasyon
Elektrik
Elektrodinamik
Elektron
Elektroskop
Elektroşok
Elimine
Elips
Elit
Endeks
Endirekt
Endüksiyon
Endüstri
Enerji
Enerjik
Enfeksiyon
Enflasyon
Enformasyon
Engizisyon
Enjektör
Enstantane
Enstitü
Enstrüman
Ensülin
Enteresan
Enternasyonal
Enterne
Envanter
Epik
Epiküryen
Epilepsi
Eroin
Eroinman
Erozyon
Eskiz
Esperanto
Espiyon
Espiyonaj
Estetik
Eşantiyon
Eşofman
Etajer
Etik
Etiket
Etimoloji
Etnik
Etüt
Evolüsyon
Fabrika
Fakülte
Fanatik
Fanatizm
Fantastik
Fantezi
Fantom
Farmakoloji
Farmason
Fasikül
Fason
Faşist
Fatalist
Favori
Fayans
Federal
Federasyon
Feminist
Feminizm
Fenomen
Feodal
Feodalite
Feodalizm
Fermant
Fermantasyon
Fermuar
Festival
Fetiş
Fetişizm
Figür
Figüran
File
Filigran
Film
Filoloji
Filolog
Filozof
Filozofi
Filtre
Finalist
Finans
Fistül
Fiş
Fizik
Fizyoloji
Fizyonomi
Fok
Fon
Fonetik
Fonksiyon
Fonksiyonel
Form
Formalite
Formasyon
Formel
Formül
Fosfor
Fosseptik
Fosil
Foto
Fotoğraf
Fotojenik
Fotometre
Fotosentez
Fötr
Föy
Frak
Fraksiyon
Frapan
Frekans
Fren
Fuar
Füze
Gabardin
Gaf
Galeri
Galon
Galvanize
Gangren



Üsküdar'da dükkân levhaları

Gar
Garaj
Garanti
Gardırop
Garnitür
Garnizon
General
Geometri
Geometrik
Gerilla
Gişe
Gitar
Giyotin
Gladyatör
Glikoz
Gliserin
Global
Gonk
Gondol
Grafi
Gram
Gramer
Gramofon
Granit
Grev
Gri
Guatr
Gut
Hal
Halüsinasyon
Halter
Hangar
Harakiri
Hedonist
Hegemonya
Hektar
Helen
Helenistik
Helikopter
Helyum
Heterojen
Hidrografi
Hidrojen
Hijyen
Hiper
Hipertansiyon
Hipnotize
Hipnotizm
Hipodrom
Hipotez
(İpotez)
Hiyerarşi
Homojen
Homoseksüel
Hoparlör
Hormon
Hormonal
Hotel
Hurra
Hümanist
İdeal
İdealist
İdol
İdofil
İllegal
İmaj
İmajinasyon
İmparator
İmperyal
İndeks
İnisyal
İnisiyatif
İnterpol
İpotek
İrrasyonel
İskambil
İskandil
İskelet
İskorpit
İspirit
İspritizma
İstasyon
İstatistik
İstenograf
İstenografi
İsterlize
(Sterilize)
İsterik
İyot
İzolasyon
İzole
Jargon
Jartiyer
Jelatin
Jenerasyon
Jeneratör
Jenerik
Jeni
Jeofizik
Jeoloji
Jest
Jet
Jeton
Jön Türk
Jurnal
Jübile
Jüri
Kadük
Kafe
Kafein
Kafeterya
Kakao
Kakofoni
Kaktüs
Kalifiye
Kaligrafi
Kalker
Kalori
Kalorifer
Kalsiyum
Kamelya
Kamuflaj
Kamyon
Kamyonet
Kanal
Kanalize
Kanalizasyon
Kanarya

Kangren
Kanguru
Kanser
Kantin
Kanton
Kanyon
Kaolin
Kaos
Kaotik
Kapital
Kapitalist
Kapitülasyon
Kapris
Kapüşon
Karakter
Karakteriz
Karakteristik
Karton
Karbüratör
Kardinal
Kardiyoloji
Kare
Karikatür
Karikatürist
Karnaval
Karne
Kart
Karton
Kartpostal
Kartvizit
Kask
Kasket
Kaşkol
Kaşmir
Katafalk
Katalizör
Katalog
Katarakt
Katedral
Kategori
Katolik
Kazak
Kermes
Kilo
Kilogram
Kilometre
Kilovat
Kinetik
Kinin
Kist
Klakson
Klarnet
Klas
Klasifikasyon
Klasik
Klavye
Kleptoman
Klik
Klimatoloji
Klinik
Klişe
Klor
Klorofil
Kloroform
Koalisyon
Kobra
Kobay
Kodein
Kokain
Koleksiyon
Kolektif
Kolera
Kolon
Koloni
Kolonyal
Kolorimetre
Kolye
Koma
Komando
Kombina
Kombinezon
Komedi
Komedya
Komedyen
Komi
Komiser
Komisyon
Komisyoner
Komodin
Kompetan
Komple
Kompleks
Komplikasyon
Komplike
Kompliman
Komplo
Kompoze
Kompozisyon
Kompozitör
Komprime
Komün
Komünist
Komünizm
Komisyon
Kondüktör
Konfederatif
Konfedere
Konfeksiyon
Konferans
Konfor
Korfortabl
Kongre
Koni
Konik
Konjoktör
Konkasör
Konkre
Konkretize
Konkur
Konsantrasyon
Konsantre
Konsept
Konser
Konser
Konservatör
Konservatuvar
Konserve
Konsey

Konsey
Konsil
Konsol
Konsolos
Konsorsiyum
Konsül
Konsültasyon
Kont
Kontak
Kontenjan
Kontes
Kontra
Kontrast
Kontrat
Kontrol
Kontrolör
Kontrplak
Konyak
Kooperatif
Koordinasyon
Koordine
Kordiplomatik
Koridor
Korniş
Korse
Kortej
Kostüm
Kot
Kota
Kota
Koton
Koz

Kozalite
Kozmetik
Kozmik
Kozmopolit
Kozmos
Kredi
Krem
Kreş
Kriminoloji
Kriminolog
Kristal
Kristalize
Kriteryum
Kritik
Krizalit
Kroki
Krom
Krokozom
Kronik
Kronoloji
Kronolojik
Kruvaze
Kruvazör
Kulis
Klor
Kulvar
Kupon
Kur
Kuron
Kurs
(gidilen yol)
Kuşe

Kuaför
Küp
Kübik
Külot
Kült
Kültür
Kültürel
Kür
Kürdan
Kürtaj
Küvet
Labirent
Laboratuvar
Lâm
Lama
Lambri
Lamel
Lanse
Laşte
Lavabo
Lavman
Laik
Laytmotif
Legalize
Lejyon
Lektör
Lengüistik
Leopar
Levanten
Liberal
Liberalizm
Liberasyon

Likit
Likör
Limit
Limuzin
Linyit
Lir
Lirik
Lirizm
Lisans
Lise
Literatür
Litografi
Litosfer
Logaritma
Lojik
Lojistik
Lojman
Lokal
Lokalizasyon
Lokomotif
Lop
Lösemi
Lüp (büyüteç)
Magnetik
Magnetizma
Magnezyum
Majüskül
Maket
Maki
Makyaj
Maksimal
Makyavelizm

Mamut
Manda
(İdare)
Mandater
Mandolin
Mango
Manikür
Manipülasyon
Mansiyon
Manşet
Mantalite
Manto
Manüskri
Manyetik
Manyetizma
Margarin
Marj
Markaj
Markaj
Marki
Markiz
Marksist
Marmelat
Maroken
Marş
Marşandiz
Masif
Mason
Masör
Mat
Matador
Matematik
Materyal
Materyalizm
Materyalist
Matmazel
Maun, mahun
Mayo
Mayonez
Mazot
Medyum
Megafon
Megaloman
Mekanik
Mekanize
Melankoli
Melankolik
Melodi
Melon
Menenjit
Meridyen
Merinos
Mersi
Mesaj
Metabolizma
Metafizik
Metafor
Metan
Metamorfoz
Metastaz
Meteor
Meteorolog
Meteoroloji
Metodik
Metodoloji
Metodik
Metodoloji
Metot
Metre
Metres
Metro
Metropol
Migren
Mika
Mikrobiyoloji
Mikrofilm
Mikrofon
Mikron
Mikrop
Mikrosefal
Mikroskop
Mikroskobik
Miligram
Milimetre
Milim
Milimikron
Milis
Militan
Militarizm
Militer
Milyar
Milyarder
Milyoner
Mimik
Mimoza
Mineral
Mineraloji
Miniskül
Minyatür
Mistik
Misyon
Misyoner
Mit
Mitolojik
Mitralyöz
Miyop
Mizanpaj
Mizansen
Model
Modern
Modernist
Modernizasyon
Modernize
Modernizm
Modist
Modül
Mokasen
Molekül
Monarşi
Monist
Monizm
Monogam
Monogami
Monografi
Monolog
Monopol
Monoteizm

Monoton
Montaj
Monte
Montör
Moral
Moralist
Moralizm
Morolman
Moratoryum
Morfin
Morfinizm
Morfinoman
Morfoloji
Morg
Mors
Motif
Motosiklet
Motorize
Mozaik
Mozole
Möble
Mösyö
Muslin
Multimilyoner
Müze
Müzik
Müzikal
Müzikalite
Müzisyen
Naftalin
Narsizm
Narkotik
Narkoz
Nasyon
Nasyonel
Nasyonalist
Nasyonel- sos-yalizm
Nebülöz
Nefrit
Negatif
Neo faşist
Neo liberal
Neolitik
Neon
Neoplatonizm
Net (açık)
Nevralji
Nihilist
Nikotin
Nitrat
Nitrik
Nitrogliserin
Noel
Nominal
Norm
Normal
Nostalji
Nostaljik
Nosyon
Not
Noter
Nötr
Nötron
Numero
Nüans
Nükleer
Nümizmatik
Obje
Objektif
Observasyon
Obsesyon
Ofis
Okaliptüs
Okazyon
Okside
Oje
Oksijen
Oligarşi
Olimpiyat
Omlet
Ondüle
Onure
Onur
Ontoloji
Operasyon
Operatör
Oportünist
Optik
Optimist
Optimizm
Orangutan
Oratoryo
Organ
Organik
Organik
Organizasyon
Organizma
Organize
Organizatör
Orijin
Orijinal
Orijinalite
Orkestra
Orkide
Orlon
Ortopedi
Oryantal
Oryantalist
Otantik
Oto-
Otobiyografi
Otobüs
Otografi
Otokar
Otokrasi
Otokratik
Otokritik
Otomat
Otomobil
Otomatik
Otonomi
Otopark
Otopsi
Otorite
Otoriter
Otostop
Oval

Ozon
Pakt
Paleograf
Paleografi
Palet
Palmiye
Palyatif
Panoma
Pan-Amerika
Panik
Pas-Slavizm
Pankart
Pankreas
Pano
Panorama
Panoramik
Pansıman
Pansiyon
Pansiyoner
Panteist
Panteizm
Panter
Panturanizm
Pantürkizm
Paspas
Papiyon
Paradigma
Paradoks
Paradoksal
Paraf
Parafe
Parafin

Paragraf
Paralel
Paranoya
Parantez
Paratoner
Paravan
Parazit
Pardösü
Pardon
Parfüm
Parfümeri
Park
Parke
Parkur
Parlamentarizm
Parlamenter
Parprensip
Parsel
Parselasyon
Parşömen
Parti
Partizan
Parya
Pasaj
Pas
Pasif
Paspas
Pastil
Pastörize
Paten
Patent
Patinaj

Patiseri
Patoloji
Patolojik
Patriarkal
Patron
Pavyon
Pedagog
Pedagoji
Pedal
Pedikür
Pelerin
Pelikan
Pelür
Penguen
Penisilin
Pentatlon
Pentagon
Penye
Performans
Periyodik
Permi
Peron
Personaj
Perspektif
Pesimist
Petrol
Peyzaj
Pijama
Pik
Pike
Piknik
Pil

Pilise
Pilot
Pilotaj
Piramit
Piyanist
Piyes
Plaj
Plân
Planör
Plasman
Plastik
Platform
Platin
Plato
Platonik
Plazma
Plebisit
Plüralist
Poem
Poetik
Polemik
Poligami
Poligon
Poliklinik
Polip
Polis
Politeizm
Politik
Pomat
Popüler
Popülarist
Pornograf

Pornografi
Porselen
Porsiyon
Portatif
Portföy
Portmanto
Postulat
Potansiyel
Potasyum
Potin
Poz
Pozisyon
Pozitif
Pozitivist
Pozitivizm
Pragmatist
Pragmatizm
Pratik
Pratisyen
Prefabrik
Prehistorik
Prematüre
Prens
Prenses
Prensip
Pres
Pres
Prestij
Prezante
Prezervatif
Prim
Primitif
Prizmatik
Prodüksiyon
Prodüktivite
Profan
Profesör
Profil
Program
Proje
Projeksiyon
Projektör
Proleter
Proletarya
Prosedür
Proses
Prospektüs
Prostat
Protein
Protestan
Protez
Proton
Protokol
Protokoler
Protoplazma
Prototip
Provokasyon
Provokatör
Provoke
Psikanaliz
Psikiyatr
Psikiyatrist
Psikolog
Psikoloji
Psikoterapi
Psikoz
Psişik
Poşet
Puan
Puantaj
Püre
Radikal
Radikalizm
Radyatör
Radyo
Radyoaktif
Radyografi
Radyoloji
Radyolojik
Radyoskopi
Radyoterapi
Radyum
Rafine
Rafineri
Raket
Rekor
Ram
Randevu
Randıman
Rant
Rantabilite
Rantabl
Rantiye
Rapor
Raportör
Rapsodi
Rasizm
Rasyonel
Rasyonalist
Raşitizm
Reaksiyon
Reaksiyoner
Reaktif
Reaktör
Realist
Realite
Realizm
Reaksiyon
Redingot
Reel
Referandum
Referans
Refleks
Reflektör
Reform
Reformasyon
Reformatör
Regülatör
Reji
Rejim
Rejisör
Reklam
Rekolte
Rekor
Rekortmen
Rektör
Relöve
Repertuvar

Röportaj
Reprezantasyon
Repüblik
Repübliken
Resepsiyon
Restoran
Restorasyon
Restore
Retorik
Retuş
Revanş
Reverans
Revizyon
Revolisyon
Revolver
Revü
Reyon
Rezervasyon
Rezerve
Rezonans
Ritim
Ritmik
Riziko
Robdöşambr
Roman
Romanesk
Romantik
Romantizm
Romen
Rotatif
Römork
Römorkör

Rönesans
Röportaj
Rötar
Ruj
Rulet
Sabotaj
Sabote
Sadist
Sadizm
Safir
Sakarin
Sakaroz
Saksı
Saksafon
Salamanje
Salon
Sanatoryum
Sandal
Sandalet
Sansasyon (el)
Sansür
Santigram
Santigrat
Santim
Santimetre
Santral
Santrifüj
Satir
Sauna
Seans
Sekreter
Seks

Seksiyon
Seksoloji
Seksüalite
Sekt
Sektör
Selektör
Selefan
Selüloit
Selüloz
Semantik
Sembol
Sembolik
Sembolizm
Seminer
Sempatik
Sempati
Sempatizan
Senarist
Senaryo
Senatör
Sendika
Sendikalist
Sendrom
Senfoni
Senfonik
Sentaks
Sentetik
Sentez
Senyör
Septik
Septisizm
Seramik

Seremoni
Serenat
Serf
Seri
Sertifika
Serum
Servis
Saten
Sezaryen
Sifon
Sigar
(sigara)
Siklon
Silikat
Silindir
Silis
Silisyum
Simetri
Simetrik
Sinema
Sinerji
Sinonim
Sinüs
Sinüzit
Sinyal
Sinyör
Sirk
Sirkülasyon
Sirküler
Siroz
Sismograf
Sistem

Sistematik
Sivil
Sivilizayon
Siyanür
Siyatik
Siyonist
Siyonizm
Sodyum
Sofa
Sofist
Sofizm
Sol (Müzik)
Solaryum
Solfej
Solidarite
Solist
Solüsyon
Somya
Sonat
Sondaj
Sos
Sosis
Sosyal
Sosyalizasyon
Sosyete
Sosyoloji
Sovyet
Soya
Sömestr
Sör
Spazm
Spekülatör
Spekülasyon
Spesifik
Spiral
Spritüalist
Spontane
Sportif
Stabilize
Stabil
Stad
Statüko
Staj
Stajyer
Standardizasyon
Statik
Statü
Steno
Stenografi
Step
Steril
Sterilize
Stil
Stilize
Stil
Stilize
Stilo
Strateji
Stratejik
Strüktür
Stüdyo
Suflör
Sumen
Supap
Suples
Sutyen
Suvare
Sübjektif
Sübvansiyon
Sülfamit
Sürmenaj
Sürpriz
Şamanizm
Şampanya
Şampiyon
Şamua
Şanzıman
Şans
Şansölye
Şantaj
Şantiye
Şantöz
Şap (Beton)
Şarbon
Şarj
Şarjör
Şarlatan
Şarküteri
Şato
Şef
Şema
Şematik
Şempanze
Şezlong
Şifon
Şifre
Şike
Şimendifer
Şimik
Şofben
Şok
Şoven
Şovenist
Şövalye
Tabldot
Tabu
Tabure
Taksi
Taksimetre
Takti
Tanbur
Tanpon
Tandans
Tango
Tansiyon
Tantal
Tape
Tapon
Taşeron
Taverna
Tayfun
Tayyör
Tein
Teizm
Tekfur
Teknisyen
Tekstil
Teleferik

Telefon
Teoloji
Telepati
Telepatik
Teleskop
Telgraf
Televizyon
Tema
Tematik
Tenya
Teokrasi
Teokrat
Teoloji
Teori
Teorik
Teorist
Terapi
Teras
Terim
Termal
Terminal
Termik
Termodinamik
Termos
Terör
Terörizm
Tetanos
Tez
Tifo
Tifüs
Tik
Tip
Tipik
Tiraj
Tiran
Tire
Tiroit
Toksit
Toksin
Tolerans
Tonoz
Ton
Tonaj
Tonilato
Tonton
Topografi
Tornavida
Tornistan
Torpil
Totaliter
Totem
Tradisyon
Trafik
Trajedi
Trajik
Traktör
Tramplen
Trans
Transatlantik
Transformasyon
Transformatör
Transit
Transkripsiyon
Trapez
Travers
Tren
Trençkot
Türbin
Trigonometri
Triko
Trikotaj
Trilyon
Trişin
Trampet
Tropik
Tropikal
Tretuvar
Tur
Turist
Turistik
Turne
Turnike
Turnusol
Tuş
Tuvalet
Tüberküloz
Tül
Tümör
Tünel
Tüp
Türban
Türbin
Türkolog
Turkuvaz
Tüyo
Uranyum
Ülser
Ültimatom
Ultramikroskop
Üniforma
Ünite
Üniversal
Üniversite
Üre
Üremi
Ürolog
Ürolojik
Ütopya
Ütopist
Vagon
Valör
Vampir
Vandal
Vandalizm
Vantilatör
Varyant
Vestiyer
Veteriner
Veto
Villa
Viraj
Virtüöz
Virüs
Viskonsül
Vitamin
Vites
Vitrin
Viyadük

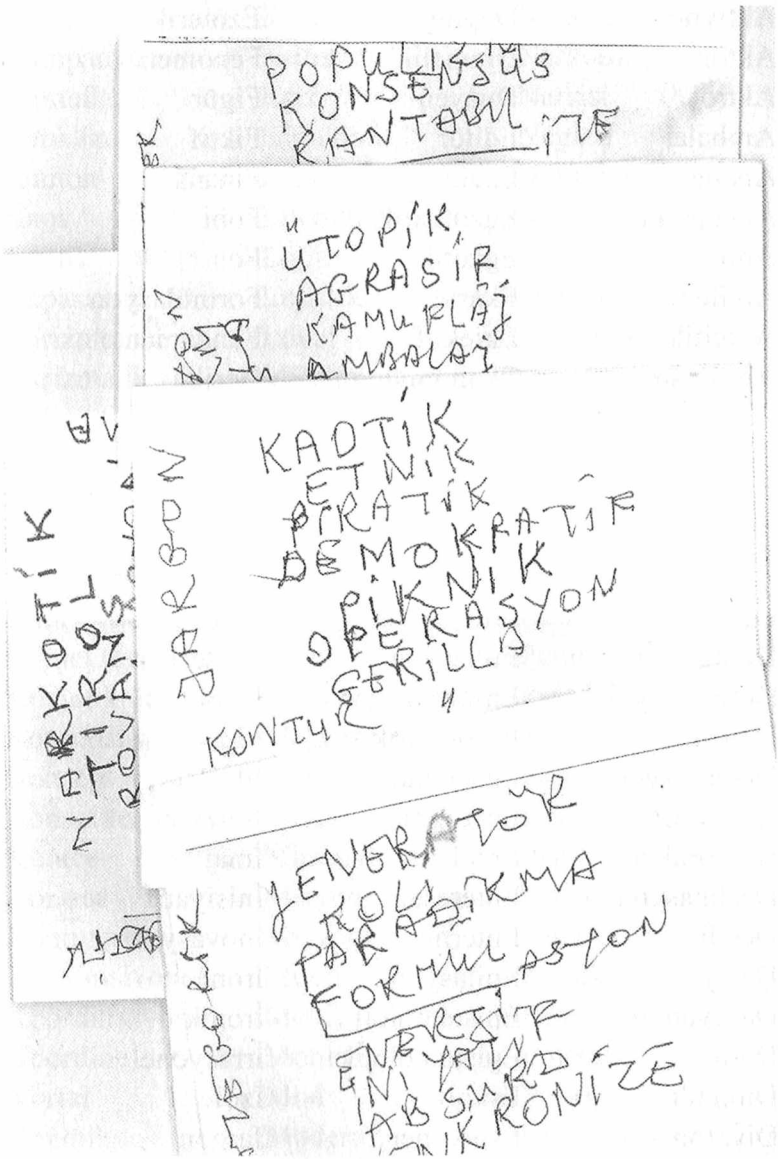
Viyolon	Vize	Vokal	Vülgarizasyon
Viyolonist	Vizit	Volkan	Vülgarize
Viyolonsel	Vodvil	Voltaj	Zikzak

Değerli Okuyucu!

Bu listedeki Fransız asıllı kelimelerin bazıları bizde karşılıkları olmadığı için bilinir hâle gelmiş olduğu hâlde sıradan insanlar için gayr-i menus olduğunda şüphe yoktur. Sen de bu listeyi okuduğunda bu gerçeğe vâkıf olmuş bulunmalısın! Böyleleri ilim lisanında câri olabilir. Fakat bazıları bizde karşılığı olduğu hâlde zoraki bir surette lisanımıza ithal edilmiştir. Bunlar bir fantezi ve ukalâlığın eseri olarak terviç olunmaktadır. Hâlbuki bunların her biri bir islâmî mefhum ve kelimenin kaatili olduğu şüphesizdir. Bunu isbat için yaptığım bir tecrübeyi burada dikkatine arz ediyorum.

Aşağıdaki kelimeleri bir ay müddetle televziyonlardaki haber ve açık oturumlarda kullanıldıkları anda önümdeki kâğıtlara not ettim. Haber ve açık oturum halka yapıldığına göre halkın anlayacağı kelimlerle konuşmak bir lâzımeden olduğu hâlde kimi İslâm düşmanlığından kimi de bilgiçlik taslamak üzere bu kelimeleri kullananların çoğu üniversite hocalarıdır. Bunlar ihtimal üniversitedeki derslerini de bu gâvur melezi dille anlatmaktadırlar. Bu sebeple ortalık diplomalı câhillerle dolmuştur. Şimdi sana son bir ayda televizyonlarda şâhid olduğum gayr-i menus kelimelerden derlediğim listeyi takdim ediyorum. Bu kelimelerle halka birşey anlatmaya çalışanların ukalâlıklarına mı, yoksa maslahatı müdrik olmamalarına mı şaşarsın!

Absorbe	Agresif	Aktif
Absurd	Ajitasyon	Aktirist



Televizyonda Batı menşeli kelimelere âid aldığım notlardan bir kısmının fotokopisi Listelediğim ecnebi menşeli kelimeler bu sûrette tesbit edilmiştir.

Aktivite
Aktör
Aktrol
Ambalaj
Analiz
Angajman
Anti
Antitez
Apolitik
Argüman
Arkaik
Avantaj
Biyografi
Blokaj
Centilmen
Defakto
Defans
Deformasyon
Deforme
Deklarasyon
Dekoratif
Demoralize
Destinasyon
Deşifre
Detay
Dezavantaj
Dikte
Direktör
Diyafon
Dizayn
Dokümantasyon
Dominant
Doping
Dramatik
Duayen
Editör
Egale
Egzomatik
Egzotik
Ekarte
Eklektif
Ekonomi
Eksen
Elimine
Emisyon
Empoze
Enerji
Enfeksiyon
Enflasyon
Enformasyon
Enformatik
Enstantane
Enstrüman
Entel
Enteresan
Enterne
Epilasyon
Epistemoloji
Epistemolojik
Eskort
Espiyoner
Estetik
Etnik
Etnik
Ezoterik
Fenomen
Figür
Fiktif
Finans
Fobi
Fon
Formülasyon
Fundamantel
Gerilla
Gladyo
Gnostik
Hegemonya
Hermetik
Hermonoki
Hijyen
Hinterlant
Hobi
İde
İdeal
İllüzyon
İmaj
İnisiyatif
İnovasyon
İroni
İronik
İrrasyonel
İzole
Jargon
Jargone
Jeneratör
Kadraj

Kaligrafi
Kampanya
Kamuflaj
Kanalize
Kanton
Kaos
Kaotik
Kapasite
Karizma
Karizmatik
Kategorik
Kodifiye
Komple
Kompoze
Kompozisyon
Kondüktör
Konjektürel
Konjonktür
Konsensüs
Konsept
Konsolite
Kontör
Kontrat
Kontrgerilla
Konvansiyonel
Koordinasyon
Koordine
Kortej
Kozmik
Kozmos
Kreasyon
Kriminal
Kriminalize
Kriter
Kriz
Kümülatif
Legal
Literatür
Lojik
Lojistik
Lokal
Maksimum
Manipülasyon
Manuel
Marjinal
Markaj
Mekanizma
Mersi
Mesaj
Metafor
Metastaz
Metazori
Mini
Minimum
Misyon
Misyoner
Mobil
Mobilite
Mobilize
Mod
Modern
Moment
Momentum
Moral
Motivasyon
Narkotik
Narsist
Negatif
Nominal
Norm
Nüans
Objektif
Ontolojik
Operasyon
Oportünist
Organ
Organizasyon
Organize
Oryantasyon
Otantik
Paradigma
Paradoks
Paranoya
Partner
Pasif
Perestij
Performans
Perspektif
Piknik
Plan
Polemik
Politika
Popülizm
Popülizm
Portre
Post modern

Potansiyel	Retorik	Spesifik
Pozisyon	Rezervasyon	Spontane
Pozitif	Rezidans	Stadyum
Prafan	Rövanş	Stopaj
Proaktif	Sabote	Stratejik
Problem	Santral	Subliminal
Profil	Semantik	Sübjektif
Profiterol	Sembol	Şampiyon
Program	Sembolize	Şans
Projeksiyon	Sendrom	Şarampol
Prosedür	Senkron	Teritoryal
Proses	Senkronize	Termal
Protesta	Sentaks	Terör
Protez	Sentetik	Tez
Prototip	Sezon	Tiyo
Radikal	Simetrik	Tolere
Rantabilite	Simülasyon	Total
Rantabl	Sinerji	Trajedi
Rapor	Sismik	Travma
Rasist	Skala	Trend
Rasyonel	Skala	Trol
Referandum	Slogan	Usturuplu
Refleks	Sofistike	Ütopik
Replik	Spekülasyon	Vakum
Resepsiyon	Spekülatör	Vizyon

Değerli Okuyucu!

Bu bahsi bitirirken sana en yeni ve ibretli bir beyanı nakletmek istiyorum:

2017 Yılı'nın resmen "Türk Dili Yılı" ilân edilmesi dolayısıyla 21 Mart 2017 tarihli Yeni Şafak Gazetesi'nde **Yaşar Taşkın Koç** adındaki köşe yazarının yazısından bir nakli sun-

mak istiyorum:

"Start Vermeyelim, Başlayalım

Geçtiğimiz hafta siyasetin gürültüsü içinde hak ettiği kadar sesini duyuramayan önemli bir etkinlik yaşandı ve orada alınan kararları bu yüzden size yeniden hatırlatmak istiyorum.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın himâyelerinde düzenlenen tören aslında bir yıl sürecek bir etkinliğin açılışıydı. Başbakan Yardımcısı Tuğrul Türkeş'in katıldığı ve bundan sonra yapılacakların sorumluluğunu Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile Türk Dil Kurumu'nun üstleneceği 2017'nin Türk Dili Yılı ilânı aslında hepimize büyük görevler yüklüyor.

Hepimize... Yani basına,âilelere tek tek her birimize hatta esnaflara, bakanlıklara tüccarlara...

Çünkü biliyoruz ki "Yakın trendlerimizle geçen gün hep gittiğimiz tavırs palastaki brançta çektirdiğimiz selfi materyallerini aktive etmek için inovasyondan yararlanırken bir yandan da referandum tartışmalarının ketıring firmalarının lansman ve lizinglerini regüle etmede oynayacağı rolün taymingini normalize edecek normatif kuralların olup olmayacağını analiz ettik" cümlesi biraz düşünerek, biraz [illegible]lım adım gidersek bizim için artık çözülemez bir cümle olduğunu ne yazık ki fark ediyoruz.

Çok iyi İngilizce bildiğimizden mi? Hiç de değil...

Yukarıdaki gibi yüzlerce sözcüğün artık hayatımıza rahatlıkla sokulmasından dolayı.

Dedik ya, kıyamet koptuğunda bu topraklarda Türkçe konuşuluyor olacak büyük ihtimalle.

Herkes hangi toprağın üzerinde yakalandıysa o an'a, o toprağın dilini konuşuyor, anadiliyle konuşuyor olacak o gün de.

Bazı şeyler değişmiyor.

Değişmiyor ama rahatlıkla erozyona uğrayıp bozulabiliyor, yıpranabiliyor.

Türkçe'nin bize, karakterimize, tartıştığımız bütün konulara, başarı ve hatta başarısızlıklarımıza etkisi üzerine az sayıda çalışma yapılıyor ancak dil teorilerinde ciddiye alınan bakışlardan birisi dil'in bizzat kendisinin bir milletin oluşumundaki en önemli hatta belki birinci etken olduğu.

Konuya ister o savlardan yaklaşalım ister ta Konfüçyüs'ten başlayarak örnekler verelim ister dilimize doğuşumuzdan bu yana duyduğumuz sevgiyle ister yabancılaşmaya dair bilimsel açılardan bakalım sonunda kendimizi biz yapan şeylerin belki de en başında Türkçe'nin geldiği görürüz.

Bozulmasında, yıpranmasında hiçbir olumsuzluk olmadığına ikna olsak, aklımız tersi hiçbir şeye ermese de sadece biz'e ait, biz'e özgü diye bile sevdiğimiz için dilimizi korumamız tıpkı bahçedeki ağacımızı, altındaki kediyi, evdeki kilimi sevmemiz gibi sevmemiz hayatın akışına uygun olan değil mi?

Üstelik sadece korumaktan veya kuru kuruya sevmekten bahsediyoruz henüz.

Daha "dahî" anlamındaki de ve da'ları veya soru eklerini ayrı yazmaktan öteye geçememiş dil bilincine gelmiş değiliz.

Kaç kelimemiz var?

Yeni kelimeler üretmeye ne kadar yatkın bir dil?

Diğerleriyle kıyaslamak anlamında değil dünyaya kattığı zenginlikler açısından ne kadar verimli; kulağa hoş gelen; nesir ve nazım için nasıl yatkın, kendine has hangi özelliklere sahip bir dilimiz var... bunlara sıra gelemiyor bir türlü.

Kafamızı çevirdiğimizde alıştığımız için normalmiş gibi gelen o tabelâlar ya da edebiyat derslerinin, yanlış anlatıldığından olsa gerek, hâlâ sıkıcı gelen bölümlerine gelmedik bile...

Hazır bu konunun uzmanı kurumlar koca bir yılı Türkçe'ye ayırdı, 'Türk Dili Yılı' ilân etti... kolları sıvasak ve şu kısa ömrümüzde iki kelimeyi, bir tabelâyı, bir bilgiyi, bir özeni hayata geçirsek hiç fena olmayacak.

FRENK MENŞELİ KELİMELERDEN EVVELİYETLE BOYKOT EDİLECEK OLAN KELİMELER

Animasyon : canlandırma
Animatör : canlandırıcı
Ankesörlü telefon : kutulu telefon
Antipati : İticilik, sevimsizlik, soğukluk
Antipati duymak: Kanı kaynamamak
Antipatik: Sevimsiz, itici, soğuk
Antre: giriş
Argüman: delil
Asist: yardımcı
Auta atmak: dışa atmak
Agresif: saldırgan, mütecâviz, girişken, yırtıcı
Antet : başlık
Aroma : hoş koku,
Avans : öndelik
Back ground : arka plan, geçmiş
Bandrol : denetim pulu
Bariyer : engel
Barkot : çizgi
Blender : karıştırıcı
Bloke para: tutulmuş para
Boarding cart : uçuş kartı
Bodyguard : koruma
Bodyguardlık : korumalık
Bounspas : sektirme pas
Branç: kuşluk yemegi
Branş: dal,şube,kol

Brifing : bilgilendirme
Change: para değişimi,para alım satımı
Charter : dolmuş,dolmuş uçak
Check-in : giriş işlemi
Check-out : çıkış işlemi
Check up: tam bakım
Damping: tenzilât
Defans: müdâfaa
Deklarasyon : beyannâme
Dekoder : çözücü
Dekolte : açık,açık giysi
Dekont : hesap vesikası
Demagoji : lâf ebeliği, lâfazanlık
Depar: çıkış
Departman: bölüm
Deplasman: yabancı saha
Depresyon : çöküntü,ruh çöküntüsü
Devalüasyon : değer düşürme
Dinamo : sürükleyici,güç kaynağı
Disk: teker
Distribütör : dağıtıcı
Dizayn : çizim
Dizayner : çizici
Done, data: muta
Doping : uyarıcı
Dublaj : seslendirme
Duble: çift
Dubleks: iki katlı
Editör : yayımlayan, yayımcı, nâşir
Efekt: seslendirme
Efor: çaba,gayret,güç
Ekoloji : çevre bilimi

Ekstre : hesap özeti
E-mail : e-posta,elmek
Empoze etmek: dayatmak
Endeks: fihrist
Enformasyon:bilgilendirme
Enjeksiyon : akıtma, iğne yapma, iğne vurma
Etap: adım,basamak,konak
Faul : hata
Fikstür: karşılaşma takvimi
Finans: mâliye, malî işler, para işleri
Finiş : varış, bitiş
Global: Dünyâ çapında, âlemşumül, cihanşumül
Handikap : engel
Hardware : donanım
Hijyenik : sağlığa uygun, sağlıklı, sıhhî
IQ : zeka seviyesi
İnisiyatif : öncelik,üstünlük
İzolasyon : yalıtma,yalıtım
Kamuflaj: gizlenme
Kariyer: meslek
Karizma : büyüleyici hususiyet
Kombine : birleşik,toplu
Komplo: tuzak
Korner : köşe
Kriter : ölçüt,kıstas
Labirent : dolambaç,karmaşik
Labtop: dizüstü,dizüstü bilgisayarı
Legal: Kanûnî
İllegal: Gayr-i kanûnî
Lanse etmek: öne sürmek
Limit: uç,sınır,üst sınır
Link : bağlantı

Lokal : mahallî, ev, eğlence evi, eğlence yeri, mahfel
Maç : karşılaşma
Makro : geniş,büyük
Maksimum : doruk, doruk noktası, en son, azamî
Marjinal : uç,uçta,sıra
Market : satış merkezi
Network : bilişim agi
No-frost : karlanmaz
On screen : ekranda
Panel : açık oturum
Panorama: manzara
Performans: başarı
Periyodik : süreli, mevkut
Provokatör : kışkırtıcı
Radikal : köklü, kökten, köktenci, zecrî
Reel : gerçek, şe'nî
Restorasyon: yenileme, tâmir
Rövanş : ikinci karşılaşma
Sauna : buharlı hamam
Seans : oturum, celse
Seminer: toplu çalışma
Sirkülasyon: dolaşım,hava dolaşımı,para dolaşımı
Sponsor : destekleyici
Star: yıldız
Start: başlama emri
Şov: gösteri
Trend : temâyül
Viraj : dönemeç
Virman: aktarım
Viyadük: köprü, yol
Vizyon : uzak görüşlülük, geniş görüşlülük



DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DOĞRU TÜRKÇE MÜDAFİLERİNDEN BİRKAÇ MAKALE

Değerli Okuyucu!

Bu eserde birçok kereler Türkçe'ye müdahalenin liyâkatsiz insanlar tarafından yapıldığını tekraren beyan etmiş bulunmaktayız. Bundan dolayı hatırına gelebilir ki; bu **Kadir Mısıroğlu** Lisâniyat (Linguistik) âlimi mi ki, birçok kimseyi tenkid ediyor?! Evet, benim mesleğim avukatlık iştihar ettiğim saha da tarihtir. Böyle olmakla beraber Osmanlı tarzı bir münevver olmam dolayısıyla din, lisan ve tarih sahasında ister istemez kendimi söz sahibi kabul edecek derecede bilgi sahibi olduğumu bugüne kadar yayınlamış olduğum altmıştan fazla müdellel esere bir göz atanlar kolayca anlarlar. Bununla beraber benim güzel Türkçemiz üzerindeki hassasiyetimin ilk gençlik yıllarımdan başlamış olduğunu göstermek üzere bundan tam elli dokuz sene evvel yazdığım bir yazıyı bu bölümde evveliyetle dikkatlerinize sunmak istiyorum. Sırf bu makale bile benim lisan meselesiyle alâkamın ne kadar eski olduğunu göstermeye kifayet eder sanırım. Buraya derc ettiğim bu yazı 1959 senesinde İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi talebelerince birkaç sayı yayınlanan "**Töre**" isimli dergide çıkmıştır. Şimdi size zikri geçen derginin birinci sayısında başlayıp ikinci sayısında devam ettirilen o yazıyı hiçbir kelimesine, hatta virgülüne dokunmadan aynen arz ediyorum. Karar değerli okuyucularındır.

TÜRK DİLİNDE BUHRAN
I

Kadir Mısıroğlu

Yurdumuzu bir baştan bir başa dolaşan yabancılar onu "**tezatlar diyarı**" olarak adlandırmaktadırlar. İnkılâp yapmış bir cemiyet olduğumuzu düşünerek bu hali normal kabul edenler bulunmaktadır. Fakat unutmamak lâzımdır ki; Türkiye'de inkılâp ve ıslâhat hareketlerinin 200 yıla yakın bir geçmişi vardır. Sayın Prof. **Mümtaz Turhan**'ın henüz aktüalitesini muhâfaza eden kıymetli broşürlerinde belirttikleri gibi bugün Türkiye, tarihinin en buhranlı devirlerinden birini yaşamaktadır.[71] Her alanda çeşitli belirtilerle kendisini göstermiş bulunan bu buhranı, genel olarak ele almak kitap çapında incelemelerin harcı olduğu cihetle biz sadece onun Türkçemiz üzerinde mevzîî bir teşhisini yapmaya çalışacağız. Hemen şunu söyleyelim ki, "**taze bir ümit ve enerji ile dolu olan**" bu dergiyi çıkaran arkadaşların teşvikleri olmasaydı böyle bir yazı -belki de şimdilik- yazılmamış olacak ve bu düşünceler kantin sohbetlerinin tabiî dokusuna âid kalarak zamanın gergefine terkedilmiş bulunacaktı.

TÖRE'nin sahifeleri sayılı olduğu için konumuzu mümkün olduğu kadar daraltmak zorundayız. Böyle bir incelemede sözü geçen buhranı geniş bir şekilde ortaya koymak için önce Türkçe'nin tarihî gelişimini göstermek, sonra da bu buhranın içtimaî âmilleri üzerinde uzun uzun durarak birer çare olmak üzere ortaya konan fikirleri değerlendirmek gerekirdi. TÖRE'nin hacmi böyle bir araştırmaya yeter olmadığından dilimizin bugünkü buhranlı hâle gelinceye dek

---

71 Prof. **Mümtaz Turhan**- Garplılaşmanın neresindeyiz? Türkiye Yayınevi, 1958

TÖRE

Nisan 1959
Sayı: 1
Yıl: 1

AYLIK HUKUK KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

BU SAYIDA

TÖRE

Yıl: 1
Mayıs - Haziran
1959

AYLIK HUKUK KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

BU SAYIDA

Yazılar

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY
Doç. Dr. Aytekin ATAAY
Nermin NEFTÇİ
Dr. Yaşar GÜRBÜZ
Güngör ODABAŞI (Çeviri)
Hulâgu BAHADIRLIOĞLU
Kadir MISIROĞLU
Vecdi ÖZSÖZ
Ertuğrul YALÇIN
K. ORYAS

2

geçirdiği mâcerayı bir sinema hızıyla atlayıp günümüze geleceğiz. Asıl aktüel durumun münakaşası TÖRE'nin bunu takiben çıkacak bir iki sayısına bırakılacak, bu sayıda ise aktüalitenin kapısının çalındığı yerde yazımız son bulacaktır.

Türk Dili söz köklerinin çokluğu bakımından dünyanın en zengin dillerinden biridir.[72] Filolojik incelemeler eski Türklerin ileri bir medeniyeti olduğunu göstermektedir. Bununla beraber müslümanlığın derin tefekkürü karşısında Türk Dilinin bazı mefhumlara yabancı bulunması İslâmiyet'in kabulünden sonra bu mefhumların lâfızlarıyle birlikte alınmasını sonuçlandırdı.[73] Bu hareket yeter derecede bir millî asabiyet ile karşılaşmadığı için zamanla Türkçe'de bulunan bir çok mefhumları da Arap ve Acem dillerindeki karşılıkları ile değiştirildi. Bugün dilimizin Batı dilleriyle münâsebetinde de tekrarı müşahede edilmekte[74] olan bu aşırılık zaman zaman bazı millî reaksiyonlarla karşılaştı ise de[75] son devirlere kadar bunun önlenemediği bir gerçektir. Üstelik bu incelemenin ikinci kısmında belirtildiği cihetle bilhassa günümüzde sözü geçen reaksiyon tersinden bir aşırılık olarak ortaya çıkmıştır.

Dilimizin sadeleşmesine hiç taraftar olmayanların tavırlarını bugünki içtimaî akış içinde üzerinde durmaya değmez bulduğumuzu kaybettikten sonra sadeleştirme taraftar-

72 Ord. Prof. **Sadri Maksudi Arsal**-Türk Tarihi ve Hukuk İst. 947 sh. 27

73 Bugün Batı dillerinden radyo mefhumunu alıp lâfzım terk ederek ona " **el muzika**" diyen Arap milliyetçiliğini takdirle karşılamak gerekir.

74 Türkçe'de bulunan "**Yaya kaldırımı**"' nın "**Tretuar**" lâfzı ile değiştirmek de eski hatanın bir tekrarıdır. Bu hareket tarzının zarardan başka hiç bir faydası olmadığı söz götürmez. Şunu kabul etmek lâzımdır ki; dilimiz bugünki batı dillerinde bulunan bir çok mefhumlara yabancıdır, bunları sadece mefhum olarak almak ve Türk Dilinin yapısına uygun bir lâfza rabdederek veya beynelmilel lâfzını kabul ederek bugünkü hercümerce bir son vermek lâzımdır.

75 **Ali Şir Nevaî**'nin Muhakemet-ül Lügateyn'i, Divan-ı Lügat-it Türk ve **Genceli Nazmî** ve **Mahremi** gibi mümessilleri olan **Türki-i Basit** cereyanı vs.

Türk Dilinde Buhran

Yurdumuzu bir baştan bir başa dolaşan yabancılar onu "tezatlar diyarı" olarak adlandırmaktadırlar. İnkılâp yapmış bir cemiyet olduğumuzu düşünerek bu hali normal kabul edenler bulunmaktadır; fakat unutmamak

KADİR MISIROĞLU

de uzun uzun durarak birer çare olmak üzere ortaya konan fikirleri değerlendirmek gerekirdi. TÖRE'nin hacmi böyle bir araştırmaya yeter olmadı

TÖRE DİLİ
YA DA
BİR MUŞTUCU

NURİ PAKDİL

I. İLKİN ATAÇ'A SAYGI

Bir süredir yazdığım yoktu. Yeditepe dergisinde Bay Memet Fuat'ın da dediği gibi, yazmadığım günlerin en büyük acısını Ataç'ın ölümünde duydum ben de. Böylesi bir rastlantıyı yorumlayamıyorum hiç.

Çok göremedim Ataç'ı ben, toplantılarında bulunamadım, senli benli bir söyleşi yapamadım. Ayrıydı yerlerimiz, uzaktı. Ankara nere, Maraş nere. İstanbul'a, bilimyurduna (université) geldiğim sıralarda görmüştüm iki kez. Tanışmıştık ikinci gördüğümde, "sandığımdan genç buluyorum sizi" demişti.

Ataç'ı sevdim, gökçe yazını sevdim ben. Ya da bu sevgiyi Ataç'a eşitliyorum. Sevmem kesin yargıları ama, kuşağımın yazarları, ozanları onun okulunda yetiştiler diyeceğim gene. Bir okuldu bizim için, alışılagelen okullardan bir okuldu. bağnaz düşünülerin konuklayamayacağı bir okuldu. Daha açık konuşalım, bizden öncekiler de onunla yenileşiyorlardı, değişiyorlardı. Gün geçtikçe daha iyi anlıyorum bunu. Çünkü kısır döngüde saplanıp kalmıyordu, dondurmacı değildi de dondurmacılar diyorum ben. Örneğin (A) nın, (B) nin,

Benim yazımın yayınlandığı bu dergide, geçenlerde **Necip Fâzıl** Mükâfatı ile taltif edilen **Nuri Pakdil**'in yazısının baş tarafı
Müslüman mahallesinde salyangoz satan bu müslüman!..

larının da bütünü ile tasvip edilemiyeceğini belirtmek isteriz. Türkçe'yi fakirleştirmeden sadeleştirmeye çalışan ölçülü sadeleştirme taraftarlarıyla aşırıların fikirlerini kıymet hükmüne bağlamayı TÖRE'nin gelecek sayısına bırakıyoruz.

II

Dilde sadeleştirme hareketinin milliyetçilik ile birlikte ortaya çıktığı ve aktüalitesini onun içinde kazandığı söz götürmez bir gerçektir. Bu hal gayet tabiîdir.[76] Ancak prensip olarak çok doğru ve milliyetçilik gibi çok normal bir psikolojik sebebin eseri olan bu hareketi aşırılığa sürüklüyerek, millî kültürümüz için tehlikeli bir durumun ortaya çıkmasına sebep olanların anlayış ve bazan da iyi niyetlerinden şüphe edilmektedir.[77]

---

76 **C. BROCKELMAN**: «*Millî benliğin, millî haysiyetini şuur ve idrak edebilecek seviyeye erişmedikçe hiç bir millet, siyasî yahud manevî cihetten kendisinden üstün olan yabancı milletlerin harsî tesirine ve harsin nakli olan yabancı sözlerinin millet diline girmesine mani olmak gerektiğini kavrayamayız.*» (**Sadri Maksuda Arsal**'ın «Türk Dili İçin» adlı eserine yazdığı önsözden)

77 **İSMAİL HABİB SEVÜK**: «*Dil dâvamızdaki kargaşalığa bizimle beraber Türkçe'ye hayran Garplılar da üzülüp bunu havsalalarına sığdıramıyorlar. Yalnız Büyük Düşmanımız sevinip gülmekledir. Bizim Garp Türkçesi kırk yıl önce diğer Türk lehçelerinin de müşterek kültür dili olmağa başlamıştı. **Gaspıralı İsmail Bey**'in Kırım'da çıkardığı Tercüman'ı biz burada çıkan bir gazete gibi kolayca okuyorduk. Büyük Düşman'ın en korktuğu şey buydu. Şimdi bizim yeni kelimelerimizi en hararetli tehâlûkle yaymaktaymış. Düşmanı bu kadar sevindiren şey bizi derin derin düşündürmelidir, elbet.*» (Dil Dâvası-İstanbul, 1949, s. 120)

NİHAD SAMİ BANARLI: «Dil Donkişotluğu », Hürriyet gazetesi, 14 Mart 1959

PROF. DR. OSMAN TURAN: «... *Türk Dilini bu âkibete sürükleyenler arasında, bunu milli bir hareket sayarak samimî fakat ilim ve kültür bakımından kifayetsiz olanlarla muhtelif amillerin tesiriyle bu hâtâya düşen ve yaptıkları kötülüğü anlayan zümrelerde mevcuttur. Burada yalnız aşağılık duygusu, menfaat ve politikanın kurbanı olanlarla solcuların rolüne dokunmakla iktifa edelim.*» (Türk Dilinin Müdafaası—Türk Yurdu, sayı 1. Nisan 1959)

PEYAMİ SAFA: «... *Türkçe'yi soysuzlaştırmak, Türk'e ait her düzeni bozmakla vazifeli mahudlar sürüsünün Kızıl Politbüro'dan aldıkları ve vaktiyle bir dergide aynen yayınlanan direktife uygundur. Fakat solcu tesirlerle çevrili bazı yazarların yeter derecede ilmî bilgi ve edebî zevk*

Doğrusu dil dâvasına aşırı bir zümrenin getirdiği keşmekeşlikten duyduğu üzüntüyü belirtenler, son günlerde çoğalmıştır.

Mesele artık günlük gazetelerde bile sık sık ele alınmakta ve hararetli polemiklere sebep olmaktadır. Bu polemiklerin dil dâvasını, muhtaç olduğu ilmî ölçülülerden ve serinkanlı incelemelerden büsbütün mahrum kıldığı da söylenebilir. Gerçi bu alanda eser çapında ilmî çalışmalar da az değildir. Fakat ne yazık ki bu çalışmalar bile, dâvayı, az çok herkesçe benimsemiş ahenkli bir sonuca vardırabilmiş değildir. Bir taraftan uydurmacılığa kadar her türlü aşırılığı savunan eserler ortaya konurken, diğer taraftan dilimizde çok canlı Türkçe karşılıkları olan yabancı kelimeleri bile -eşanlamlı kelimeler dile zenginlik verir, düşüncesiyle- makabil bir aşırılığa vesile kılmanın âdete romantik belirtileri ile karşılaşıyoruz.[78] Bu iki taraflı aşırılığın bir nevi gözükaralık şeklini aldığı ve çok defa ilmin icaplarının hiçe sayıldığı görülmektedir. Gerçekte ise; bugün yeryüzünde «**saf bir dil**» yoktur. Bütün diller arasında karşılıklı mefhum ve lâfız alışverişleri olmuştur ve olmaktadır. Bu, kültür farklarının tabii bir sonucudur. Bunun önüne geçilemiyeceğini bütün tasfiyeciler unutmaktadırlar.[79]

---

sahibi olmamaları yüzünden buna âlet olmaları Türk Dilinin ustalarını, gerçek aydınları ve dil sezgisine sâhip halkı tiksindirmektedir.»

78 **Nüvit Özdoğru**-Türkçemiz, 1958

79 **Doç. Dr. Mecdut Mansuroğlu**: "*Dillerin millî olan bu karakterleri yanında bir de medenî münasebetler sonunda kendilerine yapı ve akrabalık bakımından da uzak düşen dillerden aldıkları malzeme ile milletlerarası olmağa götüren tarafları vardır. Medeniyetin herhangi bir alanında üstünlük gösteren bir dil topluluğu, yani millet o medeniyet malzemesini komşusuna kendi verdiği adla birlikte geçirir. Bunla maddî nesneler kadar manevî konularda olabileceğinden bir dilde söz yanında şekil söz dizimi ve hattâ ses alınma malzemesi bulunabilir. Ancak zamanla bu malzeme bulunduğu dilin karakterine uyarak millileşir. Fazla alınma malzeme yüklenip onu kendi karakterine uyduramıyan diller ise ya mahiyetçe değişip yeni bir dil olurlar veya pek büyük bir ölçüde belli bir dilden malzeme almışlarsa, eski mahiyetlerini kaybederek alınma malzemenin dilini konuşan zümreden olurlar. Başka sözlerle her iki halde de yine millîleşirler. Ancak hiç bir zaman alınma malzemesiz bir dil bulunamaz.*" (Dil İnkılâbı— Üniversite Haftası, İstanbul 1956, S. 99)

Bu sebeple bir kelimeye sırf menşe itibariyle Türkçe olmadığı için itiraz etmek yersizdir, belki o kelimeye, içine girdiği dilin yapısı içinde erimediği noktasından itiraz etmek gerekir. Doğrusu şu ki, Türkçemizde de uzun geçmişine rağmen erimeden kemik gibi kalmış pek çok kelime vardır. Sadeleştirme dâvasında, asıl bu durumdaki kelimeleri tanımak ve onları dilin tabii dokusunu incitmeden kapı dışarı etmek gerekirken mensup oldukları dildeki anlam ve telâffuzları kaybederek Türkçeleşen ve üstelik yaşayan Türkçe'de dipdiri duran bir çok kelimeleri canlı canlı mezara sokmak ilme ve millî menfaate uygun değildir. Bir iki örnek verelim: Dilimize Arapça'dan girmiş olan "**şurup**" kelimesi anlam bakımından artık tamamen türkçeleşmiştir. Çünkü bu kelime Arapça'da her türlü içecek şeyi ifade ettiği halde Türkçemizde bunun ifade sınırları çok daralmıştır. Biz rakı'yı veya suyu şurub kelimesi ile ifade etmediğimiz hâlde Arap mantığına göre bunların her ikisi de şurubdur. Şehvet kelimesi de öyle değil mi ya. Arapça'da her türlü isteği ifade ettiği halde Türkçe'de bunun ne kadar dar bir anlamı olduğunu herkes bilir. Türk mantığına "yemeğe karşı şehvet" sözü uymadığı halde bu Arap mantığına göre çok doğru olur. Sadece anlam bakımından değil telâffuz bakımından da bir çok kelimeleri değiştirmiş değil miyiz? Acem'in "**kallabur**"u bizim dilimizde "**kalbur**" "**merdüban**"ı "**merdiven**" olmuş değil midir? Bu kelimelere düşmanlık kültürümüzü buhrana sürüklemek olur.

Bütün doğu ve batı dilleri için de durum bizimkinin aynıdır. Tasfiyeciler, bir çok canlı kelimeyi «bunlar Türkçe değildir» diyerek kovmaya çalışıyorlar. Halbuki en çok kelime aldığımız Arapça'da bile yüzlerce Türkçe kelime vardır. Bunları kapı dışarı etmeyi düşünen bir Arap aydını görülmediği gibi üstelik Arap dilinin yapısına göre herbirinden bir çok yeni kelimeler meydana getirilmektedir.

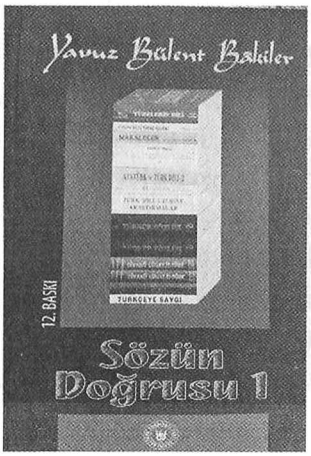
BÖYLE KUŞUN BÖYLE OLUR KUYRUĞU; BÖYLE EĞİTİMİN DE BÖYLE TÜRKÇESİ

Yavuz Bület Bâkiler



Anadilimiz Türkçe! Evlerimizde Türkçe konuşuyoruz. Sonra sekiz yıllık bir ilk eğitim devresi başlıyor. Orada da sekiz yıl Türkçe okuyoruz. Lise eğitimimiz üç yıl Türkçe olarak devam ediyor. Yani yedi yaşımızdan sonra, 11 yıl Türkçe okuyor, Türkçe dinliyoruz. Ama hayret, bin defa hayret, üniversite sıralarına geldiğimiz zaman meramımızı doğru dürüst bir Türkçe ile ifâde edemiyoruz. Üniversitelerimize Türkçe dersleri koymamız, bir çarpıklığı, bir kısırlığı, bir yanlışlığı ortaya çıkarıyor. Bu nasıl bir eğitim sistemidir ki, anadili Türkçe olan çocuklarımızı sokak dilinden koparamıyor, onlara zengin ve güzel bir Türkçe öğretemiyor?

Size, Selçuk üniversitesi Târih Kürsüsü profesörlerinden **Nuri Köstüklü** beyefendinin "**Sosyal Bilimler ve Târih Öğretimi**" isimli kitabından bahsetmek istiyorum. O kitaptan öğreniyoruz ki: Bizim ders kitaplarında ortalama 5.000 kelime vardır. Amerikan ilk öğretim okullarının ders kitaplarında ise 71.681 kelime bulunuyor. Almanya: 70.400, Japonya: 44.224, İtalya: 30.193 kelimeyle çocuklarını okutup yetiştiriyor. Biz ise 5.000 kelimeye sıkışıp kalıyoruz. Dil fukarâlığı beraberinde hem edebiyat fukarâlığını getiriyor hem de ilim cüceliğini. Batı neden ileri de, biz neden gerideyiz? Elimizi, dilimizi, gönlümüzü kelepçeleyen biziz.



Şimdi, gülenler de olacaktır, dehşet duyanlar da! Bu dil fâciasının, bu eğitim çıkmazının meydana getirdiği korkunç karanlığa dikkatinizi çekmek istiyorum.

Prof. Dr. Nuri Köstüklü beyefendinin "Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi" isimli çok önemli kitabının 249 ve müteakip sayfalarında yer alan cevaplar dehşet verici. Bunlar, bazı ortaokul öğrencilerinin yazılı imtihanlarda verdikleri cevaplardır. Her cevap bir öğrenciye ait. Lütfen dikkat buyurur musunuz:

"Soru: Ermeni sorununu açıklayınız?

Cevap: Osmanlı Devleti altında yaşayıp ekmek yiyen Ermeniler, kendi kendilerini kışkırtmaları sonucu, Doğu Anadolu'da huysuzluklara başladılar. **Mustafa Atatürk Paşa**, düşmanla başedebilmek için **Kamil Karabekir**'i Ermeni üzerine doğrulttu. Ermeni'yi yenip barış istedi. Böylelikle en iyi sonuç Osmanlı'nın oldu.

Soru: Orta Asya Türklerinde din ve inanışı açıklayınız?

Cevap: Orta Asya'da Türklerde Pazar günleri mübarek günmüş. Bütün dükkânlar kapatılırmış. Mübarek günlerde toplanıp topuz içerler, kımız ve dümbelek çalarlar. Sonra Allah'ın çocukları olduğuna inanırlarmış.

Soru: Orta Asya'dan göçün sebepleri nelerdir?

Cevap: Elektrik kesintisi.

Soru: Eski Türklerde sosyal hayat nasıldı?

Cevap: Eski Türkler ne ekerse onu biçerdi. Eski Türkler at üzerinde tavla oynuyordu.

Soru: Kazasker nedir?

Cevap : Yolunmuş kaza kazasker denir!

Soru: Dört Halife devrinde hakem olayını açıklayınız?

Cevap: Hz. Peygamber efendimiz zamanında yapılan maçta kavga çıkmış Müşrikler Müslümanlara saldırmış bu olaya hakem de karışmış. En son kararı da hakem vermiş. Onun için bu olaya hakem olayı denilmiştir.

Soru : Kimlere zekat verilmez?

Cevap; Şeytana

Soru : İzmir'i kim işgal etti?

Cevap: Gazeteci **Hasan Tahsin**

Soru: Atatürk neler yapmıştır?

Cevap: Atatürk neler yapmadı ki.

Soru: Rönesans nedir?

Cevap: Rönesans dünya illerinde zafer kazanmış kişi.

Soru: Demokrasilerde kuvvetler ayrılığı kaça ayrılır?

Cevap: Üçe: Kara, deniz, hava kuvvetleri

Soru: Dîvan üyelerinden Kadı'nın görevleri nelerdir?

Cevap: Yemek yapmak, bulaşık yıkamak, evi süpürmek, çocuk doğurmaktır."

Dehşet verici cehaleti gördünüz mü?

Evlerimizin % 95'i kütüphanesiz ve kitapsızdır. Yapılan resmî bir araştırmada, gençlerimizin % 74'ünün kitap okumadığı anlaşılmıştır. Okumayan, araştırmayan, öğrenmekten hoşlanmayan gençler, kendilerine sorulan sorulara başka şekilde cevap veremezler. Böyle bir Millî Eğitimin, böyle bir târih, dil ve din anlayışının böyle fideleri olacaktır: Kuru, basit, çirkin, gülünç!

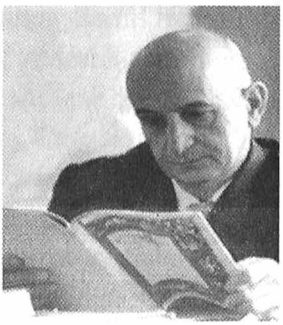
Şimdi ben de size bir soru sorabilir miyim?

Atalarımız acaba neden " Böyle kuşun böyle kuyruğu olur" demişler ve siz de ağlanacak hâlimize neden gülüyorsunuz?[80]

80 **Yavuz Bülent Bakiler-** Sözün Doğrusu, İstanbul 2004, sh.45

İMPARATORLUK DİLLERİ

Nihad Sami Banarlı



Milletlerin dilleri üzerinde söz sâhibi olacakların; dili, milletten ve millî mâzîden ayrı varlık gibi görmeleri büyük gaflettir.

Böyle kimselerin, millî dillerini her şeyden çok sevmeleri ve sevmekten de üstün bir duyuş ve düşünüşle o dili anlamaları beklenir.

Meselâ Türkçeyi sevmek ve anlatmak için, önce, Türk milletini sevmek; milletimizin bir târih boyunca emek verip yarattığı her millî eseri sevmek ve anlamak lâzımdır.

Bunun için, milletimizin târihte ve coğrafyada kurduğu medeniyetlerin karakterini bilmek ve "Türk Dilinin, Türk medenî karakterine aykırı olduğunu veya olabileceğini sanacak kadar büyük ilim hatâlarına düşmemek îcap eder.

Ancak böyle bir görüş zaviyesinden bakabilmek şartıyladır ki "**mukayeseli diller târihi**" metoduyla çalışılarak, Türkçe'nin, önce Asya dilleri; sonra, Dünya dilleri arasındaki yeri, değeri ve millî karakteri, güneşte ışıldamış gibi parlak ve doğru görünür.

Çünkü târih ve kader, yalnız milletlere karakter vermekle kalmaz; millî dillere de karakter verir. Her milletin târihte ve coğrafyada görülen "**millî tekevvünü**" yanında, o milletin konuştuğu dilin de târih içinde kazanılmış bir şahsiyeti, bir "**dil mîmârîsi**" ve tamâmıyle millî bir "**tekevvünü**" vardır.



Türk dilinin şu son 30 yıl içindeki eşsiz tâlihsizliği, bütün bu bilgi ve düşüncelerden uzak kimselerin elinde kalmasındandır.

Mevzu, tamâmıyle bir ilim, bir sanat hattâ bir aşk mevzûu iken, dilin bir politika ve bir sapık ideoloji mevzûu yapılması ve daha fenâsı, yabancı hattâ düşman politikaların emellerine âlet olabilecek bir kimsesizliğe düşürülmesi, büyük tâlihsizlik olmuştur.

Yıllardan beri, Türkiye'de, dil mevzûunda, âdeta bir "**millî müdâfaa cephesi**" açılması da Türkçe'nin, hakîkî evlâtları elinde bu kimsesizlikten kurtarılması gayretiyledir.

*

Diller, fonetik gelişmelerine, morfolojik teşekküllerine; doğuşlarına, yayılışlarına, basit veya "**sentetik diller**" oluşlarına ve daha başka dil kânunlarına göre, türlü araştırmalara mevzû olmuştur.

Fakat dillerin, bir de milletlerin târihine, târihî kaderine ve yaşadıkları mâcerâlara göre, bizzat târih eliyle yapılmış bir sınıflanışı vardır.

Buna göre, bâzı diller, kültür ve edebiyat dili olarak başka dillere boyun eğmiş, hattâ zamanla başka dil olmuş lisanlardır. Bunların bir kısmı da başka dillerden faydalanmaya bile güçleri yetmeyen, küçük millet, kavim ve kabîle dilleridir. Böyle diller, umûmiyetle bir vatanda, hattâ küçük bir vatanda işlenirler.

Bir kısım diller de vardır ki yalnız bir vatanda değil, birçok vatanlarda devlet kurmuş hâkimiyet kurmuş, "**büyük**" milletlerin dilidir.

Bu diller, pek tabiî olarak, medeniyet ve hâkimiyet götürdükleri ülkelerin dillerinden derlenmiş kelimelerle de zengin, "**büyük diller**"dir.

"**İmparatorluk dilleri**", milletlerin hâkim oldukları topraklardan vergi alır, baç alır, mahsul toplar gibi, kelime de alırlar. Hem bu alışın ölçüsü de yoktur. Kendilerine lâzım olduğu kadar veya canları istediği kadar alabilirler.

Bir taraftan kendi kültür, sanat ve iktidarlarını bu ülkelere yayar; Dünyâ'nın dört bucağında kendi hükümlerinin geçtiğini görüp kendi dillerinin konuşulduğunu duymanın; kendi bayraklarının dalgalandığını görmenin hazzını, gurûrunu tadarlar.

Öte yandan, aynı ülkelerden derledikleri lüzumlu kelimeleri kendi dillerinin gramerine, estetiğine ve fonetiğine göre "**millileştirerek**" kendi kelimelerini yaparlar.

Biz, bunlara öteden beri fethedilmiş ülkeler gibi, "**fethedilmiş kelimeler**" diyoruz.

Ancak, yeryüzünde ve cihan târihinde imparatorluk dili olmamış diller çok, fakat, imparatorluk dilleri azdır. Çünkü dünya târihinde hem askerî ve idârî imparatorluk, hem de dil ve kültür imparatorluğu kurabilmiş millet azdır.

Bu saydığımız vasıflara, şüphesiz bâzı mühim farklarla, uygun imparatorluk dilleri, denilebilir ki "**Latince**", "**Arapça**", "**İngilizce**" ve "**Türkçe**"dir.

Bu dillerin hiçbiri özdil değildir.

Esâsen yeryüzünde hiçbir kültür ve medeniyet dili, hiçbir zaman "**özdil**" olmak taassubuna ve basitliğine iltifât etmemiştir.

Meselâ, yakın asırlara kadar, "**Latince**"yi özdil sananlar vardı. Fakat dil, târih ve edebiyat târihî araştırmaları meydana koydu ki "**Latince**" özdil değildir. Bu lisânın kelimelerinin yüzde ellisi "Yunanca"dan alınmıştır. Geri

kalan kelimelerin de mühim bir kısmı, değişik ölçülerde, "**Latince**"ye başka dillerden girmiştir.

Fakat her büyük dil gibi, "**Latince**"nin de "**sesi**" ve "**mîmârîsî**" millîdir. Bu kadim dilin o kadar sağlam ve yeni kelimelere kaynak olabilme kudretinde bir yapısı vardır ki bugün hâlâ Avrupa dilleri, istisnâsız olarak, başta "**tıp, eczâcılık, biyoloji, astroloji, fizik, kimyâ**" ilimleri olmak üzere, birçok ilimlerin ve birçok icatların en yeni, modern terimlerini ve adlarını Latince köklerden yapmaktadırlar.

Bu, Türkiye'de bile böyledir.

Eczâhâneleri vitrin vitrin dolduran hazır ilâçların adlarına bakınız. Bunların Türkiye'de yapılanlarının bile adlarını "**Latince**" köklerden ve eklerden aldığını göreceksiniz. Bu ilâçların prospectus'lerini okumak mecburiyetinde kaldığımız zaman ise eğer, "**Fransızca - Latince**" tıp dilini bilmiyorsanız, hiçbirşey anlamayacaksınız.

"**Latince**", bir zamanlar, "**yeni Latince dilleri**" denilen, Fransızca'ya, İspanyolca'ya, İtalyanca'ya, Romence ve Portekizce'ye kaynak olmuş lisandır, fakat özdil değildir.

*

"**Latince**"nin özdil olmadığı anlaşılınca bütün gözler Yunanca'ya çevrilmiş ve ilk anlarda öyle sanılmıştır ki; Dünyâ'nın ilk büyük destan edebiyâtını, şiirini, trajedisini, felsefesini ve mitolojisini yaratan Yunanca, özdildir. Fakat bu ihtimal de boşa çıkmıştır ve hemen anlaşılmıştır ki; Yunanca'nın en az yarıdan fazla kelimesi başka dillerden alınmadır. Bunlar, Makedonya, Anadolu, Sûriye ve muhtelif Mezopotamya dilleridir.

Yunanlıların "**Apollon**" gibi, "**Aphrodite**" gibi tanrı ve tanrıçalarının isimleri bile Anadolu ve Mezopotamya dillerinden alınmıştır.

İkinci "**imparatorluk dili**" Arapça'dır. Arapça, keli-

me sayısı bakımından, Dünyâ'nın en zengin dillerinden biri, belki de birincisidir. Fakat bu dilde başka dillerden alınma kelimelerin sayısı büyük bir yekûn tutar. Arapça, başta İbrânî olmak üzere, Yunanca'dan, Latince'den, Sanskritçe ve Farsça'dan ve daha birçok dillerden kelime almış, büyük dildir. Araplar, başka dillerden Arapçalaşmış, kelimelere "**muarreb**" derler, fakat bu kelimelere, hangi dilden gelirse gelsin, kendi dillerinin damgasını vurmakta büyük ustalık gösterirler.

Arapça'da, Arap coğrafyasından doğma bir âhenk sistemi olan "**aruz vezni**"ndeki "**tefile**"lerin de esâsını teşkil eden, "**fe, ayın, lâm**" harflerinin diğer harflerle ve kısa uzun seslerle birleşmelerinden meydana gelmiş "**bâb**"ları; birtakım ses ve kelime kalıpları, hattâ bir nevi "**mânâ kalıpları**" vardır. Yabancı kelimeler bu seslere ve bu kalıplara dökülünce; döküldüğü kabın şeklini alan su gibi, Arap dilinin âhengine ve şekillerine bürünürler; bu kalıplara göre mânâlar alır ve "**Arapça**" olurlar.

Arapça'nın, Yunanca'dan alınma "**philosophia**" ve "**philosophos**" kelimelerinden "**felsefe**" ve "**feylesof**" gibi, "**tefelsüf**" ve "**felâsife**" gibi; yine Yunanca "**sophia**" kelimesinden, "**sûfî**" gibi, "**tasavvuf**" gibi, "**mutasavvıf**" gibi kelimeler yaratması böyledir. Fârisîden alman "**endâze**" kelimesinin Arap dili bünyesinde hendese âhengine girmesi ve bundan, meselâ "**hendesî**" gibi "**mühendis**" gibi, Türkçeye de girmiş kelimeler doğması, böyle bir hâdisedir. Yine Fârisîden alınan devan kelimesinin

Arapça dîvan âhengi alması, bundan "**devâvîn**" gibi, "**tedvin**" gibi, "**müdevven**" gibi, kelimeler türetilmesi de böyledir.

Arapçanın, daha Mîlâdın VII. asrında "**Kur'an lisânı**" gibi muhteşem bir ifâde kudretine ve yüksek müzika-

liteye sâhip, ilâhî bir dil olması, başka dillerden alabildiğine faydalanmış fakat aldığı her kelimeyi, "**ebekuşağı altından geçirmişçesine**", Arapça'nın gramerine ve fonetiğine adapte ederek Arapçalıştırmış olmasının tabiî zaferlerindendir.

İslâm medeniyeti, bu dili geliştiren ve medeniyetin gelişmesinde dilinin zenginliğinden ve güzelliğinden şiddetle istifâde eden bir millet tarafından kurulmuştur. Aynı millet, kısa zamanda büyük bir imparatorluk vücûda getirilişini, birçok da, dilinin, daha ilk anda bir imparatorluk lisânı olmaya şiddetle elverişli bulunan fonetik ve morfolojik imkânlarına borçludur.

*

Üçüncü imparatorluk dili İngilizce'dir. İngilizce daha modern bir lisan olarak, imparatorluk dili olmanın bütün hazzım ve gurûrunu yudum yudum tadabilmiş lisandır. İngilizlerin: "Bahtiyardır o İngilizce ki; onda her dilden kelime vardır." deyişlerindeki müstesnâ ilerilik, bu şuurlu imparatorluk dili anlayışının bir ifâdesidir. Bu, o demektir ki: İngiliz dili, şu son asırlarda, Dünyâ'nın beş kıtası üzerinde [illegible]sânî bir hâkimiyet kurmuştur; bu dili yaratan millet, o beş kıtaya söz geçirmiş, bu arada kıtaların beşinden de kelime [illegible]erleyerek, insanlık târihine Dünyâ'nın en zengin, en renkli ve en medenî dillerinden birini kazandırmıştır.

Daha birkaç yıl evvel, Uzak Doğu, Kore ve Japon dillerinden İngilizceye yeniden binlerce kelime alınması ve bu kelimelere, İngiliz tâbiiyyetine kabullerinin nüfus kâğıdı verilmesi, aynı ileri anlayışın yepyeni bir tecellîsidir.

İngilizce de, tıpkı Arapça gibi, başka dillerden aldığı kelimeleri, husûsi bir söyleyişle, yâni bu kelimelere İngilizcenin "**sesini vererek**" millileştirir.

Bu dilde, bugün, hâlâ yüzde yetmiş beş nisbetinde Latince ve Fransızca kelime vardır. Fakat bu kelimelerde öyle bir ses değişikliği yapılmış ve kelimeler öylesine İngilizce

olmuştur ki, bunlar, bir milletin kelimelere millî bir mûsikî verişindeki sihirli coğrafya tesirini ve kavmî dehâyı gösterir.

Meselâ, aslı Latince olan "**cultûra**" kelimesinin Fransızcası "**kültür**" (culture) fakat İngilizcesi "**kalçır**"dır. Kalçır, İngilizcedir.

Tıpkı bunun gibi, "**final**" kelimesi Fransızca, fakat aynı şekilde yazılan ve aynı mânâda kullanılan "**faynıl**", İngilizcedir. Fransızcada "**kestiyon**" telaffuz edilen kelimenin, İngilizcede kuvesçın âhengine girmesi de böyledir.

"**Kuvesçın**", İngilizcedir.

Ve, İngilizcede böyle 90.000 kelime vardır.

*

Görülüyor ki dillerin kelimeleri değil fakat sesleri millîdir, her dilin kendi iç ve dış mûsikîsi millîdir.

Türkiye'de bir türlü dikkat edilemeyen, büyük dil hakîkati budur. Hiçbir medeniyet dilinin bütün kelimeleri millî olamaz, fakat "sesi" mutlaka millî olur.

Bir de mimarîsi millî olur.

Yâni, kelimelerin yan yana gelmesinden doğan söz istifi, bu yan yana gelişlerin yarattığı ifâde âbidesi millîdir. Kısaca, "cümle yapısı" millîdir. Meselâ Türkçe "fâil + mef uller + fiil (özne + tümleçler + yüklem)" sıralanışındaki büyük "mantık millîdir."

"Devrik cümle" millî değildir.

O kadar ki Türk ancak telâşlandığı, dili dolaştığı, acele konuşmak zorunda kaldığı, kısaca "şaşırdığı" zaman devrik cümleyle söyler.

Zamânımızdaki "devrik cümle" bolluğu da böyle bir şaşkınlığın ifâdesidir.

*

Şimdi, diğer bir imparatorluk dili olan Türkçe'ye geliyorum.

Türk diline içeriden ve dışarıdan musallat olanların,

gafletle veya kasıtla, görmek istemedikleri bir hakikat de budur ki, Türkçe, daha Orta Asya'daki kuruluş asırlarında bile, "**özdil**" değil, bir "**imparatorluk dili**"ydi.

"Bir dilin doğuşunda, karakterinde, an'anesinde ve dehâsında, başka dillerden derlenmiş kelimeleri millîleştirme hayâtı ve kudreti varsa, artık o dili özdil yapmaya kalkmak, dili kendi tabiatından ve dehâsından uzaklaştırmaktır ki bunu ancak cehâletin ve dalâletin elleri yapar."

"Türk milleti", Asya kıtasında başka milletleri, bir devlet ve iktidar olarak, idâre vazifesini almıştı. Bu vazifeyi şiddetle benimsemiş ve bütün ömrünce yapmıştı.

Türk dilini anlamak için, yalnız bu noktaya dikkat etmek kâfidir.

Çünkü eski Türkler, bütün eski Türk kaynaklarında ısrarla belirtildiği gibi yeryüzüne böyle bir vazîfe ile geldiklerine inanıyor ve bu vazifeyi, kendilerine "Tanrı"nın bir emri bilerek yapıyorlardı. Bir misal olarak, Dîvânü Lugati't-Türk müellifi ve büyük dil âlimi **Kâşgarlı Mahmud**, bu mühim eserinde bu noktaya uğurlu parmak koyar; bu târihî hakikati belirtmeye lüzum görerek der ki:

"Gördüm ki yüce Tanrı, devlet güneşini Türklerin burçlarından doğdurmuş. Onlara Türk adını kendisi vermiş; onları yeryüzünün hâkânı kılmış, ve cihan halkının dizginlerini onların ellerine bırakmış."

İşte Türkçe'yi anlayış, Türk târihine olduğu kadar, Türk diline de böyle cümlelerin ışığı altında bakabilmekle mümkündür. Türkçenin, dar, mahdut ve küçük millet dili olduğunu sanmak ve sandırmak değil, "**büyük millet dili**" olduğunu, böylece bilmek ve anlamak lâzımdır:

Kendilerini "**nizâm-ı âlem**" için yaratılmış bilen Türkler, Asya topraklarında, asırlarca tetik üzerinde beklemişlerdir. Geniş Asya coğrafyasında büyük ve insâni Türk iktidârına başkaldıracak bir hareket nerede ve ne ka-

dar uzakta olursa olsun, bu hareketi, bugünkü gibi, uçaklarla veya diğer motorlu vâsıtalarla değil, atlarla yetişerek bastırmışlardır.

Atlarını besleyecek "otlaklar" bulabilmek için de yazları başka, kışları başka yerde geçirmişlerdir. At'ın Türk vicdânında, candan bir arkadaş, bir kardeş hattâ "kardeşden de ileri" sayılması ve mukaddes sembol olması da bundandır. Ömürlerini "**nizâm-ı âlem**"e vakfeden Türkler, bu atlarla vardıkları her ülkede beğendikleri her kelimeyi "Türkçe" yapmış, fakat kendileri saraylar, ulu mâbetler, kütüphâneler, mekteplerle süslü, büyük şehirler kurup buralarda engin ilim yapmaya, felsefe yapmaya hattâ büyük bir edebiyat yapmaya vakit bulamamışlardır. Yine bunun içindir ki; eski Türklerin en büyük edebiyatı, asırlarca şifâhî bir "**destan edebiyâtı**"dır.

Aynı mâcerâ, daha ilk asırlardan başlayarak, Türkçe'ye bir "**imparatorluk dili**" olma kaderi ve karakteri vermiştir.

*

Eski Türkçe'ye diğer çok doğru bir bakış da **Ali Şir Nevâi**'nin bakışıdır. **Nevâî**, Türkçe'nin, bir "**fiiller**" ve "**mecazlar lisânı**" olduğunu anlatır. Bir târih boyunca at üstünde yaşayarak, engin Asya bozkırlarını "Gel! Git! Vur! Kır! Çık! İn! Koş! Dur!" vb. gibi tek heceli sadâlarla dolduran Türkler, devamlı bir fiil ve hareket hâlinde oldukları için, dillerinin hemen bütün fiillerini kendileri yaratmışlardır. Mâden adları gibi, zirâat işleri gibi, kahramanlık ve binicilik sâhalan gibi, kendi hayatlarının ve sanatlarının çok sayıda kelimelerini de yine kendileri yaratmış fakat diğer hayat, eşyâ, îman ve tefekkür kelime ve kavramlarının mühim bir kısmını, kendilerine lâzım olduğu ölçüde, başka dillerden almışlardır.

Meselâ, en eski Türkçeye töre kelimesi, İbrânîce-den, "**ev**" kelimesi Râmî dillerinden; bugün öz Türkçe (!) zannedilen ve aziz Türkiye topraklarını "Akşehir, Alaşehir, Yenişehir, Eskişehir, Beyşehir" ve benzerleri gibi târihle ve şerefle dol-

duran illerimizdeki "şehir" kelimesi yerine kullanılmak istenen kend, kand kelimeleri, Soğd-Sanskrit dillerinden; "acun" kelimesi Soğdcadan, Oğuz Kağan destânında rastladığımız sıra kelimesi, Yunanca'dan, semâ mânâsındaki "**kök: gök**" kelimesi, hattâ kahraman mânâsındaki "**alp**" kelimesi Moğolca'dan girmiştir. Yine eski Türklerin, inanışa âit, çok sayıdaki dînî kelimeleri de Hint ve Çin gibi, dînin felsefesini yapan cenup ülkeleri dillerinden alınmıştır. Yine **Oğuz Kağan** destânında rastladığımız dost kelimesi, Türk diline Fârisî'den girmiştir. Eski Türkçe'de böyle kelimelerin sayısı çoktur. Bu çokluk, Türklüğün Dünyâ târihindeki gerçek yerini ve hizmetini tanıyanlar için, ayrı bir iftihar mevzûudur.

Bizim dilimize musallat olanların büyük gafleti, meselâ Sanskritçe - Türkçe, Çince - Türkçe, hattâ Moğolca-Türkçe sözlükler vücûda getirmeden ve böyle lugatlara aldırış etmeden, kısaca, eski Türkçe'nin, içinde yükseldiği, ortak Asya medeniyetleri dillerini kale almadan, Türkçe üzerinde söz söylemeye, hattâ ameliyat yapmaya kalkmalarıdır.

Türkçe'nin alaylı âlimleri, bu mevzûlarda o kadar gafil veya maksatlıdır ki, Türkçe'ye, daha çok Moğol istilâsından sonra ve târihte ilk defa zorla sokulmuş, birtakım geri kelime ve ekleri de Türkçe sanmış ve bunları Türkiye Türkçesi'nde diriltmeye kalkmışlardır. Bugün devlet teşkilâtında kullanılan "**sayıştay, danıştay, yargıtay**" gibi kelimelerdeki ekler, böyle ekler ve böyle yanlışlardır. Bu kelimeler Türkçe değildir. Yine alaylı âlimlerce uydurulan "**görev, ödev, saylav, söylev**" gibi kelimelerdeki ekler de böyledir. Bu kelimeler de Türkçe değildir.

Zamânımızda Türk dili, işte bu şaşkınlıkların perişanlığı içindedir. Çünkü târihte büyük medeniyet kurmuş milletlerin Türkçe'de tamâmıyla millileşmiş kelimelerini atıp, yine târihte Türk milletine en büyük fenâlığı yapan Moğollar gibi barbar bir kavmin kelimelerini, bu millete, Türkçe'dir diye kabul ettir-

meye kalkmak, daha başka kelimelerle de vasıflarıdınlabilirse de, şimdilik en hafif vasıf, bu şaşkınlıktır.

Hakikat şudur ki; Türk milleti gibi, asırlarca hattâ çağlarca "dünya sathında konuşmuş", büyük ve fatih bir milletin dili "**özdil**" olamaz, "**imparatorluk dili**" olur.

Bir dilin "**imparatorluk**" dili olması ve yalnız bir vatanda değil, birçok vatanlarda işlenip güzelleşmesi, o dile, geçen konferansımda belirttiğim gibi, bu engin vatan topraklarından yükselen, zengin ve üstün sesler kazandırır. O milletin dil "**mûsikîsi**" de âlemşümul bir mûsikî üstünlüğüne yükselir. Türk dili üzerinde yürekten konuşabilmek için, önce bu mûsikîyi, yâni bu vatanın seslerini duyabilmek ve anlayabilmek lâzımdır.

Bu bakımdan Yahyâ Kemal'in:

Çok insan anlayamaz eski mûsikîmizden,
Ve ondan anlamayan, bir şey anlamaz bizden.

söyleyişi, Türk mûsikîsi kadar "Türk dili" için de doğrudur. Bu büyük şiirin devâmmdaki:

Açar bir altın anahtarla ruh ufuklarını
Hemen yayılmaya başlar sadâ ve nûr akını,

Bu sazların duyulur her telinde sâde vatan
Sihirli rüzgâr eser dâima bu topraktan

mısrâları, tereddütsüz, "Türk dili" içinde söylenmiş gibidir.

Çünkü, "Türkiye Türkçesi"nin, aslında, Dünyâ'nın en güzel sesli dillerinden biri olması üzerinde, dokuz yüz yıllık bir zamandan beri, en büyük coğrâfî tesir hiç şüphesiz, "Anadolu" ve "Balkanlar Türkiyesi"nin tesirleridir. Fakat Türkçe, tıpkı Türk milleti gibi, târihin bu dokuz asrında ve Dünyâ'nın üç kıtası üzerinde yeni bir "**dil imparatorluğu**" kurmuştur.

Hâdise, şöyle olmuştur:

Türk dili, bugünkü Türkiye topraklarına, eski Asya ülkelerimizin hür ufuklarla çevrili bozkırlarından kopan "gür" ve "erkek sesli" bir mûsikîyle gelmiştir. Bu sebepledir ki Türkiye Türkçesi'nde eski bozkır sesleri ve "**İdil**" ırmağının akışından yükselen sesler vardır.

Fakat Türkiye Türkçesi'nde bu kadim sesler yanında "**Nü**" nehrinin taşkınlığı da seslenir; "**Dicle**"nin, "**Fırat**'ın, "**Tuna**"nın, "**Meriç**"in ve Anadolu ırmaklarının akışları da...

"**Türkiye Türkçesi**"nde "**Karadeniz**" kıyılarının, poyraz rüzgârı kadar canlı, çevik ve çabuk sesleri de vardır; "**Adalar Denizi**" sâhillerinin lodos rüzgârı, zeybek mûsikîsi ve efe raksı gibi heybetli, ağır ve atmosfer dolduran sadâları da...

Aynı dil "Tanndağı" rüzgârlarının uğuldayan seslerinden ne kadar hâtıra saklıyorsa, "**Macaristan**" ovalarında, dünyâya Türk gücünü tanıtmak için ilerleyen:

Sultan Süleyman ordusunun hür davullarından da o kadar heybet ve hâtırayla yüklüdür.

Arabistan çöllerinin uzun, İran yaylalarının uzatılan sesleri; İtalyan sularında, korsanlar kadar, dalgalarla da çarpışan leventlerin bu zafer ve mâcerâ ufuklarından getirdikleri gür sesler, Türkiye Türkçesi'nde ve onun bütün yaşayan kelimelerinde bir mûsikî saltanatı hâlinde mevcuttur. Yine bu bakımdan; **Yahyâ Kemal**'in:

Tâ Budin'den Irâk'a, Mısr'a kadar,
Fethedilmiş uzak diyarlardan,
Vatan üstünde hür esen rüzgâr,
Ses götürmüş bütün baharlardan.
O dehâ öyle toplamış ki bizi,
Yedi yüz yıl süren hikâyemizi
Dinlemiş ihtiyar çınarlardan.
Mûsikîsinde bir taraftan din,
Bir taraftan bütün hayât akmış;

Her taraftan, Boğaz, o şehrâyîn,
Mâvi Tunca'yla gür Fırât akmış.
Nice seslerle gök ve yerlerimiz,
Hüznümüz, şevkimiz, zaferlerimiz,
Bize benzer o kâinat akmış.

sözleri, târîf ettiği, **Itri**'nin mûsikîsi kadar, büyük Türk dili için de doğrudur.

Burada, izin verirseniz, geçen konuşmamın şu cümlelerini bir kere daha söyleyeceğim. Çünkü:

Böyle bir dilin kelimelerini hor görmek, hakir görmek, hele şu veya bu politik veya ideolojik sebeple dilden atılabilir görmek, en az, onların oluş ve yontuluş târihini bilmemekten, hattâ sevmemekten doğan büyük gaflettir.

Çünkü, "milletlerin olduğu gibi, kelimelerin de târihi vardır."

Bir milletin ataları, asırlarca o kelimelerle duymuş, onlarla düşünmüş; birbirlerini ve evlâtlarını o kelimelerle sevmiş ve bu kelimeleri tamâmıyle millî bir sanatla işleyip Türk yapmışsa, evlâtlar, artık o kelimelere düşman kesilemezler.

Unutmamak lâzımdır ki; Türk dili, Kendi Gökkubbemiz kitabını meydana getiren muhteşem şiirlerin söylendiği lisandır. Bir dil, "**Açık Deniz**" gibi, "**Süleymâniye'de Bayram Sabahı**" gibi, "**Bir Tepeden, Itrî, Vuslat**" ve "**Erenköyü'nde Bahar**" gibi şiirler söyleyebiliyorsa, bu dil, hattâ Dünya ölçüsünde büyük lisan demektir.

Kendi Gökkubbemiz, bir semboldür, Türkçe, ona benzer ve onun ayarında "**İstiklâl Marşı**" gibi, "**Çanakkale Şehidleri**" gibi, "**Bülbül**" ve benzerleri gibi, **Ahmed Hâşim**'in Piyâlesi'nden mûsikîleşen şiirler gibi, **Orhan Seyfi**'nin "**Peri Kızıyla Çoban Hikâyesi**" gibi, **Faruk Nâfiz**'in "**Han Duvarları**" gibi, daha nice şiirler söylemiştir. Bir milleti, ebediyen ayakta tutabilecek kudretteki bu müstesna şiirler, biliyoruz, milletimizi çürütmek isteyenlerin kâbûsudur.

Biz o inançtayız ki Dünya ölçüsünde bir şiir lisânı olan Fransızca'nın en gür sesli şâiri **Victor Hugo**, o tanınan ve raksan Fransızcasıyla söylemek isteseydi, "**Süleymâniye'de Bayram Sabahı**" şiirini, belki de söyleyemezdi. Bugün Türkiye'de yeni Türk nesillerine ebediyen unutturulmak istenen dil, işte bu dildir. Bu dil,

Artarak gönlümün aydınlığı her sâniyede,
Bir mehâbetli sabah oldu Süleymâniye'de.
Kendi gökkubbemiz altında bu bayram saati,
Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi,
Yer yer aksettiriyor mavileşen manzaradan,
Kalkıyor tozlu zaman perdesi her an aradan

mısrâlarıyle başlayarak, bizim Anadolu'daki en büyük millî tekevvünümüzü dile getiren şiirdir. Bu şiir,

Ordu-milletlerin en çok döğüşen, en sarpı,
Adamış sevdiği Allah'ına bir böyle yapı.
En güzel mabedi olsun diye en son dînin
Budur öz şekli hayal ettiği mîmârînin

seviyesine yükseldikten sonra, bize millî romantizmimizi, el ile tutulacak kudretle idrak ettiren, şu mısraları sıralayan şiirdir:

Ulu mabedi Seni ancak bu sabah anlıyorum!
Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrûruml!
Bir zaman hendeseden âbide zannettimdi,
Kubben altında bu cumhura bakarken, şimdi,
Senelerden beri rü'yâda görüp özlediğim
Cedlerin mağfiret iklimine girmiş gibiyim.
Dili bir, gönlü bir, îmânı bir insan yığını
Görüyor varlığının bir yere toplandığını;
Büyük Allah'ı anarken, bir ağızdan herkes
Nice bin dalgalı Tekbîr oluyor tek bir ses;
Yükselen bir nakaratın büyüyen velvelesi,
Nice tuğlarla karışmış, nice bin at yelesit

*

Bir milletin dili, işte böyle şiirleri söyleyebilecek ulviliğe yükselmişse, bu dili, bir milletin gözü önünde öldürmeye kalkmak, en hafif tâbiriyle, cinâyetlerin en büyüğüdür!...

Çünkü Türk dili (tekrar ediyoruz ki) herhangi küçük ve başkalarına mahkûm bir millet dili değil, târihin daha ilk anlarından başlayarak bir "**imparatorluk dili**"dir.

Her dil, imparatorluk dili olamaz. Çünkü her millet imparatorluk kuramaz.

Bunun için büyük millet olmak lâzımdır. Büyük milletlerin dili de tabiatıyla, büyük vatanlarda işlenmiş, "**büyük dil**" olur.

Yine tekrar ediyorum:

Türk milleti tarafından fethedilmiş topraklar nasıl Türk vatanı olmuşsa aynı millet tarafından fethedilmiş kelimeler de öyle "**Türk kelimesi**" olmuştur.

O kadar ki... Yıllarca evvel, Asya'daki Türk toprakları yetmiyormuş gibi, bizden Kars'ı ve Ardahan'ı isteyen yabancı emele karşı, bir Türk şâirinin söylediği:

Verilmeyecek şeyler vardır,
Şeref gibi, şan gibi...
Kars gibi, Ardahan gibi...

mısrâlarından yükselen sesler, "nasıl, toprak verilemez!" diyorsa, tıpkı bunun gibi:

Asırlarca Türkün malı olmuş, Türk sesiyle ve Türk sanatıyla işlenmiş; ev, âile, köy Türkçesine, aşk ve îman Türkçesine girmiş; Türkün heyecânına işlenip vicdânına yerleşmiş ve Türk olmuş kelimeler de, verilemez!..

Bunlar, bizim zafer ve şeref hâtıralarımızdır.

Bunlar, birtakım aşağılık duygular içinde çürüyenlerin değil, bizim büyüklük devirlerimizin ve yukarılık duygularımızın zafer âbideleridir.

Bizimdirler ve bizim kalacaklardır.[81]

81 **Nihad Sami Banarlı**, Türkçe'nin Sırları, İstanbul 2016, sh. 28 vd.

TÜRKÇE BİLEN ARANIYOR

Nejat Muallimoğlu



Yıllardan sonra beni âileme, sevdiklerime, ve vatanıma kavuşturacak Türk vapuru Cenova'dan (İtalya) ayrılır ayrılmaz güvertedeyim. Yıllar yılı ana dilimi nadiren konuşmuş ve duymuştum. Türkçe konuşanların yanına hırsızlama adımlarla sokuluyor, kulaklarımı Türkçeye yeniden alıştırmak, pasını gidermek istiyorum. Heyhat! Daha kulağıma çarpan ilk kelimelerde hayal kırıklığı! Bu ne "berbat Türkçe!" Yarın Türkiye'de bu insanlarla ben de mi bu dil ile konuşacak, muhavere edeceğim? Güvertedeki barda, ellerinde viski bardakları, Paris'in Place Pigalle'nde geçirdikleri "**nefis**" geceden bahseden üç Türkün yanıbaşlarında boş iskemlelerden birine oturuyorum, Oyinişlerinden, garsona hitaplarından onların Türkiye'de barlı insanlar oldukları hemen seziliyor. Fakat, aman Allah, ya Türkçeleri! Ne basit kelimelerle konuşuyorlar! Bozuk, kesik kesik cümlelerle konuşan bu insanlara, "Affedersiniz, Türk müsünüz?" diye sorasım geliyor. Rabıtalı bir cümle kurmaktan âciz bu insanların dillerinden düşüremedikleri beş altı kelimeyi alın, en basit düşüncelerini dahi ifade edemiyecekler. Kendi kendime, "Ne tuhaf," diyorum, "bunların kelime dağarcıklarında 'büyük'ten, 'güzel'-den, 'çok'tan başka kelime bulunmaz Mı?" Ya o her iki cümlede, affedersiniz, her cümlede tekrarladıkları "**şey**" yok mu? "Beyler, sizler 'şey'siz Türkçe konuşamaz mısınız?" diye sormamak için kendimi zor tutuyorum.

Bir kaçı ile tanışıyorum. Maamafih hanımların iltihâkı muhaveremizi kesiyor. Mühendis olduğunu anladığım biri, Avrupa'dan aldığı bol paçalı pantalonunu giymiş karısına beni takdim ediyor:

"-Bak, beyefendi, on dört senedir, şey, İstanbul'dan şeye gitmek için ayrılmış. Bak, şey, maşallah, Türkçe'yi de hiç unutmamış. Şey, neydi, o bizim **Refik Bey**'in oğlu züppe. Altı senede dilini bile unutmuştu." Hanımlardan biri kocasına:

"-Ben şeye gidiyorum, kamaraya," diyor. "Şeyimi, hırkamı almayı unuttum da. Ay, burası, şey, çok soğuk." Bar kalabalıklaşıyor. Bir kaç sandalye ötede, lacivert ceketli, siyah güneş gözlüklü şık bir Türk barmana sesleniyor :

"-Şey, baksana bana. Versene bana o şeyden bir tane,"

Barmen anlamıyor:

"-Ne istediniz, beyefendi? Hangi şeyden?" "Canım, işte o şeyden. Neydi ismi, sen söyleyiver. Şey, yahu, martini, tamam martini."

Martinisini yudumlarken yanındaki arkadaşına, soruyordu :

"-Şey, neydi içtiğimiz o şeyin adı otelde?"

Ertesi günü **Napoli**'den Avrupa gezisinden dönen 30-35 kişilik kadınlı erkekli yüksek öğrenim talebeleri gemiye biniyorlar. Binmek değil, gemiyi "**istilâ**" ediyorlar. Bağırıyorlar, çağırıyorlar, koşuşuyorlar.

Bir tanesi güvertede küpeşteye dayanmış arkadaşına bağırıyor:

"-Ulan **Ahmed**, ben daha kamarayı bulamadım,"

"-Hadi be sen de, şey, benimle gırgır mı geçiyorsun? 38 numara dedik ya."

Kamarasına doğru ilerliyen bir hanım kız önünde koca iki bavulla yürüyen arkasına çıkışıyor :

"-Ulan, be, Necip, yürüsene. Millet güverteye çıkmış bile"



Turistik mevki lokantasında yemeği bu gençlerle beraber yiyorum. Lokantada yüzden fazla yolcu olmasına rağmen bağırıyorlar; bir tanesi radyosunu son perdesine kadar açmış, pop müziği dinlerken, diğeri çatalıyle tempo tutuyor. Garsona, rahatsız olduğumu söylüyorum, Gidip söylüyor. Ama bizimkinin kızgın bakışları bir müddet üzerimde dolaşıyor. Radyonun sesi kısılıyor, fakat aralarında bir masadan diğerine, futbol maçlarında seyircilerin hakeme hitabını hatırlatan kelimelerle bağıra çağıra "sohbet"lerine devam ediyorlar.

Üzerindeki gömleği göbeğini gösterecek şekilde kaldırmış "şort"lu bir kız, yanındakine, "Şeref, be," diyor, "o kâfir İtalyan beni çok kazıkladı, şey, o kırmızı çantada."

Bir diğer hanım kız, yanındaki erkek arkadaşına cevap veriyor: "Matrak mı geçiyorsun benimle yahu?"

Zavallı **Yahya Kemal**'i "Bu dil ağzımda annemin sütüdür," dediğin Türkçe'nin ne hallere sokulduğunu bir bilseydin! Türkçe konuştuğu için gözünde bir kat daha güzelleşen sevgilin için,

Baktım konuşurken bir kerre daha güzeldin
İstanbul'u duydum daha, bir kerre sesinde.

diyordun. Kalk da Türkçe konuşmaktan âciz bu okumuş insanların senin diline karşı işledikleri cinayetleri gör! Kalk da o nazenin İstanbul kızını dilinden düşürmediği "ulan"lı, "matrak"lı, "kazık"lı, "gır-gır"lı bir dille konuşan bu genç üniversiteli kızlarla ve onların erkek arkadaşlarıyle mukayese et! Eminim, kalktığına pişman olacaksın.[82]

82 **Nejat Muallimoğlu**- Bir Türk Vatana Döndü, İstanbul 1973, sh. 15 vd.

BAŞLARKEN

Nüvit Özdoğru

".....



Dil dâvâsı gerçekten bir numaralı millî dâvâ haline gelmiştir. Analar, babalar, hocalar, aydın yazarlar, resmî ağızlar gençlerin yaşıyan Türkçeyi bilmediklerini, okuduklarını anlamadıklarını, daha kötüsü, ters anladıklarını, orta okulda, lisede, üniversitede, dersleri tâkib edemediklerini, mekteplerdeki dehşet verici başarısızlığın bilhassa ve bilhassa dil yetersizliğinden ileri geldiğini koro hâlinde haykırmaktadırlar.

Şevket Rado'ya bir öğretmen ahbâbı yana yakıla anlatıyor:

Bir lise mezunu kendisinden bir «**tavassut**» ricâ etmiş. Bu ricayı bildire kâğıda ne yazmış biliyor musunuz? «... **tasallut etmenizi ricâ ederim!**»

Daha fec'i, bâzı genç öğretmenler bile Türkçe bilmiyorlar. Ne kelime, ne gramer, ne imlâ, ne de noktalama bilgileri var. Bir kazanın merkez okulu başöğretmeni öğrenci velilerine daktilo ile yazılmış aşağıdaki mektubu gönderiyor.

Cevat Fehmi Başkut'un fıkra mevzûu yaptığı bu mektubu biz de aynen kitabımıza alıyoruz:

«Cuma günü Öğleden sonra saat 1 de okul-aile birliği toplantısına iştirakiniz, velisi bulunduğunuz çocuğun menfaati icabı olduğunu saygılarımla rica ederim.»

Hele aşağıdaki 19 hatalı mektup klâsik olmağa değer. Bunu da bir başka başöğretmen **Vâ-Nû**'nun bir ahbâbına göndermiş:

"95-.54 mezunuyum ilk tainim ma... de... ha... okulu başöğretmenliğine idi. 954 hacırahım için müracaat ettim işleme konuldu gönderiliyor diye cevap verildiği halde 3-sene-

dir henüz hacrağımı alamadım. 150 lira ile çalışıyorum yazık degilmi bana.

a... i... ilkokulu öğretmeni"

Bu hâlimize belki en çok üzülenler sayıları gittikçe azalmakta olan ehliyetli Türkçe öğretmenlerimizdir.

Türkçe bilgisi bakımından olmasa bile, çeşitli ihtisaslar, umûmî kültür ve seziş bakımından babalarımız ve ağabeylerimizle boy ölçüşebilecek gençlerimiz elbette yetişti. Fakat bu arada «**muhâbere**»yi «**muhârebe**», «**protokol**»ü «**portakal**», «**merhun**»u «**merhum**», «**mendirek**»i «**mandırake**» sanan bir çeyrek münevverler zümresi de türeyip üremedi mi? Bunlar gazetelere, dergilere yazılar göndererek devamlı devamsız sütunlar işgal etmiyorlar mi? Şiir, hikâye, piyes, roman karalamıyorlar mı? «**Ödüller**» alıp «**ödüller**» vermiyorlar mı?

Onlar dilde yaşıyan «yabancı» kelimeleri bilmiyorlar da bunların «öz-Türkçe» karşılıklarını mı biliyorlar? Ne gezer! Uydurdukları kelimeler umumiyetle zevksizlik ve görgüsüzlük mahsûlü olduklarından ve A-modası, H-modası, Trapez modası gibi değiştiklerinden çoğunlukla tutunamıyorlar. Neticede bu gençlerin belliyebildikleri «öz-Türkçe» kelimeye mukabil belliyemedıkleri «yabancı» kelimelerin sayısı belki on binlere bâliğ olmakta ve bu gençlerden herbiri birer dil cücesi hâlinde iki cami arasında bînamaz, yerle gök arasında gâfil ve perişan kaybolup gitmektedirler.

Kelime bilgisi demek ki o kadar mühim? Evet, o kadar mühim.

Amerikalı filozof ve maârifçi **Dr. John Dewey** şöyle der: «**Kelimesiz düşünmek imkânsızdır.**»

İki asır evvelinin tanınmış İngiliz aktörü **Thomas Sheridan** şöyle der: "Fikirle kelime arasında öyle yakın bir ilinti vardır ki birindeki eksiklik veyâ hatâ diğerinde kendisini derhal belli eder."



Amerikalı dil bilgini **Dr. Wilfred Funk** şöyle der: «Riyazi bir kat'iyetle söyleyebiliriz ki, kelime bilgisi arttıkça insanın düşünme melekesi de kuvvetlenir.»

Gene Amerikalı bir dil bilgini, **Norman Lewis** şöyle der: «Kelime bilginizin hududu zekânızın hududunu tesbit eder. Kelime bilginiz arttıkça zekânız da artacaktır.»

Medenî Dünyâ kelimelerdeki bu muazzam kudreti keşfedeliberi geniş ölçüde tecrübelere girişmiştir.

Amerikan liselerinden birinde iki sınıf üzerinde bir deneme yapılıyor. Bu iki sınıfa devâm eden öğrencilerin yaşları ve muhitleri birbirinin tıpatıp aynı. Sınıflardan biri o okulda öğretilen normal dersleri alıyor. Öteki sınıf ilâve olarak kelime öğretimi yapan özel bir kurs görüyor. Muayyen dönemin sonunda, ikinci bahsettiğimiz sınıf yalnız İngilizce dersinde değil, matematik ve fen dersleri dâhil, bütün derslerde öteki sınıf öğrencilerinden daha yüksek notlar alıyor.

İlinois Üniversitesi İngilizce profesörlerinden **Dr. William D. Templeman** da bir üniversitede yapılan hayret verici bir keşiften bahsediyor:

Üniversitedeki bütünbirinci sınıf talebesi çeşitli kabiliyet ve zekâ testlerine tabî tutuluyor! Bunlardan bir tanesi de 29 kelimelik bir vokabüler testidir. Bir yıl sonra üniversite idâresi, bu testlerden herhangi birinin, talebelerin istikbaldeki ders durumları hakkında bir fikir verip vermediğini anlamak istiyor. Hayret edilecek kadar kısa olan 29 kelimelik vokabüler testinin talebelerin bütün derslerdeki yıllık not vasatilerini evvelden en iyi haber veren bir miyâr olduğu meydana çıkıyor. Bu neticeye bakarak **Dr. Templeman** şöyle diyor: «Analar, babalar, hocalar, mektep müdürleri, çocuklarınızın

üniversitede muvaffak olmasını istiyorsanız, kelime bilgilerine dikkat ediniz!»

Kelime bilgisi fazla olan talebelerin hayatta da başarı kazandıklarına Amerika'da yapılan sayısız denemelerin sonuçları şâhittir.

Stevens Teknoloji Enstitüsü profesörlerinden **Dr. Johnson O'Connor**, işletmecilik sâhasında idâre âmiri olmak üzere ders gören 100 gence vokabüler testi veriyor. Beş yıl sonra yapılan kontrolde test puanları yukarı yüzde ona dâhil gençlerin hepsinin -istisnasız- idare âmirliklerine yükseldiğini, aşağı yüzde yirmi beşe dâhil gençlerden ise tek bir tanesinin bile idâre âmiri olamadığını gösteriyor.

Biliyorum, aranızdan bazıları şimdi şöyle diyecekler: «Orası Amerika. Orada insan kıymeti bilinir. Adama göre yer değil, yere göre adam tâyin edilir. Burası Türkiye. Arkan varsa yükselirsin, yoksa ağzınla kuşu değil ya, kamusu tutup yutsan gene yerinde sayarsın.»

Doğrusunu isterseniz, bu pek mübalâğalı ve "**eynique**" bir görüş. İltimas, adamcılık, «**pistonculuk**» -ama daha az, ama daha çok- Dünyâ'nın her yerinde vardır. Zeki, dürüst, çalışkan ve güçlükler karşısında yılmıyan bir insanın bu memlekette de başarılı olduğuna ve olacağına inanmalıyız.

Başarılı olmanın da en kolay, en kesin yolu herkesin yolu olmalıdır. Kelime bilginizi arttırınız. Göreceksiniz ki dimağınız daha iyi işliyecek, nefsinize güveniniz artacak, şahsiyetiniz daha çok renklenecek, daha çok sevilecek, daha çok sayılacaksınız. (Bu tıpkı radyo ilânına benzedi, ama siz gâyeye bakın. Hakikatler değişmez.)

En son teknik bilgilere göre hazırlanan bu küçük kitap vokabülerinizi inanamıyacağınız bir hızla geliştirecektir. (Bakın, gene reklâma benzedi. Ama ben kitabın reklâmını yapmazsam kim yapacak? Yıllarca evvel, bir amatör tiyatro topluluğunda güzel bir piyes hazırlamıştık. Temsilden evvel

«Nasıl gidiyor?» diye sorduklarında hepimiz tevâzûla «Çok kötü, çok kötü!» diye cevap veriyorduk. Kısa zamanda bu söz bütün şehre yayıldı, herkes inandı, kimse temsile gelmedi. Biz de oturup ağladıktı. İnsan hayatta aynı hatâyı iki defa yapmamalı, öyle değil mi?) Evet, yedi hafta gibi kısa bir zamanda yüzlerce bilmediğiniz kelimeyi öğrenecek, aynı zamanda imlânızı ve telâffuzunuzu kuvvetlendireceksiniz. Hoşça vakit geçireceğinizi de garanti edebilirim.

.....

Bakınız **Peyami Safa** ne diyor: «Bir milletin bütün zekâsı, bilgisi, hassasiyeti dilinde toplanır. Dil onun varlığıdır, müdâfaasıdır, başka milletler üzerindeki tesirinin en kudretli silâhıdır. Bir millet toprağını kaybedebilir, dilini unutmazsa o toprağa yeniden sâhib olabilir. Dilini kaybeden bir millet her şeyini kaybetmiş demektir.

Bunu çok iyi idrâk eden Japonlar, Kore'yi işgal ettikten sonra halka sokakta, okulda hattâ evlerinde Korece konuşmayı yasak etmişler, Kore milletini ancak bu şekilde ortadan kaldırabileceklerini ummuşlardı. Dünyâ hâdiseleri başka türlü gelişmiş olsaydı, kim bilir, belki de Japonlar emellerine kavuşabileceklerdi.

Bu konuda **İsmail Habib Sevük** de bakınız ne diyor: «Vatanı yaşatan milletse, milleti millet yapan da dildir. Dilin vatandan daha mukaddes olduğunu anlamak için târihlere bakmak yeter. Giden vatanlar dilleri diri kalan milletler tarafından tekrar kurtarıldı, fakat dili giden milletlerin ne vatanları kaldı, ne kendileri.»

O hâlde bizim için tek bir yol var: Türkçemizi zayıflatmıyalım, bilâkis kuvvetlendirelim, zenginleştirelim.

Vatan müdâfaasına koşar gibi Türkçenin müdâfaasına koşalım.

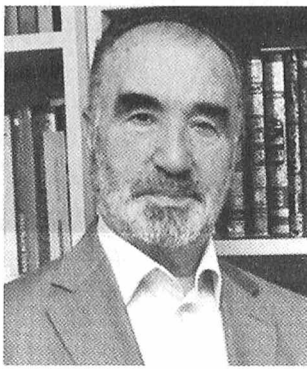
Ferd olarak Türkçemizi ilerletmeyi millî vazife bilelim.[83]

---

83 **Nüvit Özdoğru**-Türkçemiz, İstanbul 1958, sh. 18 vd.

DİN DİLDE YAŞAR

Hayreddin Karaman



Burada dili iki mânâsıyla kullanıyorum; biri, bugünkü Türkçe'de de devâm eden anlamıyla "**dil, lisan**"; diğeri, Farsça'dan bize geçmiş olup Osmanlıca'da (bugün eski denilen ama eskimemesi gereken Türkçe'mizde) var olan "**gönül**" mânâsında.

"**Dîl yâresini andıracak yâre bulunmaz, Dünya'da gönül yâresine çâre bulunmaz**" güftesinde yer alan "**dîl**", ikinci mısrada açıklanan gönül mânâsındadır.

Din hangi mânâdaki "**dil**"de yaşar?

Her iki mânâdaki dilde yaşar.

Bir kere dinin esâsı inançtır, îmandır; îman da kafada ve gönülde olup biten bir şeydir. Bu sebeple inanç konusunu işleyen İslâmî kaynaklarda îman "**kalp ile tasdik, dil ile ikrar ve vücûdun organlarıyla icra**" şeklinde târif edilir. Bu târif tahlil edilirken de îmanın özünün "**kalbin tasdiki; yani onaylaması, benimsemesi**" olduğunun altı çizilir, dil ile ikrarın "**hangi inanca âid olduğunu açıklamanın**" toplum ilişkilerinde gerekli olduğu, yapıp etmenin (amelin, inanca göre yaşamanın) da îmanın gelişmesi, güçlenmesi, korunması için lâzım olduğu ifâde edilir.

Dîni dile getirmenin, "başkalarına dînî âidiyeti açıklama"nın ötesinde bizzât dindar için de önemli hikmetleri vardır, dinde çok önemli bir yer tutan ve amelin de önemli bir parçası olan "**zikir**" dinin dile getirilmesinin bir başka

şeklidir. Ama benim burada üzerinde durmak istediğim husus daha başkadır.

Bir mü'minin doğumundan ölümüne kadar hemen bütün hayatında ya çevresindekiler ve/veya kendisi hep dinden, dince kutsal olan varlıklardan söz ederler, gönüldekine tercüman olarak dil ile de dua ederler, sayısız münâsebetlerle dini anarlar, böylece "**din dilde yaşar**", "**yaşanan dile gelir.**"

Mü'min bir âilede çocuk Dünyâ'ya gelir:

"-Hayırlı ömürlü olsun, hayırlı halef (değerlerinizle yerinizi tutan) olsun!." denir;

Hasta ziyaret edilir:

"-Allah şifâ versin, günahlarınıza kefâret olsun!." denir;

Ölünün yakınlarına baş sağlığı dilenir, hepimizin Allah'a kavuşacağı hatırlatılır ve ölü için duâ edilir, yola çıkan "Allah'a ısmarladık" der, uğurlayan "selâmet" diler, yolcu "yolculuk duasını" okur, istirahata çekilen duâ eder, uyanan şükreder, sabahleyin işe başlayan besmele çeker (aslında her işe besmele ile başlanır), ilk alış-veriş yapıldığında:

"-Siftah senden bereket Allah'tan" denir.

Bir mü'minle karşılaşan selâm verir, karşısındaki de selâm alır... Bu örnekleri alabildiğine çoğaltabiliriz; ulaşacağımız sonuç şudur: "**Din dilde yaşar, yaşanan dile gelir.**"

Sekülerleştirme, dinden uzaklaştırma politikası uygulayanların en önemli araçlarından biri dildir, ondan dînî ve dîne âid olanı ayıklamadır. Bizim ülkemizde de yaşanan budur, giderek dil seküler hâle gelmekte, din dilden uzaklaştırılmakta, yukarıda örneklerini verdiğim "zikirler"in yerini, bazıları anlamsız, çoğu yabancı kültürlere âid, tamamı dinden uzak ifâdeler almaktadır.

Bir dînî bayram gününde bunları hatırlamamız münâsebeti ve yararlı olabilir diye düşündüm.[84]

---

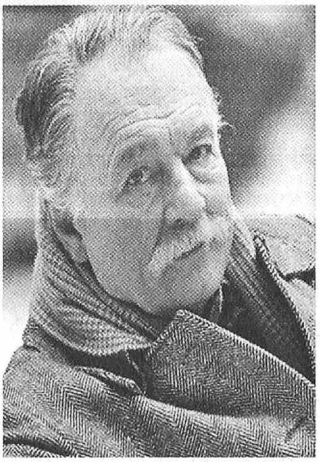
84 Yeni Şafak Gazetesi, 23 Ocak 2005

İZMİHLÂL

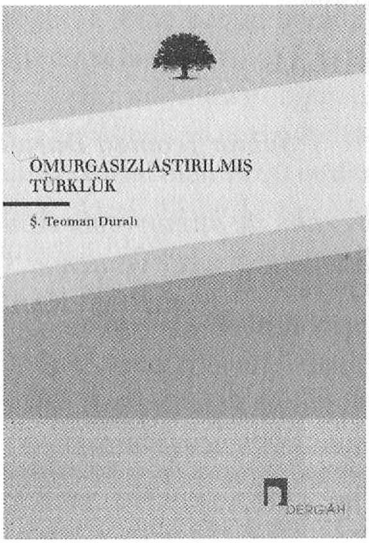
Şaban Teoman Duralı

"Bir millete, hayat iksiri ruhu ile dilinin onun elinden alınmasından, daha büyük zarar verilemez."
Immanuel Kant

I



Haddizatında Türk tarihinde ilk din devleti Cumhuriyet Türkiyesidir. Ulu tapınak *Akropolisi* ve yurt sathına yayılmış irili ufaklı tümen tümen tâlî ibâdet yerleri, *esma-i hüsnâ*sı, *kitab-ı mukadde*siyle ve aynı zamanda *hadisleriyle* peygamberlik görevini de üstlenmiş gözüken tanrı kılınmış kişi -ki, adıyla anılan dini, '**Kemâlîlik**' - ve elverdiği bir kutsal makam dahî vardır. Bu '**kutsal makam**', '**derin devlet**'in başı yahud merkezi durumundadır. Bunun buyruk ile kumanda şemsiyesi altındaki zâbitâna '**ruhbân zümresi**' diyebiliriz. Bahse konu zümreye '**imân**'ı, yaşayışı, tavır ve tutumu, demek ki '**muâmelât**'ıyla yakın duran '**ruhbân olmayanlar**', yanî *laıque-civil*ler dahî mümtâzdır. Bu kategoriden olmayı reddedenlere gelince; onlar, "göbeğini kaşıyan inkârcı kaba kara budun", sol Kemâlîlerin deyişiyle, halk yığınlarıdır. Mümin Kemâlî, küreselleştirilmiş Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetine -kısaca, 'Çağdaşlık'a- merbût, giderek kuldur. O, kendini, Çağdaş İngiliz-



Yahudî medeniyetinin temel belirleyicisi olduğu sanılan aklın yarattığı kanısındadır. Bununla birlikte, akla mantığa ziyâdesiyle uyduğu söylenemez. Filvakî doksan yıla yakın geçmişiyle Kemâlî din, Türk milletinin uyuşturucu-aptallaştırıcı afyonu olmuştur.

Çağdaş İngiliz-Yahudî medeniyetinin öngörmediği, reddedip inkâr buyurduğu ne varsa, Kemâli'nin indinde o, kabulü imkânsız vahşîliktir. Kabulü imkânsız vahşîlikse, suç, hattâ günâh, kısacası irtıcâdır.

Millî Mücâdele'den tükenmiş hâlde çıktık. Bunu Makedonyalı kumandan *Pirrhos*'un M.Ö. 279'da Romalılar'a karşı kazanmış olduğu zafere benzetebiliriz. O derece bîtâp düşmüştük ki -silâh, mühimmât, döğüşebilir kişilerin sayısı itibârıyla,— kıpırdayacak hâlimiz kalmamıştı. Birinci Cihân Harbi yenilgisi sonucunda İngiliz-Yahudî imperyalismi, *Sevres'de* bedenimize el koymuştur. Millî Mücâdele'nin *Pirrhos* zaferimizle bize *Lausanne*'da takâs teklîf edildi: **"Bedeninizi geri vereceğiz, buna karşılık ruhunuzu bize teslîm edeceksiniz!"** denilmiştir.

1840'lardan itibâren Fransa'dan alabildiğine idhâl olunan Aydınlanmacı Positivcilik çerçevesinde yetiştirilmiş Harbiye-Mülkiye- Tıbbiye Mekteb-i Sultaniye (Galatasaray) ve Amerikan misyon okulları (Robert Kolej meselâ) 'aydın' takımımız için 'ruh' içi boş bir kavram, dolayısıyla

bir vehimdi. Bundan ötürü de bu takâs teklifine mânâ verilemedi. Sonuçta ruhun teslîm edilmesi teklifinin gerektirdiği bütün öldürücü ameliyeler eksiksizce yerine getirildi: Halifeliğin ilgâsı, yazı ile dil devrimi ve nihâyet köklü bir '**İslâmsızlaştırma**' (Fr. deislamisation) hareketi gibi.

İşte, uğramış olduğumuz 'ruhî-mânevî soykırım'ın serencâmı. Peki, bedenimizi kurtarabildik mi? Ruhu uçup gitmiş vücûda, ceset diyoruz. O hâlde, kurtarabildiğimiz, cesedimizmiş.

İhtilâl-i Kebîr Fransası'ndan idhâl Positivcilik, nasıl, 1840'lardan itibâren, bağrımıza saplanmışsa, benzer biçimde müttefik bilinmiş Prusya Almanyası'ından 1890'larda eğitmen sıfatıyla getirtilen subaylar eliyle kavmî milliyetçilik, öncelikle Harbiye'ye sokulmuştur. Kavmî milliyetçilik bir yana, kavimlilik mefhumu dahî, tarihî millî zihniyetimizin sisli puslu en ücrâ köşelerinde yer tutmamışken, 1910'lara gelindiğinde, şiddetli ve hiddetli bir humma şeklinde bedenimiz ile nefsimizi baştan ayağa kaplamış görünüyordu. Marazın en açık örneğini görmek için *Jön Türk* ile *İttihât-Terakkî* nesli ile haleflerinin diline bakmak yeter de artar. Kan, toprak, demir neviinden aşiret hayatının kalıntılarından sayılıp millî toplumculuğa (Alm. National Sozialismus) da mâl olmuş lügat paralamaları mezkûr zevâtın da diline pelesenk olmuştur. Tarihin en gelişmiş biçimini ifâde eden çoğulcu cihânşumûl ülkü devletinden, mâtâhmış gibi, üstelik tarihî müktesebâtı itibâriyle toplumumuz, milletimiz için gerçekleştirilmesi imkânsız, kavimçi millî ve mevzîî devlete geçmenin medhüsenâsı seksen yıldır tüketilemedi.

Yukarıda bildirilen hususlara, bir de, kavmî milli-

yetçiliğin, yine Prusya Almanyası'ından devşirilmiş vatan mefhumunu (Fr& İng notion) da eklemek gerek. Daha önce anlatılıp açıklanmış vatan kavrayışımıza (Fr&İng conception) tamamıyla yabancı yeni biri getirilmiştir. Bu, sözümona kandaşlık yoluyla birbirleriyle kenetlenmiş bireylerden oluşmuş toplumun üstünde yaşadığı sınırları genellikle doğal engebelerle belirlenmiş toprak parçasıdır. Buna Almanca'da "vaterland" denir. "Atayurdu" diye Türkçe'ye aktarabileceğimiz "vaterlond" (L patria), adı üstünde, bir efsânevî atadan türemiş kan, demek ki dirim birliğine dayalı bir soyun yaşadığı ülkedir. Oysa İslâm ikliminde yeşerip serpilmiş Osmanlı Türkünün 'anayurdu', evvelemirde anne eğitiminden geçerek ortak ülkülerle yoğrulmuş kişilerin oluşturduğu toplumun devletleşerek –ümmet- barındığı memleket çeşididir. Burada toprağın kendisinden ziyâde, birlikte yaşanılan insanlarla paylaşılan ülküler önemli, hattâ kutsaldır. Tarihî yurd anlayışımızda Dâr-ül İslâm bütünlüğünün yanısıra, yaşanılmış ve yaşanılan yer -mezra, köy yahud şehir- yahud da yöre dahî söz konusu olduğunu belirtmeden geçmeyelim. Ne var ki, meselâ Germen boylarında, Ruslar'da, Japonlar'da yahut Çinliler'de tanık olduğumuz üzre, bütün bir ülke anlamındaki kavim vatanından Osmanlı Türkü'nün bağlamında bahsedemeyiz.

İmdi, Devlet-i ebed-müddetin hükümrân bulunduğu toprakların tümü, yurdumuz olmuştur. Nitekim, "anne gibi yâr, Bağdat gibi diyâr olmaz"da gördüğümüz gibi, bu, atasözlerimize bile sinmiş bir durum değil midir?! Bundan dolayı, bir imparatorluk devleti özelliğine sâhip Devlet-i ebed-müddet, anavatan (Fr. metropole)-müstemleke yahud sömürge (Fr. colonie) ikiliğine dayalı imperyalisme hiçbir zaman kaymamıştır, kayamazdı da. İslâmın zerket-

tiği imânî edep, tarihte erişmiş olduğumuz üstün medeniyet seviyesinde sermâyecilik ile onun doğal türevi olarak görülmesi gereken imperyalism utanmazlığı ile zulmünü geliştirmemize engel oluşturmuştur. Onyedinci yüzyılın ikinci yarısından, özellikle de yirmincinin başlarından itibâren ya zulümden yanasınız ve yüksek maddî gelişmişlik seviyesine, refaha ulaşırsınız ya da âdilsiniz, fakat mezkûr medeniyetin anladığı anlamda iktisâdî kalkınma çizgisini yakalayamazsınız. İngiliz-Yahudî medeniyetinin, insanlığı karşı karşıya bıraktığı amansız seçenek budur.

Müslüman Türk'ün savaşırlığını, İslâm ülküsünden çekip koparmak, O'nun mücâdele azmini dumura uğratmaktan özge bir anlam taşımaz. İngiliz-Yahudî medeniyeti ile onun hareket ettiricisi olan İmperyalismin de maksadı işte budur. Bütün ezilen sınıfların, zümreler ile halkların, İslâm ülküsüne sarılmaları, bu ülkünün taşıyıcısı ile sürükleyicisinin de Müslüman Türkün olması, tarihî cihetten, aklın, izânın gereğidir.

Müslüman Türk, savaşma gücü ile kâbiliyetini hep İslâm'dan almıştır. İkisi el ele yürümüş süreçlerdir. İslâm'ın, savaşmağa, dolayısıyla da yaşamağa esin ve güç kaynağı oluşturması, bir ahlâk olayıdır. Kur'ân'dan kaynaklanan ahlâk gücüyle 'özüm'ü ve 'Dâr-ül İslâm'ı koruyup kollama çabasında bulunurum. Özümü ve Dâr-ül İslâm'ı koruyup kollama mücâdelesi meşrû nefs-i müdâfaadır. Sırf talan maksadıyla elin günün malına mülküne, ırzına, canına, yerine yurduna tamah ve tecâvüz etmek, elbette, Allah yolunda gazâ değildir. Tam tersine, zulümdür. Taktik icâbı yer yer ve zaman zaman hücuma geçilecekse bile, aslında gazâ, meşrû müdâfaadan başka bir şey olamaz. Meşrû müdâfaa, haddini bilmektir. Haddini bilmekse, edeptir. Haddini aş-

mak da kibirdir. İşte, ahlâklı yaşamak, edep ile kibir uçları -ifrât ile tefrit- arasında cereyan eder. Bu uçlardan edep, hayata örnek; kibirse, ibrettir.

Gelişi güzel bir araya gelip talan peşinde koşan güruh kavgacılığından farklı olarak Osmanlı'nın askerî savaşçılığı (mücâhidlik), üstün insanî değerlerin demetlenmiş hâlini dile getiren ülküyü gerçekleştirmek üzere, savaşmağı olabilir kılacak kuvvetler ile malzemelerin teşkilâtlanmış bütünlüğüdür. Toplumun bütün maddî ve fikrî imkânlarının bahsi geçen kuvvetler ile malzemelerin teşkilâtlanmalarına hasredilmiş olmaları, kendinden önceki Türk devletleri gibi, Osmanlı'yı da yekpâre bir ordu kılmıştır. Başka türlü söylersek, Osmanlı'nın Müslüman-Türk unsuru, hükümdârıyla, rençberiyle, bilgini, dervişi ve zanaatkârıyla topyekûn bir savaş gücüydü. Yalnız, İslâm Öncesi Türkler'den farklı olarak Müslüman, özellikle de Osmanlı Türkleri savaşmak için savaşmamışlardır. Ülkü, ülkeleri ele geçirmek sûretiyle toprakların genişletilmesi ve bu yoldan maddî servetin artırılması doğrultusundaki mücâdeleyi öngörmez.

İlk amaç, İslâm Âlemi'ni bir bayrak altında toplamak —Halifelik, bu maksadla üstlenilmiştir,— bunun başarılamadığı durum ile zamanlarda, zorda kalan Müslümanlar ile diğer toplumların dahî korunup kollanmasıdır. Nitekim bu bildirdiklerimizin şüpheye yer bırakmaz örneklerini, 1492'den itibaren İspanya'daki müslümanlar ile Yahudîlerin Katolik istilâcılara; 1500'lerin ortalarında Sumatra'nın kuzeyindeki Açeliler'in, Portekiz; 1800'lerin sonlarında da Kafkas Boyları'nın, Rus saldırılarına karşı savunulmalarında görebiliriz. Benzeri biçimde Lehler ile Macarlar ve İsveç kralı, tarihimizde 'Demirbaş' lâkabıyla marûf **On İkinci Karl** (1682-1718) dahî, işgâle, zulme ve baskıya karşı

Osmanlı'ya sığınmış, ondan medet ummuşlardır. İmdi, Osmanlı yurdu, tarihi boyunca, en olmayacak durum ve şartlarda bile, kolu kanadı kırılmış, aç bîilâç ve açıkta kalmış mülteciye sığınak olmuştur.

Şu hâlde birinci amaç, kavim, dil, itikât, örf, âdet ayırımları gözetilmeksizin, İslâm ülküsünde bir araya toplanabilecek cümle halklara ülkü birliğini sağlamaktı: Ümmetin barınabileceği Dâr-ül İslâm. İkincisine gelince; bahse konu ülküyü müslüman olmayan ellere ve halklara dahî taşımaktı. Fetholunan Dâr-ül Harb ahâlîsi dilediği inanç çerçevesinde yaşamağa mezundu. Hedef, kılınç zoruyla halkları müslümanlaştırmak olmayıp onlara vaktiyle kendini Osmanlı'nın kişiliğinde gösteren, tebârüz ettiren İslâm ahlâkını yaşatmaktı. Sorun, kişisel inançlara düğümlenmiş değildi; düzendi. Haksız kazanç –faiz- ve onun yıkıcı sonuçlarından arındırılıp kurtarılmış toplum-siyâset-iktisâd düzeni.

Bahsettiğimiz şu ahlâk meselesini biraz daha deşip açalım: Tabiatça, fıtratça, maddeten güçlenip kudretlenmek imkânından yoksun olanlara insanca, insan şeref ile haysiyetine uygun yaşamak fırsatını sunmak. Bu gâyeyi gerçekleştirebilmek üzere, zâten güçlü olanlar ile böyle olmağa eğilimli bulunanların ziyâdesiyle palazlanmalarını önleyecek tedbirlere başvurulmuştur. Sözgelişi, çeşitli dinî esaslı vergilendirmeler, vakıfların tesîsi, verâset ile zilyedin tanzîmi, toprakların işlenmesiyle ilgili düzenlemeler, hep bahse konu maksada mâtuftular.

İnsanlar, eşitçe yaratılmadıklarından, hukukun dışında kalan sahalarda, herkes istidadıyla, aklıyla, fikriyle, zikriyle, öğrenimiyle, yapıp ettikleriyle bağlantılı biçimde lâyıkına kavuşmalıdır. Hukuk ise, zihnine, genel kanâatla-

rına, toplumdaki orununa bakılmaksızın, belli bir mekân ile zamanda olup bitmiş bir olaya karışmışsa, vak'ada kişinin payı nedir; neyi, nasıl, niye, niçin yapmış olduğunu sorgulayıp bulgulamağa gayret eder. Toplumun bütün katlarında katmanlarında her şeyin ve herkesin lâyık olduğu oruna yerleştirilmesiyse, adâlettir. Giderek, adâletin, yaşatan, hayat veren uygulanışına da hukuk diyoruz. Bu yüzden "vur deyince öldürür" düstûru doğrultusunda yürüyen bir hukuk, adâletin zıddı demek olan zulümden türemiştir. Ahmak ile yoksulu, işe yaramaz ile tembeli, çalışkanla, zekî ve hayırlı olanla katıştırmak da; o ilk saydıklarımızı insan şeref ve haysiyetiyle bağdaşmayan bir hayata hükümlü kılmak da, aynı raddede zulümdürler. Kul hakkı yiyenlerin, kanunları fütursuzca çiğneyenlerin, cezâya çarptırılmasıyla kalınmayıp zâlimce muâmelelere tabî tutulmamaları kaydıyla, zarara uğrattıklarının, bir nebze dahî olsa, öc alma duygularına cevap vermeleri de adâletin gereğidir.

Sonuçta, kulluk, insandan Allah'a, olup insanın insana olanı tek kelimeyle günâhtır. Yazıklar olsun, kulu kula kul kılan toplum düzenine![85]



85 Prof. Dr. **Şaban Teoman Duralı**-Omurgasızlaştırılmış Türklük, İstanbul 2016, sh. 121 vd.

II

TÜRK TARİHİNİN ZEMBEREĞİ

Şaban Teoman Duralı

İktisâdî çıkar ve kâr esâslı İngiliz-Yahudî medeniyetinin desisede tarihte çığır açan üstün zekâlı bireylerden oluşmuş gizli ve açık, resmî ve gayrıresmî önder kurmaylarının dikkati, 1800'lerin başlarından itibâren bahse konu duruma odaklanır olmuştur. Adı anılan medeniyetin Dünyâ çapında iktisâdî yayılmacılık ve bunu desteklemekle yükümlü siyâsî ile askerî hâkimiyet tasarılarının önünde göze batacak kadar belirgin pürüz, çözülmekte olan İslâm medeniyetinin yeniden dirilme ihtimâline ilişkin emârelerdir. Mezkûr ihtimâli gerçekleştirme imkânını bağrında taşıyan tek siyâsî-iktisâdî güç merkezi olan Osmanlı Devleti'nin başı ve gövdesiyle ortadan kaldırılması, İngiliz-Yahudî medeniyetinin karşısına vazgeçilmez bir zorunluluk olarak dikilmiştir. İmdi, Osmanlı Devleti'nin başı ve gövdesiyle ortadan kaldırılma girişimi, Türklüğün ya toptan imhâsını ya da, neredeyse o anlama gelebilecek, bir başkalaşıma (métamorphose) uğratılmasını şart koşmuştur. Haddizâtında bir kültür varlığının (Fr. entité culturelle) imhâsı, tabiatının bozulması demek olan başkalaştırılmasından geçer. Türklüğün toptan imhâsı soykırım yoluyla gerçekleştirilebilinirdi. Bu, nitekim denenmiştir. Balkanlarda 1800'lerin başlarından 1950'lerin sonuna değin Türk diye adlandırılıp kabul edilen Müslüman nüfusun kâh öldürülüşü, kâh kavmî temizlik doğrultusunda yerinden yurdundan edilmesi (Fr déportation) olayı ile bunun bir benzerinin Kafkaslarda da sahnelen-

mesi yukarıda bildirilenin açık bir örneğidir. Sèvres'de tasarlanmış taslaklardan biri olduğu söylenen, Müslüman Osmanlı Türkünün Anadolu'dan Orta Asya'ya sürülmesi, gerçekleştirilemeyince, kültür varlığının başkalaştırma yoluyla imhâsı cihetine gidilmiştir. Başta yazı düzeninin tamamıyla değiştirilmesiyle millî mâşerî hâfıza silinmiş, ameliyât da böylece başarıyla sonuçlandırılmıştır. Ameliyât, kültür soykırımı anlamındadır. Dirimsel soykırımın mı yoksa kültürel olanın mı sonuçları daha ağırdır, sorusunun cevabı, ikincisidir. Olağanüstü korkunçluğuna rağmen, katledilen bir soya mensûp bireylerin kalıtım unsurları, başka bir/çok topluluğun döldöşüne karışarak, bir ölçüde dahî olsa, saklı kalırlar. Oysa bir toplumun, tarihi boyunca, göz nuru, alın teriyle vücuda getirmiş olduğu kültürün köküne, bir kere, kibrit suyu dökülmeğe görsün; o artık, bütün zamanlar için sırra kadem basar.

Yazının değiştirilmesinin yanı sıra, Osmanlı Türkü'ne mahsûs dine, siyâsete, hukuka, kılık ile kıyâfete, ev ile âile hayatına ilişkin tekmil kurallar, örfler, âdetler, alışkanlıklar, biçimler, tavır ile tutumlar küpeşteden denize atılmışlardır. Fakat yazıya koşut bir başka bağışlanmaz, fecî katliâm dile uygulanmıştır. 1920'lere gelindiğinde, gerek söylenişindeki renklilik ile telâffuzunun soylu lâtîfliği, gerek dilbilgisinin tıkızlığı ile kavîliği gerekse sözvarlığının çeşitliliği ile zenginliği itibâriyle Osmanlı Türkçesi Dünyâ'nın üç beş en mutenâ ve müstesnâ dilinden biriydi. Bahsettiğimiz, nazmın şehinşahı Fars şiirine cepheden meydan okuyabilecek gücü kudreti kendinde gören bir şiir ve onunla içli dışlı olmuş ruh kardeşi hârikulâde bir musîkî geleneğini bağrında barındıran mümtâz bir dildir. Kıyılır mı böyle bir şahesere? Yakılıp kül edilmiş bâkir orman, yerini, iç karartıcı, susuzluğu gideremeyen, cümle umudu tüketen çöle bırakır. Klâsik dilimizin

katli yerle bir edilmiş bir şehre yahud yakılmış bâkir ormana nice benziyor.

Kimilerinin son yirmi yılda diline pelesenk olmuş iddiası uyarınca, Türklerin yüzde altmışı ahmakmış. Bir millet yahud kavim, fıtraten, aptal olamaz. Böyle bir şeyi kanıtlar mahiyette aklı başında delîl yok. Günü çoktan geçmiş Kuzey kavmiyetçi ırkçılığını çağrıştırır bir saçmalık. Şurası da var ki, seksen yıldır her yeni nesille duygu ile düşünme yollarında tıkanıp yoksullaştığımız gözle görülür, elle tutulur bir gerçekliktir.

Gerek bireyin gerekse toplumun duygu ile düşünme ufkunu dili çizer. Dil yoksa, duygu ile düşünme de olamaz. Sözdizimi ve dilbilgisiyle birlikte dilin kurucu unsuru söz haznesini teşkil eden her bir söz, tarihi boyunca edinmiş olduğu muazzam bir müktesebâtın taşıyıcısıdır. Belirli bir kültürün bâriz bir özelliği, karşılığını belli bir sözde bulur. Nasıl bir canlının gen havuzundaki kalıtım unsurlarını kurcalamak, onun genetik yapısını değiştirmek demekse, benzer biçimde sözlerle oynamak, onları ipe sapa gelmez gerekçelerle atmak, yerlerine saçma sapan sözüm ona karşılıklar koymakla da dil, mahvedilir. Dili mahvedilmiş bir toplum-kültürün günleri sayılıdır.

Dil, düşünme ufkumuzdur. Tek tek sözler, düşüncelerimiz ile duygularımızdır. Belli bir zaman ile mekânda dile getirilen, başvurulmuş '**söz**'ün tümü tamamı değildir. Çünkü, salt kavramlar, yâni fikirler dışında kalan düşünceleri ifâde eder bütün sözler, tasavvur yüklüdürler. İşte o tasavvur yüklü söz yok mu; o, toplumun, kültürün tarihidir; üstelik resimli tarihi. Kültürü, toplumu teşkil eden fertler, o 'resimli tarih'in mihverinde buluşur, bağdaşırlar. Nitekim, Osmanlı Milleti'ni kaynaştırıp bir arada tutan mihver üçgeninin de köşelerinden biri, devlet-hukuk geleneği, öbürü

dindarlık/dinlilik, ötekisiyse Arap asıllı harflerle yazıya geçirilmiş dil (Klâsik Türkçe) olmuştur.

Çağdaş İngiliz-Yahudi medeniyeti ve onun siyâsî-iktisâdî zenbereği hür sermâyecilik, Dünyâ'da tek ve eşsiz kalmak arzusundadır. Bu medeniyeti ve onun temel ideolojisini taşıyan güç, imperyalism, mümkün ve hattâ muhtemel her medeniyet tasarısını ateş bacayı sarmadan boğmak irâdesini tereddütsüzce uygulamaya geçirmektedir. Bu cümleden olmak üzere, mantıkça tek mümkün gözüken seçenek İslâm medeniyetinin yeniden dirilip toparlanma istidâdını durdurup kökten kurutmak amacıyla onun başını ezmek zorunluluğunu duymuştur. İmdi, İslâm medeniyet davâsının bin yıldır mücâdelesini ilimle, irfânla, kan ve gözyaşıyla sürdüregelmiş Türklüğü ve onun devlet şaheseri Osmanlıyı tarih sahnesinden ebeden silmek kaçınılmazlaşmıştır. Bu maksad doğrultusunda kırımın en akıllı ve kökten olanına başvurulmuştur: Binyüz küsur yıllık yazısının iptâliyle Türklüğün tarih-kültür hâfızası silinip boşaltılmış, millî kültür bilinci yok edilmiştir. Bu, tarihte eşine menendine rastlamadığımız bir tragedyadır. Böyle bir çılgınlığa devrimciliğin yıldızları **Maximilien Robespierre** - Fransızca'nın o korkunç mantıksız, çetrefil, ama evvel Allah pek zarif imlâsını değiştirmeği dahî düşünmedi mi acaba?- **Lenin** ile **Mao** bile kalkışmamışlardır.

Hukukuyla, iktisâdı ve siyâsetiyle tasvîr edegeldiğimiz İslâm medeniyeti zeminine inşâ edilmiş düzene âdil nizâm diyoruz. Teoride ilkece o düzende çok ve hayırlı iş görenin de az çalışanın da yaşama hakkı mahfûzdur. Yalnız, her birinin alacağı karşılığın niteliği ile niceliği farklı olacaktır.

Çalışmak, hizmet etmek, kendini ve başkalarını yaşatmak, kulun, Allah'a karşı ödevidir. Yemek, içmek, evlenip çoluk çocuğa karışmak, evlâd u ıyâlını yaşatmak,

öğrenme iştiyâkını karşılamak da onun ilâhî hakkıdır. Haklar ile ödevlerin, ilâhî menşeli oldukları bir kez kabul edildi mi, bunlardan vazgeçmek de artık imkânsızlaşır. Dünyevî olan her şey gibi, ilâhî olmayan hukuk da, gelip geçici olur, keyfîdir, öznel çıkarlara, duygulanmalar ile mülâhazalara dayanır.

Her Dünya varlığını, bu arada insanı dahî, aldatabilir; beşer ürünü kurallar ile kanunları çiğneyebilirsiniz. Önünde sonunda, el elden üstündür. Gelgelelim, niyetlerinizi dahî görüp okuyanı; size şahdamarınızdan da yakın olanı nasıl aldatacaksınız?

Seferden zaferle dönen görkemli sultanın kulağına **"Büyüklenme Pâdişâh'ım, senden büyük Allah var!"** diye fısıldayan basit yeniçerinin sözlerinde ifâdesini bulan bu Dünyâ görüşünün en bâriz vasfı, kişinin kendi sınırlarını tanıması, alçakgönüllülüğü elden bırakmaması, nihâyet Hak davâsı uğruna savaşıp direnmesidir.

İşte, sözünü ettiğimiz Dünya görüşü çerçevesinde şekillenmiş bir düzende yaşayanların meydana getirmiş oldukları geniş mi geniş coğrafyaya islâmî mânâda 'vatan' denilmiştir. Bu vatanın bir ucu Tuna boyları, ötekisiyse on binlerce fersah uzaklardaki Cava Adası olabilir. Nitekim Osmanlı Devleti'ne katılmış her yeni ülke vatanın parçası sayılmış; imperyalism telâkkisine has sömürge-anavatan (métropole) ayırımını öngören bir mefhum dahî Osmanlı Türkü'nün aklına gelmemiştir.

Devlete, onun hukuk şemsiyesinde yaşayan halk anlamında millete ve mülkü demek olan vatana ilişkin temel düstûrlar bahsi geçen coğrafyada bir ve aynıdır. Değişen, yere ve yöre şartlarına bağlı algılama ile davranma tarzlarıdır. Bundan dolayı da Türk Müslümanlığı, İran, Arap, Hind, Malay, Doğu Afrika, Arnavud, Boşnak v.s. müslümanlıkları ne dikkatten ırak tutulmalı ne de bunlara halkın gündelik

yaşama düzleminin ötesinde özel anlamlar atfedilmeli.

İmdi, özetlersek, İslâm'ın ahlâkında vurgulanan husus, edebin gerektirdiği, yânî zulmü doğurmağa yatkın aşırılıklara, özellikle de kibire karşı sapılacak olan sırâtımüstakîm, doğru yol, tabiatıyla, orta yoldur. Yemede içmede, sevmede sevişmede, dostlukta düşmanlıkta, barışmada savaşmada, mal, mülk ile mesken edinmede, yetkide sorumlulukta, Dünyâ ile Âhıret hayatını gözetmede, ödüllendirme ile cezâlandırmada, hep orta yol.

Medenî yaşayış, ancak âdil düzende mümkündür. O da 'orta yol'dan gidilerek inşâa olunabilir. O orta yoldan güvenle yürümek de yalnızca devlet çatısı altında olur. Öyleyse medenî yaşayışın teminâtı devlettir. Türkün de birinci hasleti, devlet kuruculuğudur. Devletini kurmadan, tarihte, milletini oluşturamamıştır. İslâm öncesi tarihinde iki önemli devleti vardır: Göktürk ile Uygur. Tarihî önem taşıyan bütün müteâkip devletleri islâmî devirlerde yer almışlardır. Bunların en önde geleniyse, Osmanlı Devleti'dir.

İşlediğimiz birinci bölümün başlığı "**Biz Kimiz Sorunu**"ydu. Bu sorun, Türk tarihin zenbereğidir. Soruyu cevaplayamadığımız, sorunu çözüme kavuşturamadığımız sürece vuzûha erişemeyeceğiz. Vuzûhsuzluksa, devlet biçiminde teşkilâtlanmış toplum demek olan millet için felâketlerin en büyüğüdür. Zirâ hiçbir vesîleyle önünü göremeyecek; ayakta kalmak maksadına matûf dayanabileceği kimlik içeriğini inşâa edip geliştiremeyecektir. Daha önce de bildirildiği üzre, Türklük bir ülkünün talihidir. Savaşçılık zihniyeti ve edebi tarafından taşınan bu ülkünün adı '**devlet-i ebed-müddet**' olup onu şahsında temsil edense Osmanlı Devleti olmuştur.[86]

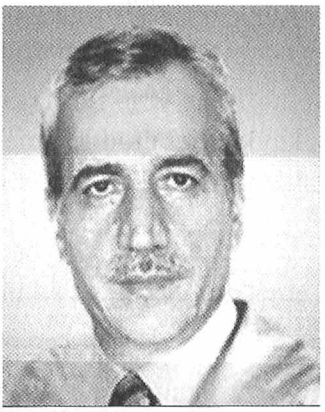
86 A.g.e. sh.95 vd.

I

DİL YÂRESİ

Ahmed Selim

(Zeki Önal)



Bir devlet adamımız şöyle diyordu:

"Ben Osmanlıca konuşuyor değilim. Ancak bazı kırıntılar kalmış olabilir. Buna rağmen, konuşmalarımı yeğenlerim falan anlamıyor. Onların anlamadığını görünce yeni kelimeleri biz de kullanıyoruz... Fakat Orta Asya'nın Türk yetkilileriyle görüşürken şunu müşâhade ettim. Onlar bizim terk ettiğimiz kelimelerle konuşuyor ve kullandığımız yeni kelimeleri bilmiyor! Ben de şimdiye kadar sanıyordum ki, biz yeni kelimeleri onlardan aldık. Şimdi merak ediyorum: Yeni kelimeleri biz onlardan almadıysak, Dünyâ'daki Türkler o kelimeleri bilmiyor ve kullanmıyor ise; nereden aldık, hangi maksatla aldık? Hiç almasaydık, hem nesiller arasında kültür uçurumu meydana gelmeyecekti, hem de soydaşlarımızla daha iyi anlaşacaktık, demek ki, dilimizi iki yönden de fakirleştirdik."

Biz bunları senelerce yazdık. Anlatamadık, dinletemedik... Aldığımız kelimeler, ya uydurmadır, ya ölüdür. Hiçbir zenginlik ve kolaylık getirmez. Tam tersine, düşününce kısırlığına ve kültür buhranına yol açmışlardır.

"**Sâdeleşme**" zaten tamamlanmıştı; "**Özleştirme**" dedikleri olay "**basitleştirme**"dir.

Bizim başımıza gelenler Fransızlar'ın, İngilizler'in, Almanlar'ın başına gelseydi ve onlar "**Öz İngilizce!**", "**Öz Fransızca**", "**Öz Almanca**" tuhaflıklarını yaşasaydılar; Fransızca, İngilizce ve Almanca diye bir şey ortada kalmazdı.

Biz yine iyi dayandık! Çok acılar çektik, pek büyük kayıplara uğradık; ama bugün böyle meselelerin konuşulababilir olması bile, bir dayanıklılığın alâmetidir.

Ne var ki, kaybettiklerimize yanmamak ve hâlâ çekmekte olduğumuz sıkıntılardan dolayı kahrolmamak mümkün değil.

Evet yeğenlerimiz bizi anlamıyor. Fakat bu meseleyi "**ihtiyaç**" yerine "**gereksinim**"i "**cevap**" yerine "**yanıt**"ı kullanarak halledemeyiz ki. Çünkü anlamadıkları onlar değil. Kelime hazneleri 3-4 bin civarında demir attığı için; bazı merhumları anlamıyorlar ve onların öztürçesi de zaten bilinmiyor. Tutmadı onlar! Eskiler söküldü de onlar tutmadı.

"**Tefeyyüz**" gitmiştir. "**Güreleme**"yi ise uyduran bile unutmuştur! "**İzâfi**" gitmiştir, yerine konulmak istenenler de (görece, soymaca, bağlı) tutmamıştır... Nicelerini sıralayabilirim.

Sâdeleşmenin Basitleşmeye Dönmesi

Amelî (pratik-gündelik) hayatın dili, çok fazla önemli değildir, önemli olan, kültür (ilim-tefekkür-edebiyat) dilidir. Temel budur, diğeri bu temele göre önem, kazanır.

Biz darbeyi temelden yemişizdir. Okul zoruyla "**cevab**"i "**yanıt**"a çevirsen ne olur? Kendi başına hiç önemli değil! "**Canut**" da desen, öğrenir millet. Delâletine bakın, dolaylı olarak doğurduğu neticeye bakın. O netice, 3-4 bin kelimelik bir kelime dağarcığıdır?! O netice, ihata gücünün zayıflamasıdır! O netice, kültür hayatının yamyassı olmasıdır! O netice mefhumların düşmesidir! O netice; edebi zarafetin, ilmî gayretin, tefekkür derinliğinin ortadan kalkması ve hayatî meselelerin sahipsiz kalmasıdır.

"*Canım niye büyütüyorsun dil vasıtadır.*" denileceğini biliyorum. Vasıtadır elbette; daha ne olsun? Dil öyle bir vasıtadır ki; yetersizliği hele hele bilhassa mahzurlu hale getirilmiş olanı, milletin fikrî hayatını zaafa uğratır.

Geçen gün meallere bakıyordum; mealin biri Kalem Sûresi'nin ikinci âyetini şöyle vermiş: "*Sen Rabbin nimetiyle (şımarıp dengeni kaybeden) bir çılgın değilsin!*" İşte arı-duru Türkçe! Ve "çağdaş" meal! Bu, zorlanarak "**Öztürkçe düşünmek**"ten doğuyor. "**Kullanmak**"tan ibâret değildir mesele. Mânâyı Öztürkçe düşünürsen, Arapça'yı bilip bilmemen de önemini kaybeder. Bugün İlâhiyât'a gidenler bile Tecrid-i Sarih şehrini, **Elmalılı** Tefsirini anlayamıyorlar. **Peyami Safa**'nın bir vecizesi var; "Basit ifadeler basit metinler içindir." der. 'Yalın-duru-sâde-açık-anlaşılır-kolay" vasıflarıyla çerçevelenen bir sahada, 100 metreyi 20 saniyelerde koşan bir milyon adam yetiştirirsiniz ama; 10 saniyenin üstüne yükselen bir tek adam çıkaramazsınız. Her sahada böyledir, her sahada.

Bizdeki iktisadî düşüncenin siyaset sahnesindeki diline bakın. Aşağı çekmek, yukarı çıkarmak, açılmak saçılmak vidaları sıkmak açığı kapatmak frene basmak. 10-15

adet de Frenkçe, özentisi. Buna "ekonomi argosu" denilebilir ancak. Bir de **Prof. Sabri Ülgener**'in sırf dilindeki düşündürücü zenginlik dolayısıyla okunmaya lâyık değerdeki kitaplarını hatırlayalım.

Dil meselesinin tesirleriyle ilgili olmayan hiçbir meselemiz yoktur bizim.

Din ve Dil Birleştiricidir

Millî birliği beraberliği, bütünlüğü, sağlayan temel unsur din, dil, tarih şuurudur. Dünyâ'nın her yerinde (aslen) böyledir. Farklılıklar olabilir ve vardır da. Ama bu farklılıklar, temel unsur olan din, dil tarih şuûrunun temin ettiği beraberliğin imkânlarını sıhhatle sürdürürler.

Diyorlar ki: "*Din ulusal (millî) birleştiricilik öğesi sayılmaz.*" Bu mütâlâa, Anayasa Mahkemesi'nin bir kararında yer almıştı ve ben köşemde tenkidini yapmıştım. Okuyucularımız hatırlayacaklardır!

Böyle bir mütalâa lâiklik adına ileri sürülüyor. Tabiî ki; lâiklik bu değildir. Millî birliği ve bütünlüğü sağlayıcı unsur olarak, milletin bir dine bağlı bulanması gerçeği; farklı inançlara veya inançsızlığa bağlananların hürriyet içinde yaşamasını engellemez. Ama milletin manevî zaaflara uğraması yüzünden millî kültürün dengesi bozulursa, o "farklı"ların ve "farklılık"ların faydanalacakları bir hürriyet nizamı da kalmaz.

Türkçe'yi Sevelim

Türkçe'yi sevmeliyiz, sevdirmeliyiz. Sevgi elbette zorla olmaz. Gönülle, ışıkla sevmeliyiz ve sevdirmeliyiz. Öyle yapmalı idik, öyle yapmalıyız.

Türkiye'de her zaman, Çerkezçe, Arnavutça, Boşnakça, Kürtçe konuşan insanlar, var olmuştur. Bizim mahallede, bizim okulda, bizim kahvede hepsi var idi. Ama hepsi de o dilleri bir yan çeşni gibi kullanıyordu. Kültür dili-değildi onlar. Ne yazıda kullanırlardı, ne okumakta. Ne de normal hayatın tabiî akışı içinde... Benim müşâhedem budur. Bırakınız mahalleyi falan, sülâlede de vardı. Bir yengem bir kısım yakınlarıyla bazan Arapça konuşurdu. Bir teyzemin zevci Çerkezçe bilirdi. Pomakça, Arnavutça, Boşnakça, bilen yakınlarımız da vardı. Sonraki nesiller sırasında Kürtçe bilen dahi oldu...

Ne çıkar bundan? Bazı şeyleri hiç anlamıyorum... O farklılıklar vardı ama, "Türkçe müşterekliği" yanında hepsi önemsiz kalırdı. Tabiî hayatı, ideolojik yaklaşımlar bozmuştur. Kanaatim ve teşhisim budur.

Adı geçen dillerin çoğu, kültür dili değildir. Bazısı da kültür seviyesinde biliniyor değildir. O dilleri biliyoruz diyenlerin hemen hiçbiri o dillerle yazılmış tek kitap bile okumamışlardır. O seviyede bilinen dillerle ilim de yapılamaz, san'at da; dinî tahsil de gerçekleşemez, küllî tefekkür de; belli bir yörenin pratik Arapçasını amelî hayatın zarureti çapında vaktiyle öğrenip aramızda yaşıyor olanlar da aynı durumdaydı.

Türkçe, tarih boyunca büyük bir kültür münâsebetleri sürecinde mânevî zenginliklerle yoğurulup gelişmiş bir dildir, uydurukçaya bakmayın siz. Türkçe sevilesi bir dildir. Güçlüdür, mânevîleşmiştir. Osmanlıca yoktur, Osmanlı Türkçesi vardır ve o safhanın sonuna doğru süzülüp beraklaşan kıvamı ile Türkçe pek az dille mukayese edilebilir. Bazı ideolojik inatçıların yaptığı gibi, "Türkçe'den soğutup

mahallî darlığa sığınma" telkinlerinde bulunmak hiçkimsenin faydasına ve iyiliğine değildir.

Dil birliği içtimaî hayatın tadı, lezzetidir, nefesidir, aydınlığıdır, güzelliğidir. Manevî teminatların gürlüğüne kucak açıştır. Ufuk genişliğe uzanan yollarının huzurudur, güvenliğidir, Türkçe, **Yunus**'ların, **Âkif**'lerin, **Ahmet Naim**'ler, **Elmalılı Hamdi**'lerin, **Necip Fâzıl**'ların, **Yahya Kemal**'lerin, **Peyami Safa**'ların **Ârif Nihat**'ların dilidir...

Dillerin baskı altına alınmasına elbette karşıyız. Dil hürriyetine elbette taraftarız. Ama şunu unutmayalım; baskıdan baskıya fark vardır ve Türkçe'nin maruz kaldığı sunturlu baskıya Dünyâ'nın hiçbir dili mâruz kalmamıştır.

Evet Türkçe'yi sevelim ve sevdirelim. Onu sevmenin ve sevdirmenin kültürel icaplarına hassasiyet gösterirsek, millî-mânevî kültürümüz ve bütünlüğümüz gelişip güçlenecektir.

Dil ve Terkip

Dil ve düşünce bağlılığının altını fosforlu kalemle çiziniz. Darbeyi oradan yemişizdir; bugünkü çoraklığın temelinde ve gelişen diğer imkânlara rağmen yeterince mesâfe alamayışımızın önünde, o bağlılığın âdeta nükleer (çekirdeksel!) bir taarruzla berhava edilmesi vardır.

İnsan kelimelerle düşünür. Düşünmek, mefhumlar arasında münâsebet kurmaktır. Mefhumlar arasında münâsebet kurmak, cümle kurmanın gâyesidir.

Doğru düşünmek için, önce düşünmeyi bilmek lâzım. Düşünmeyi öğrenen, yürümeyi, ilerlemeyi öğrenmiş demektir. Sana müşahhasın teferruatını göstermek onun

vazifesi değildir. Öylesi işlerin meraklıları sürüsüne bereket! Mücerredi hâkir görenler, müşahhası hiç anlamazlar. Ülfeti ilim zannederler, bakmayı görmek sayarlar; terkibi toplamayla bir tutarlar...

Dil ve Edebiyat Fakirleşmesi

Melih Cevdet Anday pek güzel bir hikâye anlattı!.. "**Garip Akımı**" pek garip karşılanmış. Bu garabeti izah için yedek subaylığında başından geçen bir olayı naklediyor.

Kumandanı şiire aleyhtar olan bir adammış. Lüzumsuz bulurmuş, şiirle uğraşmayı zaman ve emek israfı sayarmış. Yine de, **Melih Cevdet**'in ününe duyduğu meraktan olacak, bir şiir okumasını istemiş. Dinledikten sonra da sinirlenip sormuş:

"- Nedir bu?"

"- Şiir efendim."

"- Hiç böyle şiir duymadım?"

Melih Cevdet'in açıklaması mâlum:

"*Biz şiirde vezni kaldırdık. Kafiye'yi kaldırdık. Edebî sanatları kaldırdık.*"

İşte bu açıklamadan sonra karşısındaki rahata ermiş:

"*-Sevdim seni! Demek sen de bizdensin. Biz şiire açıktan hücum ediyoruz, siz* içten vurup öldürmek istiyorsunuz! Sizin, metodunuz daha etkili! Devam edin!"

Dil ve edebiyat bu derece yavanlaşmasaydı, içtimai hayatımız böylesine maddîleşmezdi. Onlardan birçoğunun arzusu buydu ama bu kadarı değildi. Şimdi kendileri de rağbetsiz ve işsiz kaldılar. Yıkma felsefesi, yıkım tamamlanınca sona erer!

Şimdi soruyorlar: Niçim halkın hâfızasında bizlerden bir kaç mısra kalmadı?" Soranlar arasında **Attila İlhan** da vardı.

Siz onları hâfızamızda kalsın diye yazmadınız ki "Çağrışım bilmecesi" oluşturur gibi "sözcükleri dizdiniz ve "**mısrâ**"ı kaldırıp "**dize**"yi getirdiniz. "Ne var acaba içinde?" diye okuyacaksın, bilmece çözer gibi zorlanacaksın, keçi boynuzu çiğner gibi tad almaya çalışacaksın; bunca sıkıntıya kaç kişi katlanacak ve o sıkıntıdan geriye ne kalacak?

Nesillerin Kopması

Kültür kalıcılığını ve devamlılığını sağlayan en önemli unsurlardan biri dildir. Hayatiyeti korunamayan varlık tekâmül edebilir mi?

Bizim, başımıza gelen hiçbir milletin başına gelmemiştir. Yine de iyi dayandık!

İngiliz'in çocuğu **Shakesppare**'i okur, Alman'ın çocuğu **Goethe**'yi okur; bizimkiler **Necip Fazıl**'ı **Peyami Safa**'yı sökemez!

Neymiş, modernleşmişiz! Klâsiği inkâr edenden ancak modern hokkabaz olur. Ağırlığı olmadığı için ayakları yere basmaz ve takla-makla düşünür. Tam hokkabaz!

Alınanlar'a, İngiliz'e, Fransızlar'a "*Alın size 5 bin*

kelimelik bir Özalmanca-Özingilizce-Özfransızca lügati. Bunun dışına çıkmanız yasaktır!" emrini verip uygulatsanız, bütün "ilmî-fikrî-edebî-kültürel-millî" hüviyetleri erimeye başlar. Bir nesil sonra yok olurlar.

Meseleye amelî (pratik) hayatın dil şartları açısından bakıp "Halkın yaşattığı Türkçe benimsenmelidir." çözümüne yaslanmak yanlıştır. Kültür dili önemlidir, "edebiyat-ilim-tefekkür" dilleri önemlidir. Onları halka, millete dayanarak aydınların verdiği eserler yaşatır ve geliştirir. Gerçek çözüm burada aranmalıdır.

Meseleyi tersine ele alırsak, tuğlaları üst üste değil, yan yana koymuş oluruz, bir şeyleri inşâ ediyoruz zannı ile tahribâtı sürekli kılmak durumuna düşeriz. Yabancı kelimelerin iflâsı bu ters tavrın tabiî bir neticesidir. Dili kendi zenginliğine kavuşturmazsanız, meydana gelen boşluğu elbette ki, yabancı kelimeler dolduracaktır.[87]

II

DİL-DİN -TARİH BİRLİĞİ

Dil; anlaşmamızı sağlayan, nesiller arasında kültür devamlılığını pekiştiren bir millî müessesedir: Dil beraberliği çeşitli-millet tariflerine rağmen başta gelen millet unsurudur.

Millî; bütünlüğümüzü dağıtmak için din, dil, tarih.. birliğinin, beraberliğinin zaafa uğratılması şarttı. Bu üç temelle ilgili, önlerinde üç cereyan vardı: Türkçeleştirme, Laiklik, ve ilericilik. Şayet ifsâd edilir ve yollarından sap-

87 **Zeki Önal**-Millî-Mânevi Bütünlüğümüz, İstanbul 1992, sh. 55 vd.



tırılırsa; «**Türkçeleştirme**» ile "**dil**"i, «**lâiklik**»le "**din**"i «**ilericilik**»le "**tarih**"'i unutturmak, kurnaz bir istismar plânıyla pekâla da mümkündü..

İşte perde arkasının gerçek yüzü budur! Gayemiz; menfur -emellere karşı durmak, onlarla imanımızın, kafamızın bütün gücüyle mücadele ederek Türk-İslâm düşmanlığının istismar oyununu bozmaktır.

Lâiklik devlet düzenine âid bir prensiptir. Bütün Avrupa devletleri lâik, ama milletleri dindardır. Din ile Dünyâ işlerini ayırıyoruz diye, dinî inanışları cemiyet hayatından koparıp atmak, istemenin adı lâiklik olamazdı.

Tarih kendi şartları içinde değerlendirilir. Osmanlı Devleti zamanı, Türklüğün en şanlı devridir. Diktatörlüklerin (bugün dahi) çok sayıda bulunduğu yirminci asrın ikinci yarısında bütün Osmanlı Padişahlarını müstebid diyerek küçültmek, ne zavallı bir "**ilericilik**"tir. Elbette, bu safdillik mâhud, oyunun maşası olmaktan kurtulamazdı. Ne yaparlarsa, yapsınlar Türk Milleti; dilini de dinini de tarihini de koruyarak yükselecektir.

Dilde değişme tabii bir gerçektir; üç beş kişiyle değil; tarihin içindeki sayısız; tesirlerle oluşur. Yüzde yüz saf dil yoktur; her dil kendi sentaksı, fonetiği ve karakteristik özellikleri içinde birçok yabâncı kelime ihtiva eder.

Sâdeleşme, belli bir tarihte başlatılmış değildir; tarihî şartların tabiî tekâmülü içinde vücut bulmuş ve çeşitli istihalelerle her devirde bir öncekinden farklı mâhiyetler kazanmıştır! Nazımda **Ziya Gökalp** ve sonra «**beş hececiler**»in, nesirde **Ömer Seyfeddin**'in kurduğu söylenebilen ekol; Türkçe'ye bugünün realist yenileşme temayüllerine uyan bir veçhe vermek idealindeydi. Buraya kadarki gelişmelerde kötü niyetlilere imkân sağlayacak bir zemin henüz meydana çıkmamıştır. Bilâkis, milliyetçi, tefekkürün müspet hamleleri olarak tavsifi mümkün başarılardan söz etmek mümkündür.

Gel zaman; git zaman, edebiyatımıza bir **Nurullah Ataç** girdi; girişi kalemle değil baltayla oldu! Türk Dili'nde asıl tehlikeli özleştiriciliği işte bû adam icad etti.

İşin tuhafı; kendine etraf da buldu. Üç - beş kişi- toplandı Türk Milleti'nin dilini budayıp, parçalayıp, ona yeni bir dil yapmaya koyuldu! Böyle bir heves ne tarih boyunca görülmüştür ne de bundan sonra görülmesine imkân vardır. Bu aşırı özleştirme ucubesinin attığı tohumlar bir gün yeşerdi ve ne edipler, ne şairler kazandı Türk edebiyatı!. Ne kelimeler kazandı Türk dili... **Betimleme, imge, yadsıma, saptama, özgürlük, yanıt**, daha niceleri!..

Ve yeni bir belâ ile daha da iğrençleşen ezelî düşmanımızın ağzı kulaklarına varıyordu. Açıkça tepeleyemediği Türklüğü, beyin yetersizliğinden doğan bir iç gafletle çökertmenin fırsatları çıkmıştı: hesapları çok kurnazcaydı ve imkânları- çöktü.

Bakalım ne olacak? - Türk düşüncesi onun yer yer aşıladığı, beyin hastalığından kurtulamayacak mı? Bize

öyle gelir ki; azgın iştahları, kursaklarda kalacaktır. Fakat seçkin ve gerçek Türk aydınına büyük. görevler düşmektedir. . Zengin ama yaygın ve sahipsiz duran manevî unsurlarımız büyük bir Millî Kültür sentezi hâline getirmek için mücâdeleye girişmeliyiz. Büyük millet olmanın vazgeçilmez şartı; güzel dilimize, büyük dinimize ve şanlı tarihîmize sahip çıkmaktır. Bugün hangi noktada olduğumuz görülüyor. Tehlike şuradadır: sakat bir eğitim sistemi yüzünden millî mefkûresi olmayan ye mânevî inançları zayıf bir nesil yetiştirmek yolundayız. Eğer böyle giderse, gelecek nesil millî ve mânevî değerleri muhafaza edemeyebilir. Sözünü ettiğimiz plânlar, böyle bir ihtimali özlemektedir ve çalışmalara asıl, gayesi istikbale mâtuftur.

Gayri ilmî ve fanatik usûllere dayanan –cereyanın felsefesi şudur: Menşei, yabancı olan-ne kadar kelime varsa atalım; yerine yenilerini yaparız! Farz-ı muhal" bu anlayışsızlık muradına erse Türk Dili yok. olur. Aynı, zihniyet başka ülkelerde de yürürlüğe konsaydı, İngilizce de Fransızca da yok olurdu.

Her dilin millî olan iki vasfı vardır: Sesi (fonetiği) ve cümle yapısı, -grameri- (sentaksı). Soysuzlaştırılmış özleştiriciliğin, yabancı diye atmak istediği kelimeler Türkçedir. Türk-Milleti "**câme şuy**"u "çamaşır", "**ceharşen-bih**" "**çarşamba**", "**nerdübân**"ı "**merdiven**", haline getirmiş. "**Haste**", "**hasta**"; "**gavga**", "**kavga**"; "**zukak**", "**sokak**" olmuş. Bu kelimeler Türkçe değil midir?'? Bazı kelimeler ise olduğu gibi muhafaza; edilerek alınmış ama zaman onları dilimize mal etmiştir. Atalım mı bunları?

Dünyâ'da- öz-dilin yüzde yüz bulunmadığı ilmî bir gerçektir. İngilizce'de yüzde yetmiş beş oranında yabancı

köklü kelime bulunmasına dil hokkabazları ne buyurur? Bu bilgi, çok sevdikleri Türk Dil Kurumunun 1959'da. her nasılsa şaşırarak neşrettiği bir broşürden alınmıştır! .

Kasıt âşıkâr değil midir? Kasdın mukaddesatımıza ve. tarihimize kurduğu tuzakları da gün ışığına çıkaracağız. Esasen-büyük komplo, bu tuzaktan birbiriyle rabıtalı olarak teşkilâtlandırmaktadır. [88]

III

DİN VE DİL

Türkçe'yi güdükleştirme, tertiplerinden en büyük zararı mukaddesatımız görüyor. Bir başka yazımda, bu münâsebetin mukabil tesir hususiyetleri üzerinde durmuş ve Türkçe'nin hakîkî; teminatını dinî, bağların teşkil ettiğim belirtmiş idim. İki etkileşim (karşılıklı tesir)i de ayrı ayrı ve mümkün olduğu kadar kısaltarak ele almak istiyorum. Bu konu pek işlenmemiştir. Şimdilik bir başlangıç yapmak dahi önemli sayılabilir.

Dinî ilimlerle meşgul olabilmek ve alâkalanabilmek için -son devir Osmanlı Türkçesini hiç değilse âşinâ olacak derecede- bilmek, asgarî bir zarurettir. Dilimizde bugün on bin civarında yabancı menşeli kelime bulunduğu söyleniyor. Bunlar konuşma diline mâl olmuş kelimelerdir. Kültür seviyesi vasatın az üstüne çıkabilmiş bir insan için «on bin» miktarı on beş bine yirmi bine kolaylıkla yükselebilir. Metodlu çalışılırsa, - dilimize girmiş Arapça kelimelerin öğrenilmesi, son devir Osmanlı Türkçesi'nin vüs'ati ölçü addolunursa, hiç de zor değildir. Çünkü Arapça menşeli kelimeler muhtelif sülâle grupları hâlinde zenginleşmişlerdir. Yeni duyduğunuz "**bir kelimeyi, köküne dikkat göstererek ve umumî türeme kaidelerini**" hatırlayarak hiç lügata

88 **Zeki Önal**-Din-Dil-Tarih Şuuru, İstanbul tarihsiz, sh. 369 vd.

bakmadan anlamanız, sık sık karşılaşabileceğiniz bir durumdur. Hak, hakikat, tahkik, tahakkuk,muhakkak... Nevi, tenevvür mütenevvî.. Halef istihlâf, mûstahlef, müstahlif... Şiddet, teşdîd, teşeddüd, müşedded, müşeddid... gibi.

Şöyle bir misal getirelim: -Kur'an-ı Kerîm, İngilizce'ye de (meâlen) tercüme edilmiştir. Türkçe'ye de Türkçe (meâlen) tercüme ile İngilizce (meâlen), tercüme arasında dağlar vardır. Hatta denilebilir ki, İngilizce Fransızca çeviri (bilhassa kullandım bu kelimeyi) lere «meâlen tercüme», ismi dahi verilemez. Kur'an-ı Kerîm'de geçen kelimelerin büyük kısmının takribi mânâsını ifade edebilecek karşılıklar diğer dillerde ve (dahî) öztürkçede yoktur.

Sözü mevzuumuza intikal ettirecek râbıta, «öz-Türkçe» ile taayyün etmiş oldu!

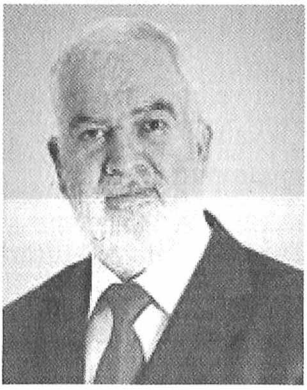
«Öztürkçe» ile Kur'an'ın (meâlen). tercümesi yapılamaz; yapılırsa, eksik olur, yanlış olur.

Sâdeleştirmenin makul görünümlü örneklerinde dahi ciddî uzaklaşmalar mevcuttur. «**Tevekkül**» yerine «**dayanmak**»; «**mutteki**» yerine «**sakınan**»; «**aziz**» yerine «**mutlak gâlib**»; gereksizdir. «Bu kadarından bir şey çıkmaz» demeyiniz. Örnekler çoğaldıkça, metot ehemmiyet kesbeder. Fussilet sûresinin 41. âyetinin sonu için **Hasan Basri Çantay**: «... **Halbuki o cidden SARP bir kitaptır**», bir başkası «**Muhakkak ki o çok şerefli bir kitaptır**» mealini veriyor. Şimdi bu (meâlen) tercümelerden aslî tavsif kelimelerini bulmak kolay mıdır? («**Aziz**»i ancak «**asl**»ı okursanız bulabilirsiniz) . "**Tilcik**"lerle hudutlandırılmış bir idrak kapasitesiyle, değil Kur'an tefsirlerini ve Hadis şerhlerini, herkesin bilmesi gereken dinî hususları dahî kavramanın imkânı yoktur. Heyhat ki; biz, dinî tahsil faaliyetini bile uydurukça (öztürkçe) ile sürdürme noktasına doğru hızla ilerlemekteyiz![89]

89 **Zeki Önal**-A.g.e. sh.385

OSMANLICA BİR KÜLTÜR OLAYIDIR

Ahmed Turan Alkan



Tekrara hâcet var mı; Dil devrimi esasında "**millî**" bir endişeden ziyade dili ve kültürü seküler hâle getirmek, «**lâdinî**" kılmak maksadına yönelmişti. Kelimeleri nesep sorgusundan geçiren devrim mütehassıslarının derdi davası Türkçe'yi hakikaten "**Türkî**" menşeli bir dil yapmak değil, Türkçe'ye asırlar neticesinde eşi bulunmaz bir revnak ve derinlik kazandıran Arapça-Farsça katkısını budamaktı.

Biz Türkler İslâm'ı Farisî dili üzerinden tanıyıp öğrendik. Selçuklular devrinde Farsça, resmî dil seviyesinde hürmet ve itibar gördü. Selçuklu tarihinin kaynakları kaahir ekseriyetle Farsça ile yazıldı. Farsça'dan kelime ve kavram aldık; Farsça'da mutantan, ince ve derin bîr edebiyat zevki görüp hissettik. O kadarla da kalmıyor; Fars kültür ikliminden sadece dil ve edebiyat zevki değil, siyasî ve medenî müesseseler de iktibas ettik. Yirminci yüzyılın değer yargılarıyla bu bir kültür asimilâsyonu olarak değerlendirilebilir, fakat o gün itibariyle Farsça ve Fars kültüründen istifade tarzımız, **Nâmık Kemâl** merhumun ifadesiyle "**Bîr aşiretin cihan-girâne bir devlet nizamı hâline gelmesi**"nde mühim bir âmil oldu. Cihangir olmak, cihangir bir nazar ve tasarrufla mümkündür; nitekim Osmanlı hicret ve "**hibrid**" siyâseti iş bu cihangirâne bakış ve tasarrufun

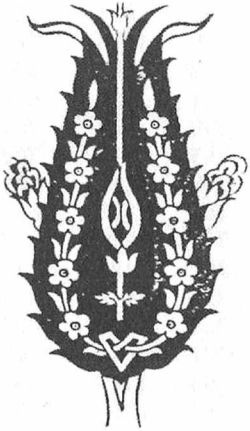
mahsulüdür. Osmanlılar, kendi zamanlarının en kabiliyetli ve birikimli insan kaynaklarından faydalanmak zorunda olduklarını biliyorlardı ve neticede böyle davranmak basiretini gösterdiler. İslâm'ın siyâsî ve zihnî zenginlik itibariyle inhitat zamanlarına dayandığı asırlarda Osmanlılar, On üç ve On sekizinci asırlar arasında, Dünyâ jeopolitiğinin en belâlı coğrafyasında İslâm Âlemi'ni tek başlarına temsil ettiler ve bir mânâda Endülüs Emevileri'nin Batı Dünyâsı'nın Okyanus kıyılarında gösterdiği enerjiyi, Doğu Avrupa'da muammer kıldılar.

Arapça İslâm'ın diliydi; devlet, varlık sebebini islâmî kavram ve kültürle izah ediyordu. Kur'an, sadece İslâm'ın ana dayanağı değil, aynı zamanda beynelislâm bir lügatti; derûnunda bir Dünyâ Görüşü teşkiline imkân verecek bütün kavram ve kurumları çapraz anlatımla tahkim ve takviye eden bir lügat. Osmanlılar'ın teveccühü doğrudan Arapça'ya değil, Kur'an'a yönelikti. Gerek Fars, gerek Arap Dünyâsı, Osmanlılar'ın yükselişe geçtiği asırlarda, taklide ve göz kamaştırmaya lâyık yaşayan bîr medenî-siyâsî uzviyet sergilemiyordu aslında. Osmanlılar'ın Fars ve Arap Dünyâsı'ndan yaptığı iktibaslar aklın ve imanın eseriydi; zaruretin değil sonuç itibariyle Osmanlılar ne araplaştılar, ne de Farslı oldular, tam aksine onlardan istifade ederek yeni bir siyasal ve medenî uzviyet tesis ettiler. Bu esnada Türkçe kendisine iki mükemmel kanat buldu. Osmanlı irfanı Arapça ve Farsça'dan yararlanarak Türkçe'yi "**cihangir**" bir lisan hâline getirdi. Bu dil, göçebe toplulukların sınırlı ihtiyaçlarına cevap veren sâde ve basit yapısından arınarak büyük medenî organizasyonların ihtiyaç duyduğu her sahada çiçeklenerek bereketini ve rüşdünü ispat etti. Osmanlılar Türkçe'yi sâdece resmî devlet lisanı yapmakla yetinmediler; bu dille hukuklarını tedvin ettiler, diğer dillerden ter-

cüme yaptılar, yüksek eğitim verdiler, dört başı ma'mur bir edebiyat vücuda getirdiler; diplomaside, günlük hayatta, bürokratik yazışmalarda, askerlik hayatında, tasavvuf tecrübesinde bu dile istinat ettiler ve bu dille kendilerini ifâde ettiler.

Bizim galat eseri "**Osmanlıca**" dediğimiz lisan, Dünyâ tarihinin en dikkate değer kültür hâdiselerinden biridir. Ondokuzuncu asrın son çeyreğinde bile Osmanlılar, uzviyetlerine son derece ters gelen Batı Dünyâsı'nı bu dille tetkik ediyorlar, Batı filozofisini mükemmel tercümelerle tanıyorlar ve -lâfla değil- Adriyatik kıyılarından Japon Denizi'ne kadar bu dili hükümfermâ kılacak bir medenî enerji üretebiliyorlardı.

Ve nihâî tahlilde bu lisan, Batı Dünyâsı'nın kalbine yönelmiş bir siyâsî ve medenî aksiyonun lisanıydı.[90]



90 Türk Edebiyatı Dergisi'nden naklen: 25 Şubat 2002 tarihli Vakit Gazetesi

1934 YILINDAN BU YANA YURDUMUZDA YAYINLANAN KİTAP SAYISI :

Yılı	Kitap	Dini	Sosyal	Edebiyat	Tatbiki	Tarih
1934	1530	26	617	308	168	146
1935	1741	29	745	282	316	120
1936	2106	12	721	280	462	143
1937	2512	26	875	320	515	294
1938	2791	18	1093	325	583	272
1939	2003	37	618	333	335	273
1940	1689	54	530	298	284	212
1941	1690	32	516	423	216	160
1942	1488	15	460	305	236	176
1943	2098	43	485	662	286	232
1944	2239	43	484	888	271	195
1945	2051	34	465	625	285	176
1946	2594	58	494	574	335	195
1947	2274	71	518	415	274	196
1948	2164	82	487	337	330	172
1949	2461	99	756	410	521	200
1950	3562	128	1261	599	423	367
1951	3366	125	945	612	771	331
1952	2447	83	881	409	532	159
1953	3266	90	889	421	500	171
1954	3585	89	891	425	521	170
1955	3250	105	1078	863	515	216
1956	3998	178	1552	859	789	183
1957	2630	141	821	620	440	261
1958	3925	156	897	905	669	362
1959	4124	147	1046	795	710	379
1960	4195	208	1116	899	577	366
1961	4357	150	1218	645	808	334
1962	4842	209	1296	805	1061	311
1963	5200	257	1429	1036	839	244
1964	5170	295	1440	807	847	245
1965	5442	236	1841	864	1011	336
1966	6100	291	2015	947	1058	320
1967	5688	258	1764	830	1064	351
1968	5492	264	1700	859	997	297
1969	5669	294	1797	822	986	455

*(Kaynak: **Muzaffer Gökmen**-Kitaplar Arasında 44 Yıl, İstanbul 1977, sh. 251)*

KAYBOLAN İSTANBUL TÜRKÇESİ

Kaya Bilgegil



Hâlide Edib, *Tatarcık* romanında **Tatar Osman**'ın Poyraz Köyü sâkinleri tarafından yadırganmasını anlatırken İstanbul halkının çok mühim bir husûsiyetini ileri sürüyor; O'na göre: *"İstanbullu her şeye lâkayd kalabilir, fakat güzel şivesini bozan kim olursa olsun ona yabancı gibi bakar. Bunun ne taassupla, ne de şuurlu bir millîcilikle münâsebeti vardır. Bu, bir zevk mes'elesidir. En fakirinden, en yüksek içtimaî sınıfına mensup ferdine kadar bilerek bilmeyerek bu lisan gururu vardır. İstanbul, artık Türkiye'nin payitahtı olmadığını söylerseniz aldırmaz. Fakat İstanbul'da Türk Dili'nin, şivesinin ezelî hükmü olmadığını iddia ederseniz fena hâlde kızar."* Yazar eski halk temâşalarındaki dil taklitlerini de, mühim bir yönüyle aynı "gurura" bağlayarak: *"onun için orta oyununda bozuk şiveler taklidini yalnız tuhaf olduğu için değil, İstanbul'un tefevvukunu*[91] *gösterdiği için o kadar alâkayla dinler."* diyor.

İstanbul'un yıkılması, İstanbullu tavrının kaybolması gibi, İstanbul Türkçesi'nin de günden güne hoyrat istilâlarla güzelliğini kaybetmesi karşısında hüzün duyan yaşlı insanların sayısı mütemâdiyen azalıyor. Orta sınıf halktan, orta yaşlı, ancak orta derecede tahsil görebilmiş bir kısım insanlar da, fark edebildikleri ölçüde coğrafya veya kavmî

91 **Tefevvuk**: Fâik ve daha büyük olma. Üstün gelme. (Nâşir)

menşe'den gelen şîve ayrılıkları karşısında istihzanın zaferiyle dillerinin intikamını almak istiyorlar. Fakat artık İstanbul'un münevver çocuğunda, ne yaşlı neslin üzüntüsünü ne de Fâtih, Cerrahpaşa, Eyüp'te veya Boğaz'ın Anadolu yakasındaki köylerden birinde oturan orta sınıf halk çocuklarının istihzasını bulmak mümkündür. Küçük zanâatle uğraşarak, mütevâzı bir iş peşinde koşarak geçimini sağlamaya çalışan bu orta sınıf insanlar da öyle sanıyorum ki, son derece azalmıştır. Eskiden bu şehir, içine giren başka ülke çocuklarını mümkün mertebe istanbullulaştırırdı; şimdi İstanbul çocukları, taşralı oluyor. Bunda gelişen sanâyiin, - insanlar arasındaki münâsebeti ecdad havsalasının kavrayamayacağı ölçüde artıran - sür'atli nakil vâsıtaları bolluğunun, yeni iskân, imkân, zarûret ve şekillerinin büyük te'siri vardır. Bu hâdisenin İstanbul hesabına fayda ve mahzurlarını münâkaşa edecek değilim: Her iki iddia için de deliller serdedilebilir, muhasebesine girişilebilir fakat, ben Türkçe'nin, İstanbul Türkçesi'nin kayboluşundan söz etmek istiyorum. Esâsen mesele coğrafyaya bağlı şîve ayrılığını çoktan aşmıştır.

Bizi millet yapan her şey bu dilin içindedir: îmânımız, san'atımız, aşkımız, ihtiraslarımız, cihangirliğimiz, zevkimiz, fakrımız, zaaflarımız, sıkıntılarımız, kaybolan ülkelerimiz, millî izzetinefsimiz, ibdâ[92] gücümüz, teslimiyetimiz, kaderi kabullenişimiz, hüznümüz, nüktemiz, şakamız dâhil, her şeyimiz İstanbul Türkçesi denilen; unsurlarına ayrılması, menşeine ircâi[93] imkânsız muhayyer-ül ukûl[94] terkibin, azametli, yüz yıllar boyunca bütün vatan üzerinden temâşâ[95] olunan bu fıtrî ve mâşerî sanat bütünlüğünün içindedir. Orta

92 **İbda'**: Misli gelmemiş bir eser meydana koymak. (Nâşir)
93 **İrca**: Geri çevirmek, geri döndürmek (Nâşir)
94 **Muhayyer-ül ukûl**: Akıllara hayret veren, durduran. (Nâşir)
95 **Temâşâ etmek**: Seyretmek (Nâşir)

Asya'dan, Hint'ten, İran'dan, Kafkasya'dan, Irak'tan, Arabistan'dan, Mısır'dan, Trablusgarb'dan, Tunus'tan, Cezayir'den, Macaristan içerilerinden, Memleketeyn'den[96], Kırım'dan gelen servetler, medeniyet müesseseler, itikatlar, efsâneler, şiirler, hünerler... kendi kelime hamulelerini Anadolu'nun saf havası, aydınlık, semâsından, Rumeli'nin nazlı nehirlerle süslü ovalardan, Akdeniz'in berrak, Karadeniz'in mağmum[97] sularından geçirerek, buralarda süzerek, içlerinde çirkin olan ne varsa yüz yıllar boyu uğradıkları yerlere dökerek, Boğaziçi'nin mülâyim sahillerine getirmişler; burada Türkçe denilen ve kendi kendini ibdâ ve devamlı suretle inşâda hârikulade gücü olan büyük nehre dökmüşlerdir.

İstanbul Türkçesi'nden bu tarzda bahsetmem; diğer vatan köşelerinin meselâ yalnızlıkları içinde dağılan bir feryad gibi tasavvur ettiğim Bingöl'ün, bana dâima uzun havalı ve erkek hançeresine mahsûs bir muhâceret türküsü gibi gelen Erzurum'un, Kıpçak peszindeliği[98] vehmi uyandıran Trabzon'un, ihmalkâr ve hovardaca şakırtılar taşıyan Adana'nın, içinde evliyalık kokusu bulacağımı umduğum Bursa'nın seslerini sevmemem mi demektir? Ne münâsebet! Bunların her birine ecdâdımın ayrı bir kolu, yüzyıllarca hançeresinde şekil vermiştir. Bu seslerin takati, söylendikleri yerlerin sınırlarına kadar sürer, orada tükenir. Fakat İstanbul Türkçesi üstten hepsini kavrar. Bu şiveler birer cüzdür; sınırlarındaki ağızlar tarafından durdurulur. Fakat İstanbul Türkçesi, lâyetecezzâdır[99]; müşterek nahvin vâsıl olduğu son tekâmüldür: Onun bozulması; bütün vatan ağızlarının bozulması demektir.

---

96 **Memleketeyn**: Osmanlı zamanında, Eflâk ve Boğdan'a, bir arada verilen isim. (Nâşir)

97 **Mağmum**: Gamlı, kederli. Kapalı. (Nâşir)

98 **Peszinde**: Geriye kalan, yaşayan son örnekler. (Nâşir)

99 **Lâyetecezzâ**: Bölünmez, parçalanmaz. (Nâşir)

Hâkim damga, dâima ve mutlak sûrette Türk'te kalmak üzere, Dünyâ'nın en güzel köşesinde - **Teophi le Gautier** tarafından da kabul edildiği gibi - Allah'ın, çelebi millet olan Türkler için yarattığı İstanbul'da, beş yüz yıllık bir tesâlüp neticesinde meydana gelen uzvî ıstıfâ[100] bir yandan kendi tekevvününe muvâzî olarak dâima güzele ve asîle koşan nesilleri verirken, dîğer yandan da bu nesillerin hançereleri, kulakları için seslerin renklerindeki o hârikulâde vahdetle melodili; uzunluk-kısalık, incelik-kalınlık münâvebesiyle[101] armonili; kelime hazînesi kısmen tasvir, ziyâdesiyle târife müsâid; nahvi, tereddütlü intikal vehmi yerine, vuzuh ve kesinliğe alabildiğine açık, mantıkî, bütünüyle aydınlık bir dil nizâmı vücûda getirmiştir. İstanbul halkının ağzı, bu nizâma uymayan sesleri çıkaramaz; İstanbul halkının kulağı bu nizâma uymayan sesleri reddeder. Bu uzviyeti, yumuşak rüzgârlı, aydınlık semâlı, yeşil yamaçlı Boğaziçi sahilleri; yüzyıllar süren - tabiî ve kendiliğinden - bir îtinâ ile vücûda getirmiştir. İstanbul halkının dil zevkinde - şuuruna varmadığı - rehberi ve nâzımı, doğrudan doğruya İstanbul'un tabiatıdır. Beş yüz yıl Türkçe, bu iklimin senfonisi meşk edilerek söylendi. Türkiye Türkçesi, kemâlini burada buldu.

Otuz yıla yakın bir zamandan beri üslûpta bir geleneğin çemberini kırmak; geçmiş yüzyıllara bağlı kültür kaynaklarından yeni nesillere geçecek "**nüsk**"[102]ün damarını kurutmak, iktisâda bağlı veya şekilde kalan ilerleme(!) manzûmesi içinde dilin vaziyetini de yeniden tanzim etmek gâyesi, öğrenme külfeti yerine mevcudu yıkmakla daha kolay şöhrete kavuşulacağını sanmak zaafı; ecdadın Arap ve Farslar'dan alarak içine Türk hâtıra, hayâl gücü, hassâsiyet

100 **Istıfâ**: Islâh edip safileştirmek. Seçmek. Ayıklamak. (Nâşir)
101 **Münâvebe**: Nöbetleşme. (Nâşir)
102 **Nüsk**: (Nüsük) Allah için ibadet etmek. (Nâşir)

ve düşünce tarzının çok husûsî yönlerini katmak ve kendi telâffuzunun mûsıkîsinde yepyeni bir ritme kavuşturmak sûretiyle yeniden ibda' ettiği kelimeleri dilden çıkarmağı millî bir hizmet saymak saflığı; ticâret hayâtında yabancı asıllı tâbir ve terkiplerle onların yapısına uygun olarak Türkçe kelimelerden kurulacak sözleri, reklâm için yerli söz hazînesini dolduran kelimelerin kat kat üstünde bulma, dil yeniliğini de kıyâfet, tuvalet modalarını takip kadar zarafet telâkki etmek vehmi; gerçekçi görünmeyi, geleneğe bağlı her müessese gibi dilin de tabiatına aykırı tavır takınmakta arama dalâleti; nihayet imlâmızla, telâffuz etmemiz lâzım gelen tarz arasındaki mutâbakat eksikliği... yüzünden Türkiye Türkçesi, O'nun en güzel şekli olan İstanbul şivesi; basının, edebiyatla uğraşanların, radyo ve televizyon teşkilâtının, öğretim ve eğitim kurumlarının, bâzı siyâsî partilerin, resmî dâirelerin, mahallî idârelerin, hattâ husûsî teşebbüs sâhiplerinin müşterek gayretiyle mütemâdiyen bozuluyor. Bu hâdisenin altında iyi niyet, bilgisizlik, kadar ihânetin de yattığı muhakkaktır.

Burada, çâre sayılabilecek bâzı teklifler ileri sürecek değilim. Yıllardan beri kulağıma çarpan dil hatâlarından şu anda hatırıma gelenleri göz önüne sermekle iktifâ edeceğim.

Her şeyden önce dilin nahvi bozulmaktadır. Nahiv deyince, cümlenin şekli, erkânının sıralanışı, haber unsuruna göre arz edeceği değişiklik, mânâ çeşitliği hatıra gelecektir. Tabiatıyla her şeyden önce *devrik cümleden* şikâyet edeceğimi düşüneceksiniz. Nahvin sâhası, sırf cümle değildir. Fakat ben de devrik cümle ile söze başlayayım.

Devrik cümle konuşma dilinde vardır. Ancak eskilerin "**mühmelât**"[103]dedikleri ifâde zümresine girer. «Hasan masan, bahçe mahçe, yol mol sözlerinde "masan, mahçe, mol" lâfızları, mühmelâttandır. Konuşma esnâsında zihni-

103 **Mühmelât**: Ehemmiyet vermeksizin, başdan savarcasına. (Nâşir)

mizdeki ikinci bir fikri yakalayacak vakit bulmak için medlûlü[104] sarahat kazanmamış "**şey**" lâfzını kullanırız; bu da mühmelât sınıfına girer. Aynı hâli, İngilizler'in konuşmasında da yakalamak mümkündür: Zihinlerindeki tasavvura uygun lâfzı yakalayacak zamanı kazanmak için biraz uzatarak "aaa" derler ki bu tarz, uzun müddet İngilizce konuşulan bir memlekette kalmış olan bir bakanın ifâdesinde de dikkatimizden kaçmadı. Mühmelât, dilin kullanılışındaki itinâ eksikliğinin tamâmını içine alır.

Uzağa gitmeye lüzum yoktur: **Hâlid Ziyâ Uşaklıgil**, **Hüseyin Cahit Yalçın**, **Mehmed Raûf** gibi Edebiyat-ı Cedide yazarları, eserlerinde devrik cümleye yer vermişlerdir. Fakat bunlarınki birbirini tâkib eden cümlelerden fiillerin sığalarını, zamanlarını - müsbet, menfî, istifhâm, nidâ gibi - mânâ yollarını haber veya inşâya delâlet edişlerini, müsned olarak ismi veya fiilî mâhiyetlerini münâvebeli şekilde sıralamak sûretiyle üslûptaki yeknesaklığı önlemeleri kabilinden cümle erkânı arasında zaman zaman başvurulan bir takdim te'hirden ileri gitmemiştir. Maksad; mühmelâta iltifat veya cümle nizâmını bozmak değil, edâda tenevvüü[105] sağlamak, üslûpta ifâde yolunu zenginleştirmektir. Aslı mühmelât olan bu dil tasarrufu; ittirâda düşülmemek şartıyla romanda, hikâyede, farklı şahısların muhâverelerini aksettirecek tiyatro eserlerinde, fıkrada, musâhabede, denemede - eski bir fesâhat terimini kullanayım - kıyâsa muhâlif düşmemek şartıyla tecviz edilebilir. **Hâlid Ziya Uşaklıgil**; gerek kendisini bir *Edebiyat-ı Cedide* muharriri olarak tanıtan romanlarında, gerekse *Edebiyat-ı Cedide* dışında çok farklı hüviyetini aksettiren o nefis hikâyelerinde, **Hüseyin Câhit Yalçın** ve **Mehmet Raûf** roman ve hikâyelerinde ancak za-

104 **Medlûl**: Delâlet olunan (Nâşir)

105 **Tenevvü**: Çeşitlenmek, çeşit çeşit olmak. (Nâşir)

man zaman bir tenevvü sağlamak maksadıyla bu yola başvurmuşlardır. Günümüzde öyle kalem tecrübeleri görüyoruz ki, bir sayfa içinde ancak bir iki düzenli cümle yer almaktadır; gerisi hep devriktir. Dilin bu tarzda tasarrufu her şeyden önce üslûp bakımından bir yeknesaklık vücûda getirmektedir. Ayrıca fesâhat bakımından da hem kıyâsa muhâlif hem de şiveye mugâyirdir.

Ders kitaplarında, lisans veya doktora tezlerinde, hükümet tamimlerinde, resmî veya husûsî ilânlarda, gazete makalelerinde, akademik tebliğlerde, konferanslarda, münazaralarda, radyo haberlerinde, ilmî raporlarda, fezlekelerde, ilâmlarda, mazbatalarda, ilmühaberlerde, iş mektuplarında, yazılı imtihan evrâkında, talebe vazifelerinde... devrik cümle kullanmak; şiveye mugâyirlik, kıyâsa muhâliflik gibi fesâhat ârızaları dışında fakat bu ârızaları netîcesi olarak okuyucuya, dilin sâhibi olan bütün bir millete saygısızlıktır. Meselâ yukarıda ismini verdim, **Hüseyin Cahit Yalçın**'ın roman ve bilhassa hikâyeleri dışında bütün bir *Oğlum'un Kütüphanesi* serisinde, *Kavgalarım*, *Edebî Hâtıralar* adlı eserinde, *Fikir Hareketleri* ile çeşitli gazetelerde çıkan yazılarında -bâzı muhâvereleri istisnâ edilmek şartıyla- erkânı arasında takdim-te'hîr vuku bulmuş cümleler, yok denecek kadar azdır. Bu kadar eskiye gitmeye lüzum yoktur; Türk Dil Kurumu'nun üyelerinden **Agâh Sırrı Levent**'in yazılarında da bu tarz cümleye pek rastlanılmıyor.

Fakat benim şikâyet mevzuu olarak ileri sürmek istediğim nahiv hatâları, isnad dışındaki terkiplerle ilgilidir ki, eski kitaplar bunlardan nâkıs terkip diye söz ederlerdi. İzâfet, sıfat ve atıf terkipleri bu çerçeveye girer.

Mânâ itibâriyle has isim, yapı itibâriyle mezcî(birleşik), kuruluş itibâriyle izâfet terkibi olan bâzı sözlerin, bilhassa yer isimlerinin tasarrufunda büyük bir

yanlışlık müşâhade edilmektedir. Bunda kalem sahipleri kadar, hattâ onlardan ziyâde İçişleri Bakanlığı'nın, belediyelerin, Devlet Demir ve Deniz Yolları idâresinin kusûru vardır: *Kadıköy, Erenköy, Edirnekapı, Mevlânâkapı, Galatasaray, Anadoluhisar, Rumelihisar, Paşabahçe, Paşaliman, Valdeçeşme, Selâmiçeşme* mezci terkipleri Türkçe'nin mantık nizâmına tamamen aykırıdır. Zirâ bir köyün "**kadı**" veya "**eren**", bir kapının "**Edirne**" veya "**Mevlânâ**", bir sarayın "**Galata**", bir hisarın "**Anadolu**" veya "**Rumeli**", bir bahçe veya limanın "**paşa**", bir çeşmenin "**vâlide**" veya "**Selâmi**" olmasına imkân yoktur. Bu alafrangalaşmak hevesi, -Türkiye'nin çeşitli yerleri gibi- sevgili Erzurum'a da geçmiştir: Bu gün herkes; o güzelim kasabadan *"Hasankale"*, şehrin târihî giriş yollarından *İstânbulkapı, Karskapı, Erzincankapı, Tebrizkapı, Gürcükapı...* diye söz ediyor. Neredeyse, **Faruk Nâfiz Çamlıbel**'in meşhûr eserini de *Çoban Çeşme* diye anacağız. Hâlihazırdaki söyleniş ve yazılışlarında muzâf ve muzâfunileyh[106] arasında ayniyet veya nevi beraberliğine delâlet eden bu mezcî terkipler; aslında muzâfın, muzâfunileyhe tahsisini ifâde etmelidirler. O takdirde doğru şekilleri *Kadıköyü, Erenköyü, Edirnekapısı, Mevlânâkapısı, Galatasarayı, Anadoluhisârı, Rumelihisarı, Paşabahçesi, Paşalimanı, Vâlideçeşmesi, Selâmîçeşmesi* olur. Aynı şekilde Erzurum'la ilgili isimlerde de muzâftan sonra, âhenge göre -si veya -sı eki getirmek iktizâ eder.

Bu yanlış kuruluş; reklâm ümidiyle müessese isimlerine de teşmil edilmiştir: *Restoran Recep, Butik Ali, Gürün*

---

106 **Muzâf**: (Tamlayan) Başka bir isme katılmış ve onu tamamlamış olan isim.

Muzâfunileyh: (Tamlanan) İsim tamlamasında (izafet terkibinde) muzâfın bağlı bulunduğu isimdir. Türkçede muzâf sonra gelir.

Misâl: "**Evin kapısı**" dediğimiz zaman, "**ev**" muzâfunileyh; "**kapı**" muzâfdır. (Nâşir)

Han, Rüstempaşa Pazar, Otel Yozgat, Bulvar Palas, Miami Restoran, Gökpınar Motel... bu çerçeveye girecek birkaç garip örnektir. Hâlbuki **Recep Efendi**'nin "restoran", **Ali Bey**'in "butik", Gürün Kasabası'nın "han", **Rüstem Paşa**'nın "pazar", Yozgat şehrinin "otel", bulvarın "palas", Miami'nin "restoran", Gökpınar'ın "motel" olması, kaabil değildir. Kelimeler; teker teker ne kadar Türkçe olursa olsun, böyle terkipleri Türkçe saymaya imkân yoktur.

Hele lokantalarda Türk yemeklerini Rum garsonların nahvine göre söylemek bir zarâfet sayılmıştır: *Şiş kebap, hamsi tava, yürek ızgara, böbrek sote, yayla çorba, yaprak dolma, makarna fırın, fincan börek, tandır kebab...* Türkçe'nin mantığıyla bağdaşamayacak sözlerdir. Bunları, yirmi beş yıl öncesine gelinceye kadar *Şiş kebabı, hamsi tavası, yürek ızgarası, böbrek yahnisi, yayla çorbası, yaprak dolması, fırın makarnası, fincan böreği, tandır kebabı...* diye söylerdik.

İstanbul'da on-onbeş yıldan beri bir de acâib sıfat terkibi ile karşılaşıyoruz: *Arabalı vapur.* Bu örneğe göre, içinde kitap bulunan dükkâna *kitaplı dükkân,* balık bulunan kayığa *balıklı kayık,* sigara bulunan kulübeye *sigaralı kulübe* dememiz gerekecek. Hâlbuki *arabalı vapur* terkibi tamamen Ermeni Türkçesi'nin mahsûlüdür. Nasıl ki, Devlet Deniz Yolları'nın araba taşıyan vapurları varsa; Devlet Demir Yolları'nın da yük taşıyan, hayvan taşıyan vagonları vardır. Onlar; bu taşıma vâsıtalarını *"yük vagonu", "hayvan vagonu"* diye adlandırıyorlar. Sözü edilen vapurların adı da *araba vapurudur.*

Kimden başladı bilinmez, on yıldan beri gerek yazı dilinde gerek konuşma dilinde "**ya**" atfıyla selikaya[107] uymayan bir terkip tarzı alıp yürümüştür. Şâirler, romancılar,

107 **Selika**: Güzel ve temiz söz söyleme istidadı. (Nâşir)

gazete yazarları, radyo spikerleri, devlet adamları bu eksik unsurlu terkibi kullanmakta birbiriyle yarış hâlindedir: **Ahmed** ya da **Hasan**, gazete ya da radyo, bakan ya da müsteşar, kitap ya da defter, profesör ya da asistan. "**Ya**", Farsça terdîd[108] edatıdır. Terdîd, tahayyür[109], tekid ifâde eder. Türkçe'de ikizleme şekliyle kullanılması mûtaddır: "Ya kapı aralandı ya bana öyle geldi." cümlesinde terdide; "Ya derse çalışmalısın ya mektebe gelmemelisin." cümlesinde tahayyüre delâlet etmektedir. Tekid kasdolunduğu zaman, ikinci "**ya**" Farsça "**hod**" ile birleşmiş olan yâhud hâlini alır; onun yerine "**ya da**" şekli dahî kullanılır: "Ya çalış yâhud devlet me'muriyetinden vazgeç. Ya kanunlara riâyet edersin ya da âkıbetine katlanırsın!" örneğinde olduğu gibi. Eskilerde nâdiren "**ya**" nın tek olarak kullanıldığı görülebilir, fakat bu, umumiyetle bir ihmal neticesidir. Türkçe'nin fesâhati, "**ya**" nın çift kullanılmasını gerektirir. Terdid veya tahayyüre delâlet etmek üzere bağlanacak iki ifâde unsuru arasında "**ya da**" sözü, "**veya**" nın şiveye mugâyir bir tercümesidir; üstelik "**ya**" Farsça asıllı bir atıf harfi olduğuna göre tercüme eksiktir. Bahsi geçen atıf harfinden vazgeçilemediğine göre, en iyisi, onun ikizleme şekline başvurmaktır.

Eksik terkiplerle ilgili nahiv hatâları içinde, haritalara kadar geçmiş olan yer isimlerini düzeltmek hayli güç olmalıdır. Fakat bundan böyle o tarzda kelime teşkil etmemeye dikkat edebiliriz.

Kırk yılı mütecâviz bir zamandan beri dilimizde yerleşmiş bir de morfoloji hatâsı vardır; imlânın sebebiyet verdiği bu ârızanın düzeleceğini sanmıyorum. Türkçe'de

---

108 **Terdîd**: Edb: Karşısındakini merakta bırakacak ve neticeyi sezdirmeyecek şekilde söz etmek. İki ihtimâlle fikir anlatmak, Muhatabın beklemediği bir sûrette sözü bitirerek söze kuvvet vermek. (Nâşir)

109 **Tahayyür**: Beğenip seçmek, muhayyer olmak. (Nâşir)

şühûdî mâzî, fiil köklerine ince seslerden sonra *-di,* kalın seslerden sonra *-di* ilâvesiyle teşkil olunur; vokaller âhenge göre yuvarlaklaşır. Sert harfle biten bir hece, bir sessiz harf tarafından tâkib olunacaksa onun da sertleşmesiyle ilgili imlâ kaaidesi, dilin morfolojisini sarsmıştır: Bugün İstanbul'da altmış beş yaşının üstünde bulunan insanlarla, İstanbul'da görülen hatâları taklid etmeyi bir medeniyet alâmeti saymayan Orta, Cenup ve Doğu Anadolu ahâlîsi; *gitti, attı, sattı, çattı, güttü, tuttu, kattı, battı, bitti, çıktı, çekti* yerine; *gitdi, atdı, çatdı, gütdü, tutdu, katdı, batdı, bitdi, çıkdı, çekdi* der ki, doğrusu da tenâfür[110]den uzak olan bu ikinci şeklidir.

Aynı sebebe bağlı morfoloji bozukluğu sıla sığasında da müşâhade olunmaktadır: *Sattığınız mal, diktiğimiz elbise, akıttığı kan, öğrettiği ders, geçtiğin yol, içtiği su* terkipleri yanlıştır. Bunların doğrusu; *satdığınız mal, dikdiğiniz elbise, akıtdığı kan, öğretdiği ders, geçdiğin yol, içdiğin su* sözleridir, Yaşlı İstanbul Hanımefendileri ile Anadolu halkının çoğu böyle söyler.

Aynı fâsid imlâ kaaidesi, birden ziyâde heceyi ihtivâ eden fiil köklerine gelecek *-dir, -dır* (ve yuvarlakları) tâdiye ekini de bozmuştur: *Alıştırmak, çalıştırmak, gülüştürmek, geliştirmek, oturtturmak, esnettirmek...* sözleri hep yanlıştır. Bunların doğrusu bir daha avdet edemeyecek olan *alışdırmak, çalışdırmak, gülüşdürmek, gelişdirmek, oturtdurmak, esneddirmek* şekilleridir.

Yine bu imlâ kaaidesinin bozucu te'siri isim soyundan gelen kelimelere âid bâzı insırâf[111] (déclinaison) şekillerinde de kendini göstermiştir: Türkçe isim, sıfat, zamîr ve

---

110 **Tenâfür** Edb: Kulağa hoş gelmeyen hece veya kelimelerin bir arada bulunması. Kelimelerin, kulağa hoş gelmeyecek derecede tekrar edilmesi neticesinde ortaya çıkan kulak tırmalayıcı bozukluk. (Nâşir)

111 **İnsırâf**: Gr: İsimlerin kaaidelere göre çekilebilmesi. (Nâşir)

mastarları, sonlarına *-de* veya *-da* getirerek mefûl-i fiili (locatif), *-den* veya *-dan* getirerek mefül-i anh (ablatif) hâline sokmak gerekirken sert harflerle biten kelimelerin sonunda bu *"d"* harflerinin "t" ye çevrilmesi, kaaide olmuştur.

Şimdi sözü, umûmî şikâyetlerin toplandığı nokta ya, yeni kelimeler bahsine getirebiliriz:

Bu işin başlangıcında İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin, tuttuğu, **Ziya Gökalp** ve **Ömer Seyfeddin** tarafından ileri sürülen; dilimize girmiş yabana kaaideleri atmak, Türkçe karşılıkları bulunduğu takdirde Arap ve Fars dillerinden aldığımız kelimeler yerine -nüansları kaybetmemek şartıyla - onları kullanmak temayülü ile karşılaşıyoruz: Bu devrede Eski Anadolu Türkçesiyle dîğer Türk lehçelerinin de imkânları yoklanmış, hattâ bu cereyanın tesiri ile Türkçe zannederek bâzı Moğolca kelimelere dahî iltifat gösterilmiştir. Hâdisenin, bunu tâkib eden devreye âid seyri malûmdur. Baba ile oğul arasındaki anlaşma imkânlarının kalkmasıyla ilgili şikâyetler, buradan doğmaktadır. İnkılâbların, - daha açık ifâde ile iktisada bağlı muhayyel ihtilâlin hazırlayıcı umdelerini yerleştirebilmek için mâziye âid bütün bilgi ve mahâret şûbeleriyle irtibâtı kesmeye lüzum gören şartlanmış zihniyetin; - en kolay hüneri, uydurma kelimeleri kullanmakta bulan ve böylece daimî bir şöhret kazanacağını sanan edebiyat amatörlerinin; bu işte büyük gayretleri vardır.

Bir muharririn üslûbunu inşâ ederken çeşitli vetireler arasında kelime servetini zenginleştirmek veya başkalarından farklı bir lûgatçeye sâhib olmak istemesi, tabiîdir. Fakat tekliften fazla değer taşımayan bu sözlerin, âmme tarafından kabul edilip edilmediklerini yoklamaya zaman bırakmadan ders kitapları vâsıtasıyla âdetâ cebrî sûrette körpe dimağlara yerleştirilmek istenmesi; millî bir felâkettir. Aynı sözler, devlet radyoları vâsıtasıyla da yıllardan beri cebren dinletilmiştir. Güzel veya çirkinliği, yanlış veya doğruluğu tahkik edilmeyen bu sözcükler (!) yâni zavallı sözler, ileri olmanın

tezâhürü sayılarak bâzı kimseler tarafından da yerli veya yersiz kullanılmıştır. Kelimeler bir milletin geçirdiği hayat safhalarından; zihnini dolduran düşüncelerden, içini sarsan heyecanlardan, ruhuna sükûn getiren îmanlardan, torunlarına öğünme vesilesi olacak hünerlerinden, en yüce tefekkür kaynaklarıyla günlük hâdise ve vaz'olunmuş değerler karşısındaki takdir ve temyiz kudretinden, yüzyılların kovaladığı hâtıralarından taşıdıkları akisler ölçüsünde o milletin adıyla yâd olunmaya liyâkat kazanırlar, Millî sayılmaları, menşelerinden çok, kullanılış tarzlarına yâni tâbi oldukları nahiv sistemine bağlıdır. Eğer yazı dilinin kelime hazînesi zenginleştirilmek isteniyorsa; büyük halk kalabalıklarının toplandığı pazar yerlerine, mesirelere, kahvehanelere, otobüs garajlarına, sebze, meyve hallerine teypler koymalı, müştereken söylenen kelimeleri, Türkçe diye tesbît etmelidir. Menşe'i ne olursa olsun, Türk halkının günlük hayâtında kullanmadığı sözlere şüpheyle bakmalıdır.

Ahmed Cevdet Paşa; *Belâgai-i Osmaniye*'sinde garâbete misâl olarak *od* kelimesini ileri sürer. Bu kelime aslen Türkçe'dir; XV. yüzyıldan sonra onu terk edip yerine Farsça'nın *âteş* kelimesini kullanmağa başlamışız; ilk hecesini de kısaltarak *ateş* hâline sokmuşuz, Türkçeleştirmişiz; bâzı ağızlarda *ataş* şekliyle de karşılaşıyoruz. Şimdi *odu mangala koy* desek, XV. yüzyıl veya öncesine âid lügat kitaplarından Türkçe öğrenmiş bir adam vaziyetine düşeriz; dinleyenlerin bir kısmı anlamaz, anlayanlar da bu ecnebilik karşısında güler. *"Ateşini verir misin? Sigaramı yakayım."* sözü tabiîdir. *"Odunu verir misin?..."* şekline girdi mi, ifâde garabetten başka, iltibâs[112]a yol açacak bir za'f-ı telifle[113] de mâlûl olur.

Dilin canlılığı kanununa mugâyir olan bu tutumun

112 **İltibas**: Yanlışlık, karışıklık. (Nâşir)

113 **Za'f-ı telîf:** Edb: İbarenin, anlamayı güçleştirecek derecede karışık olması. (Nâşir)

çeşitli örnekleriyle karşılaşıyoruz: *Kamu* kelimesi, bunlardan biridir. Vaktiyle **Reşid Rahmeti Arat**'ın dersinde öğrendiğim şeyi yanlış hatırlamıyorsam, Türk Dili'ne Orta İranca'dan bir *hamag* kelimesi girmiş. Bu; iki yoldan inkişâf etmiş: *Heme* olmuş, "-si" iyelik zamiri ile kaynaşarak *hemesi* hâline girmiş, o da zamanla *hepisi* şeklini almış ki, hâlâ Türkiye Türkçesi'nde yaşıyor,

Dîger yandan bu *hamag, kamug* olmuş, zamanla *kamu* şeklini almış, eski Anadolu Türkçesi'ne kadar gelip sonra kaybolmuştur. Bugün *"Kamu köylüler, sağ tarafta toplansınlar!"* deseniz, dinleyenler maksadınıza intikal edemez. Fakat *"bütün köylüler;.."* derseniz, istediğiniz anlaşılır. (Maamâfih bu söz; ıstılahlar bünyesinde bir zaman için olsun kalacağa benziyor fakat hukuk ıstılahları arasındaki ittirâda aykırı düşmek ve yerine geçtiği *âmme* kelimesi kadar millete yabana kalmak şartıyla). Söz, dilimizin bugün vâsıl olduğu mûsikî kudretinden de uzaktır. **Nâmık Kemâl**; **Ahmed Vefik Paşa**'nın *Micro-Mega* tercümesini tenkîd ederken, Türkçe deyince, mutlaka kaba Türkçe'yi kasdettiğimiz den dert yanar; şimdi o söz hatırıma geldi.

Radyolarımızda duyduğumuz acâib sözlerden biri de *halk ozanı*'dır. *Ozan* kelimesini *şâir* karşılığı sayanlar, böylece gûya *halk şâirini* türkçeleştirmiş oluyorlar. Acaba *halk* kelimesi hangi dilden alınmıştır? Nedense ona karşılık bulmak hatırlarında gelmemiştir. *Ozan,* XVI. yüzyıldan önceki mânâsıyla sazlarına müterâfik[114] destanlar, türküler söyleyen *halk şâiri* demektir. Bu haliyle yerine getirilmek istenen sözde bir haşiv[115] olacak. Hattâ bir aralık Memlûkler saha-

114 **Müterâfik**: Arkadaşlık eden, refâkat eden, beraber bulunan. Bir arada, karışık, karışmış. (Nâşir)

115 **Haşiv**: Edb: İbarede lüzumsuz söz bulunması, aynı mânada iki kelimeyi yanyana söylemek. (Nâşir)

sında, Doğu Oğuzları arasında doğrudan doğruya *kopuz, saz* mânâlarında da kullanılmıştır; bu yüzden dilde bir de *ozancı* kelimesi türemiştir. XV. yüzyıldan sonra Türkler, bu kelimeyi beğenmez; ancak bir şahsı tehzil[116] maksadıyla kullanırlar. Bu sebebledir ki, gerek Anadolu ve Rumeli'de gerekse Azerbaycan'da ozanlar, *"âşık"* adını alırlar. Türkmenler arasında da aynı vazifeyi ***"baksı"*** kelimesi görür. Sözü edilen yüzyıldan sonra kaleme alınan eserlerimiz, ozan kelimesini *geveze, herze söyleyen* karşılığında kullanmışlardır. Bu mânâyı sözlü an'ane de benimsemiş, zamanımıza kadar getirmiştir ki, **Ali Rıza Yalgın**, Karaîsâlı havâlisinde, İshak **Re'fet** ve **Hâmid Zübeyir Koşay**, Cenup Anadolusu'nun dîğer yerlerinde tesbît ederler. Esasen *âşıklık* da ozanlığın tamamen aynı değil, cemiyetin kazandığı yeni şartlara göre istihâle etmiş[117] şeklidir. Ne **Âşık Ömer**'de *Dede Korkut Kitabı*'ndaki ozanların kudsî mâhiyetini, Oğuzlar arasındaki fonksiyonunu, ne de **Âşık Gevheri**'de Selçuklu, Memlûk ve **İkinci Sultan Murad** ordularındaki ozanların rol ve mevkilerini bulmak mümkündür.

Saz şâirlerinden *ozan* diye bahsedilmesini dahi müsâmaha ile karşılamak mümkün değil. **Süleyman Nazif**'in, **Ahmed Haşim**'in, **Yahya Kemâl**'in ozan diye anılması; kemiklerinin mezardan fırlaması için kâfidir. Bugün hiçbir Fransız, **Stéphane Mallarme**'den, **Charles Baudelaire**'den, **Victor Hugo**'dan, hattâ **François Villon**'dan *troubadour* veya *ménestrel* diye bahsetmiyor, hiçbir İngiliz ağzından da **Shakespeare**'den bahsedilirken *gleeman* veya *minstrel* sözünü işitmek mümkün değildir; bu milletler arasında müşterek bir - Fransız yazısıyla - *poète*, - İngiliz ya-

116 **Tehzil**: Alaya alma. Alay şekline sokma. (Naşir)

117 **İstihâle etmek**: Bir şeyin terkib ve asıl şeklinin başka hâle değişmesi. (Nâşir)

zısıyla - *poet* kelimesi vardır; Latince, Grekçe asıllarına giderek bu sözleri dilden atmak kimsenin aklına gelmez. Aynı şekilde Türkler, Araplar, Farslar arasında da müşterek bir *şâir* kelimesi vardır. Bunu dilden çıkarmaya gayret etmek de beyhûde bir zahmettir. İleri bir "devrim" hamlesine girmek isteyenler; "şâir"i sırf burjuvaya has bir kelime saymasınlar; sözlerinin bedîî [118]değeri yerine, devlete isyan ettikleri için bugün bayrak adam hâline getirilmek istenen **Pîr Sultan Abdal, Dadaloğlu** da birer şâirdir. Hattâ Marksist devrimlerin gerçekleştirildiği bâzı memleketlerde dahî, "poet"in yerli ağıza uydurulmuş şekilleri - hem de aynı kökten türemiş dîğer kelimelerle - kullanılmaktadır. "Aydın kişiler", ne kadar ısrar ederlerse etsinler, bugün halk **Ozan Veysel** değil, Âşık Veysel diyor. Yeni kalem sahipleri, isterlerse kendilerini ozan sayabilirler, fakat biz, bu sıfatı **Fuzûlî**'ye, **Bâkî**'ye, **Yahya**'ya, **Nefî**'ye, **Nâbî**'ye **Nedim**'e, **Gâlib**'e... lâyık görmüyoruz. **Vâsıf** da, bu kelimeyi nasıl karşıladığını *Dîvân*'ında haykırarak ilân etmiştir. Kısacası ozanlar, XV. yüzyıldan önceki saz şâirleri olduğuna göre *halk ozanı* terkibi, en azından haşiv ile malûldür. **Süleyman Nazif, Ahmed Hâşim** ve benzerleri de ozan değil, şâirdir. Şu anda düşünüyorum, merhum **Ahmed Hamdi Tanpınar**'a **"ozan"** denseydi üzüntüden üç gece gözüne uyku girmezdi.[119]

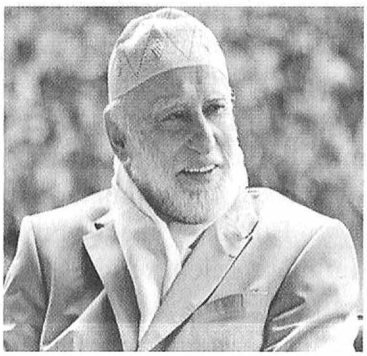


118 **Bedîî:** Edb: Sözün garib ve güzel olması hâli. (Naşir)

119 Kubbealtı Akademi Mecmuası, Ocak 1972, Sayı: 1, Sh. 60-72

LİSAN HASSASİYETİ

Osman Nuri Topbaş



İnsan, kelimelerle düşünür; lisan ile tefekkür ufkunu genişletir. Bu sebeple, kelime kadrosu daraltılmış bir lisan ile islâmî tefekkürün derin ufuklarına yol bulmak mümkün değildir.

Eski Türkler şamanist idi. Lisanlarında mücerred kelimeler hemen hemen hiç yoktu. İslâm ile hidâyet bulmalarıyla bu ihtiyaç ortaya çıktı. Bu ihtiyacı da Kur'an ve İslâm ilimlerinin lisânı olan Arapça'dan kelimeler alıp dilleriyle mezcetmek sûretiyle giderdiler. Ecdâdımız, İslâm'ı hayatın her safhasına intikâl ettirmek için Türk dilini âdeta Kur'an ile yeniden inşâ etti.

Fakat maâlesef yakın tarihimizde öz kültürümüze yabancılaşma ve batılılaşma cereyanının tesiriyle, lisânımıza karşı büyük bir düşmanlık zuhûr etti. Sözde "**sâdeleştirme**", "**millîleştirme**", "**arı Türkçe**" adı altında, lisanımız fakirleştirildi, tahrip edildi. Dilimize girmiş olan Batı menşeli kelimelere dokunulmazken, Arapça asıllı kelimelerimizi lisandan atma, onları eskimiş gösterme, o derin ve köklü kelimeler yerine, birçok uydurma, köksüz, sığ ve nesebi gayr-i sahih kelimeler dayatma hastalığı başgösterdi.

Bunun esas maksadıysa, milleti ve bilhassa yeni nesilleri, islâmî kültürden uzaklaştırmaktı. Dolayısıyla dilde yaşanan bu kıyım, basit ve sıradan bir mesele değildir. Müminler olarak Kur'an kültüründen gelen kelimelerimize titizlikle sahip çıkmalı, onları ısrarla kullanmalı ve yaşatmalıyız. Onların yerine ikâme edilmek istenen uydurma kelimelere de asla îtibar etmemeliyiz. Bunun aynı zamanda bir İslâm

şahsiyet ve karakterini muhâfaza mes'ûliyeti olduğunu, hatırımızdan çıkarmamalıyız.

Yakın tarihimizde, İslâm kültüründen gelen kelimeler dışlanarak maalesef lisanımıza karşı büyük bir cinâyet işlenmiştir. Bu da güya dili sâdeleştirme ve anlaşılır hâle getirme bahâneleriyle yapılmıştır. Hâlbuki en câhil insanın dahî bildiği "**hayat**" kelimesinin yerine "**yaşam**"; "**imkân** ve **ihtimal**" kelimelerinin yerine "**olanak ve olasılık**" gibi kaba, sert ve köksüz kelimeler konulmaya çalışılmıştır.

Buradaki maksadın; İslâm kültüründen, Kur'an ikliminden gelen kelimeleri dilden ayıklayıp onların mânevi tesirini taşımayan ruhsuz kelimeleri getirerek insanımızın zihin ve gönül dünyasını dînî hakikatleri idrakten biraz daha uzaklaştırmak olduğu âşikârdır.

Ayrıca "**ıslahat, inkılâb, ihtilâl**" gibi farklı mânâ inceliklerine sahip kelimelerinin karşılığı olarak sadece "**devrim**" kelimesi getirilmiştir. Böylece mefhumların mânâ incelikleri yok edilerek derin İslâmî tefekkürün önü kesilmiş ve dil kasden fakirleştirilmiştir.

Bugün maalesef sosyetik bir mahalleye gidildiği zaman, orada hep yabancı dilde levhalar, tabelalar, afişler göze çarpıyor. Öyle ki, bilmeyen bir kişi, orayı aziz İstanbul'un bir semti değil de kasvetli bir Avrupa şehri zanneder.

Öte yandan gençlerin kıyâfetleri üzerinde de kimisinin mânâsı çok çirkin birtakım yabancı ifadeler bulunuyor. Üstelik o elbiseleri alanların pek çoğu, üzerindeki yabancı ifadenin mânâsını dahî bilmeden alıyorlar. Ne kadar süflî bir mesajın tabelâsı olduklarının farkına bile varmadan ortalıkta gezebiliyorlar.

Bütün bunlar, Batı ve seküler Dünyâ'nın kültür istilâsına karşı gafletin hazin neticeleridir. Dil ve kültürümüzde yaşanan bu yozlaşmaya karşı İslâm şahsiyet ve vakarını muhâfaza etmek, her müslümanın vazifesidir.

SONSÖZ

Kasdım budur şehre varam,
Feryad ü figân koparam
Yunus Emre

Değerli okuyucu!

Bu eseri bitirirken sana doğru bir Türkçe sâhibi olman için lâzım gelen nasihatlerden birkaçını bir kere daha ve hülâsaten arz etmek istiyorum:

1. Türkçe'mizin bugün içine düştüğü keşmekeşin birinci âmili hiç şüphesiz Lâtin asıllı alfabedir. Bunu anlaman için sana birkaç misal zikretmek istiyorum:

Doğru Türkçe'de "**âsâr**" kelimesi "**sad**" harfiyle yazılırsa "**asırlar**" demek olduğu hâlde "**peltek se**" ile yazılırsa "**eserler**" demek olur. "**Hayır**" kelimesi "**ha**" harfiyle yazılırsa "**evet**"in zıddı olduğu hâlde "**hı**" yani "**noktalı ha**" ile yazılırsa "**iyilik**" demek olur. "**Âkıl**" kelimesi "**kaf**" ile yazılırsa "**akıllı**" demek olduğu hâlde "**kaf**"ı "**kef**" gibi telâffuz ederek "**âkil**" dersen "**yemek yiyen**" demiş olursun. "**İnkılâp**" kelimesini "**kaf**"la yazarsan "**içmiâî bir tebeddülat**"ı ifade ettiği hâlde "**kef**"le yazarsan "**köpekleşmek**" demek olur. "**Hak**" kelimesini "**kaf**"la yazarsan "**doğru**" mânâsına geldiği hâlde "**kef**"le yazar veya "**kef**" şeklinde telâffuz edersen bir metal üzerine yapılan oymayı ifâde eder. Meselâ mühür "**hakkedilir**". Ayrıca bu kelimeyi "**a**"yı uzatarak telâffuz edersen "**toprak**" mânâsını ifade eder. "**Hâk ile yeksan**", "**hâk-i pâyiniz**" tâbirlerinde olduğu gibi. "**Bakî**" kelimesi "**bekaa**" dan türemiş bir kelimedir. Buradaki "**kaf**"ı, "**kef**" gibi telâffuz edersen bu kelime "**ağlayan**" de-

mek olur. Zira "**büka**" "**ağlamak**"; "**baki**" "**ağlayan**" demektir. Lâtin harflerinin kifayetsizliğinden bu tarz sapmalara bazı Batı menşeli kelimelerde bile rastlanır. Buna da bir misal verelim. "**Gurup**" Batı menşeli bir kelimedir. Bu kelime bir takı aldındığında buradaki "**p**" harfi "**b**" sûretinde yazılmakta veya böyle telâffuz edilmektedir. Hâlbuki "**b**"ile yazıldığında mânâsı "**batış**" hassaten "**Güneş'in batışı**" mânâsını ifade eder. Birçok yerde görürsünüz "**şirketler gurubu**". Bu kelimenin "**şirketlerin batışı**" mânâsına geldiğinin kimse farkında değildir. Doğrusu "**şirketler gurupu**"dur. Yukarıdan beri sayıp döktüğümüz misallerin daha geride yüzlercesi mevcuddur ki; bunların farkını Lâtin harflerinde belirtmek kaabil değildir. Bu "**kaabil**" kelimesini bile tek "**a**" ile yazar ve üstüne de şapka koyarsanız bu Afganistan'ın başşehri "**Kâbil**"in adı olur. Bu gibi Lâtin asıllı harflerle yazılamayacak yüzlerce kelimemiz daha vardır.

Osmanlı Türkçesi'nde de yirmi sekiz harf vardır. Lâkin "**se**" sesinin işareti bir değil üç tanedir. "**Sin**" "**sad**" "**peltek se**". Aynı şekilde Lâtin alfabesindeki "**z**" mukabili olan harfler de Osmanlıca'da üç tanedir. "**Zel**", "**ze**" , "**zı**". Kabaca yeni yazıda "**ze**" sûretinde telâffuz edilip yazılan kelimeler aslında bu üç harften birinin yazılmasıyla mânâ değişikliğine uğrar. Bu durumu gösteren sayısız misallerden burada birkaçını zikredelim. Meselâ "**zeki**" kelimesi "**zel**" harfiyle yazılır. Bunu "**ze**" ile yazarsan kelimenin mânâsı "**temiz**" demek olur. Bütün bu kelimelerin farklılıklarını tebârüz ettirecek şekilde yazılması Lâtin asıllı bugünkü alfabeyle mümkün olmadıktan başka bazı kelimelerin hecelerinin uzun telâffuz edilmesiyle de mânâ değişir. Meselâ "**zâhir**" (âşikâr) kelimesinde "**a**" uzatılır. Eğer bu kelimede "**i**" uzatılırsa kelime "**zahîr**"e yâni "**yardım**" mânâsına dönüşür.

Lâtin alfabesindeki "**ke**" harfi kelimenin doğru telâffuzunda "**kaf**" ise ve bu "**kaf**"ın arkasında bir elif varsa onu

"**ka**" sesiyle uzatmak gerekir. Hâlbuki Lâtin harflerinde "**ke**" harfinin önüne gelen harf noktalı bir harf olur veya şapka ile uzatılırsa bu kelime "**kef**" gibi telâffuz edilmektedir. Meselâ "**kadir**" kelimesinde "**a**"yı uzattığınız takdirde bu kelime "**kaadir**"e döner ve mânâsı "**kıymet**" demek iken kudretli hâline gelmiş olur. Bazı kelimelerde bu durum sadece telâffuz bozukluğuna sebep olduğu hâlde bazen de burada olduğu gibi mânâyı değiştirir. Son zamanlarda Türk Dil Kurumu "**a**"ların üzerindeki bu şapkayı kaldırmak temâyülündedir. Bu takdirde "**kaatil**"; "**katil**" hâline gelir. Hâlbuki birinci telâffuzda bu kelime "**nâhak yerine adam öldüren**" mânâsına geldiği hâlde ikincisinde "**öldürme**"yi ifade eder. Türk Dil Kurumu'nun bu ihâneti devam ederse "**hala**" kelimesi ile "**hâlâ**" kelimesini, "**kar**" kelimesi ile "**kâr**" kelmesini, "**dahî**" kelimesi ile "**dâhi**" kelimesini ayırt etmek mümkün olmaz. Nitekim bir bankanın sene sonu kâr dağıtımına dâir ilânlarda "**kâr**" kelimesi müstemirren (devamlı bir sûrette) "**kar**" olarak yazıldığı gibi üst seviyeden bazı şahsiyetlerin "**hâlâ**" yerine "**hala**" veya "**dahî**" kelimesi yerine "**dâhi**" dedikleri müşâhade edilmektedir. Bir genç "**fâtih**" kelimesini ilk heceyi uzatılmış olarak kullanan birinden duymasa bu kelimeyi sadece kitaplarda görse "**fatih**" olarak öğrenir. Zira bu "**fâtih**" kelimesi gibi birçok kelimeyi şapkalı bir sûrette yazan pek yok gibidir.

Aynı şekilde "**n**" sesi de Osmanlıca'da biri ince biri kalın olmak üzere iki tanedir. "**Sen**" derken "**nun**" harfini kullanırız. "**Son**" derken bu "**nun**" "**sağır kef**"le yazılır. Artık telâffuz kalınlaşmıştır.

Lâtin asıllı yeni alfabe sebebiyle ortaya çıkan böyle telâffuz bozuklukları saymakla bitmez. Ben size burada profesör ünvanlı bazı şahsiyetlerin bile yanlış telâffuz ettikleri kelimelerden birkaçını hatırlatmak istiyorum. Meselâ "**Hakkâri**", "**Makedonya**", "**mezkûr**", "**metrûk**" kelimelerindeki "**ke**" harfi aslında "**kef**" olduğu hâlde hepsi

de "**kaf**" gibi telâffuz edilmektedir. Çünkü Lâtin asıllı yeni alfabede "**kaf**" ve "**kef**" farkı yoktur. Sağdan sola okur yazar olmayanların konuşmaları böyle yanlışlarla lebâlebtir. Bu telâffuz bozukluklarını televizyonlarda diplomalı aydınlar (münevverler değil!)ın konuşmalarından derledim. Eğer bu sûretle müşâhede edip not aldığım yanlışları kâmil bir sûrette tâdâd etmeye (sayıp dökmeye) kalkışsam belki bu da yeni bir eser hacmine ulaşır. Buna bir misal de şudur: Milletvekillerinden bile "**adâlet**" kelimesini "**adalet**" şekilinde telâffuz edenler az değildir.

Son söz olarak bu mesele ile alâkalı sana şu nasihatte bulunmak isterim: Mutlaka sağdan sola okur yazar ol! Sağdan sola okur yazar olmayan bir insanın ne sözünü dinle ne de eserlerini oku! Aksi takdirde sen de burada okyanustan bir çay kaşığı su misali sunduğumuz yanlışların benzeri sayısız yanlışlara sürüklenmekten kurtulamazsın.

2. Cumhuriyet aydınları en büyük sığlığı lisan bahsinde yaşamaktadırlar. Buna dâir de verilecek sonsuz misalde sana birkaç tanesini zikretmek isterim. "**Dalâlet**" (sapıklık) ile "**delâlet**"i (delil olma) , "**vahâmet**" (vahim olma hâli) ile "**vehâmet**"i (kuruntu), "**muhakeme**" ile "**mahkeme**", "**bizzat**" ile "**bizatihî**" , "**eşkâl**" (şekiller) ile "**eşgal**" (meşguliyetler), **mahzur** (sakınca) ile **mahsur** (kuşatılmış)'u "**mülteci**" (sığınmacı) ile "**mürteci**"yi "**ma'şerî**" (toplumun şuurna âid) ile "**mahşerî**" kelimelerini karıştırmayan sözde aydın yok gibidir. Böyleleri bazı kelimeleri kadimen kullanılagelmiş olan mânâ dışında da istimal etmektedirler. Bunun en yaygın misali "**âfâkî**" kelimesidir. Bunu "**mesnedsiz**", "**saçma sapan**" mânâsına kullanmaktadırlar. Halbuki Türkçe'ye girmiş iki batılı kelimeden birinin karşılığıdır. O kelimeler "**objektif**" ve "**subjektif**"tir. Bu iki kelimenin Türkçe karşılığı "**âfâkî**" ve "**enfüsî**"dir. Buna göre "**âfâkî**" kelimesi "**objektif**"in karşılığı olmak itibarıyla "**hissî**" ve "**şahsî**" olmayan demek olduğu hâlde bunu yerli yerinde

kullanan bir kişi kalmamıştır. Böyle misaller de çoktur. Bu husûstaki yanlışların da bu zikrettiklerimizden ibâret olduğu sanılmamalıdır.

3. Türkçe'de sesli harfle biten bir isim kelimesinin sesli harfle başlayan bir ek aldığı zaman bu lâhika (ek) ile asıl kelime arasında dört harften biri yer alır. Bunlar **"y", "ş", "s", "n"** harfleridir. Meselâ **"dere"** kelimesi ismin **"i hali"** ile kullandığınız zaman **"dereyi"** veya **"deresi"** dersiniz. Bu kaide Türkçe asıllı kelimeler hakkında câri olduğu hâlde dilimize Arapça'dan girmiş kelimeler de zikrettiğimiz kaynaşma harfleri" denilen bu harfler ortaya çıkmaz. Meselâ bir adam **"Sultan Ahmed Câmisi"** diyorsa O'nun cehline hükmedebilirsiniz. Çünkü **"câmi"** Arapça'dır. Bu ismi **"i hal"**i ile kullanıldığında **"s"** harfi telâffuz edilmez. Doğrusu **"Sultan Ahmed Câmii"**dir. **"Mısra"** kelimesi de Arapça asıllı olduğu için aynı durumdadır. **"Mısrası"** veya **"mısranın"** diyen cehlini haykırmaktadır. Meselâ **"mevkii"** kelimesi yerine **"mevkisi"** diyen de aynı durumdadır. Çünkü lisan O'nu kullanan milletlerin devamlılık şuurunun yegâne vasıtasıdır. Bu gibi sayısız Arapça kelimeyi bir terkip hâlinde kullandıklarında bu yanlışa sürüklenemeyen hemen hemen yok gibidir.

Bu husustaki diğer bir yanlış da şudur: Arapça asıllı kelimerden bir terkip (tamlama) yapıldığında kelimelerin biri müennes ise öbürü de müennes yapılır. Terkibe giren kelimelerden birinin müennes birinin müzekker olması tatbikatta asla görümez. Terkib de Osmanlı Türkçesi'nde terkib-i arabî ve terkib-i farisî olmak üzere iki türlüdür. Arapça kelimelerin her birinin başında **"el"** harf-i tarifi bulunduğundan terkibde (tamlamada) bu **"el"** ses uyumuna göre **"ul"** veya **"ül"** şeklide telâffuz edilir. Meselâ **"İslâm âlimleri"** terkibini Farsça bir terkiple ifâde etmek istersek **"ulemâ islâmiyye"** şeklinde yazar lâkin **"ulemâ-yı islâmiyye"** diye okuruz. Eğer buradaki birinci kelime sesli harfle bitmeseydi bu iki

kelimeyi birbirine bağlayan "**yı**" sadece "**i**" veya "**ı**" olarak telâffuz edilir ve o da yazıda asla yazılmazdı. Bunu müfred (tekil) şekilde kullanmak istersek "**âlim-i islâm**" deriz. Zira kelimelerin ikisi müzekker yani erkektir. "**Ulemâ**" çoğul bir kelime olduğundan ve bütün çoğul kelimeler müennes kabul edildiğinden terkibin çoğulunda "**islâm**" kelimesi "**islâmiyye**" şeklinde müennesleştirilir.

Normal Türkçe'mizde kelimeyi "**î**" sûretinde okutan harfimiz İslâm yazısında "**ye**" harfi ile yazılır. Buna "**yâ-yı nisbet**" denilir. Kelimenin sonuna gelerek uzun telâffuz edilir. "**Ahlâk**"tan "**ahlâkî**", "**ilim**"den "**ilmî**", "**adâlet**"ten "**adlî**" sûretinde lisanımızda sayısız kelime mevcuddur. Şimdi bu nisbet "**y**"si yerine "**sel**" "**sal**" ekleri kullanılıyor. Hâlbuki bu iki lâhika kadim Türkçe'nin malı olarak çoktan tarihe intikal etmiş ve bize hatıra mâhiyetinde sadece iki kelimede hayatını devam ettirecek sûrette intikal etmiş bulunmaktadır. Bu iki kelime "**uymak**"tan "**uysal**", "**kum**"dan "**kumsal**"dan ibâretken Arapça olan birçok kelimenin sonuna getirilerek "**kanunsal**", "**siyasal**" gibi sayısız kelime türetmenin mantikî bir sebebini ortaya koyabilecek olan biri varsa beri gelsin! Bu "**y**" harfi bazen zarf bir kelimeden mastar dahî yapar. "**Hiç**" kelimesinden "**hiçî**" "**hiçlik**" demektir. "**Tenha**" sıfatından "**tenhaî**" (tenhalık) gibi. Lâkin bugün cahilâne bir sûrette eskiye vakıfmış gibi görünmek isteyenler dilin serencamından haberdar olmadıkları için "**vâv-ı atıfe**" dediğimiz vav harfini "**ve**" mânâsı yerine terkip "**i**"si gibi kullanmaktadırlar. Hâlbuki bu kullanış asla doğru değildir. Yolda gördüğüm bir dükkânın tabelasında "**keşkül-ü fukara**" yazmaktadır. Bu "**keşkül ve fakirler**" demektir. Bunun "**fakirlerin keşkülü**" olması için "**keşkül-i fukara**" olması lâzım gelir. "**Kaza vü kader**" dediğin zaman bu terkip değildir. Buradaki "**vü**" "**vav-ı atife**"dir yani "**ve**" mânâsındadır. Böyle yanlışlar saymakla bitmez.

4. Bugünkü Türkçe'de yaygın olan bir başka vahim

hata da yardımcı fiillerin kullanılmasındadır. Meselâ "**etmek**", "**eylemek**" yardımcı filleri mücerred işlerde kullanılır. "**Arkadaşına yap bir telefon**" diyen kimsenin muhatabı telefon ustası olması lâzım gelir veya "**ayıp yaptın**" diyorsa yapılan işin maddî bir iş olması lâzım gelir. Bunun yerine "**ayıp ettin**" denmesi gerekir. Zira bu kelime maddi bir ameli ifade etmez.

Bunun gibi öteden beri mâruf olan tâbirler de kasten veya cehâletle yanlış kullanılmaktadır. Meselâ "**Hayret bir şey**" bunun tipik misalidir. "**Hayret**" keyfiyetin adıdır. "**Şey**"e sıfat olamaz. Doğrusu "**hayret verici**" veya "**hayret uyandıran bir şey**"dir. Benzer bir yanlış da korkunç güzel tabidir. güzelin nasıl korkunç olabileceğini bir bilen var mıdır?! Kaldı ki; bazı sıfatlar muayyen mahallerde kullanılır. Mahalli dışında kullanılması da galat hatta mantıksızlıktır. Bir kötülükten bahsederek "**millet buna lâyık değil**" diyenler bilmiyor ki; liyâkat iyi şeyler için kullanılır. Menfiliklerde kullanılacak kelime "**müstehak**"tır. "**Millet buna müstahak değil**" demek gerekirken "**lâyık değil**" demek Türkçe'nin mantığıyla oynamaktan başka bir şey değildir. Buna diğer bir misal de "**temenni**" kelimesidir. Bu kelime de insanlardan vârid olacak bir keyfiyet için kullanılırken "**Cenab-ı Hak'tan şunu temenni ederim.**" demek gülünçtür. Bunun yerine kullanılcak kelime "**niyaz**"dır. Allah'tan "**niyaz**" edilir, kuldan "**temenni**" edilir. İnsan topluluğundan bahsederken "**bir sürü insan**" diyen de çoktur. Hâlbuki "**sürü**" hayvan topluluğu hakkında kullanılır.

Kaldı ki; sıfatların cümle içindeki yerlerini değiştirmek de azim hatalara sebep olmaktadır. Meselâ birisinden "**eski İstanbul milletvekili**" tarzında bahsedilmesi böyle bir yanlıştır. Doğrusu "**İstanbul eski milletvekili**" olmalıdır. Zira "**eskilik**" İstanbul'a değil milletvekilliğine âiddir. Sıfat mevsuf kelimelerinin yer değiştirmelerine ilâveten bir cümle içindeki kelimelerin sıralanmasındaki yanlış da ba-

zen mânâyı alt üst etmektedir ki; böyle hatalardan nefsini kurtarabilen yok gibidir.

Bunu anlamak için size dört kelimelik bir sual cümlesi üzerindeki bir tahlili arz etmek isterim. O cümle şu olsun:

"- **Sen bu kitabı mı okudun?!**"

Cümle bu sûretle tanzim edildiği takdirde öğrenmek istenenin okunan kitabın bu kitap olup olmadığıdır. Şimdi aynı kelimelerin yerlerini değiştirelim:

"**-Bu kitabı sen mi okudun?!**"

Bu takdirde kitabı okuyanın muhatabımız olup olmadığını öğrenmek istiyoruz demektir. Kelimelerin yerlerini bir kere daha değiştirelim.

"**-Sen bu kitabı okudun mu?!**"

Şimdi de belli bir kitabın okunup okunmadığını soruyoruz demektir. Bundan anlaşılan şudur ki; sualin mâhiyetini sual ekinden evvel kullanılan kelime tâyin etmektedir. Hâlbuki şimdiki insanlar kelimeleri cümlede gelişigüzel sıralamakla bazen bulanık su bazen de ters mânâlar anlaşılacak şekilde yazmakta ve söylemektedirler. Böyle yanlışlardan biri de cümlede virgülün konulduğu yerin doğru tâyin edilmemesidir. Bakın şu bir tek misalde virgülün yer değiştirmesiyle mânâ nasıl tegayyür ediyor:

"**Oku oğlum baban gibi,** (virgül) **eşek olma!**"

Bu cümlede sadece virgülün yerini değiştirmekle bakınız mânâ nasıl alt üst oluyor:

"**Oku oğlum,** (virgül) **baban gibi eşek olma!**"

Türkçe cümle yapısındaki "**fâil+mesul+fiil**" sıralamasını alt üst eden ve daha çok solcularda görülen "**devrik**" cümle hastalığının sebep olduğu mahzurları burada tâdâd etmekten kendimi müstağni addediyorum.

Diğer bir husus Türkçe'de birbirine müterâdif zannedilen pek çok kelime vardır. "**Tebeddülât**", "**tahavvülat**" "**istihâle**", "**teceddüd**", "**inkılâp**" gibi kelimelerin her birinin kullanılma yeri ayrıdır. "**Muâvenet**", "**müzaheret**",

"**himmet**", "**nusret**" ... de böyledir. "**Mevtâ**", "**mütevaffa**", "**merhum**", "**maktul**", "**maslub**", "**müntehir**" kelimelerinin her birinin karşılığı kabaca "**ölü**" dür. Fakat kullanıldıkları yerler başka başkadır.

Sevgili okuyucu!

Eğer önlenmezse bu gidişin sonu ne olacaktır biliyor musun?! Batı lisanlarından birini aynen kabul etmek (!) Bu hüküm sana biraz garip gelmiş olabilir. Halbuki bunun tezahürleri daha şimdiden ortaya çıkmış bulunmaktadır. Vaktiyle Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nin rektörü olan **Kemal Kudaş**'a bir ropötajda neden başında bulunduğu üniveristenin Türkçe değil de İngilizce tedrisat yapmakta olduğu sorulunca O şu cevabı vermişti:

"*Bugünkü Türkçe ilim tahsiline kifayetsizdir.*"

Benzer bir söz de benim gençlik yıllarımdan beri tanıdığım üstelik milliyetçi bildiğim **Enver Esenkova**'dan sâdır olmuştur. O da hemen hemen aynı yıllarda (1970'li yıllar) Milliyet Gazetesi'ne yazdığı bir makalede lisanımızdaki Fransızca kelimeleri sayıp döktükten sonra "*ikinci resmî dil olarak Fransızca'yı ilân etmek gerektiği*"ni beyan etmek bedbahtlığında bulunmuştur. Bugünkü Türkçe onların bu beyanları zamanındakinden çok daha berbat bir hâle gelmiş bulunmaktadır. O hâlde sana son sözüm şudur:

Ey genç!

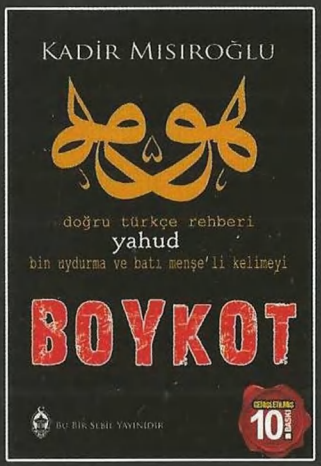
Türk-Müslüman olduğunun şuurundaysan:

DOĞRU TÜRKÇE ÖĞREN!

veya "*YANGIN VAR!..*" sayhasındaki dehşetle merhum **Nejat Muallimoğlu** gibi haykırmak istiyorum:

"**TÜRKÇE BİLEN ARANIYOR!**"





AZİZ GENÇ !..

İSLÂM YAZISININ İLGÂSI VE GÜZEL TÜRKÇE'MİZDEKİ TAHRİBÂT BÜYÜK VE AZAMETLİ İMPARATORLUĞUMUZUN MÜBÂREK ECDAD KANLARIYLA YOĞRULMUŞ, YİRMİ MİLYON KİLOMETREKAREDEN ZİYÂDE OLAN TOPRAKLARINI KAYBETMEMİZDEN DAHA BÜYÜK BİR FELÂKETTİR.

BELKİ ÜZERİNDE LÂYIKI İLE DURUP DÜŞÜNEMEDİĞİN İÇİN BUGÜNE KADAR "İSLÂMCI OLMAK" LA "UYDURMA KELİMELERİ KULLANMAK" ARASINDAKİ TEZADI KAVRAYAMAMIŞ OLABİLİRSİN!.. UNUTMA Kİ, HATADAN DÖNMEK BİR FAZİLETTİR VE SEN HENÜZ ÖĞRENME SAFHASINDASIN!.. BİNÂENALEYH BİR HAS BAHÇEDEKİ AYRIK OTLARINI AYIKLAR GİBİ LİSANINA TAKILMIŞ OLAN UYDURMA KELİMELERİ HAFIZANDAN SİLİNCEYE KADAR İŞBU ESERİ DÂİMA YANINDA TAŞI!.. DİRİLİK VE ŞAHSİYETİN GEREKTİĞİNDE AKINTIYA KARŞI GİTMEYİ İCAB ETTİRECEĞİNİ UNUTMA!..

Sebil Yayınevi



ISBN 978-975-580-008-0



www.sebilyayinevi.com
/sebilyayinevi
/Sebilyayinevi
/sebilyayinevi